

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 2 april justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:585

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:585 Satsningar på järnvägsförbindelsen mellan Oslo och Stockholm

av Mikael Dahlqvist (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 16 april 2025

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:613

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:613 Höjning av studiebidraget för gymnasieelever

av Niklas Sigvardsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 22 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är Arbetshopning.

Stockholm den 16 april 2025

Utbildningsdepartementet

Johan Pehrson

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:618 Sveriges klimatmål
av Jytte Guteland (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 12 maj.

Skälet till dröjsmålet är brist på tider i kammaren.

Stockholm den 22 april 2025

Klimat- och näringslivsdepartementet

Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:619

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:619 Nationella åtgärder för att stoppa utsläppen
av PFAS

av Jytte Guteland (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 12 maj.

Skälet till dröjsmålet är brist på tider i kammaren.

Stockholm den 22 april 2025

Klimat- och näringslivsdepartementet

Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2024/25:FPM33 Strategi för en spar- och investeringsunion
COM(2025) 124 till finansutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2024/25:160 till utbildningsutskottet

Redogörelse

2024/25:RR4 till finansutskottet

Motioner

2024/25:3397 till socialutskottet

2024/25:3389, 3392, 3394 och 3395 till näringsutskottet

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Skatteutskottets betänkande
2024/25:SkU15 Punktskatt

Socialutskottets betänkande
2024/25:SoU17 Prioriteringar inom hälso- och sjukvården

Kulturutskottets betänkande
2024/25:KrU8 Civila samhället, trossamfund och folkbildning

Justitieutskottets betänkanden
2024/25:JuU11 Våldsbrott och brottsoffer
2024/25:JuU15 Polisfrågor

§ 6 Bättre förutsättningar för besöksnäringen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU24
Bättre förutsättningar för besöksnäringen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker (prop. 2024/25:86)
föredrogs.

Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Sverige är ett fantastiskt vackert land, inte minst så här på våren eller på varma sommarkdagar, när solen skiner över öppna landskap, blommor slår ut och sjöarna, skogarna och havet visar sig från sin allra bästa sida. Vi kristdemokrater vill förstås att fler ska få upp ögonen för Sverige. Vi vill att fler kommer hit och spenderar sommaren och annan ledig tid här hos oss. Det är naturligtvis trevligt för dem som väljer att komma, men det är också bra för vår ekonomi och för skatteintäkterna. Det är bra för bilden av Sverige och för våra relationer med omvärlden.

Våra svenska företagare inom besöksnäringen utgör därför en betydelsefull del av svenskt näringsliv. Att skapa bättre förutsättningar för besöksnäringen är en del av Kristdemokraternas och regeringens mycket större arbete med att skapa bättre villkor för företagande och tillväxt i Sverige. Vi vill att fler företag ska kunna växa sig starka i Sverige så att fler företagare får förverkliga sina drömmar men också så att fler människor får möjlighet att försörja sig själva och ge trygghet till sina familjer genom att varje morgon vakna för att gå till jobbet.

När det gäller just besöksnäringen finns det förstås väldigt många skäl att besöka Sverige – vår historia och vår natur men också vår kultur. Något som definitivt kan locka människor till Sverige är vår mat- och dryckeskultur. Vi kan vara stolta över många av våra svenska mattraditioner, råvarorna som finns här och vårt svenska kök.

Vi har dessutom fantastiskt många skickliga lokala producenter på gårdar runt om i hela Sverige. Vissa tillverkar mat, och andra tillverkar dryck – öl, vin eller det brännvin som ställs fram på påskbordet eller till sillen på midsommar. Vissa är familjeföretagare sedan generationer medan andra

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

driver nystartade småföretag. Många av dessa människor har lämnat en trygg anställning för att kunna förverkliga sin idé eller belånat sig för att kunna leva sin dröm på en gård på landet.

Det som är gemensamt för dessa människor är att de delar passionen för mat och dryck, har ett stort hjärta för sina produkter och brinner för att skapa minnen och smakupplevelser för andra. Dessa företagare skapar förstås redan i dag ett stort mervärde – för människorna på de orter där de verkar och för Sverige. Runt om i landet välkomnas besökare till provsmakningar, rundturer och föreläsningar. Stolt visar man upp verksamheten och den hantverkstradition som man är en del av.

Vi kristdemokrater och regeringen vill nu skapa bättre förutsättningar för dessa företagare genom att också tillåta småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker. Vi vill att du ska kunna köpa med dig en flaska hem från bryggeriet eller vingården och avnjuta den vid ett senare tillfälle – kanske över en bit mat tillsammans med familj och vänner för att blicka tillbaka, minnas sommarens semester och återuppleva smakerna. Detta kommer att förhöja värdet i att besöka ett mikrobryggeri eller en vingård i Sverige, och på så vis skapar vi bättre förutsättningar för dessa företagare och för besöksnäringen.

Det här är ett efterlängtat besked. Kristdemokraterna har i många år nu varit pådrivande för att tillåta gårdsförsäljning, och när vi är med och styr blir detta också verklighet. Medan andra mest har pratat levererar vi. För oss handlar detta om att skapa bättre förutsättningar för företagande och turism i Sverige och om att stärka svensk landsbygd.

Samtidigt ska förstås sägas att förslaget om att tillåta gårdsförsäljning rymmer en hel del begränsningar. För oss kristdemokrater och regeringen har det nämligen varit viktigt att Systembolagets detaljhandelsmonopol kan värnas för att vi ska kunna begränsa tillgången till alkohol och på så vis minska risken för missbruk. Det har därför behövt säkerställas att den sammantagna alkohollpolitiken även efter ett införande av gårdsförsäljning fortsatt uppfyller syftet att minska alkoholens skadeverkningar.

Det är mot bakgrund av detta som det nu ställs en rad krav, bland annat att dryckerna ska vara egentillverkade av småskaliga, oberoende producenter och att gårdsförsäljning endast får ske efter tillstånd och till besökare som deltagit i ett kunskapshöjande arrangemang som producenten har anordnat och tagit betalt för på gården. Det kan handla om en vinprovning eller en guidad tur. Försäljningen till varje enskild besökare är också begränsad vid ett och samma besökstillfälle.

I och med de begränsningar som ryms i förslaget bedömer regeringen att förslaget är proportionerligt och förenligt med EU-rätten. Det gör att man har kunnat gå fram med propositionen och att vi i riksdagen senare i dag äntligen kan fatta beslut om lagändringarna, som ska kunna börja gälla den 1 juni 2025. Detta innebär ett stort framsteg för besöksnäringen och för svensk landsbygd.

Min förhoppning är att vi nu får se en snabb och smidig implementering av den nya lagen från och med den 1 juni 2025. Såväl myndigheter som landets kommuner behöver nu samverka och medverka till detta så att gårdsförsäljningen kan komma igång redan under sommaren.

Införandet av gårdsförsäljning kommer att stärka företagen och landsbygden och kommer att göra Sverige till ett friare land. Därför yrkar jag bifall till socialutskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 2 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag trodde att jag satt i socialutskottet, inte näringsutskottet.

Jag har några frågor. Detta har förstås remissbehandlats, och flera remissinstanser delar inte utredningens EU-rättsliga bedömning utan anser att det är osäkert om gårdsförsäljning kan kombineras med ett bevarat detaljhandelsmonopol. Vilka har sagt till om det? Det är Barnombudsmanen, Cancerfonden, Kammarrätten i Göteborg, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelsen i Västra Götalands län och så vidare – ganska tunga instanser. De som säger ja är inte oväntat marknaden, som tycker att detta är en tipptoppidé. Det är Föreningen Svenskt Vin, Föreningen Sveriges Oberoende Småbryggerier, Livsmedelsföretagen, Näringslivets Regelnämnd, Svenskt Näringsliv, Tillväxtverket, Visit Sweden och Visita.

Marknaden tycker alltså att detta är en genial idé medan de som arbetar med folkhälsofrågor snarare tycker att det är en ganska usel idé och att detta inte går att kombinera. Det här handlar inte om att vi tror att folk ska bli berusade på bryggerierna eller gårdarna, utan det handlar om vad som kommer att hända med Systembolaget, helt enkelt.

Vi kommer att debattera vidare om detta i dag. Men har ni funderat på detta med remissinstanserna och att ni så gärna lutar er mot alkoholmarknaden snarare än mot dem som företräder kunskap och vetenskap? De kan i ett perspektiv se att Systembolaget riskerar att ligga risigt till. Det var min första fråga.

Anf. 3 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Vi har funderat mycket noga på remissvaren. Jag måste börja med att ge Karin Rågsjö rätt i att det är en komplex juridisk bedömning som vi har behövt göra. Det är därför det har dragit ut på tiden trots att det har funnits en stor vilja att gå fram med förslaget om gårdsförsäljning. Det har varit svåra EU-rättsliga överväganden.

Men vi, liksom även utredaren som har gjort förarbetet till förslaget, bedömer att med de begränsningar som finns i förslaget är det proportionerligt och fullt förenligt med EU-rätten. Det är också därför vi kan gå vidare med det.

På samma sätt som vi gärna förbättrar förutsättningarna för de småskaliga företagen, som bidrar mycket till besöksnäringen på svensk landsbygd, har det varit viktigt för oss att kunna behålla Systembolaget, som vi ser som en viktig faktor för att kunna ha en restriktiv alkoholpolitik och minska riskbruk. Remissvaren har alltså beaktats, och den sammanvägda bedömningen är att detta är ett förslag som är fullt möjligt att införa. Det är därför vi tar ställning till detta i dag.

Anf. 4 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Lagrådet var faktiskt väldigt tveksamt, men regeringen brukar ju numera köra över Lagrådet i olika frågor.

Prot. 2024/25:103
23 april

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

En annan fråga jag har gäller att det finns en klausul om att förslaget ska utvärderas om sex år. Då undrar jag: Är det verkligen möjligt att lägga ned den här verksamheten efter sex år, oavsett vad som sker – blir det inte väldigt konstigt?

Jag har heller inte sett några demonstrationer för detta. Det har inte precis varit horder av företag som har marscherat genom Stockholm med banderoller om gårdsförsäljning. Därför undrar jag lite vilka ni har lyssnat på.

Det finns ju väldigt starka intressen bakom det här. Det är inte bara om de som vill ha en vinranka på gården eller de som driver ölbryggerier i storstaden, utan detta är också en fråga som har drivits jättehårt av alkoholindustrin, till exempel av de intressen som vill släppa alkoholen fri. Det är helt uppenbart. Detta undrar jag över.

Vi har också en arbetslöshet som är väldigt hög – nästan Europas högsta arbetslöshet. Ledamoten säger att detta kan påverka arbetslösheten. Finns det några som helst beräkningar på hur arbetsmarknaden kommer att påverkas av gårdsförsäljning och av bryggerier? Jag har svårt att se det.

Anf. 5 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Riksdagsledamoten Rågsjö undrar varför vi lägger fram det här förslaget när vi inte har sett några demonstrationer i Stockholm för att införa gårdsförsäljning. Jag antar att det kan vara så att småföretagarna på landsbygden är fullt upptagna med arbetet på gården. Det är kanske därför de inte åker till Stockholm och demonstrerar.

Men detta är ett viktigt förslag för många av de människor som berörs, inte minst på landsbygden. Den här typen av verksamhet är inte bara viktig för de företagare som själva har förverkligat sin dröm och sin idé utan också för verksamheterna runt omkring. Den drar ju besökare till bygden, vilket ger spilleffekter till alla andra företag som finns på orten.

Vad gäller att detta till en början är en tidsbegränsad reform om sex år ska jag säga att jag verkligen inte hoppas att reformen kommer att avskaffas efter sex år utan att den snarare visar sig framgångsrik och kan permanentas. Anledningen till att man har valt att lägga in en sexårsbegränsning är att utredaren har föreslagit det för att säkerställa att man kan göra en utvärdering och se hur man eventuellt behöver justera det hela om det skulle få oanade effekter. Det är en försiktighetsåtgärd från lagstiftarens sida, helt enkelt. Vi vill också vara säkra på att förslaget kan vinna gehör och bli godkänt rent EU-rättsligt. Det är svaret på frågan.

Anf. 6 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Det känns fantastiskt bra att kunna stå här och debattera och senare i dag fatta beslut om att gårdsförsäljning ska införas i Sverige. Det är en fråga som vi i Centerpartiet har drivit under mer än 20 års tid. Vi har varit pådrivande i de tre utredningar som har gjorts.

Grunden för det beslut som läggs fram i dag är den utredning som genomfördes under förra mandatperioden inom ramen för januariavtalet. Hade inte den utredningen genomförts hade det heller inte kunnat bli någon proposition under den här mandatperioden. Det är väldigt bra att det är på det viset.

Kristdemokraten Christian Carlsson säger att Kristdemokraterna har varit pådrivande för gårdsförsäljning i många års tid. Jag skulle vilja säga att de åren har varit rätt begränsade. Under alliansregeringen var det inte Kristdemokraterna som var pådrivande, utan de var motståndare till införandet av gårdsförsäljning. Vi var många som blev glada när Ebba Busch i valrörelsen 2022 bytte fot och KD plötsligt var för gårdsförsäljning.

Det är glädjande, och det var också roligt att höra ledamotens inlägg här om den betydelse som gårdsförsäljning kan få för vår landsbygd, för besöksnäringen, för livsmedelsindustrin och speciellt för dryckesföretagen.

Ledamoten lyfte också fram att förslaget rymmer en hel del begränsningar. Så är det, minst sagt. Det är ett restriktivt och något överreglerat förslag som läggs fram.

I utredningen föreslogs att man skulle lägga gränsen för volymproduktionsgränsen för öl på 500 000 liter. Sedan sänkte regeringen den till 400 000 liter. Man gjorde förslaget än mer restriktivt än det redan var. Varför det?

Anf. 7 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag får börja med att tacka ledamoten och Centerpartiet för att man har varit pådrivande. Man är ett av många partier som har varit pådrivande för att införa gårdsförsäljning. Vi kristdemokrater kan inte överträffa Centerpartiet om ni nu har varit pådrivande i 20 år, men jag vet att Kristdemokraterna i åtminstone ungefär tio års tid har varit för att införa gårdsförsäljning. Vi är många som har anledning att glädja oss över att det i dag kan bli verklighet.

Vad gäller volymbegränsningen och hur mycket man får producera för att omfattas av möjligheten till gårdsförsäljning är bakgrunden att vi inte kan ha ett förslag som omfattar för många aktörer, för det skulle anses vara ett för stort konkurrenshinder inom EU. Därför har man velat ha väldigt restriktiva regler kring detta när vi nu implementerar det. Det handlar om att vi vill vara säkra på att vi faktiskt kan genomföra det och att vi inte får på fingrarna EU-rättsligt.

Ju snävare förslaget är, desto mindre ingrepp i EU:s fria marknad är det. Det är en viktig faktor. Jag har inga principiella invändningar mot att även större producenter skulle kunna omfattas av detta. Det handlar helt enkelt om att vara varsam i förhållande till EU-rätten och säkerställa att vi inte utmanar EU-rätten på ett sätt som gör att det står i konflikt med möjligheten att behålla Systembolaget. Det är det enkla svaret, tänker jag.

Anf. 8 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! I utredningen har man tagit på sig både hängslen och livrem vad gäller volymproduktionstaken. I regeringens proposition har man dragit åt livremmen ytterligare ett snäpp, så att den verkligen sitter hårt runt midjan. Det är svårt att förstå sänkningen från utredningens förslag från 500 000 liter öl till 400 000 liter med tanke på att Finland, som ju redan har gårdsförsäljning, har satt gränsen vid 500 000 liter. Men jag tänker att det här är ett exempel på den restriktivitet och den ängslighet som har präglat regeringen när det gäller detta förslag.

Vi hörde nyss ledamoten prata om brännvinet som ställs fram till sillen i samband med påsk. Men vi minns allihop debatten förra våren när det

förslag som Jakob Forssmed, vår socialminister, hade arbetat fram läckte ut. Man hade tänkt ta bort destillerade drycker helt och hållet från förslaget om gårdsförsäljning. Det fick två moderata riksdagsledamöter att läcka till Aftonbladet – för att få stopp på det förslaget. Det lyckades också. Centerpartiet erbjöd sig att göra upp direkt i socialutskottet – det blev rätt mycket intern kritik. Sedan kom det ett förslag i juni där även destillerade drycker var med.

Det finns en ängslighet som har präglat regeringen under hela det här beredningsarbetet. Jag har full respekt för EU-lagstiftningen. Men att en regering som ändå borde ha kvar en del liberala drag och en del företagsvänlighet gör det ännu mer restriktivt, ännu mer kontrollerat och ännu mer byråkratiskt förvånar mig.

Ledamoten kanske kan utveckla detta ytterligare något. Varför har det blivit denna väldigt stora restriktivitet och byråkratisering när det gäller det här förslaget?

Anf. 9 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag skulle inte säga att ängslighet har präglat regeringens arbete, snarare en stor grad av noggrannhet och eftertanke.

Självklart har det diskuterats olika typer av förslag mellan Kristdemokraterna och samarbetspartierna. Det tycker jag inte är något konstigt, och det är inget att hymla om. Vi är principiellt för gårdsförsäljning, men vi är också väldigt noga med att vi inte ska blåsa på med en reform som gör att vi får på fingrarna EU-rättsligt och som gör att vi måste backa tillbaka. Därför har det funnits olika förslag. Hur tillåtande kan man vara? Hur generös kan man vara när det gäller att många ska kunna vara en del av detta? Hur restriktiv behöver man vara?

Anledningen till att vi tycker att det här är viktigt är bland annat att vi inte vill införa gårdsförsäljning och sedan behöva rulla tillbaka reformen, när många företagare har investerat i detta. De har kanske startat sin verksamhet när de sett att detta blivit möjligt. Vi vill inte heller hamna i en situation där Sverige behöver välja mellan gårdsförsäljning och att behålla Systembolaget.

Detta är anledningen till vårt noggranna arbete och till att det har dragit ut på tiden.

Men låt oss glädjas över att vi nu har ett förslag. Jag ser det som ett bra första steg. Vi implementerar detta. Sedan får vi utvärdera och se hur vi kan skruva i det och förbättra allteftersom, om det visar sig vara möjligt.

Anf. 10 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Regeringens proposition och socialutskottets betänkande om så kallad gårdsförsäljning har rubriken *Bättre förutsättningar för besöksnäringen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker*.

Man kan fråga sig varför socialutskottet ska debattera förslag som rör besöksnäringen. Borde det inte vara en fråga för, typ, näringsutskottet eller kanske miljö- och jordbruksutskottet? Skälet till att det är socialutskottet som behandlar den här frågan om villkoren för besöksnäringen är att frågor som rör alkoholförsäljning är av betydelse för folkhälsan. Vi socialdemokrater tycker att det är en klok ordning. Alkohol är inte vilken vara som helst, och den ska inte heller få säljas som vilken vara som helst.

Ungefär 300 000 svenskar bedöms vara beroende av alkohol. Fler än så – 320 000 barn – lever tillsammans med en vuxen som dricker för mycket och påverkas negativt av det. Barn som växer upp under sådana förhållanden riskerar att själva få problem när de blir vuxna.

Huvudfrågan i dag handlar om hur vi skapar så trygga förhållanden som möjligt för de här barnen. Hur får de en trygg uppväxt, och hur ser vi till att skydda dem från att växa upp i ett samhälle där alkohol finns tillgängligt överallt och när som helst?

Huvudfrågan i dag handlar om vilka förutsättningar vi skapar för oss själva – för Sverige som land. Ska vi kunna besluta om den svenska alkoholpolitiken i framtiden, eller ska vi överlämna beslutsmakten till framtida domstolsprocesser?

Huvudfrågan i dag handlar om folkhälsan och om det svenska detaljhandelsmonopolets framtid.

Huvudfrågan handlar inte om villkoren för besöksnäringen i Sverige, och huvudfrågan handlar inte om huruvida det är rimligt att lokala producenter ska få sälja sina produkter själva och under vilka villkor det i så fall ska ske.

Den restriktiva alkoholpolitiken – och med den Systembolagets detaljhandelsmonopol – har tjänat Sverige väl. Så sent som i februari i år släppte FN en rapport som säger att länder med statligt ägda monopol har lägre alkoholkonsumtion per capita jämfört med EU-genomsnittet och generellt lägre andel alkoholrelaterade skador.

Utan Systembolaget hade sannolikt fler svenskar varit alkoholister. Fler barn hade vuxit upp med alkoholiserade föräldrar, och samhällets kostnader för sjukdom, olycksfall och sjukfrånvaro hade varit ännu högre än de är i dag. Men 320 000 barn säger oss att vi har en hel del kvar att göra.

Herr talman! När Sverige ansökte om att bli medlem i EU slogs vi för rätten att behålla det svenska detaljhandelsmonopolet för alkohol trots att monopolet strider mot idén om rörlighet och frihandel. Sverige fick behålla monopolet eftersom det är en del av en systematisk och sammanhängande reglering av alkoholförsäljningen, i syfte att värna folkhälsan.

Med det förslag som vi har på bordet i dag vill regeringen bryta upp detaljhandelsmonopolet och tillåta försäljning av alkohol av näringspolitiska skäl – fast bara lite grann, låter det som när regeringen och Christian Carlsson ska förklara hur de tänker. Det görs bara för att gynna besöksnäringen och bara för att gynna svenska lokala alkoholproducenter framför andra alkoholproducenter. Det vore ju väldigt trevligt, rent av lite kontinentalt. En frihetsreform, utropade statsministern.

Man kan tycka vad man vill om förslaget, men det är inte ett förslag som gör den svenska folkhälsopolitiken vare sig systematisk eller sammanhängande, tvärtom. Förslaget innebär att monopolet per definition bryts upp och att det skapas en helt ny säljkanal utanför Systembolaget med många olika försäljningsställen. Systematiken i alkohollagstiftningen överges när detaljhandel dels ska ske på Systembolaget av folkhälsopolitiska skäl, dels ska ske direkt av de lokala producenterna av näringspolitiska skäl.

Herr talman! Jag misstänker att alla som ställer sig i den här talarstolen i dag kommer att säga att de står upp för det svenska detaljhandelsmonopolet. Regeringen säger att de gör bedömningen att förslaget om gårdsför-

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

säljning är förenligt med EU-rätten och att det inte äventyrar det svenska detaljhandelsmonopolets ställning. Men precis som regeringen själv skriver i sin proposition är det endast EU-domstolen som kan avgöra om det är förenligt med EU-rätten att kombinera den form av gårdsförsäljning som nu är aktuell med ett bevarat detaljhandelsmonopol.

Problemet är att långt ifrån alla delar regeringens bedömning. Tunga remissinstanser, jurister och experter på handelsrätt har påtalat risken för att den svenska hållningen inte kommer att hålla i EU-domstolen och att det inte är en fråga om det kommer att överprövas utan om hur snabbt det kommer att gå.

Vi socialdemokrater menar att det här är en risk som vi så långt det är möjligt ska undvika att ta. Vi menar att det finns andra och bättre sätt att gynna den viktiga besöksnäringen och den småskaliga produktionen av öl, sprit och vin i Sverige. Det är viktiga näringar som ska gynnas, men det skulle gå att göra inom ramen för dagens detaljhandelsmonopol i samverkan med Systembolaget. Det har vi socialdemokrater presenterat förslag om, men regeringen har inte varit intresserad.

Herr talman! Den som har följt debatten kan konstatera att ingen verkar vara särskilt nöjd med det här förslaget. Innan förslaget ens har blivit antaget här i riksdagen höjs många röster för att man borde ändra på förutsättningarna för gårdsförsäljning. Redan i dag har vi hört att det borde omfatta större producenter – då skulle det verkligen kunna bli fart på besöksnäringen! Besökarna borde få handla mer under sitt besök – tre liter vin är ju knappt värt besväret. Kravet på kunskapshöjande inslag drar ett löjets skimmer över frågan, och tidsbegränsningen om sex år gör det omöjligt att få detta lönsamt.

På samma sätt duggar just nu förslagen tätt om hur det borde bli lättare att ha öppet längre på krogen. Man borde slopa kravet om matservering på krogen, och det borde vara liberalare regler för att servera alkohol i pausen på teatern.

Det är i debatten i dag ett stort fokus på alkohol som avkoppling och upplevelse, som något roligt och festligt. Och alkohol är ju allt det där. Det har och bör ha sin plats. Men det är också på sin plats att påminna om de 320 000 barn som växer upp i hem där de vuxna dricker för mycket, hem där "Glad påsk!" inte nödvändigtvis har inneburit en glad påsk för barnen.

Det är för deras trygghet vi bör diskutera den här frågan. Det är deras bästa vi ska ha för ögonen. Det är för deras skull vi ska vara rädda om det svenska detaljhandelsmonopolet. Det är inte intresset hos dem som producerar, säljer och gör sin vinst på att så många som möjligt köper så mycket alkohol som möjligt som bör ligga till grund för den svenska alkoholpolitiken.

Herr talman! Jag vill avsluta med att citera en man som kan mer om den svenska alkoholpolitiken än de flesta andra.

Gabriel Romanus har varit riksdagsledamot för Folkpartiet, socialminister och vd för Systembolaget. Han var med och såg till att Sverige kunde gå med i EU med bibehållet detaljhandelsmonopol. Han var också med och banade väg för att Systembolaget i dag är det företag som svenskarna har absolut störst förtroende för i mätning efter mätning.

Gabriel Romanus sammanfattar diskussionen om gårdsförsäljning så här: "I själva verket finns det stor risk att det skulle hota monopolet. Många av dem som talar för gårdsförsäljning vill ha det som ett redskap för att bli

av med alkoholpolitiken. Det känns som hyckleri när de påstår att monopolet kan vara kvar.”

Herr talman! Jag yrkar avslag på propositionen och bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 11 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Jag begärde replik när jag uppfattade en närmast raljant ton från ledamoten Karin Sundin när det gäller de mikroproducenter vi har i Sverige som är med och utvecklar besöksnäringen, som är med och skapar jobb, tillväxt och framtidstro, som är med och säkerställer att vi har en levande landsbygd och som faktiskt är med och utvecklar en bättre och sundare alkoholkultur.

Faktum är ju, herr talman, att Sverige har rört sig i en väldigt positiv riktning. Vi har gått från traditionellt berusningsdrickande till att i mycket högre utsträckning efterfråga högkvalitativa produkter. Smak och upplevelse, inte berusning, är i centrum. Vi har gått från en stor stark till en lokalproducerad ale från det lokala bryggeriet, och det är väldigt mycket tack vare alla de mikrobryggerier, små destillerier, musterier och vingårdar som den här kulturförändringen har skett.

Det här är en viktig reform för dessa företag, en reform som varken hotar Systembolaget eller folkhälsan. Ändå säger Socialdemokraterna nej. Jag tycker att det är bra att Socialdemokraterna äntligen talar ur skägget och är tydliga med sitt motstånd mot att ge bättre förutsättningar för den svenska besöksnäringen. Det är bra att man är tydlig med sitt motstånd mot att ge hårt arbetande företag runt om i Sverige bättre förutsättningar, både på Gotland, där Karin Sundin ursprungligen är ifrån, och i Väst-sverige, där jag kommer ifrån och där besöksnäringen är en basindustri.

Kan inte ledamoten Sundin vara ärlig med det socialdemokratiska skälet, som är att man har ett principiellt motstånd mot att skapa bättre förutsättningar för små producenter? Det handlar inte om att värna Systembolaget. Det handlar om att förvägra de här aktörerna möjlighet att utveckla sina verksamheter. Kan Karin Sundin erkänna det?

Anf. 12 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Jag har den största respekten för de lokala producenterna av både öl, vin och sprit. Det finns många fantastiska produkter som tillverkas småskaligt i Sverige i dag och för övrigt också i stor skala. De finns på Gotland, de finns i mitt hemlän i dag – Örebro län – och de gör stora insatser för den lokala besöksnäringen. De bidrar till glädje och njutning för de svenska konsumenterna, och det ska vi värna.

Jag håller helt med ledamoten Hultberg om att Sverige har rört sig i en oerhört positiv riktning från att vi i början av 1900-talet konsumerade 6 liter sprit och 50 liter öl om året. Vi höll ju på att supa ihjäl oss i det här landet!

I dag är vi i en helt annan situation. Jag vill påstå att det till stor del beror på en restriktiv alkoholpolitik, där vi har gett Systembolaget uppdraget att balansera försäljning med upplysning och att bedriva sin försäljning utan vinstintresse. Systembolaget omfamnas i dag av de flesta och är det företag i Sverige som man har absolut störst förtroende för när Förtroendebaren gör sina mätningar, år efter år.

Prot. 2024/25:103
23 april

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

Detta är tack vare Systembolaget, och vi socialdemokrater menar att vi ska utnyttja den styrkan. Låt oss använda Systembolaget för att fortsätta ge de lokala producenterna goda villkor i deras arbete! Låt oss se till att de fortsatt har sin plats i Systembolagets sortiment, men låt oss också samverka kring att ge dem bättre förutsättningar att visa upp och också sälja sina produkter utifrån lokala besök. Detta behöver dock inte innebära att man bär med sig flaskorna direkt från gården.

Anf. 13 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Socialdemokraternas motstånd mot gårdsförsäljning är tydligt, men låt mig ändå komma tillbaka till frågan om Systembolaget, som har varit kärnan i hela debatten om gårdsförsäljning.

Det som det finns ett politiskt stöd för i den här kammaren är att införa gårdsförsäljning i samexistens med Systembolaget. Det är det som vi i den här propositionen visar är fullt möjligt. Det kommer tyvärr, herr talman, med en lång rad restriktioner. Det är förutsättningen. Men det handlar inte om att etablera en separat försäljningskanal. Det handlar inte om att utmana detaljhandelsmonopolet.

Karin Sundins beskrivning av vad förslaget innebär gör att jag undrar om hon över huvud taget har läst propositionen. Det är ju inte så att man i en normal detaljhandel är tvungen att lösa en entréavgift för att få ta del av ett besöksarrangemang för att sedan få lov att köpa de produkter som ingår i detaljhandeln, vilket är vad det här förslaget trots allt innebär, herr talman: Bara den som betalar för att delta i ett besöksarrangemang av kunskapshöjande karaktär ska få lov att köpa med sig några få flaskor efter besöket.

Det här är en försiktig reform som visar att det går att kombinera gårdsförsäljning med ett bibehållet systembolag.

Herr talman! Min fasta övertygelse är att vi hela tiden måste utveckla den svenska alkoholpolitiken om den fortsatt ska åtnjuta det starka stöd som Karin Sundin refererade till. Min fasta övertygelse är också att svenska folket vill ha Systembolaget just nu men även att man vill ha gårdsförsäljning. Den moderatledda regeringen visar att det är möjligt. Äntligen, efter 20 år av debatt och utredande, kan vi nu införa gårdsförsäljning.

Jag beklagar verkligen att Karin Sundin och Socialdemokraterna vill förvägra gårdsförsäljare runt om i Sverige denna möjlighet att utvecklas och bidra till jobb, tillväxt och en stark konkurrenskraft för Sverige och svensk besöksnäring.

Anf. 14 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Problemet är ju att man inte är överens om huruvida det här förslaget är förenligt med EU-rätten. Regeringen och näringen anser det, men tunga remissinstanser delar inte den bedömningen. Experter på handelsrätt och EU-rätt säger att det är tveksamt.

Vi vet också – det har redan aviserats – att de europeiska vinproducenternas branschorganisation har för avsikt att överpröva det här. Det finns ett motstånd mot det svenska detaljhandelsmonopolet både i Sverige och utanför Sverige. Det är detta det handlar om. Frågan är hur stora risker vi ska ta.

Jag tror att ledamoten Hultberg stod och försade sig här. Problemet är att det finns tydliga röster, både i Hultbergs parti och i andra partier, som

säger att man egentligen vill gå längre och ge större utrymme för försäljning vid sidan om Systembolagets detaljhandelsmonopol. Man anser att regleringen kring den reformen inte räcker till. Ledamoten Hultberg sa att svenskarna tycks vilja ha Systembolaget just nu. Hur ska vi tolka det?

Vad tror Hultberg att svenskarna och Moderaterna kommer att vilja efter några år med gårdsförsäljning? Efter några år av EU-processer, hur kommer man att ställa sig då? När kommer det enligt Hultberg att vara dags att avskaffa det där avskyvärda detaljhandelsmonopolet?

Anf. 15 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja inleda med att prata lite om rollen som politiker. Vi hörde tidigare Vänsterpartiets ledamot Karin Rågsjö prata om rollen i socialutskottet. Nu hör vi Karin Sundin prata om samma sak, alltså om varför det här är en debatt för socialutskottet och inte för näringsutskottet. Men för mig som centerpartist spelar det ingen roll.

Jag är samma politiker oavsett om jag sitter i socialutskottet, näringsutskottet eller miljö- och jordbruksutskottet. Jag har samma politik ändå. Det är inte så att centerpartisterna i socialutskottet har en åsikt och röstar på ett sätt om gårdsförsäljning och att centerpartisterna i näringsutskottet har en annan åsikt och röstar på ett annat sätt. Men om jag uppfattar Karin Sundins inlägg rätt, herr talman, är det så det fungerar i Socialdemokraterna. Man röstar olika beroende på vilket utskott man sitter i. Man är inte socialdemokratisk politiker utan utskottspolitik.

Det förekommer för all del i kommunerna att någon blir utbildningspolitiker för att den sitter i utbildningsnämnden eller socialpolitiker för att den sitter i socialnämnden. Men det är inte så politiken ska fungera. Vi ska stå för en helhet.

Herr talman! Det hade varit intressant att höra om det här blivit en annan debatt om en näringspolitisk företrädare för Socialdemokraterna stod i talarstolen och inte en ledamot av socialutskottet. Vi skulle kunna börja diskussionen där och sedan gå vidare utifrån det.

För mig som centerpartist innebär förslaget om gårdsförsäljning att man utvecklar besöksnäringen, livsmedelsindustrin och landsbygden men också att man bevarar vårt detaljhandelsmonopol och alkoholpolitiken i Sverige.

Anf. 16 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Bergenblock väljer att avleda uppmärksamheten från det som var huvudpoängen i mitt anförande, det vill säga att diskussionen i dag bör handla om hur vi värnar den svenska folkhälsan.

Min poäng med att lyfta näringsperspektivet och inte folkhälsoperspektivet i min inledning var att skälet till att Sverige fått ha ett undantag och får behålla vårt detaljhandelsmonopol i EU, trots att monopol strider mot tanken med frihandel, är att vi har kunnat beskriva monopolet som en systematisk och sammanhängande reglering av alkoholförsäljningen i syfte att värna folkhälsan. Alkohol är en fråga om folkhälsa, men det regleringen ju nu gör är att bryta upp det regelverket. Man bryter upp mono- polets försäljning, och man gör det med argument om att det är bra för näringslivet och besöksnäringen.

Det näringslivspolitiska perspektivet på den här frågan gör att den svenska alkoholpolitiken inte längre kan beskrivas som systematisk och

sammanhängande i sin reglering av Systembolaget. Om detta kan jag försäkra ledamoten Bergenblock att vi socialdemokrater är överens, oavsett vilket utskott vi sitter i. Men det är märkligt att företrädare för socialutskottet diskuterar frågor som rör kärnan av den svenska folkhälsopolitiken utan att över huvud taget vilja uppmärksamma vilka problem det här faktiskt för med sig.

Anf. 17 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Låt oss då prata om den svenska alkoholpolitiken. Jag tror inte att något parti här kommer att säga annat än att man står bakom både Systembolaget och den svenska alkoholpolitiken som den ser ut. Det var ju också ett uppdrag till utredningen att ta fram ett förslag som var förenligt med ett bevarande av detaljhandelsmonopolet. Det är precis det som utredningen har tagit fram. Det är en sådan proposition som har lagts fram för riksdagen, och det är det betänkandet vi hanterar i dag.

Man kan naturligtvis av känslomässiga skäl tycka något annat eller känna att det här nog är fel. Men fakta säger att förslaget är förenligt med detaljhandelsmonopolet i Sverige. Det slås fast i utredningen. Det slås fast också av en del av remissinstanserna. Det är inte konstigt att andra remissinstanser har tyckt annorlunda. Det är naturligtvis en sammanvägd bedömning som görs.

Hur har då folkhälsan i Sverige utvecklats under de senaste 20–25 åren? Jo, alkoholkonsumtionen har sjunkit år från år. Enligt CAN:s senaste rapport, som kom i början av året, sjönk den 2023 med 2,3 procent. Den har sjunkit varje år.

Under hela tiden Finland haft gårdsförsäljning eller varit medlem i EU och haft gårdsförsäljning inom ramen för EU-lagstiftningen har alkoholkonsumtionen sjunkit där också. Gårdsförsäljning kommer inte att leda till ökad alkoholkonsumtion. Det är inte heller så att gårdsförsäljning kommer att slå ut det svenska Systembolaget eller detaljhandelsmonopolet, utan det här är ett förslag som är förenligt med alkoholpolitiken och detaljhandelsmonopolet i Sverige.

Anf. 18 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Då påminner jag igen om att problemet med den proposition och det betänkande som ligger på riksdagens bord i dag är att man inte är överens om huruvida det här verkligen är förenligt med det svenska detaljhandelsmonopolet. Regeringen säger det, och vissa remissinstanser säger det, men tunga remissinstanser håller inte med. Folkhälsomyndigheten håller inte med. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning håller inte med. Göteborgs tingsrätt håller inte med. Kammarrätten i Göteborg håller inte med. Systembolaget håller inte med. Barnombudsmannen håller inte med. Tunga jurister och experter på handelsrätt håller inte med.

Att den svenska alkoholkonsumtionen har sjunkit har till stor del skett tack vare att vi har bedrivit en klok och balanserad alkoholpolitik. Vi använder de alkoholpolitiska verktyg vi har på ett klokt sätt. Där är Systembolaget med sitt samhällsuppdrag ett viktigt verktyg. Utan vinstintresse förmår det sälja alkohol till den svenska befolkningen på ett sätt som gjort att det är det populäraste företaget vi har. Förtroendet är oerhört stort för det sätt på vilket det balanserar sin uppgift. Personalen kontrollerar varenda ung person så att ingen får köpa alkohol innan man har åldern inne. De

avvisar dem som kommer in som har druckit för mycket. Samtidigt kan de ge goda råd om vilket vin som passar bäst, vilken öl man har råd med eller vad man ska välja och tänka på.

Detta ska vi vara rädda om, och det är det förslaget handlar om. Vi ska kunna fortsätta förfoga över det instrument som har tjänat oss väl och gjort att konsumtionen minskat. Det har gjort att lokala producenter har en hylla på sitt lokala Systembolag. Det ska vi vara rädda om och inte lämna ifrån oss till EU-domstolen.

(Applåder)

Anf. 19 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Äntligen! I dag kommer riksdagen äntligen att fatta beslut om att tillåta gårdsförsäljning av alkohol. Äntligen kommer det att bli möjligt att köpa med sig några flaskor efter ett besök hos sitt lokala mikrobryggeri eller från vingården, destilleriet eller musteriet som man besökt under svemestern eller helgutflykten.

I dag är Sverige det enda land i EU som inte tillåter någon form av gårdsförsäljning av alkohol. Jag är stolt och glad över att vi nu ändrar på det. Äntligen blir Sveriges lite, lite friare. Äntligen blir Sverige lite mer som det övriga Europa. Den moderatledda regeringen levererar.

Herr talman! På min fritid ägnar jag mig gärna åt konditionsidrott, till exempel löpning, längdskidor och andra sporter som kräver både fysisk och mental uthållighet. Jag har sprungit flera ultramaraton, vilket lärt mig att kämpa och inte ge upp ens när det går tungt. Frågan om gårdsförsäljning har varit en politisk ultramaraton av sällan skadat slag, där målet många gånger känts avlägset. Men så länge man fortsätter framåt och biter ihop, också när det går en emot, kommer man i mål. Det gäller såväl i löpning som i politik.

I många, många år, ja i årtionden, har gårdsförsäljning debatterats och utretts, men nu är vi äntligen på väg att gå i mål, tack vare det målmedvetna och uthålliga arbete som Moderaterna och andra aktörer haft. Äntligen får Sveriges många duktiga dryckesentreprenörer möjlighet att utveckla sina verksamheter och samtidigt bidra till utvecklingen av besöksnäringen och av Sverige som mat- och dryckesland.

Den proposition från den moderatledda regeringen som vi nu har att debattera och senare i eftermiddag fatta beslut om innebär att det blir tillåtet med gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker av alla de slag – vin, sprit, öl liksom andra jästa drycker. Förslaget innebär dock att försäljning bara får ske i samband med ett betalt besök, och försäljningsvolymen är också strängt begränsad. Vidare kommer bara småskaliga oberoende aktörer att kunna få gårdsförsäljningstillstånd.

Det är sannerligen ingen hemlighet att jag och Moderaterna hade önskat ett betydligt mer tillåtande system. Vår målsättning är och har hela tiden varit ett så tillåtande system som möjligt med så få och så små begränsningar som möjligt. Men att införa gårdsförsäljning utan att äventyra det svenska detaljhandelsmonopolet – Systembolaget – kräver dock begränsningar. Därav finns kravet om att försäljningen bara får ske av småskaliga aktörer och bara i samband med ett betalt besök. Därav finns också de begränsade försäljningsvolymerna.

Prot. 2024/25:103
23 april

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

Min förhoppning är att tiden kommer att visa att de begränsningar som nu följer med införandet av gårdsförsäljning är onödigt långtgående och att det därmed kommer att vara möjligt att längre fram lätta på tyglarna.

Frågan om huruvida det går att kombinera gårdsförsäljning med bevarandet av Systembolaget har varit kärnan i debatten om gårdsförsäljning. Jag och Moderaterna har envist hävdat att det är möjligt, och vi har fått rätt. Gårdsförsäljningsutredningen visade klart och tydligt att gårdsförsäljning är förenligt med EU-rätten förutsatt att försäljningen är begränsad.

Den modell för gårdsförsäljning som utredningen föreslog och som regeringens förslag helt bygger på har sedan genomgått en så kallad notifieringsprocess inom EU. EU:s medlemsländer liksom EU-kommissionen har alltså fått möjlighet att yttra sig över förslaget. EU-kommissionen hade dock varken frågor eller invändningar mot förslaget. Kommissionen avstod faktiskt helt från att lämna ett detaljerat yttrande.

När EU-kommissionen gav förslaget om gårdsförsäljning grönt ljus hoppades jag att oppositionspartierna eller åtminstone Socialdemokraterna skulle ställa sig bakom förslaget. I debatten om gårdsförsäljning har företrädare för Socialdemokraterna nämligen gjort gällande att partiet minsann inte är principiellt emot gårdsförsäljning utan att det handlat om att värna Systembolaget. Men trots att det nu står klart att gårdsförsäljning kan samexistera med Systembolaget vill Socialdemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet stoppa förslaget.

Herr talman! Jag tvingas därmed konstatera det jag egentligen har trott hela tiden: Socialdemokraterna vill inte ha gårdsförsäljning. De har hela tiden varit emot att ge Sveriges dryckesentreprenörer och besöksnäring bättre villkor, detta trots att gårdsförsäljning inte heller är ett hot mot folkhälsan. Socialdemokraterna har bara försökt kamouflera sitt motstånd mot gårdsförsäljning bakom påståenden om att gårdsförsäljning skulle strida mot EU-rätten. Det var en bluff, som nu är synad.

Herr talman! Som med all lagstiftning krävs bra implementering för att de nya bestämmelserna om gårdsförsäljning ska fungera i praktiken och uppfylla de intentioner som vi som lagstiftare har. Nu är emellertid många oroliga över Folkhälsomyndighetens föreskriftsarbete kopplat till den nya lagen. Också jag är ärligt talat rejält orolig. Varför? Det ska jag strax förklara, men låt mig först ge myndigheten beröm för att den redan innan vi i riksdagen har fattat beslut om den nya lagstiftningen har tagit fram förslag till föreskrifter. Att Folkhälsomyndigheten, liksom Sveriges 290 kommuner, är på tårna är nämligen avgörande för att gårdsförsäljning ska kunna dra igång redan den 1 juni när lagen träder i kraft.

Vad jag och väldigt många mikrobryggare, vinodlare och andra dryckesentreprenörer däremot är oroliga för och skarpt kritiska till är att Folkhälsomyndigheten ska överimplementera den nya lagen genom att i praktiken ytterligare höja de redan högt ställda kraven för att få bedriva gårdsförsäljning. Låt mig ge ett par exempel.

I den nya lagen finns krav om att gårdsförsäljning bara ska få ske till konsumenter som deltar i ett besöksarrangemang. Vidare regleras att detta besöksarrangemang ska ha viss varaktighet. Det betyder enligt propositionen att ett arrangemang ska ha ett reellt innehåll och inte bara vara ett besök där man betalar en entréavgift.

Nu föreslår Folkhälsomyndigheten att besöksarrangemanget ska pågå i 45 minuter, varav minst 30 minuter ska vara av kunskapshöjande karak-

tär. Det är fullständigt orimligt. Det är att överimplementera lagens krav om att besöksarrangemang ska ha viss varaktighet. I det slutgiltiga förslaget behöver tidsgränserna bli väsentligt mycket lägre, annars är jag rädd för att myndigheten sätter stopp för väldigt många producenters planer om att dra igång gårdsförsäljning.

Ett annat exempel på att Folkhälsomyndighetens förslag till föreskrifter är en överimplementering av den lagstiftning vi nu debatterar handlar om skadeverkningar. I lagen föreskrivs att den som beviljas gårdsförsäljningstillstånd ska ansvara för att information om alkoholens skadeverkningar lämnas i samband med besöksarrangemang, något som jag tänker bör kunna ske på såväl olika som enkla sätt.

Vad föreslår då Folkhälsomyndigheten? Jo, att gårdsförsäljarna i inledningen av varje besöksarrangemang ska informera om alkoholens skadeverkningar. Inte nog med det, utan gårdsförsäljarna föreslås också ansvara för att besökarna får det skriftliga informationsmaterial om alkoholens skadeverkningar som Folkhälsomyndigheten kommer att ta fram.

Jag vill vara glasklar med att bemyndigandet till Folkhälsomyndigheten att utfärda föreskrifter inte är tänkt att ge myndigheten utrymme att i praktiken skärpa lagens bestämmelser, utan bemyndigandet syftar till att ge möjlighet till erforderliga förtydliganden om hur lagens bestämmelser ska tillämpas.

Jag konstaterar att det förslag till föreskrifter som Folkhälsomyndigheten tagit fram har fått omfattande och svidande kritik. Jag utgår från att myndigheten tar intryck av remissinsatsernas synpunkter och sedan utfärdar föreskrifter som gör det både möjligt och enkelt att vara gårdsförsäljare.

Herr talman! Utifrån den lagstiftning som vi i dag antar och de föreskrifter som Folkhälsomyndigheten senare ska återkomma med är det sedan kommunerna som prövar ansökningar och utfärdar gårdsförsäljningstillstånd. Om gårdsförsäljningsreformen ska bli lyckad är det mycket viktigt att kommunerna nu förbereder tillståndsprocessen.

Det finns tyvärr anledning att känna oro över en del kommuners agerande. För det första är jag bekymrad över att vissa kommuner inte alls är så framåtlutade som de behöver vara för att gårdsförsäljning ska kunna börja så snart den nya lagstiftningen träder i kraft. Nu gäller det för kommunerna att vakna och inse att sommaren snart är här.

För det andra är jag bekymrad över att det ute i kommunerna finns politiker som aktivt vill motarbeta gårdsförsäljning och därmed berörda företag. Som nämnts vill Socialdemokraterna på nationell nivå, här i riksdagen, helt stoppa förslaget. Som väl är kommer riksdagen med bred majoritet i eftermiddag att rösta ja till att tillåta gårdsförsäljning. Men vad gör då glädjedödarna inom det socialdemokratiska partiet när de nationellt inte lyckas stoppa gårdsförsäljning? Jo, då börjar de lokalt att obstruera.

Socialdemokraterna i Stockholms stad har redan låtit meddela att de inte tänker tillåta gårdsförsäljning på söndagar. Det vore naturligtvis ett mycket hårt slag mot de lokala dryckesentreprenörerna i Stockholm. Det är ju nämligen särskilt på helger, när människor är lediga, som det finns möjligheter att locka gäster till besöksarrangemang och då erbjuda gårdsförsäljning. S är några riktiga glädjedödare.

Herr talman! Som jag sa inledningsvis är gårdsförsäljningsfrågan en politisk ultramara, en mara som – givet bland annat Socialdemokraternas

lokala försök att skjuta reformen i sank – nu fortsätter. Jag och Moderaterna kommer å vår sida att fortsätta att driva på för en moderniserad alkohollagstiftning där vi värnar folkhälsan men utan orimliga och onödiga förbud och begränsningar. Konkret innebär det att vi bland annat kommer att jobba vidare för att avskaffa alkohollagens matkrav. För Moderaterna är det nämligen självklart att det ska vara möjligt att exempelvis öppna en enkel liten vinbar.

Lika självklart är det för Moderaterna att det ska vara möjligt att som dryckesentreprenör sälja några flaskor direkt till konsumenten. Därför är i dag en glädjens dag. Därför yrkar jag bifall till regeringens förslag att tillåta gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker. Äntligen!
(Applåder)

I detta anförande instämde Magnus Resare, Mats Sander och Jesper Skalberg Karlsson (alla M).

Anf. 20 KARIN SUNDIN (S) replik:

Fru talman! Äntligen blir Sverige lite friare, och äntligen är vi här i dag – ”Äntligen!”, utropar ledamoten Hultberg. Och han utropar att Moderaterna har fått rätt – förslaget är förenligt med detaljhandelsmonopolet.

Jag hoppas ärligt talat att Moderaterna har rätt i denna fråga. Jag tror att alla som värnar den svenska folkhälsan och folkhälsopolitiken hoppas att Moderaterna har rätt när de tror att det förslag som i dag kommer att röstas igenom av riksdagen är förenligt med detaljhandelsmonopolet.

Jag tror att de 320 000 barn som i dag lever i familjer där en eller flera vuxna har alkoholproblem och som lider skada av det också hoppas att Moderaterna har rätt. Men ledamoten Hultberg går händelserna i förväg. Han frågade förut, i ett tidigare replikskifte, om jag verkligen har läst regeringens proposition. Ja, det har jag gjort, och jag tillåter mig att återigen citera den.

Regeringen skriver att det endast är EU-domstolen som kan avgöra om det är förenligt med EU-rätten att kombinera den form av gårdsförsäljning som nu är aktuell med ett bevarat detaljhandelsmonopol. Men frågan är inte avgjord ännu. Det är bara EU-domstolen som kan avgöra den. Jag undrar vad ledamoten Hultberg kommer att säga om det visar sig att han har fel.

Anf. 21 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Som jag sa i mitt anförande har gårdsförsäljningsfrågan debatterats och utretts i årtal, i decennier faktiskt. Flera utredningar har kommit fram till slutsatsen att det går att införa gårdsförsäljning med ett bevarande av det svenska detaljhandelsmonopolet. Det har varit kärnan i frågan, och det har också varit anledningen till att processen har dragit ut på tiden.

Moderaterna och den moderatledda regeringen har varit angelägna om att säkerställa att man kan lägga fram ett förslag för Sveriges riksdag som håller EU-rättsligt. Jag känner mig otroligt trygg med det förslag som nu ligger på riksdagens bord, fru talman. Jag kommer alldeles strax att få kritik från Centerpartiets ledamot för att förslaget inte är tillräckligt generöst, att gränserna är för högt satta och att begränsningarna är för många, men

det är de just därför att vi ska kunna vara trygga med att förslaget håller EU-rättsligt.

Jag konstaterar som sagt att vi har haft en notifieringsprocess, och jag måste säga att den gick oväntat smidigt. Blott ett land kom med synpunkter. EU-kommissionen avstod som sagt helt från att lämna ett detaljerat yttrande, och för åhörarna på läktaren kan jag förtydliga att på EU-språk är detta att ge grönt ljus. Man hade inget att erinra mot förslaget.

Sedan är det som Karin Sundin refererade till när det gäller betänkan- det helt korrekt: Ytterst är det domstolen som tolkar lagen. Så är det med all lagstiftning, om jag får påminna ledamoten Sundin om det.

Anf. 22 KARIN SUNDIN (S) replik:

Fru talman! Utredningar är en sak, och propositioner är en sak. Det här kommer sannolikt att överprövas. Vi kommer att få svar på huruvida det är förenligt med EU-rätten eller inte. Risker är att det inte är det. Det har många remissinstanser pekat på, och det har många experter uttalat sig om, trots den notifieringsprocess som har skett.

Ledamoten Hultberg säger att Moderaterna vill ha ett så tillåtande system som möjligt. Frågan är hur långt Moderaterna vill gå för att göra tillgängligheten till alkohol och möjligheten att köpa alkohol så långtgående som möjligt. Vi har hört den moderata ledamoten Hultbergs karaktärsbeskrivning av Socialdemokraterna här i riksdagen och runt om i landets kommuner, men att vi agerar beror ju på att vi på riktigt är oroliga för vart den här frågan kommer att ta vägen.

Jag vill återigen påpeka att vi inte precis är ensamma om den här oron. Jag vill återigen citera den tidigare folkpartistiska riksdagsledamoten, socialministern och vd:n för Systembolaget Gabriel Romanus: ”I själva verket finns det stor risk att det skulle hota monopolet. Många av dem som talar för gårdsförsäljning vill ha det som ett redskap för att bli av med alkoholpolitiken. Det känns som hyckleri när de påstår att monopolet kan vara kvar.”

Anf. 23 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Vad som är hyckleri är Socialdemokraternas påstådda vurm för landsbygden, för småföretag, för de dryckesentreprenörer som är med och utvecklar svensk dryckeskultur och som har varit med i att förflytta vårt drickande från berusningsdrickande till ett drickande med fokus på kvalitet och upplevelser.

Jag är väldigt glad över att vi har förändrat den svenska alkoholkulturen och sett drickandet minska. Det har gjort att skadorna har kunnat minska. Vi ska också komma ihåg att det har skett i en tid när tillgängligheten till alkohol har ökat och ökat och politiken har liberaliserats. Det är, menar jag därför, inte ett korrekt antagande att bara för att man liberaliserar lagstiftningen lite försiktigt kommer skadorna att öka.

Faktum är att ungdomars drickande har halverats på 2000-talet. Under samma tid har antalet serveringstillstånd markant ökat. Ska vi då dra slutsatsen att det är tack vare att försäljningstillstånden har blivit fler? Det är ungefär på det sättet Karin Sundin argumenterar. Nej, det ska vi naturligtvis inte.

Min poäng är att gårdsförsäljning är möjlig att införa med ett bevarande av monopolet, och det är det som har varit regeringens uppgift. Det är det

Prot. 2024/25:103
23 april

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

som har varit Moderaternas ingång i det här arbetet, och det är därför det här förslaget är omgärdat av så många begränsningar och restriktioner – för att vi ska kunna vara trygga med att det svenska detaljhandelsmonopolet håller även om det skulle bli en fråga för EU-domstolen.

Jag känner mig otroligt trygg med det här förslaget. Jag hoppas och tror att det är ett förslag som kommer att skapa bättre förutsättningar för många av Sveriges dryckesentreprenörer. Men då krävs det att man lokalt inte sätter käppar i hjulet utan tar vara på de möjligheter som den nya lagstiftningen öppnar för.

Anf. 24 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag hoppas att det här blir väldigt bra, men det kan också bli väldigt dåligt.

Jag var en av dem som jobbade med alkoholkommittén när Sverige gick med i EU. Vi jobbade med att försöka få människor att tänka till. Det var vi som tog fram alkoholparlören och så vidare. Jag ska inte fördjupa mig i det. Men det finns orosmoln i det här.

Exempelvis kom WHO Europa med en ny rapport som poängterar både monolets vikt för Sveriges folkhälsa och att avsteg från monopolet i form av gårdsförsäljning underminerar monolets rättsliga ställning.

Lagrådet uttalade sig om gårdsförsäljningen i september 2024. Man konstaterade att det fortfarande är osäkert om gårdsförsäljningsförslaget är förenligt med EU-rätten.

Det finns alltså fortfarande en del frågor, fru talman. Då undrar jag: Finns det inga som helst betänkligheter i det här förslaget? Hur kommer ledamoten att agera om det visar sig att det här innebär att vi får lägga ned Systembolaget, monopolet? Vad finns det för konsekvenstänkande? Man hittar inte mycket i förslaget.

Jag tycker att det är jättebra med gårdsförsäljning och jättebra med bryggerier. Det är inte det detta handlar om, utan detta handlar om monopolet. Det finns redan i dag stora möjligheter att åka till en gård och beställa vin och att åka till ett bryggeri och beställa öl och sedan hämta det på Systembolaget. Den möjligheten finns.

En annan fråga som jag funderar på är hur ledamoten tänker ställa sig till de otroligt radikala personer som liksom vill promota alkoholen på alla sätt och just den här frihetsreformen. Vad kommer ni att göra för att agera här? Jag återkommer om det.

Anf. 25 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Ja, ledamoten Rågsjö får återkomma om den sista frågan. Jag uppfattade inte riktigt den.

När det gäller frågan om vi kommer att tvingas lägga ned monopolet är det min fasta övertygelse att vi inte kommer att tvingas lägga ned monopolet. Jag är väldigt trygg med den proposition som ligger på riksdagens bord. Den har tagit lång tid att få fram men gör det nu äntligen möjligt att införa gårdsförsäljning i Sverige. Där har de EU-rättsliga aspekterna verkligen analyserats. Regeringen har varit försiktig. Man har till och med sänkt en del gränser ytterligare, vilket redan varit uppe i debatten här, just för att vara säker på att den här lagstiftningen kommer att hålla EU-rättsligt.

Jag räds inte en eventuell EU-rättslig prövning utan känner mig trygg med att förslaget kommer att hålla. Och skulle det mot förmodan, fru talman, vara så att EU-domstolen riktar kritik mot Sverige, jamen då har Sverige naturligtvis alla möjligheter att justera lagstiftningen så att gårdsförsäljningen inte äventyrar det svenska detaljhandelsmonopolet. Men jag är som sagt genuint trygg med den proposition som ligger på riksdagens bord.

Vad jag inte är fullt lika trygg med är att det kommer att bli en bra tillämpning av den nya lagstiftningen, givet de förslag som har kommit från Folkhälsomyndigheten när det gäller föreskrifter och de signaler som har kommit från enskilda kommuner om att sätta käppar i hjulet för den här reformen och den här viktiga intentionen att skapa bättre förutsättningar för Sveriges små oberoende dryckesproducenter som bidrar till jobb och tillväxt och faktiskt också till en sundare alkoholkultur.

Anf. 26 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag ska försöka förtydliga mig. Det är väldigt många moderater runt om som precis som ledamoten Johan Hultberg ser det här som en frihetsreform med mer alkohol på alla sätt.

En del debattörer, exempelvis Moderaternas Christofer Fjellner som är oppositionsråd i Stockholm, vill se fler förändringar. De kräver söndagsöppet på Systembolaget. Dagens regler ”sabbar stockholmarnas livspussel”, säger Fjellner, som om det viktigaste föräldrar funderar över på söndagar är om Systembolaget är öppet eller inte. Det är det här lite mytskapande: Om vi inte öppnar alla portar blir vi ett DDR-land. Den typen av uttalanden ser man lite runt om.

Då menar jag att det känns lite som att den här utredningen långsamt knuffar monopolet över ända. Alkoholpolitiken blir då styrd inte av folkhälsoprinciper utan mer av marknaden. Är det någonting som ledamoten har funderat på?

En annan fråga gäller arbetslösheten, som ju är skyhögt i Sverige – nästan högst i Europa. Kommer det här på något sätt att påverka den positivt, det vill säga få ned arbetslösheten på orter där man har gårdsförsäljning eller bryggerier? Kommer det att generera väldigt många jobb? Finns det en sådan idé? Är det här någonting bra?

Det är mina frågor till ledamoten Hultberg, fru talman.

Anf. 27 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Ja, det här är en reform som kommer att generera jobb. Det är en reform som kommer att skapa bättre förutsättningar för små producenter som i dag många gånger sliter för att över huvud taget överleva. Det är sannerligen inga företag med stora marginaler och stora vinster. Det här är entreprenörer som brinner för sitt hantverk, som brinner för att kunna erbjuda högkvalitativa produkter på en lokal marknad. Nu ger vi dem något bättre förutsättningar att utveckla sina verksamheter och även det ekosystem som ligger till grund för besöksnäringen.

Det är ju så att om det där hotellet ska kunna växa och den där restaurangen ska kunna locka till sig fler gäster behöver det finnas besöksanledningar, och vi ser runt om i Europa att möjligheten att besöka en vingård eller ett whiskydestilleri många gånger är en besöksanledning. Det är därför man reser till Skottland eller väljer att förlägga semesterresan till Bordeaux. På samma sätt är det viktigt att den möjligheten stärks i Sverige.

När det gäller Systembolaget har vi varit inne på att stödet för detaljhandelsmonopolet i Sverige är väldigt starkt. Som jag försökte förklara i mitt tidigare replikskifte med ledamoten Sundin är min bestämda uppfattning att vi behöver utveckla politiken för att stödet för den svenska restriktiva alkoholpolitiken fortsatt ska vara starkt. Vi behöver ta bort de regler och förbud som har blivit obsoleta.

Vi borde därför naturligtvis avskaffa matkravet så att det går att öppna en liten vinbar även om man inte investerar miljontals kronor i ett eget kök och tvingas tillhandahålla ett stort utbud av maträtter. Det är inte den typen av restriktioner som räddar folkhälsan, utan det är helt andra åtgärder.

Anf. 28 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Ledamoten Johan Hultberg inledde, och avslutade, sitt anförande med att säga: "Äntligen!" Jag kan bara dela den entusiasm som ledamoten har för vad det här kan betyda för besöksnäringen, för dryckesföretagen inom livsmedelsindustrin och för landsbygdsutvecklingen i Sverige. Däremot kommer det inte att betyda att detaljhandelsmonopolet faller. Det här är på det viset ett tryggt förslag.

Enligt min, och Centerpartiets, åsikt är förslaget också något för tryggt och lite ängsligt. Vi delar uppfattningen att detta behöver handla om småskaliga företag, men vi ser att man hade kunnat låta det bli något större än det förslag som nu ligger är. Vi förstår behovet av ett kunskapshöjande arrangemang, för det är arrangemanget och inte köpet som står i centrum. Men vi kanske inte anser att det behövs 45 minuter till ett studiebesök. Vi förstår att det behövs en begränsning i inköpet, och vi delar den uppfattningen.

Vad vi däremot inte förstår är det här med information om alkoholens skadeverkningar. Det är ju en paragraf och ett förslag som inte fanns med i den statliga utredningen, utan det har Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna tänkt ut själva på sin egen kammare.

Nu står ledamoten och skyller på Folkhälsomyndigheten när de har tolkat det här förslaget och sagt att det innebär att man ska ha en föreläsning om alkoholens skadeverkningar och sedan dela ut en folder om detsamma – precis som om det var Folkhälsomyndigheten som hade petat in den här paragrafen i lagstiftningen. Men så är det ju inte. Det är ju regeringen.

Ulf Kristersson har pratat om att det här blir en reform som gör vår frihet lite större och som flyttar oss lite närmare Europa. Jag undrar om det var detta han såg framför sig när han pratade om att bli mer som Europa. Varför lyftes denna paragraf in?

Anf. 29 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Som sagt handlar frågan om gårdsförsäljning om hur vi ska hitta en modell som gör det möjligt att införa gårdsförsäljning samtidigt som vi bevarar Systembolagets monopol. Det ska ärligt talat sägas att det har varit en utmaning. Vi kan inte öppna för vanlig detaljhandel och samtidigt hävda vårt monopol. Det är en omöjlighet. Det är därför det här förslaget har som grundläggande förutsättning att det ska vara just besöket som står i centrum. Jag kan tycka att det är lite anmärkningsvärt att Centerpartiet riktar kritik mot själva grundidén för gårdsförsäljningen, nämligen att det ska vara ett betalt besök. Det var utredningens förslag, och det är det mest grundläggande kravet för att den här modellen ska anses vara

förenlig med EU-rätten och möjlig att kombinera med Systembolagets monopol.

Det är också så att vi med det här förslaget behöver visa att vår alkoholpolitik är sammanhängande och att vi värnar folkhälsan, för det är också det som ger Sverige rätt att ha ett undantag för sitt detaljhandelsmonopol. Regeringen har efter de remissynpunkter som kommit landat i att man bör ställa krav på att den som får tillstånd att bedriva gårdsförsäljning ska ha ett ansvar att lämna information om alkoholens skadeverkningar. Vi har dock inte föreskrivit i lagen att det ska vara muntliga föreläsningar och broschyrer som delas ut. Det är ju myndighetens – enligt min uppfattning – överimplementering som har landat i det förslaget.

Jag hoppas att Folkhälsomyndigheten tar till sig av de synpunkter och den massiva kritik som har kommit mot hur man har tolkat den bestämmelsen och återkommer med ett förslag som är mer rimligt.

Anf. 30 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Som jag sa delar Centerpartiet bilden i utredningen om att detta behöver handla om småskaliga företag, att det behöver finnas med en kunskapshöjande aktivitet och att det behöver finnas en begränsning i inköpet. Allt det här tas upp i utredningen. Vi lägger förslag på korrigeringar i dessa delar, men som helhet säger vi ja.

Det som inte fanns med i utredningen var den här informationen om alkoholens skadeverkningar. Utredarens uppdrag var ju att ta fram ett förslag som var förenligt med detaljhandelsmonopolet. Det har man gjort med både hängslen och livrem – vilket har konstaterats här tidigare. Ändå petar regeringen in paragrafen om att man ska informera om alkoholens skadeverkningar.

Det här blir ju lite absurt. De flesta skulle nog tycka att det var rätt absurt om man gick på en restaurang i Sverige och kyparen innan vinlistan lämnades fram skulle hålla ett föredrag om att de viner du eventuellt dricker kan skada din hälsa. Samtidigt skulle det på din tallrik bredvid servetten ligga en broschyr om alkoholens skadeverkningar.

Inte ens Systembolagets personal har det här kravet på sig. Om ledamoten skulle gå in på Systembolaget och köpa tio bag-in-box med billigt vin skulle personalen ändå inte hålla en föreläsning om hur detta kan skada dig. Men gårdsförsäljarna, som får sälja 3 liter öl, 3 liter vin eller 0,7 liter sprit ska upplysa och hålla ett föredrag om alkoholens skadeverkningar och dessutom dela ut en för ändamålet framtagna broschyr från Folkhälsomyndigheten. Det här drar ju ett löjets skimmer över hela gårdsförsäljningsfrågan, och det är regeringen som är ansvarig. Folkhälsomyndigheten har bara tolkat det regeringen har lagt fram förslag om.

Anf. 31 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Att det är en absurd tolkning från myndigheten tycker jag inte att jag ska behöva klä skott för. Jag kan citera direkt ur propositionen. Bestämmelsen lyder som följer: Tillståndshavaren ansvarar för att information om alkoholens skadeverkningar lämnas i samband med besöksarrangemanget.

Jag ser framför mig att det skulle kunna ske på många, och enkla, sätt – exempelvis genom att den som går in på en vingårds hemsida och bokar in sig på ett besöksarrangemang får information i besöksbekräftelsen om

Prot. 2024/25:103
23 april

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

alkoholens skadeverkningar. Det tycker jag vore ett enkelt och smidigt sätt att uppfylla kravet. Folkhälsomyndigheten har föreslagit ett absurt sätt att uppfylla bestämmelsen, det tycker jag också. Det är omöjligt för oss politiker att blicka in i framtiden och förutspå denna typ av tokiga tillämpningar från en myndighets sida. Tack och lov är det ju bara ett förslag från Folkhälsomyndigheten.

Jag hoppas som sagt att myndigheten kommer att vara lyhörd för den omfattande kritik som har riktats mot förslagen till föreskrifter i stort, och särskilt när det gäller frågan om besökens varaktighet och den fråga som jag och ledamoten Bergenblock nu diskuterar, nämligen informationen om skadeverkningar.

Som sagt har tillägget varit en del av att säkerställa att systemet lever upp till EU-rätten och att kunna visa att vi bedriver en sammanhållen folkhälsopolitik som är grunden för det undantag vi har för det svenska detaljhandelsmonopolet. Regeringen har landat i slutsatsen att det är rimligt att vi ställer krav på dryckestillverkarna att informera om skadeverkningarna när vi nu ger dem bättre förutsättningar att marknadsföra sina produkter. Men det måste naturligtvis ske på ett rimligt sätt. Jag tycker att digital information i samband med en bekräftelse, eller tillgång till information i lokalen, borde vara fullt tillräckligt.

Anf. 32 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till Sverigedemokraternas reservation 3.

I dag debatterar vi antligen ett skarpt förslag om gårdsförsäljning av alkohol.

Sverige har en lång tradition av småskaligt hantverk, inte minst när det gäller dryckesproduktion. Bara under de senaste åren har antalet mikrobryggerier, spritdestillerier och vinodlingar i Sverige ökat markant, och det finns i dag ungefär 750 registrerade tillverkare av öl, sprit, vin och cider. Det handlar om allt från lokala mikrobryggerier till prisbelönta vingårdar, musterier och världskända varumärken.

Det här är verksamheter som ofta finns utanför de större städerna, där de skapar arbetstillfällen, stärker besöksnäringen och bidrar till en levande landsbygd. Man kan lugnt säga att vi har en stolt tradition av dryckestillverkning som är värd att bevara. Bland både nationella och internationella dryckesintresserade är intresset stort för att besöka verksamheterna.

Fram till nu har man bara kunnat köpa med sig en T-shirt eller kapsylöppnare från besöket, vilket såklart inte alls är lika roligt som att kunna få med sig några av producenternas produkter hem. Det minskar såklart attraktionskraften i de här besöken – något som vi i dag ska ändra på.

Fru talman! Debatten om gårdsförsäljning har pågått länge i Sverige, och att tillåta gårdsförsäljning har utretts hela tre gånger. Den senaste utredningen stod klar 2021. Vi från Sverigedemokraterna har varit drivande i frågan och har ända sedan vi kom in i riksdagen 2010 lagt fram förslag om att tillåta gårdsförsäljning.

För Sverigedemokraterna är det här därför en efterlängtat reform som kommer att stötta Sveriges många småföretagare inom dryckesnäringen. Äntligen kan de få möjlighet att på ett enklare sätt låta sina besökare uppleva både hantverket och produkterna på plats. Det är därför glädjande att här i dag ha ett förslag på bordet som möjliggör detta. Att förslaget numera

även inkluderar destillerade drycker och inte kräver egen råvaruproduktion är extra välkommet.

Fru talman! Med det sagt finns det dock visst smolk i glädjebägaren.

Vi från Sverigedemokraterna värnar Systembolagets monopol – det är värt att understryka – och vi har full respekt för att det här förslaget behöver förenas med vissa begränsningar. Vi vill inte att gårdsförsäljning hamnar i konflikt med den restriktiva svenska alkoholpolitiken. Genom hela den här processen har det också gjorts klart att förslaget inte kommer att leda till det. Den saken är alltså redogjord för och konstaterad. Folkhälsan är på intet sätt hotad.

Förslaget innehåller dock alltför långtgående begränsningar som riskerar att bidra till att gårdsförsäljningen inte kommer att uppnå sin fulla potential.

Begränsningen vad gäller årsproduktion, det så kallade produktionstaket, för att ges gårdsförsäljningstillstånd är för snäv och riskerar att verka tillväxthämmande. Vi vill såklart att gårdsförsäljningen ska bidra till ökad produktion – inte dra undan mattan för de företag som investerar i besöksnäringen och gör det på ett framgångsrikt sätt. Självklart är det bra för alla om små tillverkare lyckas och faktiskt blir större, anställer fler och bidrar till att utveckla lokalsamhället. Företag som genom hårt och målmedvetet arbete byggt upp sin produktion ska inte missgynnas av sin framgång.

Man kan föreställa sig ett företag som gör satsningar på besöksverksamhet och anställer folk för ändamålet, lyckas nå ut och sedan blir framgångsrika på marknaden. Ska de när produktionen ökar skrota den verksamhet de byggt upp eller låta bli att möta kundernas efterfrågan för att inte riskera sin besöksverksamhet? Det här är en begränsning som står i skarp kontrast till den entreprenörsanda som vi vanligtvis är så snabba med att applådera.

Även förslaget om volymbegränsningar för konsumenterna är för snålt tilltaget. Tänk att som turist komma till Sverige, besöka ett destilleri och bara få köpa med sig en ynka sjuttis hem! 3 liter vin kan förvisso ses som en något större mängd, men 6 öl blir nästan lite fänigt. Det är ändå vuxna människor vi pratar om här, fru talman – vuxna människor som vi tillåter att köra bil, rösta och gifta sig. Vi borde ha större respekt för människor och inte behandla dem med överförmynderi. Volymerna borde såklart ha varit större.

Än mer märkligt är dock kravet på den kunskapshöjande upplevelse på minst 45 minuter som ska genomföras varje gång man vill köpa med en flaska vin och lite ost hem från den lokala tillverkaren. Den som bor i närheten av något av mikrobryggerierna kommer ju knappast att betala för en rundvandring en femte gång för att få köpa med sig några av tillverkarens öl hem.

Med den här begränsningen kommer förslaget inte att nå full potential, och risken är att de som inte vill ha den här lagen alls kommer att stå här om sex år, när lagen utvärderas, och påstå att den inte har haft effekt. Det är synd, fru talman, att man inte i stället förslog begränsningar som på riktigt underlättade för småproducenterna och gynnade konsumenter som vill handla lokalproducerat.

Inför debatten i dag pratade jag med grundaren av ett av Smålands mikrobryggerier. Det finns en viss oro i branschen; vi har hört det här i dag. Bland annat vet man inte vilka avgifter kommunerna kommer att ta

för tillstånd och vilka villkor som kommer att gälla. Det kan bli väldigt olika beroende på var i landet man bor och vem som styr ens kommun.

Det finns också en risk att företag inte vågar satsa på att införa gårdsförsäljning eftersom lagstiftningen är tidsbegränsad. Ska man som företagare investera och därmed också planera för långsiktiga avskrivningar behöver man veta förutsättningarna. Vi menar att regeringen i stället för tidsbegränsningen på sex år behöver ge en myndighet i uppdrag att tidigt utvärdera gårdsförsäljningsreformen för att identifiera oönskade konsekvenser – detta för att säkerställa att lagstiftningen bidrar till landsbygdens utveckling och besöksnäringens konkurrenskraft på det sätt som det är tänkt.

Avslutningsvis, fru talman: Det är ett glädjande besked att riksdagen i dag förväntas besluta om att tillåta gårdsförsäljning av alkohol. Det är en efterlängtd reform som Sverigedemokraterna har drivit igenom tillsammans med regeringen för att främja företagande, landsbygdsutveckling och turism. Förslaget kunde dock ha varit bättre och haft färre begränsningar.

Framtiden får utvisa hur det här kommer att falla ut, och förhoppningen är förstås att de eventuella barnsjukdomar och negativa konsekvenser som begränsningarna riskerar att innebära åtgärdas när de upptäcks, så att vi kan fortsätta att vara stolta över vår svenska dryckestillverkning, vår fina besöksnäring och våra småföretagare.

Anf. 33 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! Just nu står vinplantorna på rad på Flädie vingård och har precis fått gröna små knoppar. Och just nu när Arilds druvbuskar över-sköljs av en kall, salt vind från Kattegatt och Ulrik på Klackabackens bryggeri i Åhus smakar på påskölet – med toner av aprikos och skånsk kavring – för att avgöra om humlebeskan är lagom är Skåne som vackrast, fru talman.

I dag ger vi skånska och övriga Sveriges dryckesproducenter bättre möjlighet att utveckla sin passion och sina livsverk. I dag säger jag grattis till alla oss som värnar kulturarvet – som värnar landsbygd, turism, näringsliv och inte minst mat- och dryckesutveckling. Mat och dryck utvecklas nämligen i samspel; det är därför en sval chianti smakar bäst till pizzan eller en fransk getost smakar allra bäst med ett glas kall sauvignon blanc från Loiredalen. Det är också därför vi skåningar tog en besk till ålagillet för att spjälka fettet.

Men som bekant har våra matvanor – och därmed våra dryckesvanor – ändrats. Både i Skåne och i resten av Sverige äter vi mindre fett och mindre salt mat. Vi dricker också mindre brännvin och färre stora starka till förmån för lokalt producerat vin och öl. Vi svenskar har lagt oss till med kontinentala vanor.

Lantbruk och gårdar i södra Sverige har sett affärsmöjligheter och har utvecklats till turistattraktioner. I Skåne kan du prova egentillverkad lammkorv med en pinot noir som skördats på Thora Vingård i Båstad. Du kan också stå på hotellrummets balkong och titta ut över meter efter meter av daggvåta druvbuskar strax före skörden på Lottenlunds vingård i Alle-rum. Redan i dag ligger vingårdarna och gårdsbutikerna så tätt att du kan cykla mellan dem. Det gör folk, både skåningar och turister från hela världen.

Att man då inte kan köpa med sig en flaska vin är faktiskt helt orimligt. Dagens förändring är ett steg på vägen till en fungerande dryckesindustri i Sverige, en levande landsbygd och många nya turister. Bestämmelserna om studiebesök och rundvandringar blev lite onödigt krångliga, men det var den kompromiss som måste göras för att det skulle bli någonting alls.

Oron för att reformen ska stjälpa monopolen är stor, och därför behövs utvärderingar längs vägen. Detta är som bekant en försöksverksamhet. Låt oss dock glädjas åt att Sverige nu är moget för att liberalisera sin alkoholpolitik och föra den i rätt riktning, även om det går i klen fart.

Ja, Sverige är moget. Ungdomar och unga vuxna dricker betydligt mindre i dag än vad de gjorde på 50-talet, när Systembolaget startade.

Sverige och Finland är de enda två länder i Europa som har ett alkoholmonopol, och just nu visar Finland vägen även i alkoholfrågan. I fjol fick finska livsmedelsbutiker börja sälja vin och öl med en alkoholhalt på upp till 8 procent. Vet ni vad? Den finska alkoholkonsumtionen sjönk, eftersom konsumenterna valde ett vin med lägre alkoholhalt i livsmedelsbutiken i stället för att springa över till monopolen Alko och handla. Detta är ett bevis för att det inte är procenten eller alkoholen i sig som är det viktiga. Det är i stället smakkombinationen mellan mat och dryck som lockar.

Dessutom kraxade olyckskorporna om att det endast skulle stå billigt blaskvin på hyllorna i butikerna, men så fel de hade. Flera internationella storproducenter har nu startat vinproduktion inom ramen för Finlands nya regelverk. Finnarnas förändrade syn på monopolen stärkte alltså den finska folkhälsan. Har Finland släppt lös den trojanska hästen, eller är det så att finnarna är kapabla att hantera det som resten av Europa är kapabelt att hantera?

Jag hoppas att också Sverige och vi i riksdagen ser nyktert på alkoholpolitiken och moderniserar förutsättningarna. Gårdsförsäljning är ett steg i rätt riktning, men mer behövs.

Vi liberaler är stolta men inte nöjda. Vi har landsmötesbeslut på att matkravet på krogarna ska bort och på att restauratörerna ska få krydda sitt eget brännvin. Vi har också landsmötesbeslut på att Sverige ska följa Alkos exempel och införa licensbutiker för vin och öl för folkhälsans skull.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 34 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Camilla Mårtensen för anförandet.

Det var ett väldigt illustrativt anförande om hur det kan se ut i Skåne samt om utvecklingen där vad gäller vingårdar och andra dryckesproducenter. Jag håller med om att det är fantastiskt bra. Detta är en glädjens dag – vi kan i eftermiddag fatta beslut om införande av gårdsförsäljning.

Samtidigt är reglerna, som ledamoten själv sa, lite onödigt krångliga. Jag tänkte återigen gå in på det här med alkoholens skadeverkningar. Detta är en paragraf som regeringspartierna själva har lyft in i lagstiftningen. Enligt vad jag hört var Liberalerna pådrivande för att paragrafen om att man ska informera om alkoholens skadeverkningar skulle lyftas in.

Nu har Folkhälsomyndigheten fått detta att tolka. Det är ju så det funkar i svensk rätt – vi fattar beslut om lagstiftning, och sedan tar en myndighet fram föreskrifter. Regeringspartierna måste ju ha förutsett att det skulle bli så. Dessutom var det väldigt väl känt att Folkhälsomyndigheten var emot gårdsförsäljning över huvud taget när myndigheten svarade på

remissen. Jag kan därför förundras över att man inte var tydligare i utformningen av den här lagparagrafen.

Mest förundrad är jag dock över att denna paragraf över huvud taget petades in i lagen. Den innebär att man på Flädie vingård, när man i sommar förhoppningsvis öppnar för gårdsförsäljning, kommer att få inleda varje besök med att berätta för sina besökare hur skadligt det är att dricka vinerna på Flädie vingård och dessutom dela ut en broschyr från Folkhälsomyndigheten där besökarna kan läsa samma information. Var det verkligen så regeringspartierna hade tänkt sig?

Anf. 35 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Bergenblock för frågan.

Nej, det var inte så vi hade tänkt oss; det är det korta svaret. Med tanke på de tidigare inläggen här, bland annat från ledamoten Hultberg, förutsätter jag att man kommer att diskutera detta med sina myndigheter. Precis som regeringen har möjlighet att ge direktiv till sina myndigheter har man nämligen möjlighet att göra om direktiven om något är oklart.

Detta var alltså inte syftet.

Anf. 36 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Det var skönt att höra att syftet inte var att det hela skulle utformas så här, med en föreläsning om alkoholens skadeverkningar och utdelande av en broschyr. Samtidigt blir jag lite förvånad över den naivitet som uppenbarligen fanns bland regeringspartierna, som inte förutsåg att Folkhälsomyndigheten – med sin grundinställning till gårdsförsäljning – skulle tolka detta så långtgående som det bara gick.

Frågan återstår ändå, fru talman: Vad gör den här paragrafen över huvud taget i lagstiftningen? Det var ju inte så att detta fanns med från utredningen. Där sades ingenting om att man skulle bedriva någon upplysningskampanj om alkoholens skadeverkningar.

I Sverige har vi i dag ett systembolag som har ett övergripande ansvar för att upplysa och informera befolkningen om alkoholens skadeverkningar. Det gör man också, men inte ens om du går till Systembolaget och handlar kommer du att få en föreläsning. Du kommer inte ens att få en broschyr från Folkhälsomyndigheten, men besöker du Flädie vingård ska du få det. Om du går på restaurang kommer kyparen inte att hålla en föreläsning om alkoholens skadeverkningar, och du kommer inte att ha en broschyr om hur skadligt det är att dricka vinerna på restaurangen liggande på tallriken. På Flädie vingård kommer man dock att få göra det.

Varför, fru talman, lyfte Liberalerna in den här paragrafen i lagstiftningen?

Anf. 37 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag förstår att Centerpartiet behöver hitta någonting i den här reformeringen som man kan ta på.

Jag håller med om att tolkningen av lagstiftningen har gett alldeles orimliga resultat. Vi har också hört att tidigare talare anser att det finns risk för att Folkhälsomyndigheten överimplementerar. Det är inte rimligt att man på Flädie vingård, eller på ett mikrobryggeri någon annanstans i Skåne eller i resten av Sverige, ska behöva dela ut en broschyr och hålla tal om alkoholens skadeverkningar.

Det finns dock en medvetenhet om att vi behöver begränsningar. Jag uppfattar det som att alla som varit uppe i talarstolen är överens om detta, för det finns fortfarande majoritet för att monopolet ska kvarstå.

Jag har inte den kompetens som krävs för att svara på hur jurister och övriga har funderat kring vilket regelverk som behövs, men jag tycker att resultatet är oroväckande. Jag anser inte att Flädie vingård, eller någon annan vingård eller liten dryckesproducent i Sverige, ska behöva ge både muntlig och skriftlig information om alkoholens skadeverkningar.

Anf. 38 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Att Kristdemokraterna skulle bli det parti som sjösatte gårdsförsäljning – det såg jag inte komma. Jag anser att det är uppenbart att KD här har hamnat i ett ganska dåligt sällskap. Ni har alltid haft en väldigt rimlig syn på alkohol som just en folkhälsofråga.

Gårdsförsäljningen har förvandlats till en fråga om marknad och näringsliv i stället för att vara just en folkhälsofråga. Det är ingen här inne som tror att man kommer att åka till en gårdsvisning eller ett bryggeri och dricka sig berusad. Det handlar inte om det, utan det handlar om hur vi ska kunna bevara monopolet och Systembolaget och därmed ha en bra folkhälsopolitik. Regeringens förslag om att införa gårdsförsäljning i Sverige hotar detaljhandelsmonopolet och därmed folkhälsopolitiken, menar jag. En utgångspunkt i gårdsförsäljningsförslaget från regeringen och SD är att Systembolagets monopol inte hotas. Jag tillhör skeptikerna.

Det är också uppenbart, fru talman, att det fortfarande råder en stor osäkerhet kring hur regeringens förslag skulle påverka Systembolagets monopol. Detta har även poängterats av en mängd remissinstanser, såsom Lagrådet, Cancerfonden, Barnombudsmannen och Folkhälsomyndigheten, vilka har fått mycket stryk här i dag av exempelvis Centerpartiet. I början av februari släppte WHO Europa en ny rapport som poängterar monopolets vikt för Sveriges folkhälsa och att avsteg från monopolet i form av gårdsförsäljning underminerar monopolets rättsliga ställning. Det har gått er förbi, verkar det som.

Lagrådet uttalade sig i september 2024 om regeringens lagrådsremiss angående gårdsförsäljning av alkohol. I uttalandet konstateras att det fortfarande är osäkert om gårdsförsäljningsförslaget är förenligt med EU-rätten. Om Sverige tillåter gårdsförsäljning kommer svenska alkoholproducenter att få en ny försäljningskanal som tillverkare i andra länder inte kan nyttja. Det skulle enligt Lagrådet kunna vara ett förbjudet handelshinder. Nåväl – Portugal är det land som har satt ned foten genom att skicka ett så kallat detaljerat yttrande. Där framgår det att Portugal anser att det svenska lagförslaget strider mot det befintliga svenska monopolet på försäljning av alkoholdrycker, att det skapar hinder för den fria rörligheten för varor inom EU:s inre marknad och att det utgör en diskriminerande och oproportionerlig åtgärd i handeln mellan medlemsstaterna. Försättningen kommer tyvärr att följa, tror jag. Men jag hoppas förstås inte det.

Marknaden och ett antal ledamöter i ett antal partier vill se mer. De vill till slut se att monopolet faller och att man kan köpa den där billiga boxen rödvin på Coop eller Ica. Det är den totala friheten för dessa människor – inte sant? Av remissinstanserna avstyrker Svenskt Näringsliv den tidsbegränsning som anges för tillstånd, medan Visita anser att reglerna om

Prot. 2024/25:103
23 april

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

gårdsförsäljning inte behöver vara tidsbegränsade utan ska gälla tills vidare. De vill gå all-in. Det är marknaden.

Sedan har vi Centerpartiet, som i alla sammanhang säger: Vi måste öppna alla kranar! Mer alkohol! Centerpartiet har blivit som en ny härfrörare i alkoholfrågan, och kanske inte på det sätt jag trodde. Det är något slags hägring man ser. Det ska bli fantastiskt. Det ska anställas väldigt mycket folk på gårdarna, och den tioprocentiga arbetslösheten kommer att lösas. Ingenstans lyfter Centerpartiet socialpolitiken i den här frågan. Jag tycker att det är lite märkligt.

En annan fråga som smyger sig på är hur Sverige skulle kunna lägga ned gårdsförsäljningen efter sex år. Jag har väldigt svårt att se det. Jag tror att det kommer att bli svårt. Men man hyser inga tvivel på att det här kommer att funka. Allt kommer att gå väldigt bra, anser man.

Det är också så att det redan i dag finns möjlighet att åka till en vingård, en annan gård eller ett bryggeri, titta på varorna och beställa dem från Systembolaget om producenten registrerat sig. Men jag förstår att det är lite tråkigt, att det är lite DDR över det hela. Det är liksom inte full frihet framåt.

De bolag som kommer att få bedriva gårdsförsäljning är till den absolut största delen bryggerier. Det måste man också tillstå. Det är inte så många gårdar utan mer typ bryggerier på Södermalm.

Systembolagets starka förtroende hänger säkert ihop med de negativa konsekvenserna av alkoholbruk i mindre samhällen. Att försäljningen inte kan ske när som helst, var som helst och till vem som helst är grundprincipen. Kontrollen av försäljningsledet gör det svårare för barn, ungdomar och personer med skadligt bruk att få tag på alkohol. Med minskad konsumtion minskar också riskerna för att fler barn tvingas leva i missbruksmiljöer.

Det har jobbat med alkoholfrågan länge i Sverige, exempelvis med att få ned konsumtionen i ungdomsgruppen. Det måste man vara medveten om. Det jobbet har gjorts av staten och av ideella krafter.

Sverige har ett undantag från EU:s konkurrensregler som gör det möjligt för oss att behålla Systembolaget. Det vilar på grunden att Systembolaget har ensamrätt till försäljning av alkohol. Luckras detta upp faller kriterierna för undantaget, och då riskerar Systembolaget att dras med i fallet, tror jag tyvärr. Systembolaget har också ett ansvar för hela Sverige och inte bara för sina kunder. Systembolaget är en garant för utbud och kvalitet men också försäljning utan vinstintresse och utan aggressiv marknadsföring. I uppdraget ingår även att ta ansvar för barn och anhöriga till personer med alkoholproblem.

Det är den här uppförsbacken som motståndarna till Systembolagets försäljningsmonopol har haft väldigt svårt att besegra. Tittar man i motio-
ner och på olika utspel är det uppenbart att ledamöter i vissa partier absolut inte vill ha kvar monopolet. Man vill att det ska råda fullständig frihet att sälja alkohol var som helst. Men när man ser att stödet för Systembolaget är så stort är förstås den enda rätta slutsatsen att man ska ta det lite lugnt. Man kan inte lägga fram förslag om att avskaffa monopolet, men man kan lägga fram ett gårdsförsäljningsförslag. Det kan vara ett steg på vägen mot att helt enkelt knuffa omkull monopolet, vilket vore väldigt olyckligt. Det pratas om en frihetsreform. Jag tycker att det är ett väldigt intressant begrepp, måste jag säga.

En del debattörer säger att detta bara är början. Bland annat gjorde moderaten Christofer Fjellner, oppositionsborgarråd i Stockholm, direkt väldigt många intervjuer om det här. Det handlade inte bara om gårdsförsäljning. Han vill se förändringar och kräver bland annat söndagsöppet på Systembolaget. Han menar att dagens regler sabbar stockholmarnas livspussel och vill även tillåta kroggäster att ta med sig vinflaskor hem. Några av grejerna är kvarlevor från 70-talets DDR-Sverige, säger den här moderaten.

Att marknaden till slut ska styra även spriten är det man kanske ser komma om man har ett mer oroligt sätt att förhålla sig till den här frågan. Många vill tillåta gårdsförsäljning om den går att kombinera med bevarande av Systembolaget. Men den frågan äger vi inte längre själva när vi utmanat genom att luckra upp monopolet. Om försäljningsmonopolet avskaffas vet vi att effekterna blir ökad konsumtion, fler alkoholskador och stora kostnader för samhället.

Den så kallade gårdsförsäljningsreformen har marknadsförts som om det skulle vara väldigt småskaligt, väldigt fint, väldigt många gårdar och väldigt trevligt. Det är en marknadsföringsaspekt på det hela.

Tack vare den modell som vi har valt i Sverige har vi haft lägre dödlighet i alkoholrelaterade sjukdomar, färre alkoholrelaterade misshandelsfall, färre barn som vuxit upp i missbruksmiljöer och lägre samhällskostnader än vad som skulle ha blivit fallet om vi inte hade haft Systembolaget.

Vänsterpartiet fortsätter att stå för en solidarisk alkoholpolitik som värnar Systembolaget, som minimerar skadorna av alkoholkonsumtion och som värnar barn som riskerar att växa upp i missbruksmiljöer. Jag yrkar bifall till den reservation som Vänsterpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Anf. 39 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservationerna 2, 4 och 6 i betänkandet.

I över 20 års tid har Centerpartiet arbetat för att gårdsförsäljning ska bli verklighet i Sverige. Vår drivkraft har varit att det är en reform som är bra för dryckesföretagen, bra för besöksnäringen och bra för landsbygdsutvecklingen.

Det ger bryggerier, vingårdar och destillerier möjligheter att stärka sina företag och utveckla sina bygder. För besöksnäringen kan gamla destinationer stärkas och nya utvecklas. Det är bra för Sverige, och det är verkligen på tiden.

Frågan om gårdsförsäljning har utretts tre gånger sedan 2007, och Centerpartiet har varit drivande bakom alla tre utredningarna. Två av dem utfördes under alliansregeringen. Men tyvärr höll varken utredningarna eller partierna måttet för att de skulle kunna genomföras.

Den tredje utredningen var en del av överenskommelsen inom januariavtalet och genomfördes under förra mandatperioden. Uppdraget var denna gång tydligare: Ta fram ett förslag till gårdsförsäljning som går att genomföra, som är förenligt med EU-rätten och som ser till att det svenska detaljhandelsmonopolet bevaras. Just det levererade utredaren på.

Utredningen var klar i december 2021, och remisstiden gick ut i juni 2022. Vid slutet av remisstiden hade 180 remissvar inkommit, och majoriteten var positiva. Framför allt fick utredningen stöd av kommuner,

näringsliv och landsbygdsorganisationer, som alla pekade på mervärdet för en sådan reform och vad den kan medföra i form av arbetstillfällen och landsbygdsutveckling.

När den nya regeringen tillträdde i oktober 2022 låg alltså utredningen remissbehandlad och klar på den nya socialministerns bord. Det var för all del mycket material att gå igenom, men att det skulle ta ytterligare två och ett halvt år innan ärendet kom upp till debatt och beslut i kammaren var det nog ingen som hade sett framför sig. För den som kan räkna står det dessutom klart att om inte utredningen hade genomförts under den förra mandatperioden hade det över huvud taget inte blivit något beslut om gårdsförsäljning under den här mandatperioden.

Den utredning som regeringen fick att hantera innehöll en välgrundad analys av förutsättningarna för att införa gårdsförsäljning. Särskilt positivt med utredningen var att den kunde avfärda de två vanligaste invändningarna emot gårdsförsäljning, nämligen att det skulle ha en negativ inverkan på folkhälsan och att det skulle sätta Systembolagets monopol ur spel. Båda de frågorna är ordentligt utredda, och det konstateras att gårdsförsäljning inte kommer ha någon märkbar påverkan på folkhälsan och att detaljhandelsmonopolet inte på något sätt är hotat.

Samtidigt var förslaget i utredningen utformat med både hängslen och livrem i form av produktionsvolymbegränsningar för företagen, volymbegränsningar för konsumenten vid inköp och krav på kunskapshöjande aktiviteter med mera. Det var utredningens uppdrag, så ingen skugga ska falla på den. Men därefter tar politiken vid för att lägga sitt raster på det framtagna förslaget.

Förväntningarna på denna regering – där åtminstone av två partierna säger sig ha liberala drag och tre av partierna säger sig vara företagavvänliga – att lätta upp något på förslaget var förstas rätt stora. Men det kom helt på skam. Tvärtom har förslaget gjorts ännu mer restriktivt och ännu mer reglerat än förslaget i utredningen.

Att det funnits en stor splittring mellan regeringspartierna har knappast undgått någon. Med en kristdemokratisk socialminister som stretat emot och ett liberalt parti som inte riktigt vetat vilken fot det ska stå på har processen förstas inte varit helt enkel.

Det är väl ingen som glömmer bort att två moderata riksdagsledamöter var så frustrerade att de förra våren läckte till medierna att socialministern hade tänkt stryka hela destillerinäringen från förslaget till gårdsförsäljning. Från Centerpartiet öppnade vi då för att göra upp om frågan direkt i socialutskottet om så skulle krävas. Men i stället fick socialministern krypa till korset. När förslaget väl presenterades i juni stod det klart att de konservativa krafterna ändå hade vunnit flera segrar i förhandlingen men inte just den segern.

Lagradsremissen har därefter notifierats till EU-kommissionen, som trots invändningar från Portugal inte haft några som helst synpunkter på förslaget. Det är naturligtvis positivt såtillvida att den inte ser att förslaget står i strid med EU-rätten eller med detaljhandelsmonopolet. Men det visar också att regeringen hade kunnat ta i lite mer än vad den har gjort i det förslag som har lagts fram. Därmed kommer jag fram till det som är Centerpartiets syn på lagförslaget och vår följdmotion i betänkandet.

Först av allt vill jag klargöra att Centerpartiet naturligtvis kommer att rösta ja till förslaget om gårdsförsäljning även om vi inte är helt nöjda med

innehållet. Det här är en fråga som vi drivit under väldigt lång tid, och vi är väldigt glada att det nu blir verklighet. Men vi hade velat se ett mer frihetligt och företagervänligt förslag än vad som är fallet. Som det är nu innehåller förslaget för många begränsningar och restriktioner, vilket försvårar för många producenter att faktiskt genomföra gårdsförsäljning i verkligheten.

Regeringen föreslår att lagen ska vara tidsbegränsad till sex år, vilket vi motsätter oss. Här lägger vi fram ett skarpt förslag om att ta bort tidsbegränsningen eftersom det finns en uppenbar risk att företag inte vågar göra de investeringar som krävs för att införa gårdsförsäljning och att många av den anledningen väljer att avstå.

Gårdsförsäljning är en möjlighet som i första hand är inriktad på små producenter med en hantverksmässig tillverkning av alkoholdrycker. Redan i utredningen föreslogs väldigt lågt satta tak för företagens årsproduktion. Gällande öl har regeringen utan hållbar motivering valt att sänka taken ytterligare.

De föreslagna taken innebär att vissa producenter hamnar utanför möjligheten till gårdsförsäljning. De innebär också en påtaglig begränsning för framgångsrika företag att växa. På sikt bör de taken kunna höjas ytterligare. Till att börja med föreslår Centerpartiet att taken bör sättas till 150 000 liter för spritdrycker, 500 000 liter för vin och 1 000 000 liter öl och cider.

En av förutsättningarna för gårdsförsäljning är att det är själva besöket som står i centrum och inte köpet av alkoholdrycker. Därför bedöms det vara nödvändigt att besökaren deltar i ett besöksarrangemang innan den får handla några produkter. Däremot motsätter vi oss att det ska lagstiftas om att ta ut en avgift för de arrangemangen, eftersom det ändå måste vara en fråga för den enskilda företagaren att avgöra själv.

Centerpartiet föreslår därför att det inte ska finnas något lagkrav på att besöksarrangemangen ska vara avgiftsbelagda. Vidare är vi väldigt kritiska till att Folkhälsomyndigheten fått i uppgift att precisera dessa besök i sina föreskrifter. Det innebär att det ska vara minst 45 minuter långa varav 30 minuter är kunskapshöjande.

Förutom att besöksarrangemangen ska vara kunskapshöjande har regeringen lagt in en egen hittepåparagraf om att det ska lämnas information om alkoholens skadeverkningar i samband med arrangemanget. Detta finns det alltså ingen grund för i den utredning som har gjorts, utan det är helt och hållet utformat av Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna själva.

Nu har Folkhälsomyndigheten dessutom preciserat det till att innebära en inledande föreläsning om alkoholens skadeverkningar samt utdelande av en broschyr om detsamma. Det här är ett helt unikt krav som inte ställs på personalen på Systembolaget eller på personalen på pubar och restauranger. Tyvärr drar det något av ett löjets skimmer över hela gårdsförsäljningen. Ansvar för det vilar helt och hållet på regeringen. Från Centerpartiets sida förslår vi därför att den paragrafen ska strykas helt och hållet i lagstiftningen.

Regeringen har valt att fylla lagen med en lång rad regleringar som i viss mån ska tolkas av myndigheter och kommuner. Lagen ställer krav på nya föreskrifter, kommunala regelverk, fastställande av avgifter med mera. Det är uppenbart – inte minst efter vad som framkommit från Folkhälso-

myndighetens föreskrifter – att gårdsförsäljning kommer att bli ett överreglerat område.

Av den anledningen vill Centerpartiet se en utvärdering innan den 31 december 2026 av hur myndigheternas och kommunernas hantering har påverkat förutsättningarna att bedriva gårdsförsäljning och vid behov föreslå förändringar.

Fru talman! Sammanfattningsvis är vi från Centerpartiets sida naturligtvis både glada för och nöjda med att gårdsförsäljning nu kommer att bli verklighet i sommar. Det är en fråga som vi har drivit väldigt länge och som vi vet är efterfrågad av både konsumenter och producenter.

Gårdsförsäljningen kommer att skapa nya möjligheter för landsbygdsutveckling, livsmedelsproduktion och turism. Om vi i Centerpartiet hade hållit i pennan hade det varit ett mindre ängsligt, mer frihetligt, mer liberalt och mer företagervänligt förslag. Men det här är i alla fall en väldigt bra start för gårdsförsäljning.

(Applåder)

Anf. 40 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det är intressant att lyssna till ledamoten Christofer Bergenblock. Jag måste säga att jag förundras över att det i hans inlägg inte finns ett enda ord om socialpolitik. Det handlar i stort sett bara om marknaden. Det tycker jag att man kan förundras över. Det finns inga betänkligheter, utan det här kommer att vara ett rakt spår. Ingenting kommer att vara märkligt, trots att det känns lite osäkert. Till och med Lagrådet har sagt det, men det kanske inte är någonting som Christofer Bergenblock anser är märkligt.

De remissinstanser som har sagt nej till det här – jag har lyft fram dem tidigare – är bland andra Barnombudsmannen, Cancerfonden, Kammarrätten i Göteborg, Göteborgs tingsrätt, Brottsförebyggande rådet, länsstyrelserna i Västra Götaland, Västernorrland och Örebro län och Folkhälsomyndigheten. Det är inget dåligt gäng, så att säga.

Min första fråga till ledamoten är: Hur är det möjligt att man som parti har gårdsförsäljning som paradgren och samtidigt inte säger ett enda ord om alkoholpolitik och att det finns någonting som skadar med alkoholen? Ni vill öppna alla kranar, och det kan jag tycka blir lite mycket.

Om man lyssnar på er låter gårdsförsäljningen som ett fruktansvärt lyckat framgångsrecept. Då undrar jag om ledamoten har några som helst beräkningar av hur många som kommer att få ett arbete i och med gårdsförsäljningen. Är det så här landsbygden ska räddas? Jag är skeptisk. Det här kommer att fungera på gårdarna under vår, sommar och kanske lite under hösten. Eller finns det andra idéer bakom det hela?

Jag är mest intresserad av Centerpartiets tveklösa hållning till hela frågan. Hur har ni lyckats befria er från allt som handlar om restriktivitet och vad detta kan betyda för Sveriges folkhälsa?

Anf. 41 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! För att vara en fråga var det väldigt många frågor på en gång.

Centerpartiet står bakom en restriktiv alkoholpolitik. Det är den här frågan som är så intressant i förhållande till Vänsterpartiet, Socialdemo-

kraterna och Miljöpartiet, som över huvud taget inte vill se någon möjlighet till gårdsförsäljning.

Det förslag som nu har lagts fram är väl analyserat. Utredningen konstaterar att detta inte kommer att ha någon märkbar påverkan på folkhälsan. Det kommer inte att ligga drivor av fulla människor i utkanten av de gårdar som har gårdsförsäljning. Det har för all del inte heller ledamoten påstått, men man kan läsa mellan raderna att ni menar att gårdsförsäljningen kommer att öka alkoholkonsumtionen i samhället. Så är det inte. Det finns inga som helst belägg för det.

Den andra fråga som ledamoten är ute efter är: Är gårdsförsäljningen ett hot mot Systembolaget? Även där är utredningen väldigt tydlig. Man har gjort en gedigen analys utifrån EU-rätten och kommit fram till att så inte är fallet. Den föreslagna formen av gårdsförsäljning – som jag visserligen tycker är för restriktiv – är en form som är väl avgränsad. Den innebär inte att det blir en ny, fri detaljhandelskanal, utan köpet av alkohol är någonting som kan ske i slutet av ett besöksarrangemang på en vingård, på ett ölbryggeri eller på ett destilleri. Det är precis det som vi ser framför oss.

Att vissa remissinstanser har varit kritiska är inte förvånande. Majoriteten av remissinstanserna har varit positiva.

Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det är alltid viktigt att luta sig mot remissinstanser, för på så sätt ser man ändå en riktning. De som har sagt ja till förslaget är Föreningen Svenskt Vin, Föreningen Sveriges Oberoende Småbryggerier, Näringslivets Regelnämnd och så vidare. Det är själva marknaden. Sedan är det de som står för folkhälsan som har sagt nej. Det kan man fundera på.

Det är klart att ingen kommer att dricka sig full under ett besök på en vingård eller ett bryggeri. Det tror ingen. Det här handlar inte om det. Det här handlar om monopolet – om huruvida vi kan behålla det och vad som kommer att hända på resan framåt.

Centerpartiet har verkligen surrat sig vid masten i frågan om gårdsförsäljning. Det här är en jättefråga för er – en av de stora frågorna för Centerpartiet. Man kan hamna där som parti om man håller på tillräckligt länge med en fråga och försöker mata den. Men det verkar inte vara något framgångsrecept, om man säger så.

Lagrådet har tydligt skrivit att om Sverige tillåter gårdsförsäljning kommer svenska alkoholproducenter att få en ny försäljningskanal, som tillverkare i andra länder inte kan utnyttja. Det skulle enligt Lagrådet kunna vara ett förbjudet handelshinder.

Men hos Centerpartiet finns det ingen tvekan. Ni vill dessutom göra förslaget ännu mer liberalt. Och det är just då, när man tar ut de liberala svängarna och gör förslaget ännu mer liberalt, som vi dessutom skulle riskera monopolet. Men det verkar inte vara något problem för Centerpartiet och Christofer Bergenblock.

Jag funderar också på hur de här vingårdarna och bryggerierna ska få ned den enorma arbetslöshet vi har i Sverige. Finns det beräkningar av det som Centerpartiet har gjort som jag inte har en aning om?

Prot. 2024/25:103
23 april

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

Anf. 43 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Om ledamoten har läst utredningen vet hon att det där finns beräkningar av hur många arbetstillfällen gårdsförsäljningen kommer att skapa. Jag tror att utredningen talar om någonstans mellan 10 och 20 procents ökning inom dryckesnäringen. Ledamoten får själv gå tillbaka och läsa mer exakt i utredningen, för det står där.

Jag förstår att det här är en viktig fråga i förhållande till arbetslösheten för Vänsterpartiets Karin Rågsjö. Mitt tips är alltså: Läs utredningen så får du svar på detta!

Det är inte arbetstillfällena som är det viktigaste för Centerpartiet här, utan det är att vi skapar en möjlighet till utveckling på våra landsbygder, inom livsmedelsindustrin, framför allt dryckesindustrin, och för turistnäringen. Jag tror att det finns möjlighet till utveckling på många sätt, och jag tror att detta kan skapa arbetstillfällen långt utanför just dryckesbranschen. Men det är alltså inte arbetstillfällena i sig som är huvudsyftet med gårdsförsäljningen.

Det handlar om utveckling av Sverige och av Sveriges landsbygder. Att det sedan finns många bryggerier som ligger inne i städerna är inte någon nackdel. Men det vi ser framför oss är förstärkandet av destinationer som redan finns och skapandet av nya destinationer där det lilla mikrobryggeriet eller vingården kan vara knutpunkten.

Är då monopolet hotat? Nu säger ledamoten att monopolet är hotat just med Centerpartiets förslag. Ledamoten har tidigare sagt samma sak om det liggande lagförslaget – att också med detta är monopolet hotat. Jag är inte så säker på att det är analys eller fakta som ligger till grund för påståendet om att monopolet är hotat. Det kanske snarare är rädslan för marknads krafterna – ni vet den där rädslan som Vänsterpartiet så ofta står för och pratar om.

Anf. 44 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Bergenblock närmast raljerade över regeringens förslag och lät meddela att om Centerpartiet hade fått styra hade det här varit ett väldigt mycket mer tillåtande förslag.

Som en liten konsumentupplysning ska det väl ändå sägas att det är tack vare att det var Moderaterna som vann valet tillsammans med övriga Tidöpartier som vi nu äntligen får gårdsförsäljning i Sverige.

Hade Centerpartiets samarbetspartier vunnit valet och Centerpartiets statsministerkandidat Magdalena Andersson blivit statsminister hade vi inte stått här i dag. Då hade vi inte haft en debatt om att nu äntligen införa gårdsförsäljning.

Äntligen inför vi gårdsförsäljning. Det är tack vare att det är Ulf Kristersson som är Sveriges statsminister och Tidöpartierna som har majoritet i kammaren.

Sedan, fru talman, blir jag inte riktigt klok på Centerpartiets ståndpunkt alla gånger. Ibland har det talats om att Centerpartiet kräver att vi snabbt ska gå vidare med utredningens förslag. I nästa stund kommer det förslag om att göra stora förändringar. Det är ganska otydligt.

I inlägget från ledamoten Bergenblock lät det som att Centerpartiet hade förslag om att inte ge ett bemyndigande till Folkhälsomyndigheten. Det stämmer ju inte. Några sådana förslag finns inte i Centerpartiets motion. Jag tycker att det är lite magstarkt att så hårt kritisera regeringsparti-

erna för de väl långtgående förslag som Folkhälsomyndigheten har lagt fram i sitt förslag till föreskrifter.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag ändå tacka ledamoten Bergenblock och Centerpartiet för att vi har kunnat kroka arm i den här frågan. Det har varit viktigt att vi varit flera partier som uthålligt och länge har drivit frågan. Vi är också överens om att förslaget gärna hade fått vara mycket mer tillåtande. Men ska vi kunna kombinera gårdsförsäljning med ett bevarande av Systembolagets monopol är det också viktigt att vi har de begränsningar som finns med i förslaget.

Anf. 45 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Låt mig inleda i en positiv anda och säga att jag också är glad att Moderaterna och Centerpartiet har legat väldigt nära varandra i frågan om gårdsförsäljning. Under åren i alliansregeringen drev vi också detta tillsammans. Däremot hade vi konflikt med en del av de andra partierna i det underlaget och kom då inte framåt.

Konsumentupplysningen om vem som är ansvarig för vad vill jag nog ändå förtydliga en gång till: Hade inte utredningen genomförts under den förra mandatperioden inom ramen för januariavtalet, där Centerpartiet, Liberalerna och Socialdemokraterna ingick, hade det inte heller blivit något förslag om gårdsförsäljning den här mandatperioden. Det tog nämligen regeringen två och ett halvt år att gå från att remissen var klar till att vi nu sitter med ett förslag. Själva utredningen med remisstid tog ett och ett halvt år. Det hade blivit fyra år sammanlagt, och vi hade då inte kunnat fatta något beslut.

Konsumentupplysningen får väl ändå vara att det är tack vare Centerpartiet det finns en möjlighet att nu fatta detta beslut. Sedan är det glädjande att vi har en politisk majoritet i riksdagen som kan se till att det blir verklighet med den proposition som lagts fram.

Som jag sagt tidigare kommer vi att ställa oss bakom propositionen. Vi föreslår tillkännagivanden om saker vi tycker borde ha gjorts annorlunda. Vi lägger fram ett skarpt förslag om att ta bort sexårsgränsen i lagförslaget. Vi tycker att det är lite för ängsligt och lite för restriktivt. Det kunde ha varit bättre. Men vi kommer naturligtvis att stödja införandet av gårdsförsäljning. Precis som ledamoten sa i sitt anförande, både i inledningen och i avslutningen: Äntligen!

Anf. 46 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Ja, äntligen är vi här i dag. Äntligen har vi en moderatledd regering som ser till att vi går från prat till resultat, från förslag till verklighet. Äntligen blir det möjligt med gårdsförsäljning.

Politik är ju det möjligas konst, men jag kan konstatera att Centerpartiet ibland vill ge sig på det omöjligas konst. Att tillsammans med Vänsterpartiet driva fram lägre skatter och ett friare företagsklimat eller att tillsammans med andra förbudspartier driva igenom gårdsförsäljning är inte möjligt, fru talman. Det är tack vare att vi har en på riktigt borgerlig regering som leds av moderater som vi nu äntligen får gårdsförsäljning. Men tack för det långsiktiga arbete Centerpartiet har bedrivit i frågan! Det har varit viktigt.

Men återigen, fru talman, är det lite splittrat vad Centerpartiet vill. Å ena sidan ska vi driva igenom lagstiftningen som utredningen har före-

Prot. 2024/25:103
23 april

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

slagit så snabbt som möjligt, å andra sidan kommer man med olika förslag till ändringar. Det är ganska otydliga besked som kommer från Centerpartiet.

Det är dock bra att Centerpartiet stöder Moderaternas ambition att långsiktigt titta på möjligheterna att göra denna reform ännu lite friare. Vi går försiktigt fram just i syfte att kunna införa gårdsförsäljning utan att äventyra monopolet, men jag hoppas som sagt att vi kan släppa lite ytterligare på tyglarna vad tiden lider. Det förtjänar Sveriges dryckesentreprenörer, och det hade gjort gott för Sveriges besöksnäring. I dag tar vi dock ett stort och otroligt viktigt och efterlängtat steg.
(Applåder)

Anf. 47 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag delar helt ledamotens åsikt att politik är det möjligas konst. Just därför är jag glad som centerpartist, efter att ha drivit denna fråga i partiet i över 20 år, att kunna stå här i dag och se den bli verklighet. Tack vare de tre utredningar som tidigare genomförts har vi nu lyckats genomföra en utredning som lade fram ett förslag som bevarar både folkhälsan och detaljhandelsmonopolet. Det är att gå från prat till resultat.

Att det är den sittande regeringen som lägger fram förslaget har inte vi någonting emot, mer än att vi kan konstatera att förslaget hade blivit lite bättre, lite mer liberalt och lite mer företagsvänligt om Centerpartiet hade suttit med och hållit i pennan när det togs fram.

Jag vet inte riktigt vad det är ledamoten egentligen tycker är otydligt från Centerpartiets sida. Jag tror att jag var rätt tydlig i mitt anförande och även i replikskiftena tidigare. Centerpartiet står helt bakom att gårdsförsäljning införs. Vi är väldigt glada över detta. Vi hade velat att fler företag skulle omfattas än vad som nu är fallet. Det hade kunnat ske genom något högre tak för produktionsvolymen. Vi hade velat se mindre restriktivitet, byråkrati och krångel kring besöksarrangemangen, som att företagen själva hade fått välja om man skulle ta betalt för dem eller inte. Vi hade också velat se att kravet på upplysning om alkoholens skadeverkningar, det som regeringspartierna själva petade in i lagen, hade tagits bort helt och hållet. Så hade skett om Centerpartiet hållit i pennan – lite mer liberalt, lite mer företagsvänligt.

Anf. 48 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Jag noterar att det finns en härlig debattlust i socialutskottet i dag. Kanske har det att göra med att vi äntligen får debattera vid en anständig tid och inte sent på kvällen. Eller så har det att göra med att vi har en härlig publik, för en gångs skull.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 av Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Sverige har i dag en internationellt sett framgångsrik alkoholpolitik. Vi har lägre konsumtion än många andra länder, vi har färre alkoholrelaterade skador och vi har ett brett folkligt stöd för Systembolagets existens. Det här är inte en slump. Det är resultatet av långsiktigt och målmedvetet arbete, där Systembolaget spelar en nyckelroll.

Den här modellen hyllas internationellt – inte minst av WHO, som pekar ut Sverige som ett föredöme.

Vi är därför emot det rättsliga vågspel som regeringen nu iscensätter. Den modell som föreslås, med särskilda regler för små producenter och särskilda villkor för att sälja på plats, har redan ifrågasatts av både Lagrådet och den statliga utredningen. Portugal har lämnat ett detaljerat yttrande till EU-kommissionen där man ifrågasätter hela modellen. Flera experter varnar för att förslaget inte är förenligt med EU-rätten och att det därför kan leda till att Systembolagets monopol faller vid en framtida rättslig prövning.

Vi ska komma ihåg att EU-rätten inte tillåter att vi gynnar svenska producenter framför andra. Om vi låter svenska vinproducenter sälja direkt till kund, hur ska vi då kunna säga nej till en fransk vinbonde eller ett tyskt mikrobryggeri? Det är den logiken som kan fälla hela monopolet, och när det väl är borta är det för sent att ångra sig.

Fru talman! Vi i Miljöpartiet varnar både folkhälsan och de små lokala producenterna. Det går att göra det utan att undergräva grunden för vår alkoholpolitik. Små lokala producenter kan till exempel stärkas genom samarbete med restauranger och genom möjlighet att sälja sina produkter till kunder i hela Sverige via Systembolaget. Det här handlar inte om att stoppa utvecklingen utan om att värna om det som fungerar.

När alkoholkonsumtionen ökar drabbar den inte bara individen, utan den drabbar samhället i stort. Systembolaget är inte ett hinder utan ett skydd, och det utgör en möjlighet att värna tillgången till produkter i hela landet från just små och lokala svenska vinproducenter och mikrobryggerier.

Fru talman! Beslutet är mycket större än det ser ut. Det handlar om vilken väg Sverige ska ta. Ska vi fortsätta att stå upp för en alkoholpolitik som räddar liv, är evidensbaserad och är internationellt respekterad? Eller ska vi öppna för att alkohol säljs på fler platser, av fler aktörer och med mindre kontroll? Det riskerar att urholka det system som redan finns.

Jag vill passa på att reflektera över den debatt vi har hört. Jag blir inte riktigt klok på om vi talar om en liten oskyldig reform eller om ett stort steg. Båda sidor har fört fram sina argument i dag.

Jag har själv besökt en lokal producent; Hvens destilleri, mitt ute bland otroligt vackra åkrar. De producerar olika typer av drycker, och de har en enormt välutvecklad kultur för att ta fram drycker med bästa smak baserade på lokala råvaror. Men destilleriet är inte aktuellt för gårdsförsäljning eftersom det har en på tok för stor produktion.

Vi pratar om volymer som rör små producenter. Lagen blir märklig för de små producenterna eftersom de måste utveckla en helt annan typ av verksamhet med bland annat visningar. Det här har belysts av just branschorganisationen för alkoholhaltiga drycker, som ser det här som en bra start men menar att taket för volymerna är ett stort problem. Branschorganisationen lobbyar för att det här är en början men att volymerna måste öka.

Centerpartiet säger också att det här är en bra start. Och moderater argumenterar för att på olika sätt luckra upp nuvarande alkohollagstiftning, till exempel att inte längre kräva matservering där det säljs alkohol. När det gäller Sverigedemokraterna är det sedan länge känt att folkhälsan inte är viktig för dem, utan de har argumenterat för och lyckats få igenom sänkt skatt på snus. Och nu tycker de att volymerna måste ökas markant. Mer gårdsförsäljning!

Det här ser ut som en oskyldig liten reform, men vi öppnar för något som kan gå vidare successivt. Det här är bara en start, och sedan ska det ske en utveckling. Vi ska komma ihåg att Sverigedemokraterna är det största partiet i Tidöregeringen, och det oroar mig starkt.

Miljöpartiet har gjort sitt val, nämligen att säga nej till förslaget om gårdsförsäljning av alkohol. Givetvis uppmanar vi er att göra detsamma.

Anf. 49 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Fru talman! Centerpartiet är och har alltid varit en stark förespråkare för att gårdsförsäljning ska bli verklighet i Sverige. Vi vet att förslaget som vi debatterar i dag aldrig hade sett kammarens ljus om inte Centerpartiet drivit på under många år.

Förslaget är, trots alla sina brister, ett viktigt steg för att skapa bättre förutsättningar för den växande, småskaliga dryckesnäringen och samtidigt utveckla besöksnäringen, öka sysselsättningen och hålla landsbygden levande. Men för att förslaget ska bli just en möjlighet måste förutsättningarna vara rimliga.

Fru talman! I regeringens förslag införs ett produktionstak som är så lågt att det i praktiken blir ett straff för de företag som lyckas. Ett tak på 75 000 liter sprit är inte småskaligt. Mikroskopiskt är väl att överdriva, men när det gäller ett företag som ska ha förutsättningar att ta emot turister, anordna visningar, smakprovningar och samtidigt utveckla sin verksamhet är taket orimligt. Det är orimligt att en aktör som tillverkar 76 000 liter sprit om året – en marginell överskridning – plötsligt inte längre ska kunna omfattas av möjligheten till gårdsförsäljning.

Lagförslaget utesluter nu en handfull mycket kunniga dryckestillverkare. Det här är företag som har gjort det vi alla säger att vi vill uppmuntra, det vill säga växa organiskt och skapa arbetstillfällen samt investera i lokaler, besöksytor och marknadsföring. De har en omsättning som gör att de kan ha anställda som kan ta hand om regeringens krav på besöksarrangemang. Och så svarar regeringen med att straffa dem.

Fru talman! Centerpartiet vill ha högt i tak, mycket högre tak – dubbelt så högt produktionstak! Jag vet att även vårt förslag inte går alla dryckesproducenter till mötes, men det inkluderar många av dem som har banat vägen för dryckesproduktion i Sverige, som generöst delat med sig till nya entreprenörer och som har skapat unika varumärken och besöksanledningar på landsbygden. Vi föreslår också att kravet på att besöksarrangemanget måste vara avgiftsbelagt tas bort och att Folkhälsomyndighetens bisarra föreskrifter skrivs om.

Fru talman! Det här är inte en genomtänkt politik för tillväxt i hela landet. Det är en skrivbordsprodukt där man har blandat ihop alkoholpolitik med besöksnäring och fått något som varken gynnar folkhälsan eller företagen, och det gynnar definitivt inte förtroendet för svensk lagstiftning.

Vi säger att vi vill locka utländska besökare, men vi tvingar företagare att agera internationell nykterhetspolis med broschyrer på för närvarande oklart många språk innan försäljning får ske. Vi säger att vi vill ha en levande landsbygd, men vi föreslår en modell som kväver just de aktörer som visar att det går att bygga något stort på en liten plats.

Fru talman! Jag är stolt över att vi står upp för sunt förnuft. Vi vet att företagande på landsbygden inte sker av misstag. Det kräver mod, kunskap och uthållighet. Det är inte vår uppgift som lagstiftare att skruva isär något

som just har börjat fungera, utan det är vår uppgift att skapa rimliga och rättvisa villkor. För att spetsa till detta något: Vi gör det inte genom att förvandla varje gårdsförsäljning till ett statligt korrektionsläger med förkläde och varningstexter, som besökaren dessutom måste betala för.

Regeringen, som säger sig vilja minska regelkrånglet, kan stoppa Folkhälsomyndighetens regelkrångel. Vi hoppas att förslaget kommer att justeras så snart som möjligt och ge plats för tillväxt.
(Applåder)

Anf. 50 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Nu har det sagts "äntligen" ett antal gånger i dag, och jag ansluter mig till den skaran. Det här är en efterlängtd reform. Gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker har varit något många hoppats på länge, och de har kämpat för och trott på en reform under mycket lång tid.

Längtan har varit stor hos små bryggerier, lokala vinodlare och cidertillverkare, för att nämna några, och även hos oss konsumenter, som vill kunna köpa en flaska av något vi just smakat och lärt oss om direkt från tillverkaren. Så kan vi göra på våra resor runt om i Europa och världen.

Det här har beskrivits som en frihetsreform, och det har debatterats i dag. Det är ett sätt att stärka landsbygden, besöksnäringen och det småskaliga företagandet. Och det har ju sett lovande ut med en möjlighet att sälja egenproducerade drycker direkt till besökare i samband med ett besöksarrangemang.

Men när vi läser det faktiska förslaget till föreskrifter från Folkhälsomyndigheten, med detaljkrav, då blir det smolk i bägaren – och arrangemanget blir för komplext. Det har talats om överimplementering. Det är tidskrav på minst 45 minuter, varav 30 minuter ska vara kunskapshöjande. Ett besöksarrangemang måste ledas av en fysisk person. Och det har också talats om hur informationen ska se ut.

Regeringen å sin sida skriver i propositionen att det ska handla om "viss varaktighet" som underlag för aktiviteten kopplad till besöket. På sidan 68 i propositionen läser jag om fysisk rundvandring, men där står inget om att minst en fysisk person ska finnas tillgänglig till hundra procent, likt en guide som följer besökaren steg för steg, eller om att "viss varaktighet" behöver stå i rimlig proportion till verksamheten. För små hantverkare och verksamheter, exempelvis det lilla hantverksbryggeriet som kanske drivs av två personer, där marginalerna redan är små och personalen inte räcker till, blir det här ytterligare en administrativ börda – en chans som blir omöjlig att ta. Kraven kan till och med leda till att de som man tänkt ska kunna delta helt utesluts genom det remissförslag som ligger hos Folkhälsomyndigheten. Medan vissa kan dra nytta av och bejaka reformen riskerar andra att få stå kvar på perrongen och titta på när tåget rullar förbi. Det var inte syftet.

Detta förslag ser ut att handla om gårdsförsäljning, och det talas om gårdsförsäljning. Men när vi tittar närmare på det ser vi något annat, något mer begränsat och något som i praktiken inte fullt ut motsvarar det som många hoppats på.

Vi vet också att kommuner gör olika. S-styrda Stockholms stad har redan uttalat att de inte vill att söndagen ska vara öppen som besöksdag för turister och besökare. Men det är just på helgen som många människor går ut för att göra besök av olika slag. Samtidigt står andra kommuner med

Prot. 2024/25:103
23 april

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

*Bättre förutsättningar
för besöksnäringen i
fråga om småskalig
produktion av alkohol-
drycker*

famnen öppen och redogör för allt de kan göra för att ge dryckeshantverkarna en fin sommar tillsammans med besökare och turister med start den 1 juni 2025 och för att de ska kunna ha öppet sju dagar i veckan.

Fru talman! Jag tänker att myndigheten är klok och tar remissvaren i beaktande på ett sätt som skapar förutsättningar för alla och att man gör rimliga avvägningar. Min partikamrat Johan Hultberg lyfte upp detta i sitt anförande tidigare, och jag står bakom det helt och hållet.

Nu finns det en möjlighet att visa hur gårdsförsäljning kan berika vårt land. Det görs ansvarsfullt och med rimliga krav, och även de minsta aktörerna får plats. Det är väl just så vi ska ha det. Sedan får vi ta steg framåt. Detta är ett första steg, men jag ser fram emot att jobba vidare med det här förslaget, för att utveckla det för näringslivet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Magnus Resare (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

Migrationsfrågor

§ 7 Migrationsfrågor

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU18
Migrationsfrågor
föredrogs.

Anf. 51 MAGNUS RESARE (M):

Fru talman! Vi moderater i socialförsäkringsutskottet har under den här mandatperioden haft som ambition att besöka så många av Migrationsverkets kontor ute i landet som möjligt. Vi har också försökt träffa så många olika enheter som möjligt för att ta del av Migrationsverkets inspel, när det gäller både vilken lagstiftning som funkar bra i dag och vilken lagstiftning vi behöver fortsätta titta på och förändra. Inte minst nu när vi lägger om stora delar av migrationspolitiken har det varit oerhört viktigt för oss att få lära oss vad de som jobbar med lagstiftningen i vardagen tycker är bra och inte.

Vid ett av besöken berättade medarbetarna om det uppenbara problemet med missbruk av studietillstånd i landet. För mig var det ny information, men jag tog verkligen till mig av deras berättelse. De berättade att flera svenska universitet mer eller mindre systematiskt hjälper människor som kommer från tredjeland, alltså länder utanför EU, att missbruka systemet med studietillstånd. Anledningarna är att man får terminsavgifter betalda för dessa och att man behöver ha utrikesmedborgare på sitt universitet för att uppfylla reglerna för universitet enligt Bolognaprocessen.

De berättade att svenska universitet har utsända rekryterare eller agenter i bland annat Pakistan och Bangladesh som berättar att den som kommer till Sverige och får ett studietillstånd bara behöver klara av 15 högskolepoäng per läsår för att få fortsätta vara i landet på ett studietillstånd. Man får jobba hur mycket man vill. Ens partner får jobba hur mycket han eller hon vill. Ens barn har rätt att gå i skola. Ens barn har rätt att operera

knät om det går sönder. Man kan använda allt det som vi kollektivt betalar här i Sverige till den ringa summan av en terminsavgift.

De såg att detta missbrukas jättemycket. 90 procent av dem som sökt engelska på basnivå vid ett universitet i Sverige bor inte ens i upptagningsområdet för det universitetet. De bor i stället i Stockholm eller i Göteborg. Man kan tänka sig att de kanske jobbar med att cykla ut med pizzor, kör billiga taxibilar på nätterna eller någonting annat som inte är syftet med deras tillstånd.

Jag blev så arg när jag hörde att svenska universitet har anställd personal som hjälper till att rekrytera den här typen av personer till universitet, där syftet inte är att de ska lära sig någonting utan att de ska komma hit för att jobba utan någon form av arbetsvillkor.

När vi pratar om arbetskraftsinvandring är vi överens om att ha vissa regelverk för att skydda arbetstagarna men också den svenska inre marknaden och arbetsmarknaden. I det här fallet behöver man inte ta hänsyn till någonting. Man kan jobba för vilken lön man vill så länge man betalar in sin terminsavgift.

När vi frågade hur det här kan fortgå – detta var i början av mandatperioden – talade de om att de gång på gång har sagt att det här är ett problem men att ingen har lyssnat. Regeringen har över huvud taget inte brytt sig när de har talat om det. Man har låtit det vara.

Men nu har vi en regering som lyssnar, fru talman. Nu har vi en migrationsminister som lyssnar, både på inspelen från Migrationsverket och på svenska folket. I stället för en regering där 4 procent av folket fick sätta agendan för svensk migrationspolitik har nu över 50 procent av svenska folket valt fyra partier som enas om en gemensam migrationspolitik som tar det här landet framåt.

Nu har vi en regering som inte tycker att den som kommer hit som flykting ska kunna åka hem på semester någon vecka efter att man har fått uppehållstillstånd. Nu har vi en regering som tycker att den som begår brott ska utvisas och en regering som tycker att det är dags att uppvärdera det svenska medborgarskapet. Den som inte kan svenska och som inte vare sig vill eller försöker bli en del av det svenska samhället ska inte ha ett svenskt medborgarskap.

Vi har redan skärpt regelverken för utvisning så att fler utländska medborgare som begår brott utvisas. Men det finns såklart mer att göra. Vi går från ett system där den som har begått exempelvis ett sexualbrott ofta inte bara har sluppit att bli utvisad utan också har kunnat bli släppt ur fängelset och bli svensk medborgare innan brottsoffrets sår över huvud taget har läkt. Det har varit direkt stötande. Men min regering sätter nu stopp för denna naiva cirkus.

Fru talman! Många är dock redan här och kommer att vara kvar. Många av dem kommer inte att komma ut i arbete eller ens lära sig svenska om ingenting görs. Jag var i Filipstad för någon vecka sedan. Det är en moderatledd kommun i Värmland som verkligen har fått smaka på den tidigare naiva migrationspolitiken. Där har man konstaterat att sfi faktiskt inte fungerar. Människor går år efter år utan att lära sig svenska. Man berättade om människor som har gått i över tio år men knappt klarar av att formulera en mening.

Man bestämde sig för att man måste göra någonting annat för att få ut de här människorna i samhället. Därför ställer man nu krav när det gäller

försörjningsstöd; den grupp människor som vill ta del av försörjningsstöd ska också göra en motprestation som kommunen bestämmer.

Man visade ett exempel där man bad en grupp personer hjälpa till att klippa gräs på en kommunal gräsmatta. Man hade en åkgräsklippare och ett antal krattor. Man berättade att så fort åkgräsklipparen kom fram räckte alla männen självklart upp händerna och talade om att det var de som skulle köra den. Då talade kommunen i stället om att det skulle hon som stod tyst längst bak göra. I Sverige kan nämligen också en kvinna köra åkgräsklippare. Man berättade att detta var ganska jobbigt för flera av männen att ta till sig i början. Men efter hand har det blivit bättre, och efter kanske tio år i Sverige börjar de faktiskt inse att en kvinna kan köra åkgräsklippare och mannen kan stå och kratta. Det är inget konstigt.

I Filipstad har man börjat uppnå integration genom att ställa krav på människor och förklara vad som gäller. De här människorna har nu börjat lära sig svenska på ett sätt som de inte har gjort under flera år i sfi. I stället för att det står ett ord på en tavla talar man om och visar vad som är en spade, en kratta och en gräsklippare. De börjar få ett ordförråd. Man beskrev det här som oerhört framgångsrikt. Man ställer lite krav på människor som vill ta del av Sverige.

Det går som sagt att få någonting gjort i det här landet bara man vågar och vill.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag rikta mig till alla er som bor i Sverige och som kommit hit som invandrare. Många av er gör fantastiska insatser för vårt land. Många av er går till jobbet varje dag. Ni jobbar kanske på ett pappersbruk eller ett sjukhus, jobbar som poliser eller gör något annat väldigt positivt för vårt land. Ni är med på fotbollsträningen med era egna och grannarnas barn. Ni reser er upp på bussen för äldre damer, eller vad man nu kan tycka är viktigt.

Vi ser er. Vi ser att ni är en positiv del av vårt samhälle, och ni ska fortsätta att vara det. Det är inte på grund av er som vi lägger om vår migrationspolitik.

Vi lägger om den på grund av att vi har en massa människor i vårt samhälle som inte vill lära sig vårt språk, som inte respekterar vårt samhälles grundläggande värderingar och som inte tycker att deras döttrar ska få välja om de ska ha slöja eller inte eller att deras söner ska få älska vem de vill. Dessa personer ska inte längre räkna med att vårt samhälle fortsätter att se genom fingrarna.

Vad gäller studietillstånden, slutligen, har vi nu skärpt det regelverket, för vi får ordning på Sverige.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mats Sander (M).

Anf. 52 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Det finns naturligtvis många förskräckliga baksidor av ledamotens anförande och den migrationspolitik som Moderaterna bedriver. Spontant tänker jag på en fråga som Moderaterna aldrig lyfter i migrationsdebatterna, nämligen konsekvenserna för barn av Moderaternas migrationspolitik. Varje vecka de senaste åren har man kunnat läsa reportage efter reportage om barn som är födda i Sverige och har levt här hela sina

liv men ska utvisas till länder de aldrig varit i eller har någon anknytning till.

Barnkonventionen är svensk lag sedan fem år tillbaka. Trots det utvisas barn som levt hela sina liv i Sverige till länder som är helt okända för dem. Barn som är födda och uppvuxna här utvisas till länder som de saknar anknytning till, vilket strider mot barnkonventionen. Det handlar oftast om barn som är runt 10 till 13 år gamla.

Jag har träffat många av de här familjerna och barnen. De har skolklasser som ställer upp, liksom fotbollstränare, grannar och lokalsamhället. Detta sätter djupa spår. Alla undrar varför regeringen angriper, undergräver och kränker barns rättigheter på det här sättet. Varför ska barn som levt hela sina liv i Sverige utvisas till länder de inte har någon anknytning till eller har varit i?

I dag finns skarpa förslag från exempelvis Vänsterpartiet om att stärka barns rättigheter och barns bästa i asylprocessen för att se till att barn som hamnar i dessa situationer faktiskt får en trygghet här. Min fråga är: Varför avslår Moderaterna allt detta?

Anf. 53 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Det är ert fel att de här barnen tvingas utstå dessa situationer. Jag tycker också att det är fruktansvärt, såklart.

Problemet är att vi måste ha en reglerad invandring. Att du har skaffat barn kan inte vara ett tillräckligt skäl för att du ska få stanna kvar, om du har gått under jorden här och levt tio år i ett skuggsamhälle. Det handlar om föräldrar som gång på gång har fått avslag på sin asylansökan och har valt att inte följa det beslutet och åka hem. De barnen hamnar såklart i en jättetragisk situation. Jag känner verkligen med dem.

Men det absolut viktigaste för ett barn är att bo med sina föräldrar. Om föräldrarna måste lämna det här landet för att de inte har rätt till asyl är det bästa att barnet följer med. Jag hade inte tyckt att det var någon särskilt trevlig ordning om föräldrarna skickades hem och vi höll kvar barnet i Sverige. Barn ska vara med sina föräldrar. Om föräldrarna inte har rätt att vistas i Sverige ska barnet följa med sina föräldrar. Jag tycker att det är en sund ordning.

Om ni, när ni styrde det här landet tillsammans med Socialdemokraterna, hade sett till att få ordning på detta så att folk som får ett nej också återvänder till sina hemländer hade vi inte haft den här situationen nu. Då hade du inte behövt ställa den här frågan.

Jag tycker såklart precis som du att det är jobbigt att se de här berättelserna i medierna. Men det kan inte vara ett tillräckligt skäl att du har barn, om du går under jorden och stannar här i tio år och vägrar att följa Migrationsverkets beslut. Sedan ska du som förälder belönas för att du har valt att inte följa det som vi som land har meddelat genom Migrationsverket.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna ledamoten om att vi tilltalar varandra med "ledamoten" eller med namn och inte med "du".)

Anf. 54 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag vet inte om ledamoten begriper frågan ordentligt, eller hur verkligheten och lagstiftningen ser ut. Det handlar alltså om föräldrar och barn som inte har gått under jorden över huvud taget. De får utvis-

ningsbeslutet efter ungefär 13 år. Barnen har fötts här men får utvisningsbeslut. Det är ingen som har gått under jorden. De får bara inte stanna här. Det är den politiken ni bedriver, och det är den jag ifrågasätter.

Det här handlar inte om människor som bara har gått under jorden. Jag sa precis att barnen spelar fotboll i det lokala fotbollslaget. De går i skolan. Det handlar inte om papperslösa eller människor som har gått under jorden. Jag tycker att det är obegripligt ansvarslost att svara på det sättet.

Det som händer där ute i verkligheten är att ni berövar de här barnen deras barndom. De har varit här hela livet. De har inte gömt sig. De går i skolan här.

Det stora problemet här är att utlänningslagen inte går ihop med barnkonventionen och barns rättigheter. Då kan man inte blunda för den här situationen och skylla ifrån sig. "Det är ert fel", inledde ledamoten replikskiftet med. Jag tycker att det är oseriöst och oansvarigt.

Nu har vi barn i den här situationen som varje vecka får utvisningsbeslut trots att de har levt i Sverige hela sina liv – är födda och uppväxta här och har alla sina vänner här. Det är varken föräldrarnas eller barnens fel. Det är ni som har makt över lagstiftningen och kan ändra den här situationen – se till att vi följer barnkonventionen och att barns rättigheter efterlevs i Sverige.

Jag tycker att det är obegripligt att man faktiskt kränker barns rättigheter på det här sättet och sedan gör en vurpa genom att säga att de gömmer sig. Det gör de inte. De förekommer i ett reportage varje vecka. De går i skolan här i Sverige. Varför får de inte vara kvar? Varför ska de utvisas till länder de aldrig varit i?

Anf. 55 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Det är klart att man kan både spela fotboll, gå i skolan och till och med få ganska omfattande försörjningsstöd i flera av landets röda kommuner även om man är papperslös. Det är ett jätteproblem. De människor som blir utvisade ur det här landet är ofta papperslösa. Jag förstår faktiskt inte vad ledamoten menar. Det viktigaste och den absolut mest grundläggande rättigheten för ett barn är väl att vara med sina föräldrar.

Jag tycker att det är självklart att människor som inte har rätt att vara i det här landet ska lämna det. Jag tycker att det är självklart att barn ska vara med sina föräldrar. Det värdefullaste för ett barn är alltid att vara med sina föräldrar, oavsett i vilket land det är. Det är min absoluta övertygelse och uppfattning.

Anf. 56 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Moderaterna pratar mycket och gärna om vad som ska hända efter nästa års val. Man talar gärna om oppositionen i den här kammaren. Jag är själv inte så intresserad av det spelteoretiska. Man kan bara kolla på dagens mätning, som visar att inte ens hälften av Tidöpartierna är kvar i kammaren. Jag är mer intresserad av sakpolitikens innehåll.

Sverigedemokraterna säger å ena sidan att man är nöjd med att man har fått igenom mycket av sin migrationspolitik, å andra sidan att det handlar om en kompromiss. Den här mandatperioden har kompromissen inneburit att ansökningar som gäller svårt sjuka barn inte längre ska prövas mot den humanitära grunden. Den har inneburit minskade möjligheter till familjeåterförening och att antalet kvotflyktingar, några av vår tids allra mest ut-

satta, har gått från 5 000 till 900. Sverigedemokraterna har också drivit på för angiverilag, återvändningsbidrag och en rätt långtgående vandelsprövning, som ett första steg i ett sverigedemokratiskt drömsamhälle.

Det är också tydligt att detta bara är början och att många sverigedemokrater vill mer – man vill gå längre. Min fråga är därför väldigt enkel: Har Moderaterna några röda linjer i migrationspolitiken? Har Moderaterna någon gräns för hur långt man är beredd att gå i migrationspolitiken för att få Sverigedemokraternas stöd i denna kammare?

Anf. 57 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Ledamotens fråga är högst hypotetisk. Det får väl nästa regeringsförhandling utvisa. Det är klart att vårt parti som alla andra partier har röda linjer.

Jag är faktiskt ganska nöjd med den migrationspolitik vi har kommit överens om. Jag tycker att det finns väldigt mycket bra i den. Problemet är den tidigare förda migrationspolitiken, som har orsakat att vi nu inte har möjlighet att ta emot särskilt många alls om vi på något sätt ska kunna få ordning på integrationen i det här landet.

Det är ett jätteproblem i hela Sverige. Sverige brinner, speciellt ute i förorterna, där många av de nyanlända har hamnat. Om inte ledamoten ser det problemet rekommenderar jag honom att göra ett besök i valfritt särskilt utsatt område.

Anf. 58 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag frågade Moderaterna, Sveriges regeringsbärande parti, om de har några röda linjer i migrationspolitiken, och svaret är att jag borde åka och besöka ett utsatt område. Det har jag gjort rätt många gånger.

Ärligt talat: Sverigedemokraterna dikterar ju villkoren för den här regeringen. Sverigedemokraterna dikterar villkoren i migrationspolitiken. Det är klart att Moderaterna som landets just nu regeringsbärande parti måste kunna säga om det finns några röda linjer.

Man kan ju bara gissa vad Sverigedemokraternas nya krav kommer att vara. Kommer det att vara att man ska avskaffa permanenta uppehållstillstånd helt och hållet? Kommer det att vara att vi ska ha noll kvotflyktingar? Kommer det att vara att återvandringen ska öka? Eller kommer det att vara att man ska utvisas om man har fel åsikt på universiteten eller om man demonstrerar för någonting som Richard Jomshof tycker är dåligt? Det är denna typ av åsikter som Sverigedemokraternas ledande företrädare hela tiden ger uttryck för. Där måste Moderaterna kunna säga att man inte är beredd att gå så långt för att behålla makten.

Det är avgörande för Sverige och för vilket land vi vill vara. Det är avgörande för integrationen att vi visar att vi tror på öppenhet och inkludering. Då spelar retoriken en roll.

Sverigedemokraterna har nu fått ett lillfinger av Moderaterna. De kommer att ta hela handen om inte Moderaterna säger: Hit, men inte längre! Därför tycker jag att Moderaterna som regeringens största parti och det parti som har statsministerposten måste kunna ge tydliga besked till svenska folket om var man drar gränsen. Min fråga är: Finns det några röda linjer, och vad är de i så fall?

Anf. 59 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Om allt det Cato nu rabblade upp är sant har vi väl satt våra röda linjer. Vi har ju kommit överens om ett Tidöavtal. Vi är beredda att komma överens om detta i ett avtal, en kompromiss. Det är där vi står. Titta i Tidöavtalet! Där står det vi har gått med på. Jonny Cato räknar upp olika saker som han säger att Sverigedemokraterna vill, men det är väl uppenbart att vi inte har kommit överens med dem om det nu. Vi har kommit överens om det som står i Tidöavtalet. That's it!

Var vi sedan befinner oss i en regeringsförhandling om ett och ett halvt år får väl tiden utvisa. Vi kommer inte att gå med på någonting som vi inte känner oss bekväma med att genomföra i regeringsställning. Så är det.

Anf. 60 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! I ett tidigare replikskifte tog Tony Haddou upp den viktiga frågan om barns trygghet i Sverige. Det är många barn som är födda och uppvuxna här som utvisas.

En situation som kommer att bli allt vanligare och som vi också ser nu är att tonåringar utvisas från sina familjer lagom till studenten. När vi har tidsbegränsade uppehållstillstånd som grund och regeringen har tagit bort den ventil i utlänningslagen som handlade om personer som har rotat sig här blir konsekvensen att tonåringar som kommit som anhöriga för att återförenas med sina familjer i Sverige mister rätten till anhöriginvandring när de blir 18 år. Detta betyder att Sverige nu på löpande band kommer att utvisa en familjemedlem från varje sådan familj, nämligen den som hinner fylla 18 år utan att ha hunnit få permanent uppehållstillstånd.

Denna typ av familjesplittring är stötande. Uppfattningen kanske är att man är barn tills man är 18, och sedan har man inte längre behov av att leva med sina föräldrar. Men jag tror att de flesta som står där med sin snart 18-åriga son eller dotter och provar ut studentmössor skulle fasa vid tanken på att det barnet efter 18-årsdagen skulle skickas tillbaka till ett land som föräldrarna har flytt ifrån – Afghanistan, Iran, Irak eller Somalia.

Hur ser Magnus Resare på detta?

Anf. 61 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Jag upprepar: Vi i det här landet har en situation som har orsakats av en naiv invandringspolitik år efter år. Vi lägger nu om systemet.

Det finns ingenting i vår politik som trumfar viss typ av lagstiftning. Bland annat har man rätt till viss respekt för sin familjebildning. Detta kan domstol pröva. Den som är vuxen och inte har någon rätt att vara här ska också betraktas som vuxen och myndig. Det kan hända att vissa personer utvisas till sina tidigare hemländer. Det kommer inte att vara fråga om barn som har fötts och vuxit upp här från spädbarnsåldern, utan det handlar kanske om människor som har någon form av tillhörighet till det samhälle de kommer ifrån men har varit här i något år.

Det är klart att vi kommer att se exempel som är jobbiga, men vi är tvungna att lägga om vår politik nu. Det är bara att vara ärlig med det. Under alltför många år bedrev vi en naiv migrationspolitik.

Om det finns anledning att se över lagstiftningen i framtiden för att någonting inte blev riktigt bra kan vi titta på det. Om man har skyddsskäl i det land man kommer ifrån kan man själv söka skydd i det här landet. Men om man kan återvända till sitt hemland är grundprincipen i den svenska migrationsrätten att man ska göra det.

Anf. 62 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! I sitt anförande sa Magnus Resare att det inte är på grund av invandrare som sköter sig, jobbar och har integrerats i Sverige som man lägger om politiken. Men den ändring som jag talar om drabbar ju denna grupp väldigt hårt. Det är människor som har kommit till Sverige som flyktingar eller av andra skäl och har fått återförenas med sin familj här. Det kommer inte att vara enstaka exempel, utan huvudregeln för dem som har tonåringar kommer att vara att deras tonåringar kommer att utvisas från hela resten av familjen när de fyller 18 år även om de har skött sig, även om de går i skolan och även om de är mitt i sin gymnasieutbildning. Vi har till och med hört exempel där personer har utvisats bara veckor före studenten.

Jag tycker att detta är helt oförsvarligt. Det går inte att motivera det med några av de argument som Magnus Resare eller andra i Moderaterna har framfört. Det är bara elakt och totalt cyniskt. Man splittrar familjer, sliter familjemedlemmar från alla andra och skickar dem till det land där deras föräldrar har skyddsskäl.

Med de extremt höga krav som vi har i Sverige för att folk ska få asyl är det tyvärr ganska vanligt att ett barn som lämnade hemlandet redan i tonåren inte bedöms ha skyddsskäl. Barnen kanske inte ens har hunnit ha en politisk uppfattning, och de är inte nödvändigtvis kända för den regim som förföljer föräldrarna.

Detta kommer att bli ett reellt problem, och det sticker i ögonen. Jag tror att de flesta i svenska folket tycker att det är helt vansinnigt att utvisa tonåringar från familjer som har skydd i Sverige.

Anf. 63 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Varje tonåring har rätt att få sin sak prövad. Om man verkligen har skyddsskäl ska man få vara i det här landet. Det är ingen som ifrågasätter det. Men när det handlar om vuxna som inte har skyddsskäl kommer det att finnas fall där de får lämna det här landet. Det kommer alltid att finnas enskilda fall som är jobbiga, men jag tror att det kommer att vara försvinnande få som drabbas av det som ledamoten nu talar om.

Jag tror att de flesta utvisningar kommer att gälla folk som har begått brott i det här landet eller folk som inte vill vara en del av det här samhället, folk som ägnar sig åt att vara moralpoliser ute i förorterna och som gör annat som inte hör hemma i det svenska samhället.

Det som ledamoten lyfter här hoppas jag är ett försvinnande litet problem. Jag tror inte att det kommer att vara något större. De flesta barn som har föräldrar som har flyktingskäl har själva flyktingskäl. Så enkelt är det.

Anf. 64 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Migration är, som vi har hört, en mångfasetterad fråga. Det finns många positiva sidor med migrationen. Att människor rör på sig över nationsgränser, flyttar till nya platser och länder och väljer att skapa nya

liv på nya platser är i grund och botten bra. Det har inte minst erfarenheten av den fria rörligheten inom EU eller den nordiska passunionen visat. När nya tankar och idéer utbyts, när människor träffas och möts och när samhällen har mångfald i stället för enfald kan tillväxt, välbild och fina saker som vänskap och kärlek frodas.

Men det finns tyvärr också negativa sidor. Att människor tvingas fly från våld och förföljelse är förfärligt. Det är också förfärligt när skrupelfria arbetsgivare och människosmugglare utnyttjar människors drömmar och utsatthet för att berika sig själva eller när människor tas emot i vårt land och vi inte ger dem förutsättningar att integreras utan i stället skapar segregation och elände.

I ljuset av detta menar vi socialdemokrater att det måste vara ordning och reda i migrationspolitiken. Eftersom Sverige har en stor integrations-skuld måste också metoden för att hantera migrationen vara stram. I takt med att EU:s nya asyl- och migrationspakt rullas ut ser vi det som positivt om fler länder kan vara med och dela på det ansvar som Sverige och ett antal andra länder har tagit under väldigt lång tid. Då kan vi ta tag i de stora integrationsutmaningar som vårt land fortfarande har utan att tumma på grundläggande saker, som asylrätten.

För oss socialdemokrater råder det därför inga tvivel om att de som har rätt att stanna i det här landet också ska få goda möjligheter att integreras. En jämn fördelning av nyanlända i Sveriges kommuner i enlighet med bostättningslagens intentioner är nödvändig. De kommuner som har tagit ett mycket stort ansvar när andra har smitit undan ska givetvis inte behöva bära ansvaret själva igen. Därför är det ett helt nödvändigt politiskt beslut att avskaffa EBO.

Likaså behöver handläggningstiderna för Migrationsverkets alla ärendetyper – i princip – kortas ytterligare. Resurser för detta finns i systemet, men tyvärr läggs de på ineffektiva och kontraproduktiva åtgärder, som höjda återvändningsbidrag. Resurserna skulle i stället kunna korta köerna och därmed förbättra förutsättningarna för en snabb integration.

Har man inte rätt att stanna ska man få stöd att lämna landet så fort som möjligt. Genom att EBO avskaffas skapas bättre förutsättningar för detta.

Vi vill också stärka återvändandearbetet genom att utveckla vårt arbete i länder som har stora grupper som ska återvända. Det handlar till exempel om att använda biståndspolitik för att nå fram med resurser som kan stödja på plats. Det kan handla om sambandspersoner på plats, som Norge har i en del länder, och om en god diplomatisk representation.

Eftersom jag var i Kurdistan i förra veckan säger jag detta: Det är lite märkligt att Sverige inte har en diplomatisk representation i södra Kurdistan. Det är något som skulle kunna underlätta för återvändande.

Därutöver tycker vi att man ska ha konkreta siffreratta mål om återvändande i regleringsbrevet till Migrationsverket. Det fanns tidigare. Av någon anledning har Sverigedemokraterna och regeringen plockat bort dessa.

För oss socialdemokrater är frågan om en ordnad migrationspolitik viktig – för att främja migration som är av godo och förhindra de delar av migrationen som är negativa. Både för den enskilda individen och för samhället i stort är detta oerhört viktigt.

Utan invandring skulle Sverige inte fungera som land. Och en oreglerad invandring – en invandring utan ordning och reda – skulle vara helt ohållbar och fullständigt destruktiv. Att klara av balansen i detta är vår uppgift. Det är en uppgift som jag menar att vi socialdemokrater klarar bäst, precis som när det gäller många andra frågor.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 39.
(Applåder)

Anf. 65 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Den 1 april lämnades ett utredningsbetänkande till regeringen med förslaget att en samlad bedömning av en utlänningsandel ska kunna läggas till grund för att såväl vägra som återkalla ett uppehållstillstånd som inte vilar på EU-rättslig grund. Bristande andel kan då enligt utredningsbetänkandet även vara beteenden som samhället i övrigt motverkar även om de inte är straffbelagda.

Socialdemokraterna har i medierna ställt sig positiva till utredningens förslag. I den reservation från Socialdemokraterna som behandlas i dag ställer sig Socialdemokraterna däremot negativa till sådana förslag och menar att det endast är brottsliga handlingar som ska leda till att uppehållstillstånd inte beviljas eller till att de återkallas.

Man kan konstatera att Socialdemokraterna har intagit två motsatta ståndpunkter gentemot utredningsbetänkandets förslag – en positiv och en negativ.

Jag tror att väljarna kan undra vad som egentligen gäller från Socialdemokraternas håll. Är Socialdemokraterna beredda att stödja förslagen om att uppehållstillstånd inte ska beviljas och att uppehållstillstånd även ska återkallas på grund av utlänningsbristande andel? Eller stöder Socialdemokraterna innehållet i sin reservation, som vi behandlar i dag, om att bristande andel inte ska leda till utvisning?

Man kan även undra: Om Socialdemokraterna stöder förslagen om att bristande andel ska leda till utvisning, varför lämnade de in en reservation där det står att de inte över huvud taget stöder konceptet och att endast brottsliga handlingar ska leda till utvisning?

Anf. 66 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är en bra fråga. Jag förstår ledamotens reaktion. När vi skrev den reservationen visste vi inte vad utredningen skulle innehålla. Och redan i dag kan även saker som inte är brottsliga tas in i avgörandet av om man ska få stanna kvar eller inte – under hederligt levnadssätt. Det finns alltså redan.

Det vi vänder oss mot och är oroliga för är att det inte är objektiva kriterier som ska ligga till grund för det hela.

Nu är det viktigt att alla lyssnar. Det handlar om vad som har sagts i medier och hur det har kommunicerats kring utredningen från Tidöpartier och från en del hangarounds till Sverigedemokraterna. Det sägs att människor ska kastas ut om de ger tjejer på stränder sneda blickar och sådana saker. Utifrån det är det klart att vi har varit väldigt oroliga för att det här inte skulle bli rättssäkert.

Men utredningen är tydlig med att det ska vara objektiva kriterier. Det handlar om saker som att man till exempel inte har betalat vite som företagare eller att man medvetet inte betalar skulder som man själv har förorsakat.

Jag tycker att det är en bra utgångspunkt att börja resonera kring frågan, men jag tycker att det är viktigt att vänta tills propositionen kommer innan vi ger tydliga besked om vad som kommer att hända här. Jag litar inte på att Sverigedemokraterna inte vill gå i den riktning som man har gett uttryck för tidigare i medier och som deras hangarounds säger. Men kan man på ett tydligt sätt visa att det finns objektiva kriterier som kan användas är det klart att vi alltid är beredda att fundera på om vi kanske skulle ha skrivit lite annorlunda i vår reservation. Det har jag inga problem med.

Själva vandelsbegreppet är lite problematiskt. Det utmönstrades ju, eftersom det inte användes så mycket, från 1989 års lagstiftning. Man säger att man ska införa ett begrepp som tidigare har utmönstrats för att det inte har använts. Det är klart att vi vänder oss lite mot begreppsanvändningen.

Anf. 67 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Som ledamoten förmodligen vet är både Sverigedemokraterna och våra väljare mycket upprörda över antalet medborgarskap som delas ut för tillfället. Förra året beviljades 66 000 svenska medborgarskap enligt de liberala regler som gäller i dag och som gällde under det socialdemokratiska styret.

Tidöpartierna har för avsikt att ändra dessa regler under den här mandatperioden. I Sverigedemokraternas kommittémotioner föreslår vi ett moratorium för medborgarskap tills ny lagstiftning är på plats. Det är egentligen det enda anständiga att göra med tanke på att det finns en majoritet i riksdagen som vänder sig mot den liberala medborgarskapslagstiftning som vi har i dag.

Socialdemokraterna skriver däremot i sin reservation att större anslag måste satsas på att korta handläggningstiderna för medborgarskapsärenden. I praktiken skulle det innebära att fler medborgarskap skulle beviljas under dagens liberala medborgarskapslagstiftning. Därmed skulle fler personer som inte har en förankring i det svenska samhället bli svenska medborgare.

Frågan är varför Socialdemokraterna vill att handläggningstiderna ska kortas så att fler medborgarskap kan beviljas. Anser Socialdemokraterna att det är positivt att fler medborgarskap beviljas med utgångspunkt i dagens liberala regler, som innebär att man varken behöver kunna försörja sig eller tala det svenska språket?

Anf. 68 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att vi med hjälp av mycket resurser kan göra snabba utredningar som på ett rättssäkert sätt och utifrån reglerna kan avgöra om människor ska ha medborgarskap eller inte. Det kom ju en utredning för några veckor sedan som visade att medianhandläggningstiden för medborgarskap var fyra år, om jag minns rätt.

Det tycker jag är för länge av många skäl. Jag har inga problem med att vi skärper lagstiftningen gällande till exempel dem som har ljugit sig till ett medborgarskap. Det tycker jag är vettigt. Jag är dock inte övertygad om att tiden innan man kan bli svensk medborgare ska förlängas. Det här hänger också samman med de permanenta uppehållstillståndens ställning, som ju i allra högsta grad är osäker nu under Tidöregeringen, till och med gällande om de som har fått ett gynnande förvaltningsbeslut ska få behålla det.

Jag tror att man ska vara öppen och fundera. Å ena sidan handlar det om människors möjligheter till ett gott liv. Många kommer även med de nya reglerna att få svenskt medborgarskap, och då ska de få nytta av det även i det nuvarande systemet. Å andra sidan finns det säkert några enstaka som inte borde ha medborgarskap. Den avvägningen är svår, och därför tror jag på mer resurser just för att pröva det rättssäkert och göra goda bedömningar, till exempel när det gäller säkerheten, som har varit ett av argumenten för att man ska undersöka detta noga.

Jag tycker att det är för hårt att gå fram med ett moratorium. Att man granskar och lyssnar på Säpo tycker jag är bra, men det kräver resurser. Jag tycker att det är en effektivare användning av medel att lägga pengarna på det än till exempel på det fullständigt utdömda återvändringsbidraget, som Sverigedemokraterna och övriga Tidöpartier går fram med i dag.

Jag tror att man ändå måste se att det finns väldigt många som får medborgarskap i dag som också kommer att få det i det framtida systemet, och då är det bra med mer resurser så att det blir rättssäkert.

Anf. 69 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Socialdemokraternas migrationspolitik är väl känd, men efter den här debatten tror jag att det behövs några förtydliganden kring bristande vandel och så vidare.

Ola Möller gav något slags förklaring som handlade om objektiva kriterier. Men frågan är mycket allvarligare än så, speciellt när det kommer till yttrandefriheten. Regeringen vill ju kraftigt inskränka yttrandefriheten och utvisa människor på helt godtyckliga grunder. Man vill dela in människor i olika grupper och på oklara bedömningsgrunder införa regler som innebär olikhet inför lagen.

Det var därför inte så konstigt att kritiken inte lät vänta på sig när utredningen presenterades. Socialdemokraterna var då helt okej med det hela och menade att det går i rätt riktning.

Advokatsamfundets tidigare generalsekreterare kallar hela utredningen för ”en förfärande läsning som inte hör hemma i en demokratisk rättsstat”. Jag delar den bedömningen, inte minst när regeringens utredare på frågan om det här inskränker yttrandefriheten svarar att man ska vakta sin tunga. Socialdemokraterna verkar dock ta detta lite med en klackspark, och det är djupt allvarligt när det gäller våra fri- och rättigheter här i Sverige.

Socialdemokraterna svarade att det är ett steg i rätt riktning. Vad är det som är rätt? Och i vilken riktning, tror Socialdemokraterna?

Anf. 70 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Tony Haddou!

Jag tror att det är på sidan 134 i utredningen som utredaren tar upp det här med yttranden. Utredaren är väldigt tydlig med att det inte behövs

några ytterligare skärpningar, för de yttranden som kan anses bryta mot svenska värderingar är redan kriminaliserade. Det gäller till exempel hets mot folkgrupp, förtal och liknande.

Jag tycker därför att den tolkning som gör gällande att folk skulle bli utvisade hej vilt på grund av att de yttrar sig inte stämmer. I min värld är det inget problem – jo, det är ett jävla problem; ursäkta svordomen, fru talman, ett jättestort problem – om det står en rysk migrantarbetare som är här på arbetskraftstillstånd och skriker hyllningar till en tysk diktator och blir utvisad efter att ha dömts för hets mot folkgrupp. Det tycker jag är rimligt och helt okej.

Däremot är det inte olagligt att demonstrera och uttrycka sina åsikter i det här landet om man håller sig inom lagens ramar. Då blir man heller inte utvisad på grund av bristande vandel, enligt utredningen. Så står det där. De tolkningar som görs har jag därför inte riktigt förstått.

När det gäller riktningen gav jag svaret i mitt replikskifte med Nima Gholam Ali Pour. Men lyssna nu noga, återigen: Utifrån de uttryck och det som har sagts under utredningen från Tidögänget och framför allt Sverigedemokraterna och deras hangarounds menar vi att utredningen är väldigt tydlig med att objektiva kriterier ska ligga till grund för eventuell framtida utvisning. Men jag förbehåller mig verkligen rätten att säga att vi måste se propositionen innan vi över huvud taget går med på någonting.

Anf. 71 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! I vår rättsstat kanske man inte ska bli utvisad hej vilt, men när Ola Möller säger att han inte har förstått kritiken ska man komma ihåg att det här är mot bakgrund av exempelvis demonstrationsfriheten och yttranden. Vi hade en migrationsminister som lade fram tilläggsdirektiv om yttrandefriheten till den här utredningen, kopplat till exempelvis demonstration. Det är väldigt politiskt, och det är det som gör det här djupt allvarligt: att man ska dela in människor i olika grupper och på oklara bedömningsgrunder införa regler som innebär olikhet inför lagen. Det är hela den principen och uppbyggnaden som gör att det här inte hör hemma i en demokratisk rättsstat.

Jag tänker att om man tror på demokrati och rättssäkerhet borde den första reaktionen när ett sådant här förslag kommer från Tidöregeringen vara att slänga det i papperskorgen. Men Socialdemokraterna tycker alltså att det är ett steg i rätt riktning, fast det i praktiken handlar om regler som innebär olikhet inför lagen, på godtyckliga grunder.

Ser inte Socialdemokraterna att det blir en inskränkning i yttrandefriheten när man delar upp rättsprocessen mellan grupper? Ser inte Ola Möller att det här riskerar att bli en rejäl inskränkning i yttrandefriheten och därmed i våra fri- och rättigheter?

Anf. 72 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! För den oinsatte åhöraren låter ju det här förfärligt: En minister ger tilläggsdirektiv! Men det är inte tilläggsdirektiven som vi tar ställning till. Tilläggsdirektiven är ju inte beredningen. Beredningen är vad utredningen skriver, och jag har till och med refererat till var i utredningen det står att det inte behövs ytterligare skärpningar i fråga om yttranden. Det står rakt upp och ned i utredningen.

Jag har svårt att förstå varför Tony Haddou tycker att en person som dömts för hets mot folkgrupp ska få stanna i landet, för det är ju vad Tony Haddou står och försvarar här. Jag säger rakt ut att objektiva kriterier i form av domar gällande yttranden kan ligga till grund för om man får stanna, och det kan de redan i dag. Det är liksom inget nytt. Det är ju det utredaren säger.

Men Tony Haddou tycker tydligen att personer som betar sig så illa att de blir dömda för sina yttranden ska få stanna i det här landet. Det har jag svårt att förstå. Jag tror i grund och botten att även Tony Haddou tycker att vi ska utvisa nazister som skriker på Sergels torg; annars blir jag väldigt förvånad över hans bevekelsegrunder.

Det finns från Vänsterpartiets sida hela tiden ett behov av att utmåla socialdemokratin som lite ondare än vi egentligen är. Det här var bara ytterligare ett exempel på det. Vi tackar väl för den illustrationen.

(Applåder)

Anf. 73 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! I dag lever väldigt många människor i världen i flyktingläger, som internflyktingar i sina egna länder eller i grannländerna. Deras situation är ofta mycket svår. Nu har dessutom stora biståndsländer som USA och Storbritannien aviserat gigantiska nedskärningar av sitt bistånd. Det gör att situationen i flyktinglägren – inte minst för utsatta grupper som kvinnor, barn och personer med olika funktionsnedsättningar – riskerar att bli än värre.

I detta läge har den svenska regeringen valt att kraftigt minska antalet så kallade kvotflyktingar, som Migrationsverket i dialog med FN:s flyktingorgan UNHCR väljer ut från lägren för vidarebosättning i Sverige. Man har dragit ned från 5 000 människor till 900.

Men behoven växer. Från Miljöpartiets sida har vi föreslagit att regeringen ska driva på för att EU ska öka antalet kvotflyktingar som kommer till Europa, eftersom situationen är extremt svår. Sverige med sina 900 kvotflyktingar är trots allt fortfarande ett av de länder som tar emot jämförelsevis många. Socialdemokraterna har inte ställt sig bakom det förslaget. Det har däremot Centerpartiet och Vänsterpartiet gjort.

Jag vill fråga Ola Möller varför Socialdemokraterna inte tycker att EU ska jobba för att genom säkra, lagliga vägar ge skydd till åtminstone några fler av världens mest utsatta flyktingar.

Anf. 74 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Rent tekniskt ligger frågan om kvotflyktingar på arbetsmarknadsutskottets bord, inte på vårt. Det är faktiskt det tekniska svaret i detta sammanhang. Reservationen ligger på fel ställe.

Jag tycker att det är lovvärt att man vill jobba för att fler ska ta emot kvotflyktingar. Det är absolut någonting som jag hoppas att den nya asyl- och migrationspakten ska kunna bidra till. Den innebär ordning och reda, en bättre helhetssyn och ett bättre samförstånd i migrationspolitiken. Det är klart att det är viktigt.

Det finns ytterligare en dimension av detta. Det är det svenska mottagandet av kvotflyktingar. Nu när regeringen har dragit ned väldigt mycket på det – faktiskt till under 20 procent av de tidigare nivåerna – är det klart att de kommuner som ska ta emot kvotflyktingar måste ha resurser och

förutsättningar för att klara mottagandet och integrationen. Det är extremt utsatta individer, som behöver särskild uppbackning. Det är en ganska omfattande process.

Regeringen har inte heller räknat upp de generella statsbidragen. Kommunerna är oerhört pressade. I min hemkommun Helsingborg slår man nu ihop klasser för att det inte finns resurser att behålla lärare. Det är den verklighet vi står i.

Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att vi härifrån sänder signalen att Sverige inte kommer att ta emot många kvotflyktingar på kort tid och därmed sätta väldig press på kommunerna när det gäller mottagandet. Det är inte sjyst mot vare sig kvotflyktingarna eller kommunerna. Det finns också sådana perspektiv.

I början av mandatperioden satte vi fasta tal. Vi tyckte att det var rätt. Men i takt med att tiden går försvinner de strukturerna. Det är det andra svaret på varför vi inte går in i kvotflyktingdiskussionen speciellt djupt just nu. Vi menar att vi behöver säkerställa att kommunerna har resurser för mottagande och god integration.

Anf. 75 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det är en ganska dålig ursäkt att säga att man tycker att hela frågan borde ligga i ett annat utskott. Nu ligger den ju här i vårt betänkande, som vi röstar om i dag.

Tre partier har ställt sig bakom att regeringen ska jobba i EU för att EU-länderna tillsammans ska ta emot fler. Förra året handlade det om totalt 15 000 människor i hela Europa. FN:s flyktingorgan menar att 2,4 miljoner människor skulle ha behövt vidarebosättning under 2024.

Situationen i världen är inte på väg i en sådan riktning att vi kan förvänta oss att behovet kommer att minska särskilt mycket. Oavsett hur man ser på situationen i Helsingborg eller i någon annan svensk kommun tänker jag att regeringen borde jobba på EU-nivå för att se till att EU som helhet tar emot fler kvotflyktingar. Jag ser verkligen ingen motsättning där.

Jag är överens med Ola Möller om att det är viktigt att ge goda förutsättningar till Sveriges kommuner så att människor får en bra integration. Men det blir också lite stötande att säga att eftersom man har lite för stora klasser i Helsingborg ska en flyktingfamilj stanna i flyktingläger. Den typen av jämförelser tycker jag blir svår i sammanhanget, för de här människorna lever i extremt utsatta situationer i flyktingläger med bristande säkerhet, trygghet, utbildning och hälsovård för barn, kvinnor och personer med funktionsnedsättningar.

Fru talman! Faktum är att kvotflyktingssystemet är en av de få säkra och lagliga vägarna för att ta sig till Europa och söka asyl.

Anf. 76 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Här skiljer sig synen hos Miljöpartiet och Socialdemokraterna ganska mycket åt. För oss är integrationsperspektivet oerhört viktigt. Klarar man inte integrationen kommer individer och samhällen att fara illa. Vi ser konsekvenserna i Sverige av en bristande integrationspolitik. För oss är det en oerhört viktig ingång när vi bygger vår migrationspolitik att integrationen fungerar.

Jag håller med ledamoten om, och jag sa i mitt första inlägg, att vi kan jobba på EU-nivå. Jag tror att man inom ramen för asyl- och migrationspakten kommer att kunna ha de diskussionerna. Det är absolut så att en regering behöver jobba mer med att diskutera kvotflyktingar på Europa-nivå. Men det kan också innebära att vi måste bjuda till och säga att vi ska ta emot fler. Har vi då inte integrationskapaciteten på plats, med det stora ansvar vi har tagit under lång tid, är det inte rimligt. Där har jag respekt för om åsikterna skiljer sig åt mellan Miljöpartiet och Socialdemokraterna.

Integrationspolitik som gör att man kommer in i samhället, lär sig språket, får en utbildning av hög kvalitet och inte slår undan benen på andra är viktig för oss. Det kommer vi att hålla fast vid, oavsett vad vi tycker att regeringen ska göra på EU-nivå.

Anf. 77 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag i stort sett instämmer i allting Ola Möller sa, både i sitt anförande och i replikskiftena. Det finns dock ett litet aber i sammanhanget, och det är att de tre partier som Socialdemokraterna vill bygga en framtida regeringssamverkan med sätter av i full kareta i rakt motsatt riktning.

Fru talman! Halva oppositionen i Sverige vill se en total återgång till den lagstiftning som gällde fram till migrantkrisen 2015. Det är alltså den lagstiftning som skapade situationen som ledde till att Socialdemokraterna fick viga en hel mandatperiod åt att försöka övertyga Miljöpartiet om tillfälliga lagstiftningar och annat. Och efter det gör i praktiken fem av åtta partier i Sverige i mångt och mycket analysen att det är nödvändigt med ordning och reda i migrationspolitiken. Det är de tre regeringspartierna, Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna. Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet gör helt enkelt en annan analys av de här samhällsfrågorna.

De vill återgå till en lagstiftning där permanent uppehållstillstånd i stort sett ska ges till alla vid det första beslutet. De har så pass breda undantag för personer utan asylskäl att det i praktiken skulle underminera hela den reglerade invandringen. De vill ha breda amnestier men inte några försörjningskrav och så vidare.

Fru talman! Jag har väldigt svårt att se att Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet skulle lägga sig platt i framtida förhandlingar med Socialdemokraterna i denna fråga. För Sverige som nation är det oerhört viktigt att vi värnar den reglerade invandringen. Jag skulle vilja höra hur Ola Möller ser på detta.

Anf. 78 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Fredrik Malm!

Fredrik Malm sitter inte i utskottet och har inte följt de debatter vi haft tidigare. Frågan om regeringssamverkan, som även ställdes av Moderaternas gruppleddare Viktor Wärnick, har ställts ett antal gånger. Vid förra debatten vi hade liknade jag Wärnick vid en papegoja, och nu verkar det ha kommit in en annan papegoja som upprepar frågan om vem vi ska sitta i regering med.

Min direkta motfråga till Fredrik Malm blir: Ska Sverigedemokraterna sitta i regeringen i framtiden? Fredrik Malm har efter nästa val ingen regering utan Sverigedemokraterna. Det har Sverigedemokraterna tydligt deklarerat. Åtminstone en minister har sagt att de inte alls ska det, även om hon har bytt fot många gånger i olika frågor sedan hon blev minister. Det har även Jan Jönsson här i Stockholm sagt. Innan Fredrik Malm börjar ställa frågor till oss om vilka vi ska förhandla med i en regering måste han faktiskt svara på om Sverigedemokraterna ska sitta i regeringen efter valet.

I dag kom för övrigt en mätning där Fredrik Malms parti hade fått 2 ½ procent. Nu är det inte fyraprocentsspärren som Liberalerna behöver oroa sig för, utan nu är det den kommunala spärren på 2 procent och att åka ur kommunfullmäktige. I många stora kommuner hade Liberalerna inte ens kommit in. Dessutom ligger Kristdemokraterna på 3,2 procent. Man ska kanske inte lägga så mycket energi på Socialdemokraternas regeringsbildningsprocess när man själv sitter i det läge man gör.

Jag vänder mig starkt emot beskrivningen att Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna tillsammans med de borgerliga delar samhällsanalys. Det är ett fullständigt befängt uttalande. Sverigedemokraterna är ju ett nationalistiskt, socialkonservativt och fascistiskt parti, medan vi är ett parti som tar konflikten mellan arbete och kapital. Att säga att vi skulle stå i samma ringhörna och göra samma analys är en fullständigt absurd beskrivning av svensk politik. Jag tänker inte ens bemöda mig om att svara på frågan, eftersom den är befängd.

Anf. 79 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det här lät lite mer som ett förstamajtal. Frågan kvarstår.

Vi har fem partier i Sveriges riksdag som röstar likadant i alla frågor som rör migration. Man vill se reglerad invandring och att de personer som har störst behov av skydd får stanna. Man vill ha ordning och reda i systemet och att personer som får avslag ska lämna landet. Jag medger att det absolut finns vissa skillnader i synsätt, men när det gäller policy och substans har vi fem partier som vill se en fortsatt reglerad och ganska strikt migrationspolitik för lång tid framåt, enligt min bedömning. Därutöver finns tre partier som gör en helt annan bedömning.

Det här innebär att Ola Möllers parti ska sitta och förhandla politik när åtminstone två av tre vill att det även fortsättningsvis ska gå att arbetskraftsinvandra till Sverige för att få löner på omkring 13 000 kronor. Jag har svårt att se att LO-kollektivet ställer upp på sådan politik. Man kommer att förhandla med två partier som vill ha total återgång till den migrationslagstiftning Sverige hade före migrantkrisen 2015. Man ska förhandla med tre partier som kommer att kräva stora amnestibeslut för stora kollektiva grupper av personer som i alla instanser, inklusive domstol, har fått avslag på sina asylansökningar.

Fru talman! Även om Socialdemokraterna är störst har jag svårt att se att de andra kommer att lägga sig platt i en förhandling mellan fyra partier och inte få igenom någonting. Då måste man ge ett svar till väljarna. Man kan inte bara säga att man vill ha ett öppet mandat för att man är det största partiet, utan man måste ge ett svar till väljarna på vad de kan förvänta sig om Socialdemokraterna vinner valet.

Jag ser väldigt stora risker om vi börjar underminera den reglerade invandring som Sverige har och kommer att behöva ha under lång tid framöver.

Prot. 2024/25:103
23 april

Migrationsfrågor

Anf. 80 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Fredrik Malm kan vara lugn. En strikt migrationspolitik kommer att föras även efter nästa val.

Det är lite lustigt att en liberalpartist uttalar sig här om vad LO-kollektivet vill. Senast jag kollade röstade väl 1 eller 2 procent av LO-kollektivet på Liberalerna, så Fredrik Malm passar knappast till att vara uttolkare av politiska ideologier och LO-kollektivet.

Låt mig förtydliga en sak för Fredrik Malm, om han nu verkligen anser att det finns fem partier som tycker samma sak. Ledamoten Nima Gholam Ali Pour har här i talarstolen sagt att asylsökande ska veta sin plats. Sverigedemokraterna tycker att vi ska ha angiverilagar. Det är helt uppenbart att de har backat i frågan om informationsplikt för myndigheter. Sverigedemokraterna har varit tydliga med att de vill riva moskéer i vårt land. Menar Liberalerna att de delar denna politik? Jag tror inte det, för jag känner ju Fredrik Malm väl och tror inte att han ställer upp på ett sådant språkbruk och en sådan analys.

Beskrivningen av att fem partier tycker likadant och att allt är frid och fröjd och att Fredrik Malm inte kommer att behöva göra eftergifter när Sverigedemokraterna ska sitta i samma regering som han är inte riktigt sann.

Anledningen till att vi i kammaren har röstat lika är att i princip nio av tio produkter, kanske till och med mer, inom den migrationspolitik som har kommit från regeringen har byggt på socialdemokratiska utredningar. Det är sådant som vi tillsatte utredningar om för politik som vi vill genomföra.

Nu gäller det dock vad som händer framöver. Det var därför bristande vandél kom upp här. Det är nu återvändningsbidraget kommer upp. Då får vi se om det även fortsättningsvis finns enighet fullt ut.

Vi har nu en arbetslöshet som varit uppe över 10 procent. Klimatpolitiken har havererat. Skolan kommer att fortsätta inbringa en massa vinster till skolkoncerner. Fredrik Malm borde ägna mer av sin vakna tid på nätterna till att fundera över vart landet under hans ledning är på väg än att bry sig om socialdemokratiska regeringsbildningar.

Anf. 81 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Socialdemokraternas taktik är väldigt tydlig. Man ska lägga sig så nära Tidöpartierna som möjligt när det gäller kriminalpolitiken och migrationspolitiken. Men faktum är att Centerpartiet och Socialdemokraterna ofta tycker mer lika i inte minst migrationspolitiken än vad det kanske framstår som. Ungefär hälften av gångerna röstar vi som V och MP och hälften som Socialdemokraterna, även om Fredrik Malm nu gör ett stort och lögnaktigt försök att klumpa ihop oss med V och MP.

En sak som Centerpartiet och Socialdemokraterna har tyckt fundamentalt olika om är rättssäkerheten. Det fanns ingen fråga under förra mandatperioden i vilken Morgan Johansson och Anders Ygeman höll emot så hårt som när det gällde rättssäkerheten. Det är ytterst bekymmersamt att Social-

demokraterna inte ser problematiken för konvertiter, vid hbtqi-ärenden eller i fråga om offentliga biträden.

Enligt mig är frågan om offentliga biträden en av de absolut viktigaste i migrationspolitiken. Ibland är det till och med helt avgörande vilket offentligt biträde man får när det gäller huruvida man får stanna eller inte. Så pass avgörande är det. Ibland är det nästan som ett lotteri. Så kan vi inte ha det i Sverige.

Nu händer mycket på migrationsområdet. Det går fort. Regeringen gör en stor omläggning. Det är klart att det finns en stor risk för att rättssäkerheten försämras.

Min mycket enkla fråga till Socialdemokraterna är därför: Är de fortfarande emot att se över hur rättssäkerheten kan förbättras, eller har de tänkt om, tänkt rätt och är beredda att göra förbättringar så att Sverige får en mer rättssäker asyl- och migrationsprocess än vad vi har i dag?

Anf. 82 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag är öppen för att jag minns fel, men min minnesbild är att det finns ett förslag om att stärka rätten till offentligt biträde. Jonny Cato nickar. Då kommer det att läggas fram förslag om att stärka rätten till offentliga biträden och höja kvaliteten. Jag tycker att det vore bra om det sker. Det är väl inget fel i det.

Jag hade tidigare ett replikskifte med Nima Gholam Ali Pour om medborgarskap. Ett av våra argument för att skjuta till mer resurser till Migrationsverket för handläggning är att den ska bli mer rättssäker, och i det perspektivet kommer även de grupper som Jonny Cato talade om att ingå. Jag tror absolut att det behövs utbildningsinsatser.

Statskontoret gjorde en granskning där de tittade på detta, och de sa att det inte finns några systematiska fel i rättssäkerheten men att det finns ärenden där det är fel i rättssäkerheten. Så funkalar statsförvaltningen. Jag tror att mer resurser, utbildningsinsatser, stärkt kvalitet och rätt till offentliga biträden är viktigt.

Tolkfrågan är också oerhört viktig. Jag är orolig för en utveckling där man börjar inskränka rätten till tolk och även skära ned på antalet timmar och sådana saker. Det är klart att vi måste titta på detta. Jag har inget svar i dag på hur mycket eller när och var, men jag tycker att man behöver hålla ögonen på bollen där.

Ett mer sammanhållet svar än så får nog inte ledamoten på frågan. Jag hoppas att han ändå ser att jag håller med om att vi ska ha ett rättssäkert system. Han har fått ett antal svar om vad jag tänker om det.

Anf. 83 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Det är bra. Detta är, kan vi konstatera, ytterligare en fråga där Socialdemokraterna har svängt för att närma sig Tidöpartierna i migrationspolitiken.

Sanningen är att vi nog ska tacka Kristdemokraterna för att utredningen har kommit på plats. Man kan säga mycket om Kristdemokraternas migrationspolitik, men när det kommer till rättssäkerheten står Kristdemokraterna och Centerpartiet varandra väldigt nära. Det är bra att Kristdemokraterna lyckades få igenom något som Socialdemokraterna systematiskt motarbetade i Migrationskommittén både före och efter.

Det är fortfarande precis samma retorik som tidigare – att det är så här det fungerar i svensk statsförvaltning och att det ibland blir fel. Jag tycker inte att det är ett värdigt svar. Det är för många människor en fråga om liv eller död om de får stanna i Sverige eller inte.

Vi vet att vissa grupper är mer utsatta än andra i asylprocessen. Hbtqi-personer är en sådan grupp där ärendena ofta behandlas rätt godtyckligt. Nämndemän – ofta sverigedemokrater – dömer kanske gärna efter parti-bok snarare än efter vad som faktiskt är rätt.

Jag har själv suttit som nämndeman i förvaltningsrätten i ett sådant ärende. Då var det en socialdemokrat och en moderat som sa: ”Nej, den här personen är inte bög”. Det visste de. Det var tur att jag och domaren var överens. Det är det här jag menar: Det finns en stor godtycklighet i rättsprocessen och asylprocessen när det kommer till vissa ärenden, exempelvis om hbtqi och konvertiter.

Min fråga är: Vad vill Socialdemokraterna göra för att förbättra rätts-säkerheten för dessa grupper? Är det bara det enkla svaret att vi ska vänta och se vad regeringen presenterar, eller har man några egna konkreta för-slag?

Anf. 84 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag upplever att jag svarade på detta i början. Mer resurser till handläggningen nämnde jag, liksom att det behövs utbildningsinsatser. Sedan tycker jag att förslaget om att stärka kvaliteten när det gäller offentliga biträden är bra. Det var bra att Statskontoret gjorde granskningen, som kom ganska tidigt under den här mandatperioden. Dessa riktlinjer skulle ha gått till vår regering om vi hade suttit vid makten.

Jag tycker också att det blir konstigt med domstolsfrågan. Vi har ytterligare en instans som tar bort osäkerheten, det vill säga Migrationsöver-domstolen. Där sitter inga nämndemän, vad jag vet, utan där sitter faktiskt domare och tittar på det. Det finns ju en instans för att sortera bort den bias som möjligen finns.

Jag tycker också att det är hysteriskt roligt att KD lyfts fram som ett exempel. KD är ju med och monterar ned biståndspolitiken och demokratiarbetet, vilket gör att personer utvisas rättssäkert, men sedan när de kommer hem har lokalsamhället slagits sönder och möjligheterna för minoriteter och andra att fungera har sabbats.

Jag var som sagt i Kurdistan för någon vecka sedan och frågade de kristna där vad det innebär att demokratiarbetet i Irak monteras ned. Det är ingen positiv upplevelse. Om nu KD har gjort något positivt i denna del kan man lugnt konstatera att de silar mygg och sväljer kameler i fråga om hur dessa människor får det när de kommer hem. Det var bra att vi fick reda ut KD:s dubbla agenda i detta.

Anf. 85 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Det är intressant att få uppgifter slängda på sig i replikskiften. Ola Möller kan känna sig trygg – vi kommer nog att både finnas kvar i kammaren och se till att det fattas beslut som kan vara gångbara för Sverige. Tyvärr lyckades inte Socialdemokraterna under sina åtta år i regering genomföra den politik som Ola Möller talar så varmt för. Men det är en helt annan fråga. Nu återvänder vi till det som vi debatterar i dag, nämligen migration.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag, som innebär avslag på motionsyrkandena.

För ett hållbart framtidsperspektiv och för att skapa en situation där integrationen fungerar är det viktigt att den migrationspolitik som gäller för ett land har en långsiktig inriktning, naturligtvis i kombination med att de beslut som fattas är rättssäkra.

Under ett antal år, främst under mitten av 2010-talet, tog Sverige emot fler asylsökande än det var möjligt att integrera. Parallellt gjordes inte tillräckliga åtgärder för att möta utnyttjandet av asylsystemet, och på många platser har parallellsamhällen vuxit fram.

Kristdemokraterna och regeringen ser därför ett fortsatt behov av att ha en stram migrationspolitik för att komma till rätta med de problem som vi på många sätt ser runt om i vårt land. Målet bör vara att vi fortsatt ska ha en migration som ligger i nivå med den i våra nordiska grannländer. Det är rimligt att prioritera de mest utsatta flyktingarna.

Det har skett en överenskommelse om migration inom EU. Det är bra för att förhindra att människor utnyttjas, skadas eller omkommer i till exempel rangliga båtar på Medelhavet. EU måste motverka irreguljär migration och ha ett större fokus på att hjälpa flyktingar i närområdet.

Vi kristdemokrater tycker att migrationspakten är bra, men vi vill se ytterligare steg – en migrationspakt 2.0 som bland annat innebär att man söker asyl i center utanför EU och att mottagandet för varje land sker utifrån kapaciteten att integrera.

Fru talman! Även i denna stund, när vi står här i kammaren och debatterar, pågår det fruktansvärda krig som Ryssland startat mot Ukraina, ett krig inom Europas gränser, igen. Detta krig, som eskalerades för tre år sedan genom stora angrepp men som de facto har pågått sedan 2014, måste naturligtvis fortsatt fördömas, och vi måste ge vårt stöd på olika sätt till det tappert kämpande ukrainska folket.

Kriget har inneburit att miljontals ukrainare har tvingats på flykt. I mars 2022 aktiverades massflyktsdirektivet, som ger möjlighet för ukrainare att söka skydd i europeiska länder och således även här i Sverige.

Regeringen har genom ett antal beslut gett större möjligheter för studier, arbete, tillgång till sjukvård och ekonomiskt stöd för att de som sökt sin tillflykt till vårt land ska kunna ha ett bra liv här. Ukrainas sak är vår, vilket visats genom stöd både till ukrainska flyktingar här i Sverige och till Ukraina som land.

Fru talman! Den migrationspolitik som förts under tidigare perioder har inte varit i nivå med vad som är långsiktigt hållbart för vårt land. En av de viktiga arbetsuppgifter som vår regering har nu när den leder vårt land är därför att förändra politiken, och många åtgärder har redan blivit verklighet sedan regeringsskiftet 2022.

Detta har tydligt manifesterats genom Tidöavtalet, som regeringsunderlaget har förhandlat fram och som har ett stort antal punkter som innebär att migrationspolitikens inriktning och innehåll förändras. Åtta år med en S-regering innebar med de trilska och motsträviga stödpartierna Vänstern, Miljöpartiet och i viss mån Centern att den åtstramning som Sverige behövde inte gjordes. Det är det som den här regeringen nu måste hantera.

Socialdemokraterna säger att man genomfört förändringar och initierat utredningar. Det är visserligen korrekt i vissa delar, men den kombination av olika viljeinriktningar som präglade de S-märkta regeringsåren innebär att man inte på långt när genomförde tillräckliga åtgärder för att möta utmaningen. Man skapade snarare ett resultat och en problematik som knappast ens Socialdemokraterna kan vara nöjda med trots att man som vanligt lite skrupelfritt skakar av sig ansvaret för det man har åstadkommit. Vi står nu med en situation som det tar tid att rätta till.

Migrationsområdet behöver hanteras målfokuserat i åtstramande riktning för att vi ska komma till rätta med problemen vi ser i vårt samhälle. Till skillnad från tidigare regeringar ger dagens regeringssamarbete en grund för handlingskraft som nu omsätts i praktisk handling. Det behöver och förtjänar Sverige.

Herr talman! Samarbetet har börjat ge resultat. Antalet asylsökande till Sverige har minskat markant, och handläggningstiderna har förkortats. Genom tydliga förändringar i lagstiftningen understryks att ett nej kommer att betyda ett nej, och sedan länge efterfrågade åtgärder som motverkar skuggsamhället genomförs nu fortlöpande. Fler personer som har fått avslag återvänder. Arbetskraftsinvandringen till lågkvalificerade arbeten har begränsats. I stället är huvudinriktningen att attrahera högkvalificerad och av företagen efterfrågad kompetens till Sverige. Även snabbare hantering är ett faktum. Det är så Sverige hamnar på rätt köl igen. Men det återstår naturligtvis mer att genomföra och följa upp.

Som Jonny Cato förtjänstfullt nämnde har vi kristdemokrater sedan lång tid tillbaka argumenterat för att rättssäkerheten ska förbättras, särskilt för konvertiter. Enligt rapporter har de i många ärenden haft en osäker och i många fall skiftande möjlighet att få sina asylskäl korrekt och tillförlitligt bedömda. Tidöavtalet anger att man ska analysera situationen. Som nämnts i tidigare repliksiften har Statskontoret presenterat en rapport som visar på skillnader i bedömningen.

Den här frågan osynliggjordes av den förra regeringen, men jag kan konstatera att med den här regeringen ger Tidöavtalet och nu även regeringsbrev till Migrationsverket tydliga direktiv om att rättssäkerheten ska förbättras. Vi kristdemokrater kommer att fortsätta följa frågan om rättssäkerhet för konvertiter och hbtq-personer. Det kan krävas ytterligare åtgärder, så vi får analysera och återkomma.

Herr talman! Vad är oppositionens gemensamma inriktning? Jag kan konstatera att den här debatten inte skiljer sig från hur det låtit i kammaren under merparten av denna mandatperiods debatter.

Regeringen genomför nödvändiga kursändringar för migrationspolitiken för att migrationen ska vara på en hållbar nivå för Sverige. Flertalet av förändringarna får helhjärtat stöd, i alla fall vid knapptryckningen, från Socialdemokraterna i denna kammare. Man kan till och med ana att Socialdemokraterna är lite nöjda med att politiken förs i denna stramare riktning, då det av naturliga och politiska skäl inte var möjligt under tidigare mandatperioder. Det har faktiskt också understrukits internt i Socialdemokraterna genom Lawen Redars analys, där hon som utredare sa att Socialdemokraterna inte förde en tillräckligt stram migrationspolitik. Hon sa till och med att Socialdemokraternas migrationspolitik har misslyckats.

Hur ser då framtiden ut? Detta betänkande och faktiskt även replikskiftena visar att oppositionen inte har en samlad linje. Vänsterpartiet, Miljöpartiet och i viss mån Centern vill på olika sätt ha en återgång till en migrationspolitik som innebär lägre krav, vilket kommer att innebära större migration till vårt land, medan Socialdemokraterna som vi sett i många beslut och också i deras egen argumentation följer regeringens stramare linje.

Man kan fundera på hur det kommer att bli om det blir ett regeringskifte 2026, vilket jag naturligtvis inte hoppas på. Att den strama linje som Socialdemokraterna efter självkritisk internanalys förespråkar skulle bli verklighet är nog en utopisk och orealistisk önskedröm. Verkligheten kommer nog tyvärr att bli en återgång till vad vi såg under den förra regeringen, det vill säga en betydligt öppnare och mer kravlös migrationspolitik.

Herr talman! Vi i Tidöpartierna lovade att leverera, och det sker nu. Utredningar har presenterats och kommer att fortsätta presenteras. Det kommer också ett stort antal propositioner under detta och nästa år. Vi kristdemokrater kommer tillsammans med regeringen att fortsätta arbeta för en ansvarsfull, rättssäker och medmänsklig migrationspolitik där människor som vi tar emot ges goda förutsättningar till integration i vårt samhälle.

Som tidigare sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på alla motionsyrkanden.
(Applåder)

Anf. 86 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Det blir lite ris och ros här.

Jag kan inleda med detta att Kristdemokraterna välkomnade fler åtgärder när det gäller att se över rättssäkerheten för konvertiter och hbtqi-personer. Det välkomnar jag väldigt mycket, och jag hoppas att regeringen gör mycket mer på det området.

Sedan sa ledamoten att man prioriterar de mest utsatta flyktingarna. Är det genom att kapa kvotflyktingsystemet, som är till för de mest utsatta?

Min fråga handlar om integrationen, som regeringen kopplar det mesta av migrationspolitiken till. Integrationen ska förbättras genom arbetslinjen, skrev regeringen i sin senaste budget. Men problemet just nu är att fritidslinjen verkar råda på Arbetsmarknadsdepartementet. Regeringen lämnar ju massarbetslösheten helt utan åtgärder.

En förutsättning för att arbetslinjen ska funka måste väl vara just arbete? Utgångspunkten måste väl vara att det skapas jobb eller finns jobb? Det är inte helt enkelt att få ihop regeringens integrationspolitik och på vilka sätt man vill förbättra integrationen med massarbetslösheten vi har, som lämnas utan åtgärder, eller med att man lägger miljarder på förslag som återvändningsbidrag, som leder till försämrad långsiktig integration. Man vill dessutom slopa permanenta uppehållstillstånd, vilket tvingar människor in i djupare osäkerhet och otrygghet och försämrar integrationen ännu mer.

På vilket sätt blir integrationen bättre av att man låter arbetslösheten stå utan åtgärder, och på vilket sätt blir integrationen bättre av att man lägger fram förslag som med allra största sannolikhet kommer att försämra integrationen?

Anf. 87 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Tony Haddou, för de uppmuntrande orden! Jag kan lova ledamoten att vi kommer att ha fortsatt koll på rättssäkerheten.

Som sades tidigare lyfte vi fram den här frågan redan under förra mandatperioden. Vi har sett att det har varit osäkert och att bedömningarna har varit olika.

Statskontoret kom med sin rapport, och som jag nämnde i mitt anförande har Migrationsverket nu tydliga punkter i sitt regleringsbrev som handlar om att förbättra detta. Om situationen kvarstår kan det krävas ytterligare åtgärder. Det är vi öppna för, så där är vi överens.

Vad gäller kvotflyktingarna är det helt korrekt att vi har gått ned från en väldigt hög nivå. Vi hade en väldigt stor del av Europas andel av kvotflyktingar när vi tog emot 5 000. Vi har med antalet 900, som Annika Hirvonen nämnde i ett replikskifte, fortfarande bland de högsta mottaganden som finns. Naturligtvis behöver vi också arbeta på Europeanivå så att vi kan ta emot i Europa.

Sedan till den avslutande frågan angående arbetslinjen. Om man nyss knäppte på sändningarna från riksdagen kan man tro att vi tillhör arbetsmarknadsutskottet.

Vi argumenterar för att migrationen ska vara på en sådan nivå att vi klarar av att integrera dem som får komma till Sverige. När man diskuterar migrationen kan vi konstatera att migrationsvolymen historiskt sett har varit för stor för att det ska vara möjligt att integrera alla under mandatperioder med socialdemokratiska regeringar. Nu måste vi anpassa migrationsflödet för att göra det möjligt att integrera dem som kommer.

Anf. 88 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret. Det största problemet som kvarstår är att den här regeringen försvårar för människor som kommer till Sverige att bli en del av samhället. Jag tog upp två ganska skarpa förslag som regeringen har lagt fram. Häromdagen var förslaget att slopa permanenta uppehållstillstånd – något vi med all säkerhet vet försämrar integrationen i Sverige. Sedan föreslår man också ett återvändningsbidrag som den egna utredaren har sågat jäms med fotknölna – utredaren har sagt att det kommer att förvärpa integrationen.

Om man förstår vad integration är, nämligen att människor som kommer till Sverige från andra länder närmar sig majoritetsbefolkningen i fråga om exempelvis inkomster, arbete och bostadssituation, ser man att regeringen har en genomgående stark politik för att öka det vi kallar segregation och minska det vi kallar integration. Det är tydligt att vi har en regering som med de förslag som läggs fram gör segregationen värre och integrationen mindre möjlig.

Förutom de här förslagen är ett annat problem som försämrar integrationen att Sverigedemokraterna klart och tydligt inte vill ha integration. De pratar om volymer och säger att vi kan satsa på integrationen om det kommer färre människor. Jag tror inte att det är så lätt för den som lyssnar att förstå detta när det största partiet i det här underlaget – som dikterar villkoren för den här regeringen i migrations- och integrationspolitiken – säger klart och tydligt att de inte vill ha någon integration. Även om de inte säger det kan man se det väldigt tydligt i förslagen: ett återvändnings-

bidrag som innebär att människor inte ska känna sig önskade eller välkomna här i Sverige.

Vad är det som gäller egentligen? På vilket sätt blir integrationen bättre med de här förslagen?

Anf. 89 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Jag tror att svensken som går förbi här ute på Drottninggatan funderar över situationen i Sverige. Vi kan se en oro, sprängningar och skjutande, utanförskap och ett parallellsamhälle. Man kan konstatera att vi tidigare haft en modell i Sverige där ett väldigt stort antal personer har fått möjlighet att vara i vårt land. De regeringar som ledamoten Tony Haddou faktiskt har varit med och gett i alla fall ett halvt aktivt stöd till har inte lyckats integrera dessa.

Man kan konstatera att vi har tagit emot en för stor volym i förhållande till den integrationsmöjlighet vi har. Det är ju väldigt många som trots Tony Haddous goda intentioner inte har kommit in i det svenska samhället.

Som nämnts här kan en majoritet i Sveriges riksdag konstatera att vi för att lösa integrationen måste lägga oss på en migrationspolitisk nivå som motsvarar våra grannländers. Vi behöver också se vilka åtgärder vi kan göra för dem som trots många år i Sverige inte känner sig hemma och som inte är integrerade. De kanske ser att möjligheten att återvända kan ge ett alternativ för att få ett bra liv för dem själva och deras familj.

Vi kommer fortsatt att agera för att de som kommer hit naturligtvis ska dela den värdegrund som gäller för Sverige. De ska lära sig ett språk, och de ska ha möjlighet till ett arbete. Med de migrationspolitiska förändringar vi nu genomför är möjligheterna att åstadkomma detta betydligt större än de var under de åtta åren före vår regeringsperiod.

Anf. 90 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! I sitt anförande lyfte Ingemar Kihleström fram migrationspakten och påstod att den kommer att bidra till att färre människor riskerar sina liv på Medelhavet. Jag befarar att Ingemar Kihleström är fel ute i den analysen. Faktum är nämligen att det enda i migrationspakten som över huvud taget handlar om att ge människor alternativ till att riskera sina liv i händerna på flyktingsmugglare under flykten från förtryck till Europa är frågan om ökat antal kvotflyktingar. Och där är det frivilliga skrivningar. Länderna får göra som de vill.

Om vi tittar på hur EU-länderna har gjort noterar vi att man förra året lovade att ta emot 15 000, medan FN:s flyktigorgan pekar på att 2,4 miljoner är i behov. Det är alltså 15 000 i hela EU.

I dag kommer vi att ta ställning till förslag om att regeringen ska ligga på i EU för att öka antalet kvotflyktingar så att fler ska ha säkra och lagliga vägar att fly. Kristdemokraterna röstar nej till det förslaget. De röstar också nej till förslaget om att skapa andra lagliga vägar för människor på flykt.

Man bygger högre murar runt Europa, och de vägar som återstår hamnar då i händerna på flyktingsmugglare. Hur får Kristdemokraterna ihop detta?

Anf. 91 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Tack, Annika Hirvonen, för reflektionen och frågan!

Jag tycker att det är bra att det finns en överenskommelse och att Europas länder blir överens om hur man ska hantera en fråga. Grunden måste ändå vara att man startar och kommer överens. Vi kan se att vi måste ha ett ordnat system för att motverka att man tar chansen att åka i en ranglig båt eller något annat. Vi måste säga att det här gäller. Här har vi Europas gränser. Här har vi förutsättningarna för att få asyl.

Det är precis så vi gör i Sverige. I den här kammaren sätter man en nivå. Det här är skälen för att få komma till Sverige. Man får sin sak prövad. Jag tycker att det är bra. Sedan kan man alltid diskutera detaljerna. Vi vet att länder i Europa har tagit emot väldigt få flyktingar eller kanske inte några alls. Andra länder har burit ett väldigt stort ansvar när det har varit stora flyktingströmmar. Så kan vi naturligtvis inte ha det. Jag vill välja att se det som att vi tar ett första steg för att balansera detta genom att vi har en överenskommelse att utgå från.

Vi kristdemokrater tycker att man kan vidareutveckla detta och kanske söka asyl i center utanför Europa. Jag vet att Miljöpartiet tycker annat i andra frågor. Naturligtvis ska mottagandet för varje land göras utifrån den kapacitet som finns att integrera.

Men precis som vi nu diskuterar vad vi klarar av att integrera i Sverige behöver EU diskutera det på EU-nivå. Nu pratar vi ju i den här debatten främst om Sveriges politik. Vi kan konstatera att ledamoten Hirvonen och jag har lite olika syn här, förutom i diskussionen om rättssäkerheten. Jag tror dock att vi kan vara överens om att man behöver kunna integrera dem man väljer att ge möjlighet att söka asyl eller på annat sätt komma till Sverige.

Anf. 92 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Ingemar Kihlström svarade inte på min fråga om på vilket sätt han menar att migrationspakten ska leda till att färre människor riskerar livet på Medelhavet. Det var ändå det Ingemar Kihlström sa om migrationspakten.

Jag gör en helt annan analys. Människor kommer att fortsätta riskera sina liv i händerna på flyktingsmugglare så länge de inte har andra alternativ. Kristdemokraterna säger sig vara för lösningar där man genom någon form av lagliga vägar ska kunna söka asyl utanför EU på olika sätt. I dag kommer Kristdemokraterna dock att rösta nej till alla förslag om att skapa fler säkra och lagliga vägar till Europa. Det är faktiskt det vi kommer att rösta om i dag. Det här betänkandet handlar om Sveriges politik både i Sverige och i EU vad gäller flyktingar. Det vet man om man har läst det.

Herr talman! I sitt anförande talade Ingemar Kihlström också om vikten av rättssäkerhet i asylprocessen, inte minst för hbtqi-personer och konvertiter. Vi vet att rättssäkerheten *verkligen* har brustit för många människor i de här grupperna. Det finns flera fall som har gått till FN och där Sverige har dömts i FN:s tortyrkommitté för att ha utvisat kristna konvertiter till talibanernas Afghanistan. Så illa ser det ut i Sverige i dag.

Svaret från regeringen gällande det är en utredning som föreslår att dessa asylsökande inte ens ska ha rätt till ett offentligt biträde när de är under utredning hos Migrationsverket. Det här kommer att totalt under-

minera rättssäkerheten för alla flyktingar, särskilt de som har stora utmaningar och är utsatta.

Anf. 93 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att vi ser ett minskat flöde av asylsökande efter att vi nu har styrt upp migrationspolitiken i Sverige så att det är tydligt vad förutsättningarna är.

Vi kan samtidigt se – det är helt korrekt – att det i Europa fortfarande finns ett flöde av flyktingar som söker ett nytt och bättre liv inom EU. Vi behöver arbeta gemensamt i EU för att motverka att flyktingsmugglare och andra tjänar pengar på det men samtidigt ge dem som verkligen har asylskäl möjlighet att komma till EU. Det ska fördelas rättvist.

Vad gäller rättssäkerhet kan jag slutligen konstatera att den regering som Miljöpartiet satt i under sju år inte på något sätt lyckades föra frågan framåt när det gäller rättssäkerheten för hbtqi-personer och konvertiter. Vi kan konstatera att Kristdemokraterna och andra partier i kammaren argumenterade för och motiverade om åtgärder. När Tidöavtalet skrevs fanns det tydliga skrivningar om att man skulle följa upp detta. En rapport från Statskontoret presenterades, och nu finns det tydliga direktiv i regleringsbrevet. Vi har fört frågan framåt.

Engagemanget mellan oss båda är lika. Tyvärr var handlingskraften inte densamma under de sju år som Miljöpartiet satt i regeringen. Vi behöver se till att reglerna finns men att det är rättssäkert, så att vi har en långsiktig och rättssäker migrationspolitik i vårt land.

Anf. 94 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Denna regering har tillsammans med Sverigedemokraterna fört den mest restriktiva migrationspolitiken under de senaste 40 åren, både i ord och i handling. Det har funnits en tydlig inriktning att göra det svårt för illegala migranter att vistas i Sverige så att fler ska återvända i enlighet med sina utvisningsbeslut.

På det området genomfördes nyligen en mycket viktig reform: Från och med den 1 april ändrades preskriptionstiden för utvisningsbeslut till fem år, och den tiden börjar löpa från den dag då utlänningslämnan lämnar Sverige i enlighet med sitt utvisningsbeslut. Det innebär att de illegala migranter som stannar kvar i Sverige kommer att vara permanent illegala migranter utan någon möjlighet att få uppehållstillstånd.

Även spårbytet har avvecklats. En asylsökande som har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd kan inte längre byta spår och ansöka om att stanna kvar i Sverige för att arbeta.

Det är uppenbart att denna regering tillsammans med Sverigedemokraterna har gjort mycket för att ta bort de incitament som hindrade en effektiv återvändandeverksamhet. Sedan denna regering kom till makten har antalet verkställda utvisningar ökat kraftigt, från cirka 9 100 år 2022 till omkring 12 500 år 2024. Självklart kommer antalet verkställda utvisningar att öka ännu mer när incitamenten för att stanna kvar efter avslag på ansökan om uppehållstillstånd minskar.

Samtidigt har asylinvandringen minskat till rekordlåga nivåer medan det pågår en migrationskris i Europa. Politiker runt om i Europa vill lära sig av Sveriges migrationsreformer för att se hur vi har lyckats där många andra länder har misslyckats. Det är så här en reglerad migrationspolitik

ser ut. Sverige har tagit tillbaka kontrollen över migrationspolitiken. Sedan finns det områden där det återstår mycket att göra, men där har reformer initierats. Det kommer att komma lagstiftning före mandatperiodens slut.

Vi har i dag en katastrofal lagstiftning om medborgarskap. Varje år blir tiotusentals personer som inte kan försörja sig själva och inte kan svenska språket medborgare i Sverige. Det här är ett arv från den tid då alltför många av våra politiker trodde att en liberal migrationspolitik gynnade Sverige. Nu vet vi att en liberal migrationspolitik får katastrofala konsekvenser för Sverige.

Sverige är ett exceptionellt land med en exceptionell kultur, och det kommer att finnas få utlänningar som verkligen kan anpassa sig till det svenska samhället till den grad att de borde bli medborgare. Regeringen och Sverigedemokraterna arbetar nu för att få på plats en medborgarskapslag som inte bara kräver egenförsörjning och en högre grad av hederligt levnadssätt från den ansökande utan också kunskaper om det svenska samhället och språket. Denna lagstiftning kommer att vara på plats före mandatperiodens slut.

Redan i dag har dock Migrationsverket ett uppdrag från regeringen att stärka identitetskontrollerna i handläggningen av medborgarskap. Det finns ett behov av detta; en rapport från Riksrevisionen där perioden 2018–2023 granskats visade att den sökande i nästan en tredjedel av fallen där medborgarskapsansökan beviljats inte kunnat styrka sin identitet.

Medan detta pågick agerade inte Socialdemokraterna och deras samarbetspartier. Man kan undra varför. Men denna regering agerar snabbt och vägrar vara passiv när helt okända människor får svenskt medborgarskap. Vi kan aldrig acceptera sådant. Att vara svensk medborgare är ett privilegium för vissa, inte en rättighet för alla.

Det är även viktigt att komma ihåg att alternativet till denna regering vill något helt annat. Vi har två partier i denna kammare, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som vill ha amnesti för illegala migranter. Både Miljöpartiet och Vänsterpartiet stöder ett förslag om att ge uppehållstillstånd till illegala migranter som har levt i Sverige en längre tid. De kallar detta regularisering.

Det här skulle innebära att illegala migranter som för länge sedan borde ha lämnat Sverige belönas med ett uppehållstillstånd. Det skulle också innebära att fler människor kommer till Sverige och stannar här illegalt i förhoppningen att även de ska få ett uppehållstillstånd för att de inte har följt reglerna.

Både Miljöpartiet, Centerpartiet och Vänsterpartiet skriver helt öppet i sina reservationer att de vill att Sverige tar emot fler asylinvandrare. Det räcker inte med dem som Sverige har tagit emot, utan det ska komma ännu fler. Sverige ska ta ett ännu större ansvar för världens migranter. Det är dessa partier som Socialdemokraterna vill samarbeta med för att bilda en regering. Så ser alternativet ut.

En av de första sakerna som regeringen gjorde tillsammans med Sverigedemokraterna var att minska antalet kvotflyktingar som kom till Sverige från 5 000 till 900. Dessutom har det införts integrationskriterier för dem som kommer hit.

Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet skriver i en gemensam reservation att regeringen ska vara drivande i att EU ska ta emot fler kvotflyktingar och att det ska tas fram en strategi för att uppmuntra och stärka incitamenten för EU-länder att ta emot kvotflyktingar. Detta skriver de medan europeiska samhällen håller på att destabiliseras av migrationen. De vill ta emot ännu fler. Socialdemokraterna har gjort bedömningen att det är dessa partier som ska bli deras regeringsunderlag.

Sverigedemokraterna är en del av Tidösamarbetet, och som jag tidigare nämnde genomförs det mycket inom detta samarbete. Från Sverigedemokraternas sida fortsätter vi dock att genom våra kommittémotioner driva egna förslag som vi självklart hoppas att vi kan övertyga regeringen att driva.

Både regeringen och Sverigedemokraterna har tydliggjort att det är mycket problematiskt att utlännningar med skyddsbehov reser tillbaka till det land de säger att de flydde från. En sådan resa utgör skäl att återkalla skyddet och utvisa utlännningen. Sverigedemokraterna vill se en anmälningsskyldighet för dessa utlännningar när de reser till sitt hemland. På det sättet kan man lättare upptäcka asylfusk.

Sverigedemokraterna har även tillsammans med regeringen vidtagit åtgärder för att motverka sådant asylfusk. Bland annat har återkallelseverksamheten inom Migrationsverket förstärkts med 100 miljoner kronor från och med i år för att fler uppehållstillstånd ska återkallas när det saknas grund för uppehållstillståndet. En del av återkallelseenheterens verksamhet är just att försöka upptäcka när en flykting eller alternativt skyddsbehövande åker tillbaka till det land han eller hon säger sig ha flytt från.

Regeringen har gett ett regeringsuppdrag till Migrationsverket och Polismyndigheten att utarbeta gemensamma rutiner och samarbetsformer för att motverka asylfusk där utlännningar som har beviljats flyktingstatus eller alternativ skyddsstatus åker tillbaka till det land som de säger sig ha flytt från. Även samarbetet mellan Migrationsverket och svenska ambassader och representationer i utlandet ska förbättras för att motverka asylfusk, enligt direktivet i regeringsuppdraget. Detta uppdrag ska redovisas till regeringen den 1 juli.

Trots de åtgärder som regeringen och Sverigedemokraterna tillsammans vidtagit för att motverka sådant asylfusk menar vi sverigedemokrater att det behövs en anmälningsskyldighet. Andra EU-länder har en sådan anmälningsskyldighet för flyktingar som reser tillbaka till sitt hemland. Det är upprörande för allmänheten när någon beviljas asyl i Sverige och sedan semestrar i det land som han eller hon säger sig ha flytt från. Vi måste sätta stopp för detta.

Det finns två alternativ i migrationspolitiken i dag. Det ena alternativet består av partier som såg alla fruktansvärda konsekvenser av massinvandringen och har kommit till det svenska folket med en serie åtgärder för att Sverige ska få en fungerande och hållbar invandring som tjänar Sveriges intressen. Det andra alternativet består av partier som inte lärt sig någonting av migrationskrisen 2015. Dessa partier vill återigen göra Sverige till en magnet för världens migranter. Trots att större delen av de gängkriminella i dag består av migranter har dessa partier inte fått nog, utan de vill ha ännu fler migranter. Dessa partier har ingen förståelse för att det finns en gräns för hur många utlännningar Sverige kan ta emot. Den gränsen har passerats med råge.

Tidöpartierna ser och förstår konsekvenserna av en liberal migrationspolitik. Vi vågar ta de beslut som behövs, trots den hårda kritiken från diverse opinionsbildare och vänsterpolitiker som lever långt ifrån Sveriges invandratäta områden. Vi tvekar inte. Vi tvivlar inte. Tidöpartierna har en gemensam inriktning och vision för hur Sveriges migrationspolitik ska se ut. En sådan migrationspolitik ska främja svenska intressen och det svenska folket, till skillnad från en migrationspolitik som gör Sverige till världens härbärge.

Visst är det så att de här reformerna tar lång tid att sjösätta, men Tidöavtalet kommer att sjösättas. Det betyder mycket för Sverige. För att kunna återupprätta tryggheten och gemenskapen behöver Sverige återupprätta en restriktiv migrationspolitik. Det kommer vi att kunna göra under den här mandatperioden.

Jag yrkar bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 95 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Den som var uppe tidigt i morse kunde höra i *Ekot* att regeringen och Sverigedemokraterna går emot sin egen utredning och vill höja återvändningsbidraget. De vill lägga 2,4 miljarder på att ge 350 000 kronor per person i något slags återvändningsbidrag som regeringens egen utredare sågat jäms med fotknölarna och kallat meningslöst, kontraproduktivt och rent slöseri.

Detta är alltså den prioritering Sverigedemokraterna gör i en ekonomisk kris med massarbetslöshet, när hushållen och barnfamiljerna inte kan bära högre levnadskostnader, när välfärden går på svältkost och när byggsektorn kraschar. Senast jag frågade Sverigedemokraterna om denna vansinniga prioritering fick jag inget svar, men nu kanske jag kan få svar på varför Sverigedemokraterna bränner 2,4 miljarder kronor på något som utredaren säger är meningslöst och kontraproduktivt. Hade det inte varit bättre att använda dessa pengar till att underlätta för hushållen, höja barnbidraget så att barnfamiljer klarar sig, rusta upp välfärden, sjukvården eller skolan eller kanske göra något åt den massarbetslöshet som skenar iväg?

Anf. 96 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att återvändningsbidraget inte har något med arbetslösheten att göra. Det är lite ohederligt att dra in ekonomin och arbetslösheten när vi pratar om återvändningsbidraget.

Syftet med återvändningsbidraget är att de människor som efter flera år inte har kommit in i det svenska samhället och inte har någon avsikt att komma in i det svenska samhället ska få möjlighet att återvända till sitt hemland. Som jag sa i mitt anförande är Sverige ett exceptionellt land med en exceptionell kultur. Det är inte självklart att alla vill bli en del av Sverige, utan det kommer att finnas människor som kommer hit och ångrar sig. Då ska de få det stöd de behöver för att åka tillbaka.

Vad vi inte vill ha är de parallella samhällen vi har i dag, där det bor människor som absolut inte vill bli en del av det här landet. Det de gör är att upprätta parallella samhällen där det finns människor som inte kommer in i samhället eftersom de lever ett helt annat liv och har helt andra värderingar. Vi behöver ett verktyg för att underlätta för dem att åka hem. Det är vad detta handlar om. Det är en konsekvens av en katastrofal migra-

tionspolitik. Man öppnade portarna, lät vem som helst komma till Sverige och gav dem uppehållstillstånd. Nu har de uppehållstillstånd och behöver en väg tillbaka. De behöver någon sorts incitament att faktiskt lämna Sverige och åka till ett land där de kan leva i enlighet med sina värderingar.

Anf. 97 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Det är märkligt att inleda med att man inte ska dra in ekonomi i det här. Regeringen och Sverigedemokraterna bränner alltså 2,4 miljarder på något som deras utredare säger är meningslöst och kontraproduktivt. Det är helt obegripligt.

Har Sverigedemokraterna någon koll på budget eller på vad som händer där ute? Fattigdomen ökar. Människor har svårt att ta sig igenom vardagen. Allt har blivit dyrare. Den politik Sverigedemokraterna bedriver, med det kontraproduktiva och meningslösa förslag jag tog upp, är uppenbarligen väldigt dyr.

Jag får konstatera att Sverigedemokraterna gör ofattbara prioriteringar. De bränner dessa pengar och lämnar hushållen, välfärden, sjukvården och de arbetslösa vind för våg. Jag hör ledamoten pusta. Jag tror att Sverigedemokraterna tycker att den här frågan är lite jobbig.

Sverigedemokraterna resonerar så här: Vi vill bara att de åker hem, kosta vad det kosta vill. Människor som har svårt att klara vardagen – människor som lever i verkligheten där ute och som ser vad som händer med samhället och att Sverige blir skörare med den här regeringen – ser att Sverigedemokraterna är så ansvarslösa att de bränner miljarder av skattemedel på något slags återvändningsbidrag. Deras egen utredare säger – svart på vitt – att det här är meningslöst och kontraproduktivt. De är helt förblindade.

Jag tycker ändå att Sverigedemokraterna ska ta lite ansvar och säga varför de bränner dessa miljarder när människor har det tufft där ute. Det här är också en ekonomisk fråga.

Anf. 98 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Ja, jag pustar. Det gör jag för att jag blir frustrerad när ledamoten tar upp frågan utan att ha läst utredningen. Ledamoten säger att vi bränner pengar. Men i utredningsbetänkandet står det att man långsiktigt kommer att gå plus med återvändningsbidraget när dessa människor lämnar landet. Efter 15 år går Sverige 200 miljoner plus. Det står i utredningsbetänkandet.

Det här är något positivt för dessa människor, som i dag inte känner sig som en del av Sverige. De vill inte vara en del av Sverige, men de kan inte åka tillbaka till sitt hemland. Det här är också ett plus för den svenska ekonomin, eftersom man blir av med människor som kommer att ta emot bidrag hela sitt liv. I utredningsbetänkandet står det att Sverige efter 15 år kommer att börja gå 200 miljoner plus genom det här förslaget.

Jag vet inte riktigt vad ledamoten Haddou egentligen vill. Ska dessa människor bo i Sverige trots att de inte kan språket, trots att de inte har våra värderingar och trots att de aldrig vill bli en del av landet? Ska de fortsätta bo här? Eller ska de få stöd att åka tillbaka till ett land där deras värderingar finns hos allmänheten, så att de känner sig hemma, ledamoten Haddou?

De ska åka hem, och det här bidraget ska hjälpa dem. Det är inte så att alla människor som invandrar till Sverige hör hemma här. Vissa av dem måste åka hem.

Prot. 2024/25:103
23 april

Migrationsfrågor

Anf. 99 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Åk hem! Det säger regeringsunderlagets största parti till människor som inte vill annat än att komma in i och bli en del av det gemensamma Sverige, lära sig det svenska språket, gå upp på morgonen, arbeta och bidra.

Det finns absolut en liten del som inte gör tillräckligt. Men jag tror gott om människor. Jag tror att majoriteten av dem som har flytt för sina liv och kommit till Sverige vill gott och vill komma in i och bli en del av det gemensamma Sverige. Låt mig vara tydlig: Sverige är deras hem oavsett vad Sverigedemokraterna tycker, tänker och vill. Men människosynen blir väldigt tydlig här.

Som jag har varit inne på tidigare i dag är detta bara ett första steg. Sverigedemokraterna har visat det, liksom deras systerpartier runt om i Europa: Ger man dem lillfingret tar de ofta hela handen. Det här är bara starten på ett sverigedemokratiskt drömsamhälle.

Man börjar med att gå ned från 5 000 till 900 kvotflyktingar. Hur många kommer Nima att ställa som krav i regeringsförhandlingen att man ska gå ned till efter nästa val? Är det noll? Och vad kommer man att ställa för nya krav om vandel, om angiveri och om återvändande?

Sverigedemokraterna är ju inte nöjda här, utan man vill så mycket mer. Det är som ledamoten säger: Man vill att de ska återvända till det som de flydde från. Då krävs det en helt annan politik än den som regeringen för i dag. Min fråga är: Vilka krav kommer Sverigedemokraterna att ställa i en kommande regeringsförhandling?

Anf. 100 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Självklart är Sverigedemokraterna inte nöjda, för Tidöavtalet är en kompromiss där Kristdemokraterna, Liberalerna och Moderaterna har fått igenom rätt mycket. Självklart kommer vi att fortsätta ställa våra krav, men vi kommer inte att få igenom allting eftersom vi inte har egen majoritet. Så enkelt är det.

Återvandringsbidraget är frivilligt. Det handlar alltså absolut inte om människor som verkligen har flytt. Om de känner sig osäkra och hotade i sitt hemland kommer de nog inte att återvända frivilligt.

Jag måste ställa en fråga till ledamoten Cato. Om vi här i Sverige har en islamist som inte trivs här utan vill åka till ett islamistiskt land och leva enligt de värderingarna – vill ledamoten Cato att han också ska stanna kvar? Är han också välkommen i Sverige, enligt ledamoten Cato? Det finns ju människor som inte trivs här. Alla delar inte ledamoten Catos värderingar. Det är inte alla som tycker att man ska vara så tolerant mot homosexuella. Det finns många islamister i Sverige som inte vill att man ska vara tolerant mot homosexuella. Vill ledamoten Cato välkomna dem också?

Det finns människor som inte hör hemma i Sverige. De ska åka hem. Vi tar fram ett verktyg för att dessa människor faktiskt ska kunna åka hem. I dag är det kanske svårt för dem att etablera sig i sitt hemland, men vi gör det lättare för dem. Vi vill inte ha människor i det här landet som till ex-

empel ser ned på kvinnor eller inte tycker om demokratin. De kanske inte vill leva i en demokrati. Låt dem åka hem! Det är vad vi säger. Om ledamoten Cato vill välkomna dessa människor får han göra det och försöka gå till väljarna med det budskapet.

Anf. 101 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Skulle vi utvisa alla som hade intoleranta åsikter om homosexuella skulle inte Sverigedemokraterna ha så många ledamöter i denna kammare. Och på tal om kvinno- och kvinnosyn: Om man har en dålig kvinno- och kvinnosyn i Sverigedemokraterna, vad blir man då? Jo, då blir man Europaparlamentariker.

Ärligt talat: Jag är den första att säga att den som inte vill vara i Sverige jättegärna får återvända hem. Det har jag inget problem med. Sverige har dock ett gigantiskt problem med utanförskap. Flera hundratusen personer befinner sig i utanförskap. Den gruppen gör inte Sverigedemokraterna någonting för. Man gör ingenting för att satsa på att fler människor ska lära sig svenska språket. Man gör ingenting för att fler unga pojkar och flickor ska se sina föräldrar gå upp och arbeta på morgonen. Det enda man gör för den gruppen är att säga: Ni är inte svenskar, och ni är problemet för allting. Ni är problemet för järnvägen, ni är problemet för kriminaliteten, ni är problemet för vården, ni är problemet för skolan – ni är problemet.

Jag håller med om att en för hög migration i kombination med dålig integration kan få allvarliga konsekvenser. Det har vi sett. Det som ett seriöst parti gör då är att gå hem, sätta sig på sin kammare och fundera på hur integrationspolitiken kan bli bättre. Men jag har inte en enda gång i mitt politiska liv hört en sverigedemokrat säga någonting om hur sfi ska kunna bli bättre. Jag har inte någon enda gång hört en sverigedemokrat nämna hur fler unga pojkar och flickor med invandrarbakgrund ska se sina föräldrar gå upp på morgonen, arbeta, bidra och betala skatt.

Det är här Sverigedemokraterna och Centerpartiet skiljer sig åt. Vi vill investera i alla dessa hundratusentals människor, som kommer att vara en del av Sverige oavsett om Nima vill det eller inte.

Anf. 102 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! För det första vill jag säga att det inte handlar om att utvisa. Det här är ett återvändningsbidrag. Det är frivilligt. Man väljer själv om man vill ta emot det och åka tillbaka.

För det andra: Det här är ett verktyg för att folk ska åka till sitt hemland, men regeringen bedriver den mest ambitiösa integrationspolitik som Sverige någonsin haft. Vi har tagit fram ett nytt integrationsmål. Där står det faktiskt för första gången att en invandrare ska bli en del av det svenska samhället. Så har det inte stått tidigare.

Med det här integrationsmålet som utgångspunkt arbetar man nu för att se vilka som befinner sig i utanförskap. SCB har fått ett regeringsuppdrag att titta på vilka som befinner sig i utanförskap. Det har man inte riktigt tittat på innan. De här människorna har levt i dessa områden, och Centerpartiet, Socialdemokraterna och de andra oppositionella partierna har struntat i dem.

De som inte går att rädda, de som inte vill vara en del av det här samhället, ska ha möjlighet att åka hem, och de ska få stöd för det.

Vi har självklart en integrationspolitik. Människor kan gå på sfi i Sverige, gå i skolan och få ett jobb här i Sverige. De har massor av möjligheter i det här landet.

Invandrare borde ta på sig ett större ansvar. Det är inte bara samhället som ska ge saker till människor som kommer till det här landet.

Sverige är ett land med fantastiska möjligheter. Nu har vi också en mer ambitiös integrationspolitik. Då får invandrare ta på sig ansvaret att komma in i samhället.

Anf. 103 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Under de 20 år som svenska soldater kämpade mot talibanerna i Afghanistan anställde man många personer som jobbade lokalt. Det var afghaner som jobbade som tolkar och vakter samt andra lokalanställda.

I två omgångar har de personerna hämtats från Afghanistan till Sverige för att deras säkerhet var i fara. Första gången skedde detta för lite drygt tio år sedan. Det evakuerades också fler när Sverige drog tillbaka all närvaro i Afghanistan i samband med att talibanerna tog över makten.

Ungefär 50 tolkar blev kvar i Afghanistan. De anmälades på samma sätt som andra. Men av olika skäl hann Sverige inte få ut dem. De är nu kvar. Flera lever i skräck för talibanerna, eftersom de kämpade sida vid sida med svenska soldater mot just talibanerna.

Jag har kontakt med några av de individerna och andra människor som hjälper dem. Det är familjer som flyttar från by till by och barn som inte kan gå i skolan. Människor gömmer sig och kan inte försörja sig.

Jag har talat med försvarsminister Pål Jonson som säger att han jobbar med frågan för att det ska hittas en lösning. Men än så länge ser vi inga resultat.

Min fråga till Sverigedemokraterna är hur Sverigedemokraterna ser på de här personernas möjlighet att vidarebosätta sig i Sverige. Det handlar om att Sverige ska göra på samma sätt som USA, Storbritannien och andra länder fortsatt gör när det gäller dem som jobbade för deras soldater.

Anf. 104 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Jag ser inga möjligheter för dem att nu få något tillstånd att komma till Sverige. Det är en grupp som förtjänar att få tillstånd att komma till Sverige.

Har man som Miljöpartiet drivit en politik för att ge afghaner amnesti, trots att de fått avslag när de kommit till Sverige, finns det inte utrymme att ta hit fler.

Vi har haft en alltför liberal migrationspolitik. Nu får vi betala för det genom att inte kunna ta hit människor som har kämpat för Sverige och hjälpt våra soldater i utlandet. Nu är det svårare att göra det.

Miljöpartiet ville ha en amnesti för afghaner som hade fått sin prövning i Sverige. Deras fall hade prövats i Sverige. De hade kunnat överklaga. Men efter deras överklagan och prövning ville Miljöpartiet ändå ha en amnesti för just den gruppen.

Om Miljöpartiet också vill ge amnesti åt alla illegala migranter, vilket står i er reservation, blir det svårt att ta hit sådana grupper som behöver komma hit eftersom deras liv är i fara.

Riktiga flyktingar kommer att ha svårt att komma till Sverige om man ska ge tillstånd till alla. Det finns illegala migranter, och sedan tycker Miljöpartiet att de också ska få uppehållstillstånd. Man ska dela ut asylvisum och alla möjliga saker.

Hur ska riktiga flyktingar då ta sig till Sverige? Hur ska de kunna få uppehållstillstånd här om vi redan har tagit emot alltför många? Jag skulle nog säga att det är Miljöpartiets fel att vi inte kan ta hit den gruppen.

Anf. 105 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Det var intressant att Sverigedemokraterna tycker att det är Miljöpartiets fel att Sverigedemokraterna inte vill ta hit flyktingar.

Jag trodde nog att Sverigedemokraterna inte ville ta hit flyktingar långt innan partiet ens började existera, och att någonstans där nynazisterna bildade Sverigedemokraterna hade man redan bestämt sig för att man inte ville ta hit flyktingar. Men vad vet jag om hur Sverigedemokraterna bestämmer sin politik.

För egen del tycker jag att man måste ta ansvar för dessa människor. I det här fallet talar vi om 50 individer och deras familjer. De har slagits sida vid sida med svenska soldater under svensk flagga i Afghanistan mot talibanerna, och de är nu kvar där sedan Sverige lämnade landet.

Man lämnar inte kvar någon på det sättet. Det är människor som var helt centrala för att våra soldater skulle kunna utföra sitt jobb och vara säkra. Det är människor som till exempel jobbade som tolkar och som kunde engelska och dari. De såg till att de svenska soldaterna kunde förstå och göra sig förstådda på plats.

För mig är det helt obegripligt att den svenska regeringen inte har agerat. Pål Jonson och andra ministrar har sagt att man vill, men ingenting händer. En tanke som slår mig är om det just beror på att regeringens koalitionsparti Sverigedemokraterna, som till och med är större än Moderaterna, blockerar den här frågan.

Nu hör vi att Nima Gholam Ali Pour inte vill att de här tolkarna i praktiken ska kunna komma ut. Frågan är om det är SD som blockerar.

Anf. 106 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Ja, vad vet ledamoten Hirvonen?

Sverige tar fortfarande emot flyktingar i dag, precis som vi alltid har gjort. Det finns konventioner som Sverige har skrivit under för att ta hit flyktingar, pröva deras fall och se om de har rätt till skyddsstatus och så vidare. Det har inte upphört. Det är inget som vi vill sätta punkt för. Det är inte så det fungerar. Vi vill ta hit så många som Sverige klarar av. Det är vad det handlar om.

Problemet är att Miljöpartiet vill ta hit den grupp som har hjälpt svenska soldater i Afghanistan. Men Miljöpartiet vill också ta hit alla andra. Det är då det blir ett problem.

Man kan inte först säga att en viss grupp ska komma hit. Det är personer som har hjälpt svenska soldater och som kanske förtjänar att komma hit. Men sedan vill ni ta hit alla andra och också ge uppehållstillstånd till alla illegala här i Sverige. Hur går det ihop? Hur ska det fungera? När det

inte fungerar hamnar vi i sådana här situationer där vi måste säga till en grupp som har gjort den svenska staten en stor tjänst: Ni kan inte komma därför att vi har tagit emot för många.

Miljöpartiet vill att alla i världen ska komma till Sverige, precis alla i världen. Det gäller till och med dem som har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd här i Sverige. Även de ska komma hit. Hur ska det fungera? Det går inte. Då blir det som det blir.

Nu försöker vi att städa upp efter er så att vi kan ha en reglerad migrationspolitik där vi tar hit sådana människor som faktiskt har hjälpt svenska staten. Men inte just nu. Just nu har vi inte städat färdigt.

Anf. 107 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag rycker in och ersätter min kollega Patrik Karlson i denna debatt. Han har just blivit pappa igen, och det är ju kanon! Ni får alltså stå ut med mig i debatten i dag.

Låt mig börja så här, herr talman: Sverige behöver invandring. Vi behöver ett kontinuerligt inflöde av personer, för vi har ett näringsliv som behöver kompetensförsörjning, just nu särskilt av högkvalificerad arbetskraft. Sverige ska också vara med och ta ansvar som ett anständigt, demokratiskt och välmående land för att tillsammans med andra hjälpa människor som flyr och ge skydd till människor.

Vi behöver göra det i en omfattning som vårt samhälle klarar av att hantera när det handlar om bostadsförsörjning, möjlighet till integration, socialtjänst, skola och så vidare. Det här är en helhet. Vi kan inte ha som mål att på något sätt maximera invandringen till Sverige, och vi kan inte heller ha som mål att minimera den. Vi behöver både ha en regulariserad invandring av arbetskraft och ställa upp för människor i nöd. Men vi måste göra detta i en omfattning som vårt samhälle klarar av att absorbera och hantera och som våra system har kapacitet att möta.

Jag ansvarade för migrationsfrågor i mitt parti, Liberalerna, under åren 2015–2021. Det var den mest turbulenta tiden i svensk historia när det gäller migration. Det började med flyktingkrisen, och det avslutades med att Sverige fick en ny utlänningslag.

Det som hände efter 2015, herr talman, var att Sverige drog i nödbromsen. Vi fick först en tillfällig asyllagstiftning, som regeringen Stefan Löfven drev igenom. Därefter blev den i praktiken permanent i och med den nya utlänningslagen sommaren 2021, och i och med Tidöavtalet har man tagit ytterligare steg för att göra migrationspolitiken än stramare.

Herr talman! Min och även mitt partis uppfattning är att de här förändringarna, vare sig man vill eller inte, är helt nödvändiga för att Sverige som nation ska kunna klara av att hantera den integrationsskuld som vårt land har. Det gäller framför allt skulden gentemot de hundratusentals människor som vi har gett rätt att stanna i Sverige men som har blivit förpassade till områden som i dag har en mycket omfattande kriminalitet och mycket stora sociala utmaningar. Det är människor som knappt har en möjlighet att komma in på arbetsmarknaden och människor som arbetar för mycket låga löner.

Vi har fått en ny form av klassamhälle i Sverige som i hög grad också är kulturellt och etnifierat, med en mycket omfattande fattigdom i hundratal bostadsområden i Sverige och så vidare. Vi kan helt enkelt inte fortsätta med den samhällsutvecklingen. Den sliter sönder förtroendet mellan grupper i samhället och förtroendet gentemot myndigheter, gentemot det offentliga Sverige och så vidare.

Det innebär att vi kommer att behöva en stram lagstiftning för migration under lång tid framöver; det är i alla fall min slutsats. Det behöver dock, herr talman, vara en rättvis lagstiftning och en rättssäker lagstiftning. Det betyder att de personer som möter de krav och de kriterier som utlänningslagen ställer upp och som får ett bifall antingen av Migrationsverket eller i ett senare steg i domstol ska kunna stanna i Sverige. Men vi har inte kapacitet att ordna med breda ventiler för grupper som får avslag i alla instanser.

Vi måste från svensk sida klara av att prioritera. Det är väldigt lätt att prioritera ett bifall. Men det har historiskt varit ganska svårt för svenska politiker att upprätthålla den reglerade invandringen också när det handlar om att människor som får avslag måste vara beredda att lämna Sverige.

Herr talman! Förutom att vi behöver en stram och rättvis migrationslagstiftning behöver vi en lagstiftning där Sverige inte avsevärt avviker från länderna runt omkring oss. Det kan vi inte göra, för vi är en del av Schengenområdet och av Europeiska unionen. Vi har förpliktelser gentemot gemensamma regelverk, och vi bör agera för ytterligare harmoniserade regelverk på europeisk nivå där vi har ett gemensamt ansvarstagande.

Den lagstiftning som ledde fram till den stora migrantkrisen hösten 2015 var en lagstiftning som Sverige genom en rad beslut i Sveriges riksdag under mycket lång tid och i förhållandevis bred politisk samsyn enats om att införa. Den innebar att Sverige skilde ut sig väldigt mycket från länderna runt omkring oss. Vi hade permanenta uppehållstillstånd när de andra länderna hade tillfälliga uppehållstillstånd. Vi hade en närmast total avsaknad av försörjningskrav vid anhöriginvandring. Vi hade också mycket generösa regelverk för familjeåterförening, vilket länderna runt omkring oss inte hade.

Det var detta som ledde till det som skedde hösten 2015, när de gemensamma regelverken och Dublinförordningen rämnade. Människor sökte sig längs tidigare upptrampade stigar med huvudsaklig slutdestination Tyskland eller Sverige. Vi fick en situation i Sverige som till slut blev helt ohanterlig.

Herr talman! Ytterligare något som jag tycker är viktigt att betona är att de som drabbas allra hårdast av den migrationspolitik och integrationspolitik som Sverige har fört och de konsekvenser den har fått är de personer som har invandrat till Sverige. Det är dessa personer som drabbas allra hårdast av de här konsekvenserna. Det handlar dels om att de i många fall lever i områden som är utsatta, dels om att de har en sämre socioekonomisk situation än majoritetsbefolkningen.

Det handlar också om det vi ser i Sverige och även i många andra länder: Om man för en migrationspolitik och en integrationspolitik som inte är i fas med någon sorts bredare allmän uppfattning får man en motreaktion i form av diskriminering, i form av ökad främlingsfientlighet och så vidare. Det är alltså för att hålla ihop Sverige som vi behöver få ordning på detta.

Låt mig ta ett exempel, herr talman, på den situation vi har, särskilt i många utsatta områden. Hittills i år – och nu är vi framme i april – har vi haft 52 skjutningar i Sverige och 21 dödade. Det har gått 58 timmar sedan den senaste skjutningen. Sedan den 1 januari 2018 har 370 personer i vårt land mördats i skjutvapenvåld inom ramen för gängkrigen i Sverige. Om vi jämför siffrorna med situationen i Finland, Norge eller Danmark kommer vi att se en ohygglig skillnad.

De här delarna handlar inte bara om invandring. Det handlar också om möjligheten att smuggla in vapen. Det handlar om narkotika. Det handlar om många olika saker. Det finns säkert många socioekonomiska dimensioner i detta, och jag säger inte att det enbart skulle vara en fråga om migrationen. Men integrationspolitiken och migrationspolitiken hör ihop.

Vi har i Sverige haft uppfattningen att bara en person får en lön i lönekuvertet är man integrerad. Men vi ser i dag betydligt större utmaningar i form av hedersproblematik i många områden och i form av ett dominansbeteende från personer som inte har blivit integrerade. Vi ser en ökad antisemitism. Vi ser ett ökat klasssamhälle och ett ökat skuggsamhälle i Sverige.

Herr talman! I förlängningen underminerar och hotar detta de liberala och progressiva värden som jag och mitt parti har stått för i hundra år. Vi liberaler kan inte säga att vi är ett feministiskt parti om vi samtidigt tolererar att det i vissa bostadsområden är klaner som styr och sätter upp checkpoints för vilka som får passera in och ut ur området. Då kan man inte som liberal säga att man står upp för liberala progressiva värden i hela Sverige.

Vi måste återta lag och rätt och rimlighet i det svenska samhället på ett sätt som gör att våra rättsvårdande myndigheter har kapacitet att upprätthålla ordning. Vi måste se till att socialtjänsten inte fullständigt går på knäna och dukar under i många områden i Sverige.

Vi i den här kammaren har ett ansvar gentemot alla människor som bor i Sverige. Vårt ansvar gäller inte bara de människor som lever välordnade och goda liv och som har utbildning och är inne på arbetsmarknaden. Vi har ett ansvar för alla invånare i Sverige.

Avslutningsvis, herr talman: Den här regeringen gör ganska mycket på migrationsområdet. Jag uppfattar också att det finns en majoritet i kammaren för att Sverige ska föra en reglerad och ordnad migrationspolitik och att detta är nödvändigt för vårt land under lång tid framöver. Jag hoppas verkligen att vi orkar hålla den kursen. Den utveckling vi ser i många områden i Sverige i dag måste vi klara av att vända, och vi kommer att behöva göra det gemensamt.

(Applåder)

Anf. 108 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag håller med Fredrik Malm i flera delar – om att integration och migration hänger ihop och om att det är viktigt att bekämpa brottslighet och förtryck oavsett var de sker. Men det som nu händer i migrationspolitiken är inte att man kraftigt stärker de åtgärder som bidrar till integration. Tvärtom genomför man åtgärder som försämrar invandrades möjlighet att integrera sig. Man gör det svårare att återförenas med sin familj, vilket leder till att barn kommer senare, i en högre ålder, till den svenska skolan. Då blir det svårare att klara skolan. Det orsakar också att

föräldrarnas integration blir sämre. Ensamstående integreras långsammare än familjer.

Detta var ett exempel. Ett annat är utmönstringen av permanenta uppehållstillstånd. Vi vet att det är när människor känner trygghet – här får jag stanna länge – som man rotar sig.

Om detta vittnade inte minst den ukrainska läkare som jag mötte på Röda Korsets matutdelning för ett tag sedan. Hon sa: Det tar två år att valideras så att man kan jobba som läkare i Sverige. Jag får bara vara här ett år i taget.

Herr talman! Man skulle också ha kunnat tänka sig att Fredrik Malm hade satsat mycket på andra insatser som bidrar till integrationen. I vår budgeten ser vi i stället en storsatsning på att rika människor ska kunna renovera sina kök genom ett generöst rotavdrag. Jag får inte ihop ord och verkstad.

Anf. 109 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Just ord och verkstad hänger väl ihop när det särskilt gäller rotavdraget, tänker jag. Det handlar ju om att vi behöver få fart på svensk ekonomi. Rotavdraget, liksom rutavdraget och en del andra avdrag, har bevisligen ganska bra effekt på sysselsättningen i Sverige.

Men låt mig återgå till migrations- och integrationsfrågorna, herr talman. Om man flyttar till Sverige, får stanna i Sverige och sedan vill ta ansvar för kanske tre fyra ytterligare familjemedlemmar, är det då inte rimligt att man har en ordnad boendesituation? Om man bor i fjärde hand i en etta tillsammans med fyra andra ute i ett väldigt slitet område, är det då rimligt att man utan några som helst krav från det svenska samhällets sida ska kunna ta emot ytterligare fyra familjemedlemmar och förväntas ta ansvar för deras integration eller etablering i Sverige?

Jag tycker inte det. Jag tycker att det är rimligt att vi ställer krav på att man har en ordnad boendesituation och en inkomst om man också ska ta ansvar för flera andra personer.

Sedan finns självklart ett undantag på tre månader för konventionsflyktingar. Det är fastslaget i internationella konventioner, och dem följer Sverige såklart. I övrigt är det dock rimligt att man har etablerat sig om man ska ta ansvar för flera andra.

Alternativet till detta är att vi får ännu mer utslagning, ännu mer segregation, ännu mer skuggsamhälle och en ännu svårare situation särskilt för de barn som ska kunna integreras i Sverige och lever under väldigt svåra sociala omständigheter.

Anf. 110 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Självklart tycker jag att samhället ska se till att barnfamiljer har tillräckligt stora bostäder även om de är flyktingar och oavsett om man är så traumatiserad att man kan jobba från dag ett eller inte.

Men vad leder där här reglerna till? Jag tar ett exempel: Alam från Eritrea. Hon hade en son som hon inte vågade ta med på den farliga flykten från hemlandet. Hon var rädd att han, och hon, riskerade att dödas av dem som förföljde henne, så han blev kvar hos släktingar.

Hon kom till Sverige, fick asyl och bodde i en etta. Migrationsverket sa: Nej, din son får inte komma till dig, för du bor i en etta. Tiden gick. Hennes son förstod inte varför han inte skulle få komma och bo hos sin mamma, som bodde i en fin lägenhet jämfört med hur han bodde hos släktingarna. Han frågade henne: Älskar du mig inte? Hon ifrågasatte om det med facit i hand kanske hade varit bättre att ta med honom på den livsfarliga flykten.

Den här typen av situationer blir verklighet med de krav som Liberalerna har ställt i lagen.

Från Miljöpartiets sida tycker vi att barns rätt att återförenas med sina föräldrar är otroligt central. Kunskap visar också att barn som får komma till Sverige i tidig ålder och börja skolan redan i lågstadiet har mycket bättre chanser att klara grundskolan och gå vidare till gymnasiet. Det verkar Liberalerna helt bortse från när de säger att föräldrarna först ska stå i bostadskö i flera år och sedan hitta ett fast jobb.

Allt det här går snabbare när man är trygg ihop med sin familj.

Anf. 111 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det blir jättesvårt för mig i den här debatten att kommentera enskilda fall – det beskrivs vad person A har sagt till person B, och så vidare. Det finns jättemånga hjärtskärande fall när det gäller flyktingskap. Flyktingskap har präglat mänskligheten i tiotusentals år, säkert ännu längre än så. Hela Europa, och även Mellanöstern, är ett lapptäcke av folkgrupper och människor som har tvingats fly från allt stöveltramp och alla blodiga tragedier som världen har råkat ut för.

Den eritreanska regimen är totalitär och fruktansvärd. Jag har motionerat 15 år i sträck här i riksdagen, utan att något annat parti eller några andra ledamöter varit särskilt intresserade, om att kriminalisera den skatteindrivning Eritreas regim bedriver gentemot eritreaner i Sverige.

Men man måste också ställa sig frågan: Om Sverige som nation, vårt land, ska klara av att hantera både vår situation och integrationen för människor som kommer till Sverige, är utgångspunkten då nödvändigtvis att just Sverige ska vara destination för så många människor? Det finns andra länder i världen där man kan leva säkert. Det finns andra länder i världen där man också kan familjeåterförenas. Bara för att en familjemedlem sätter foten i Sverige är det inte givet att familjeåterföreningen måste genomföras just i Sverige.

Vi måste se till att vi har en rimlig migrationspolitik som innebär att vi respekterar asylrätten. Vi ska ha rättssäkra processer. Man har rätt att överklaga i domstol. När man de kriterier som ställts upp i utlänningslagen för att få stanna i Sverige får man också göra det. Men vi kommer att ha många situationer där personer inte når upp till de kraven och då tvingas återvända.

Anf. 112 TONY HADDOU (V):

Herr talman! Den här debatten hade kunnat handla om att göra Sverige till en bättre plats för de barn och familjer som söker skydd här. Den hade kunnat handla om en flicka eller pojke som efter många års väntan äntligen får återförenas med sina föräldrar. Den hade kunnat handla om hur vi på bästa sätt ser till att barn får avsluta sin flykt i Sverige i trygghet och med

sina familjer och om att barn får fler rättigheter och möjligheter i Sverige i stället för färre.

Debatten hade kunnat handla om hur barn blir bättre lyssnade på under asylprocessen och att barn på bästa sätt får bearbeta sina trauman efter krigets fasor eller en uppväxt på flykt. Den hade också kunnat handla om vilka som bygger Sverige 2025, om vilka du träffar i sjukvården, vilka du träffar när du lämnar barnen på förskolan, när du tar bussen till jobbet, i närbutiken eller vem som finns för dig på äldre dagar, om vilka som är första linjens arbetare i Sverige. Debatten hade kunnat handla om att hålla ihop, om att se efter varandra. Men det gör den inte, herr talman, och det beklagar jag.

Vi har debatterat i timmar, men från regeringens sida är det knäpptyst om vilka människor som bär upp svensk välfärd – trots att nästan varannan undersköterska är född utomlands och trots att nästan vartannat vårdbiträde är född utomlands. Det är de som bär upp Sverige, och de förtjänar respekt.

Tonläget från regeringen – den högnationalistiska politiken – är inte bara oansvarigt utan också djupt oanständigt. Det finns flera partier här i kammaren som fortsätter att tävla om vem som kan behandla människor på flykt mest illa.

Vi har sett resultaten av sådan politik. De har endast inneburit djupa försämringar och grova inskränkningar för asylsökande, och det är framför allt barn på flykt som har fått betala det högsta priset. Migrationspolitiken har präglats av rättsosäkerhet och konstanta försämringar ur barnets perspektiv, försämrade jämställdhet, försämrade integration och försämringar avseende nyanländas hälsa. Är det värt det, kan man fråga sig.

I stället för en regering som har en genomtänkt, rättssäker och solidarisk migrationspolitik som tar avstamp i asylrätten och andemeningen i internationella konventioner har vi en regering som inte har några som helst ambitioner att skapa ett tryggt och säkert mottagande. Tvärtom är det bara försämringar och inskränkningar, mer otrygghet och mer osäkerhet. Är det värt det, kan man fråga sig.

Den här regeringens politik kommer också med ett högt pris, nämligen att det inte bara är asylsökande som drabbas av politiken. Jag tror att många som lyssnar på debatten kan hålla med mig om att Sverige är mycket skörare än på länge. Människor lämnas vind för våg. De får hantera den ekonomiska krisen själva. Välfärden går sönder, inte för att det måste vara så utan för att regeringen har bestämt att det ska vara så. Den rekordhöga massarbetslösheten lämnas helt utan åtgärder, och regeringen har lyckats tvärnita och krascha bostadsmarknaden. Det är också därför den här regeringen återkommande och konsekvent behöver syndabockspolitik. Det är bara att konstatera att regeringen och Sverigedemokraterna på punkt efter punkt totalt misslyckats med att hantera allvarliga samhällsproblem och inget annat kan än att skylla på invandringen.

Bit för bit bryter regeringen sönder de delar av ett välfärdsland som människor behöver. Hur kan vi kalla Sverige för ett välfärdsland när människor inte ens har råd med mat? Man har inte ens råd med hyran eller att betala livsnödvändig medicin, som regeringen har valt att göra ännu dyrare.

Tro mig! Det är inte någon invandring som har gjort Sverige skörare. Det är den här regeringens prioriteringar och ogenomtänkta signalpolitik som skadar sammanhållningen i samhället, som förvärrar och fördjupar de sociala och ekonomiska klyftorna mellan människor och som gör att vi inte kan rusta upp Sverige. Om det råder en sjukvårdskris kanske regeringen ska lyssna på professionen, på facken och på välfärdsarbetarna om vad som behövs. I stället har man i snart tre år arbetat med att införa angiverilagar och stått passiv inför verkliga problem. Är det verkligen anständigt prioriterat?

I stället för att agera mot, eller ens kommentera, den rekordhöga arbetslösheten, de alarmerande prognoserna för välfärden eller de allt dyrare levnadsomkostnaderna och matpriserna har man från regeringens sida valt att lägga miljarder på skattesänkningar för de allra rikaste, för att sedan återkomma på en presskonferens om bristandeandel eller något så meningslöst och kontraproduktivt som återvandringsbidrag, som kostar miljarder och som regeringens egen utredare totalsågat längs fotknölarna.

Herr talman! Så är det nog när Sverigedemokraterna budgetförhandlar. Då ska vanligt folk stå tillbaka och tvingas bära den ekonomiska krisen själva. Välfärden ska stå tillbaka till förmån för ogenomtänkta miljardutspel, som regeringen kastar i sjön. Det är en återkommande syndabockspolitik från en regering som flyr undan ansvaret för de verkliga problem som finns där ute.

Herr talman! Nyckeln till framgång för Sverige har aldrig varit försämringar, nedskärningar eller sämre villkor. Vår styrka i Sverige har varit att investera i samhället och i varandra, i välfärd, utbildning, bostäder, hälsa och jämlikhet. Det är så Sverige utvecklas, och det är så Sverige växer. Det har hela vår moderna historia bevisat.

Tidigare generationer fick bättre utbildning och bättre jobb samtidigt som vi blev fler. Det var möjligt tack vare långsiktigt lönsamma investeringar. Det går att ha ett ordnat mottagande där vi håller asylrätten högt. Det går att bygga ett rimligare och starkare Sverige genom att investera i samhället och människorna i det. Det är det effektivaste och viktigaste vi kan göra. Då behöver vi människor investera och arbeta för ett värdigt mottagande. Jag är övertygad om att människor lyckas bättre med bättre förutsättningar. Det är hur vi investerar i samhället och i människorna som avgör hur väl vi lyckas – aldrig regeringens syndabockspolitik. Den har hela samhället förlorat på.

Herr talman! Med detta sagt yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 113 MAGNUS RESARE (M) replik:

Herr talman! Jag ser mycket positivt som har kommit från migrationen. Jag ser läkare, undersköterskor, poliser, brandmän, egenföretagare, bilmekaniker, forskare – you name it. Men jag ser också problem som har kommit med migrationen, inte minst för att vi inte har haft en integrationspolitik i landet samtidigt som det har varit en alldeles för hög migration.

Jag ser gängskjutningarna i förorten, och jag ser moralpoliser som tillåts fortsätta att förpesta livsmiljön för sina tidigare och nuvarande landsmän.

Jag kan se både det goda och det onda med invandringen. Kan Tony Haddou se de negativa konsekvenserna av de gångna årens invandringspolitik i det här landet?

Anf. 114 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Jag hörde en klok sak sägas en gång: Skitstövlar är jämnt fördelade världen över.

Moderaterna pratar om invandring och vill få det att låta som att den är på både gott och ont. Jag har aldrig hört Moderaterna förrän nu prata om målgrupperna. De har inte varit intressanta, utan det har bara varit skuldbeläggande, skuldbeläggande och skuldbeläggande.

Jag ser absolut att det finns problem. Självklart! Men jag skulle absolut inte göra som regeringen, utan jag skulle göra det jobb som krävs. Det handlar helt enkelt om att investera i människor och i samhället. Det är inte svårare än så. Det är en så otroligt säker klassfråga; det kan inte bli tydligare.

Vi har ett Sverige som slits isär, Magnus Resare. Det finns människor som ni har gett skattebidrag till, som ni har kastat alla budgetpengar på och som ni har gett skattesänkningar för flera miljarder. Samtidigt har ni låtit andra människor lämnas efter. Ni har lämnat dem vind för våg. Sedan kommer ni tillbaka hit till riksdagens kammare och skyller på invandrare. Jag tycker att det är oanständigt.

Vi hade en god integrationspolitik före den tillfälliga lagen. Den här regeringen och den tidigare regeringen fattade beslut som har lett till att människor lever i tillfälligheter, i osäkerhet och i otrygghet.

Jag tycker att permanenta uppehållstillstånd är en bättre ordning. Då får människor komma till Sverige och får veta att de får vara här. De kan direkt, från dag ett, komma in och lära sig svenska eller skaffa jobb och så vidare. Det har den här regeringen berövat dem. Det tycker jag är väldigt dåligt.

Anf. 115 MAGNUS RESARE (M) replik:

Herr talman! Vi är som sagt verkligen överens om att det finns positiv invandring, att det finns människor som kommit hit av helt rätt skäl. Men kan vi också vara överens om, vilket jag ändå uppfattar att ledamoten också menar, att det finns människor som inte kommer in i det här samhället?

Jag tror dessutom att det finns en hel del människor som inte vill bli en del av det här samhället. Man tycker nämligen inte att våra västerländska värderingar är något att ha. Man tycker inte att homosexualitet är något man ska acceptera. Man tycker inte att flickors rätt att klä sig som de vill är något som man ska acceptera.

Tycker ledamoten verkligen att den sortens människor ska vara kvar i det här landet?

Anf. 116 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Nu är ledamoten inne på det klassiska: vilka som ska vara en del av landet och vilka som inte ska vara det och så vidare. Jag tycker att det finns värdegrunder som är dåliga, och jag tycker att man ska ha god etik och moral. Men jag brukar inte läxa upp människor när det gäller det.

Jag ser å andra sidan inte så rasistiskt på det som den här regeringen gör. Man pekar direkt på invandrare och säger att de har en dålig syn på människor. Det är en djupt rasistisk syn som är rotad hos den här regeringen, liksom deras blindhet är. Jag vet inte något exempel där den här regeringen varit snabbt ute om någon med helsvensk bakgrund sagt exempelvis något hbtqi-fientligt, utan man vill konstant peka på invandrare. Det är det som är rasistiskt. Jag håller inte med om det.

Jag tror på mänskliga rättigheter, och jag tror på en likvärdig måttstock. Jag skiljer inte på människor på det sättet. Det handlar inte om att människor som kommer hit med andra värderingar nog inte vill vara kvar här. Det handlar om att hela samhället behöver rustas upp och att vi inte ska ha så skeva värderingar.

De värsta värderingarna som finns i Sverige kommer politiskt från Sverigedemokraterna, som gör skillnad på människor. Det är dem ni i Moderaterna samarbetar med. Det är det allvarliga problemet vi har i Sverige, och det skapar klyftor mellan människor. Det är allvarligt.

Jag vill inte förminska någonting, oavsett vem det kommer ifrån, vad människor ger uttryck för och så vidare. Jag tycker att allting är allvarligt. Men den här regeringen pekar konsekvent på invandringen och säger: ”Där är ett fel. Därför ska vi inte ha invandring. Där slänger vi in tio reformer.” Människor är inte dumma. De ser vad som ligger bakom, och det är djupt rasistiskt. Jag delar inte den bilden.

Anf. 117 JONNY CATO (C):

Herr talman! Sverige står inför ett avgörande vägval. Det är ett vägval som handlar om mer än sakpolitik, mer än lagstiftning och mer än rubriker. Det handlar om vilka vi är som land, som samhälle och som människor. Det handlar om hur vi behandlar människor.

Ska Sverige vara ett land som vänder sig bort när andra behöver oss eller ett land som står upp för rättvisa, medmänsklighet och ansvar? Ska vi bygga murar, eller ska vi bygga möjligheter? Ska vi se människor som ett problem, eller ska vi investera i människor?

Jag vet var Centerpartiet står. Vi står för en migrationspolitik som är både öppen och ordnad, som bygger på humanism men också på ett tydligt egenansvar, som vilar på värderingar men står stadigt i verkligheten. Vi tror inte att lösningen är att stänga människor ute. Vi tror på människor och på att se till att alla blir en del av det gemensamma Sverige från dag ett.

Bakom varje människa som flyr finns en unik personlig historia, en berättelse om mod, om förlust och om hopp. Det är en mamma som bär sitt barn över ett hav. Det är en dotter som har förlorat sin far i ett krig han aldrig bad om. Det är en ung man som har lämnat allt bakom sig i hopp om trygghet, frihet och framtid.

Asylrätten är inte bara en paragraf i en lagbok. Den är en princip, en mänsklig rättighet och en grundbult i vår demokratiska värld. Det är vår skyldighet att försvara den. Men just nu ser vi en annan väg, en enkel väg, en farlig väg. Vi ser hur regeringen med stöd av Sverigedemokraterna steg för steg river ned det som byggts upp. Regeringen har kraftigt begränsat möjligheterna till familjeåterförening, tagit bort möjligheten, även för barn, att stanna i Sverige av humanitära skäl och kraftigt minskat mottagandet av kvotflyktingar – några av vår tids allra mest sårbara.

Tidöpartierna har gjort det till en politisk målsättning att människor ska känna sig ovälkomna i Sverige. Det låter kanske hårt, men det är ett annat Sverige. Det är ett Sverige där man skiljer på människor utifrån vilka de är och var de kommer ifrån. Det är en politik som reducerar människor till siffror och som skapar otrygghet, splittring och misstro. Det är en politik som säger att färre ska få en framtid här.

Vi hörde för bara någon timme sedan Sverigedemokraterna säga: Åk hem! I stället säger vi: Välkommen till ditt nya hemland! Vi säger att det måste sluta vara en kamp för att ständigt sänka antalet, oavsett hur oanständiga förslagen är. Det måste i stället handla om hur – hur vi tar emot, hur vi integrerar och hur vi bygger ett samhälle där människor får bidra och känna tillhörighet, där alla får bli en del av det gemensamma Sverige.

Även om moderater och sverigedemokrater försöker sätta olika epitet på Centerpartiet när det gäller fri invandring och öppna gränser ser vi verkligheten. Vi blundar inte för problemen. Vi vet att stor migration utan fungerande integration skapar stora utmaningar. Vi vet att människor som lämnas utanför samhället, som inte får lära sig språket, inte får arbeta och inte får någon väg in i det gemensamma Sverige riskerar att fastna i utanförskap, i arbetslöshet och i hopplöshet. Och vi vet att det i sin tur kan skapa grogrund för social oro, segregation och kriminalitet. Därför säger vi att migration och integration alltid måste gå hand i hand.

Det är inte generositet att ta emot människor utan att ge dem en chans. Det är inte rättvisa att erbjuda skydd och sedan låta människor fastna i passivitet. Vi vill att integrationen ska börja direkt, från dag ett. Därför säger vi ja till att återinföra humanitära skyddsskäl, för att vi inte ska tappa vårt hjärta. Vi säger ja till rätten till familjeåterförening, för att ingen ska behöva starta om i ensamhet. Vi säger ja till att öka antalet kvotflyktingar, för att hjälpa våra mest utsatta.

Men vi säger också ja till hårda krav, för krav är att bry sig. Vi säger ja till att det alltid och utan undantag ska löna sig att gå från bidrag till arbete, för att självförsörjning är nyckeln till frihet. Vi säger ja till nystartsår, för att vi måste investera i människor. Vi säger ja till sänkta arbetsgivaravgifter, för att fler unga pojkar och flickor behöver se sina föräldrar gå upp på morgonen för att gå till arbetet.

Medan Tidöpartierna fokuserar på antal vill vi att fler ska lyckas. Medan Tidöpartierna pratar i siffror talar vi om människor. Medan Tidöpartierna skapar otrygghet bygger vi framtidstro.

Detta handlar inte bara om politiska beslut. Det handlar om vilken människosyn vi bär med oss till kommande generationer. Tror vi att människor är ett problem, eller tror vi att människor är en möjlighet? Tror vi att Sverige förlorar på mångfald eller att vi växer av den? Tror vi att vi är starkare tillsammans eller var och en för sig?

Centerpartiet har valt att gå sin väg. Det är inte den enklaste eller den mest populistiska vägen, men det är den rätta vägen. Vi tror att Sverige är starkt nog att stå upp för sina värderingar också när det finns utmaningar. Vi tror att ett samhälle som ger människor en chans får så mycket mer tillbaka. Vi tror att trygghet, frihet och ansvar hör ihop. Så låt oss inte ducka för verkligheten, men låt oss inte heller ge upp vår medmännisklighet.

Låt oss säga nej till rädsla och kortsiktiga lösningar och ja till framtids-
tro, medmänsklighet och gemenskap. Vi bygger inte Sverige starkare ge-
nom att stänga människor ute. Vi bygger Sverige starkare genom att fler
får vara med och bygga.

Prot. 2024/25:103
23 april

Migrationsfrågor

Anf. 118 MAGNUS RESARE (M) replik:

Herr talman! Centerpartiet vill ha en fortsatt migration. Det är inga pro-
blem, för man vill ha integrationspolitik och integrera alla dessa männi-
skor. Men då måste jag fråga, Jonny Cato: Vad är det för integrationsåtgär-
der vi har på plats i dag?

Absolut, vi håller på att arbeta fram integrationspolitik och går nu fram
med idéer för att integrera människor, men åtgärderna finns inte på plats i
dag. Systemen är inte där. Det är därför vi säger att vi måste stoppa mi-
grationen till det här landet och få ordning på den stora integrationsskuld
vi har. Det handlar om hundratusentals människor som ännu inte är integ-
rerade i det här landet. Först därefter kan vi möjligtvis börja diskutera om
vi ska ha en ökning av migrationen igen, men inte dessförinnan.

Ledamoten står här och säger: Vi kan ha fortsatt migration, för vi vill
integrera människor. Det finns väl inte en människa i den här salen som
inte vill integrera folk. Det spelar ingen roll vem det gäller; alla från Väns-
tern till Sverigedemokraterna säger att man vill se en ökad integration och
att man vill hjälpa de människor som man finner ska vara kvar här in i
samhället.

Ledamoten säger att vi kan fortsätta och bara köra på som vi gör. Vad
är det för system och integrationsåtgärder som finns på plats i dag som ska
kunna upprätthålla den höga migration vi tidigare har haft? De finns ju
inte, Jonny. Men om det finns något på plats i dag som både kan hjälpa oss
att lösa den integrationsskuld vi har och också se till att vi kan upprätthålla
en hög migration kan väl ledamoten berätta om det för mig.

Anf. 119 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation num-
mer 3.

Ibland låter det på Moderaterna som att Centerpartiet vill ha öppna
gränser och stor invandring. Faktum är att vi tycker att en hel del i den
nuvarande migrationspolitiken är bra – exempelvis har vi tillfälliga uppe-
hållstillstånd som huvudregel. Men jag tycker att det är dåligt att svårt
sjuka barn inte kan få sin sak prövad och få stanna i Sverige. Jag tycker att
det är dåligt att barn inte kan återförenas med sina föräldrar genom familje-
återförening. Jag tycker att vi borde kunna ta emot lite fler kvotflyktingar
– det handlar inte om hundratusentals fler människor.

Men faktum är att detta inte är Sveriges stora problem. Det stora pro-
blemet är att den här regeringen inte gör ett smack för integrationen. Jag
sitter även i arbetsmarknadsutskottet, som ansvarar för integrationspoliti-
ken. Liberalerna, som ansvarar för departementet, har inte levererat en
enda proposition på integrationsområdet under den här mandatperioden.
Detta är inte hittepå; det är fakta. Det har inte kommit ett enda förslag.

Det finns så mycket man skulle kunna göra. Man skulle kunna göra om
sfi i grunden. Man skulle kunna göra det enklare och billigare att anställa
så att fler människor – barn och unga, pojkar och flickor – får se sina för-

äldrar gå upp på morgonen och gå till arbetet. Det finns så mycket man skulle kunna göra för att få en fungerande integrationspolitik på plats.

Den största satsning den här regeringen gör på integration är ett återvändandebidrag på 350 000 kronor, vilket kommer att vara väldigt dyrt och leda till att väldigt få återvänder. Det är ingen integrationspolitik – det är en återvandringspolitik.

Man borde alltså inte stå här och kräva svar om integrationen från mig när man själv inte har någonting alls. Kom igen – ni kan bättre!

Anf. 120 MAGNUS RESARE (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är en fullständigt rimlig fråga att ställa till ledamoten om han står i talarstolen och talar om att vi kan ha fortsatt migration till det här landet. Det spelar ingen roll, säger han, för vi ska sätta in integrationsåtgärder. Sedan kan han inte svara på vilka de är.

Som sa jag i mitt anförande lite tidigare i dag var jag i Filipstad, där ni är med och styr tillsammans med oss och Sverigedemokraterna. Där jobbar man med att få ut människor som har gått i sfi år efter år och inte lärt sig ett ord svenska. Många av dem är analfabeter eller har inte gått ett år i skolan. De har jättesvårt att tillgodogöra sig studier i en lektionssal. Däremot talar medarbetare på kommunen om att de här människorna lär sig språket ganska fort när man tar ut dem och de får jobba. Det ger dem ett värde att de får komma ut på riktigt jobb. Som ledamoten är inne på ser barn sina föräldrar gå till jobbet i stället för att gå och läsa sfi utan att kunna tillgodogöra sig ett dugg.

Jag tror att vi har lång väg kvar att gå när det gäller integrationsåtgärder i det här landet. Det är därför vi börjar med att stoppa migrationen så att vi kan börja få ordning på integrationen. Det kommer att ta tiotal år att beta av den integrationsskuld vi tidigare byggt upp under ett tiotal år. Men vi är på rätt väg, och jag ser verkligen fram emot ett Sverige som håller ihop, där alla människor drar sitt strå till stacken och gör nytta. Just nu har vi hundratusentals människor som inte gör det. En del av dem kanske inte ska vara kvar i det här landet, och en del av dem kanske inte vill något hellre än att bli en del av det här landet. Låt oss fortsätta arbeta på det.

Men ledamoten kan inte tycka att det är märkligt att jag ställer en fråga om vilka integrationsåtgärder han avser när han säger att vi kan upprätthålla migrationen som den är, för vi ska sätta in integrationsåtgärder, till skillnad från andra.

Anf. 121 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Skattebefria företag för de tio första anställda under två års tid. Gör om sfi till jobbsvenska med fokus på nära kontakt med näringslivet så att människor kan lära sig den svenska de behöver för sitt specifika arbete. Vi vill se till att nyanlända efter ett års föräldraledighet ska ha krav på sig att gå i sfi för att kunna fortsätta vara föräldralediga. Vi vill se ett nystartsår för alla de svenskar som har halkat efter, som innebär att man investerar i människor med både utbildning och insatser för att de ska komma i arbete. Vi vill sänka kostnaderna för arbete.

Detta var, herr talman, 40 sekunder av integrationsåtgärder – mer än samtliga Tidöpartier gemensamt har levererat på integrationsområdet under den här debatten. Så undermålig är regeringens integrationspolitik. Och det, herr talman, är faktiskt pinsamt.

Herr talman! Det har varit en lång debatt. Vi har talat om en lång rad frågor som rör människor på flykt. Vi har kunnat lyssna till företrädare för Tidöpartierna som har skyllt sin egen ovilja att fatta bra beslut på oss. Vi har hört påstående om att Sverige inte haft någon integrationspolitik och andra överdrifter eller rena felaktigheter.

Från Miljöpartiets sida tycker vi att man, även om man inte håller med varandra, ska hålla sig till saken och sanningen, inte misstolka varandra så mycket man kan. Det påstods bland annat att vi vill att alla ska flytta till Sverige – det vill vi inte.

Herr talman! Vi vill ha en human och rättssäker flyktingpolitik. Vi vill stå upp för asylrätten. Vi vill se till att barnkonventionen får genomslag i utlänningsärenden.

Vi vill att människor som har fått jobb i Sverige ska kunna få stanna här – inte tvingas till sina ursprungsländer och på nytt ansöka om sitt jobb från talibanernas Afghanistan. Vi vill att familjer ska få leva tillsammans, inte splittrat. Och vi vill att EU skapar säkra och lagliga vägar så att människor på flykt inte har som enda alternativ att riskera sina liv i händerna på människosmugglare i rangliga båtar över Medelhavet.

Herr talman! Det regeringen gör med migrationspolitiken när man säger att man vill att den ska ligga på miniminivå är att säga att de människor som flyr till Sverige ska ha så få mänskliga rättigheter som bara är möjligt – de ska ha så lite av mänskliga rättigheter som resten av världen är beredd att acceptera från Sverige.

Även när man siktar på miniminivån kan vi se hur Sverige döms i FN:s tortyrkommitté för att Sverige utvisar kristna till talibanernas Afghanistan.

Läget för mänskliga rättigheter utmanas runt om i världen. Vi ser hur hbtqi-personers rättigheter och kvinnors tillgång till aborter inskränks i många olika länder. I Sverige är det framför allt flyktingars rättigheter som hotas. För särskilt utsatta grupper, till exempel barn, är läget väldigt problematiskt.

Regeringen har gjort det svårare för svårt sjuka barn som behöver vård att få stanna i Sverige. Man har också gjort det svårare, eller i vissa fall helt omöjligt, för många barn som föds i Sverige utan uppehållstillstånd att senare få uppehållstillstånd här. Det är barn som majblommeförsäljaren Murhaf Hamid, som hela Sverige blev bekant med för några år sedan när han slog rekord i insamlade pengar till Majblomman. Han var född i Sverige och var tolv år gammal. Hela sitt liv hade han bott på Migrationsverkets boenden, från Kiruna i norra Sverige till Skåne i södra Sverige. Det hade aldrig varit möjligt för hans familj att resa tillbaka till föräldrarnas hemland. När han var tolv år gammal hade de fortfarande inte fått uppehållstillstånd.

Med regeringens politik vill man göra det omöjligt att fatta rimliga, humana beslut som respekterar barns egna rättigheter. Det handlar om att ge barn som är födda och uppvuxna här uppehållstillstånd och en trygghet i Sverige. Vi ser också hur det slår väldigt orimligt när det gäller barn som har blivit tvångsomhändertagna.

Vi har den senaste tiden sett många fall i nyheterna som handlat om barn som socialtjänsten och svenska myndigheter har sagt behöver skyddas från sina föräldrar. Men Migrationsverket utvisar dem och låter dem

resa tillbaka till hemlandet med samma föräldrar som socialtjänsten tagit dem ifrån.

Om barns rättigheter ska få fullt genomslag i migrationsprocessen måste de bedömas för sig och i första rummet. Så sker inte i dag. Våldigt ofta blir det i stället som vi hörde i några av Tidöpartiernas företrädares resonemang – att man bara bedömer föräldern och sätter barnets rättigheter i andra hand.

Herr talman! Miljöpartiet gjorde barnkonventionen till svensk lag. Nästa steg är att se till att barn kan klaga till FN när deras rättigheter enligt barnkonventionen inte följs. Vi måste också se till att barnkonventionen och barns rättigheter inte kommer i andra hand i förhållande till exempelvis utlänningslagen.

Barn har också rätt att växa upp med sina föräldrar. Om en förälder kommer till Sverige som flykting och får asyl här kan det med dagens regelverk dröja många år innan barnen, om de är kvar i ett flyktingläger, får komma till sin mamma eller pappa i Sverige. Först måste nämligen föräldern stå i bostadskö, få en tillräckligt stor lägenhet och dessutom få ett jobb – i praktiken ett jobb med fast anställning. Detta, vet vi, kan ta lång tid, inte minst i vissa delar av Sverige där det råder bostadsbrist.

Medan åren går blir barnen äldre. De får börja i svensk skola mycket senare, och framför allt måste föräldrarna leva med en konstant oro för barnens säkerhet. Vi har läst om föräldrar som försökt förklara för sina barn varför de inte får komma till mammans etta i Sverige. Migrationsverket tyckte att lägenheten var för liten eller att den låg för långt från jobbet. Barnet frågar sin mamma: Älskar du mig inte? Barnet kan inte ta in att den frågan väger tyngre än att barnet ska få leva med sin mamma.

Det finns mycket som är orimligt i den så kallade strama migrationspolitiken och som inte har stöd hos svenska folket. De flesta svenskar tycker att svårt sjuka barn ska få stanna i Sverige och att små barn ska få återförenas med sina föräldrar. Det är också det bästa för familjernas, både föräldrarnas och barnens, möjligheter att integreras i Sverige.

Det har pratats en del om integration i den här debatten. Migrationspolitik hänger ihop med integration. Flera förslag i migrationspolitiken som Tidöpartierna och Socialdemokraterna lägger fram försvårar människors integration när de har flytt och fått skydd i Sverige. All internationell erfarenhet visar att människor integreras snabbare och bättre när de får en permanent trygghet i det nya landet. Det gäller i alla länder som människor flyr till.

När du vet att du får stanna i Sverige länge kan du rota dig. Då kan du fokusera på att lära dig den svenska grammatiken och bygga en solid grund här.

Herr talman! Många har gjort just detta. Många har etablerat sig här. Många har skaffat sig arbete och blivit en del av det svenska samhället. De gjorde allt det som statsministern sade att de skulle behöva göra för att få stanna här, och ändå står de nu inför risken att utvisas. Inte ens de som klarat alla de krav som Tidöpartierna sade att de skulle – lära sig svenska, skaffa sig ett jobb, sköta sig och bli en del av samhället – kan känna sig trygga.

Nyligen ryckte regeringen undan mattan för alla dem som hade fått uppehållstillstånd genom spårbyte just för att de hade skaffat sig ett arbete. De har svårt att förstå hur det här hänger ihop: Vad ska det här vara bra för? Vem vinner på att Sverige kastar ut människor som aldrig gjort annat än att arbeta och sköta sig? Flera av dem jobbar dessutom i bristyrken och inom äldreomsorgen, där vi vet att personalbehoven är jättestora, inte minst i norra Sverige. Regeringens migrationspolitik har hittills lett till att över 50 medarbetare bara i Umeås äldreomsorg har mist möjligheten att vara kvar här.

Herr talman! Migrationspolitiken behöver bli rimlig igen. Den behöver bli human, och barns rättigheter måste respekteras.

Jag står naturligtvis bakom alla Miljöpartiets reservationer, men för att spara tid yrkar jag bifall bara till reservationerna 10 och 32.
(Applåder)

I detta anförande instämde Katarina Luhr (MP).

Anf. 123 MAGNUS RESARE (M) replik:

Herr talman! Annika Hirvonen tar gärna upp enskilda fall här i talarstolen, så jag tänkte också dra ett exempel.

En tolvårig flicka hade varit på sitt livs första fotbollsträning. Hon åkte för första gången buss själv, hem från träningen. När hon hoppade av på sin hållplats hoppade också en 24 år gammal man av. Han hade varit i Sverige några år. Han var inte medborgare här utan var medborgare i någon helt annan del av världen. När bussen rullade iväg brottade mannen ned flickan och våldtog henne och förstörde hennes liv.

Tycker ledamoten, liksom jag, att det här ska leda till att man blir utvisad och aldrig mer sätter sin fot i vårt land?

Anf. 124 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det Magnus Resare beskriver är antagligen både min och många andra föräldrars största skräck. Jag lät också mina barn ganska nyligen åka buss själva för första gången. Det är den där typen av rädslor som man försöker hantera.

Jag tycker att det är helt oacceptabelt att sådant ska kunna hända. Personer som begår grova brott ska kunna utvisas ur Sverige, och våldtäkt är ett sådant grovt brott.

Vi hade nyligen en debatt – jag och migrationsministern – där vi pratade om bristande vandel och om att man också ska utvisas för saker som inte är brott. Jag sa bland annat att jag tror att det finns flera situationer, i alla fall enskilda fall, där man har gjort bedömningar som jag inte håller med om. Så är det exempelvis när en pappa som har dömts för allvarliga brott mot sitt eget barn eller barnets mamma inte utvisas just på grund av att han har barn i Sverige. Det blir lite skevt.

Sedan finns det vissa absoluta förbud – att utvisa till döden – som gäller alla länder, oavsett hur hemska gärningar man har begått.

Jag vet inte vad som hände i just det fall som Magnus Resare beskrev, men han får gärna berätta mer.

Anf. 125 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Jag delar uppfattningen, även om jag själv inte har barn. Detta är nog verkligen många föräldrars största skräck. Tyvärr är det också vissa föräldrars verklighet.

Jag tycker att det är befriande och skönt att höra ledamoten ställa sig bakom den typ av politik som vi nu kommer att vilja lägga fram på migrationsområdet. Den som begår den här typen av brott ska faktiskt utvisas ur landet. Det ska vara ett ska-krav för åklagare att yrka på utvisning. Sedan är det klart att det kan finnas verkställighetshinder. Det är någonting helt annat. Man kan fortfarande döma någon till utvisning, för situationen kan ändras i personens forna hemland.

Jag tycker att det är härligt att höra att det finns en enighet i frågan. Jag förväntar mig inga reservationer på det här området den dag då lagförslag kommer.

Tack så mycket för en bra debatt!

Anf. 126 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag tänker att det finns saker som vi är överens om och att det ganska ofta blir överdrifter om allt som vi vill misstolka hos varandra, så jag uppskattar den avslutande repliken.

Jag hoppas att kommande diskussioner ska präglas av en sådan ärlighet kring vad vi själva tycker men också om vad andra tycker.

Jag hoppas också att fler läser in sig på Miljöpartiets förslag. Det är väldigt bra förslag för en mer medmänsklig och rättssäker flyktingpolitik.

Anf. 127 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag gick igenom betänkandet och tittade lite på Miljöpartiets reservationer. En sammanfattning av detta är att Miljöpartiet helt vill riva upp den utlänningslag och den migrationslagstiftning som Sverige nu har. Man vill återgå till den utlänningslag som vi hade före migrantkrisen 2015.

Det innebär att man vill ha permanenta uppehållstillstånd för alla, förutom möjligen studenter och de som jobbar och är arbetskraftsinvandrare. Man vill ha anhöriginvandring utan några krav på att personerna kan försörja sig eller har en ordnad boendesituation för att kunna ta hit resten av familjen. Dessutom vill man ta bort 18-årsgränsen, så att personer som är myndiga också omfattas av anhöriginvandringen.

Man vill dessutom ha amnestier för stora grupper personer som i alla instanser, inklusive domstol, har fått avslag på sina asylansökningar. Man vill ha mycket breda ventiler för personer som har fått avslag och som på olika sätt uppehåller sig i Sverige utan att ha rätt till det.

Man vill dessutom fortsätta ge dagersättning till vuxna, utan barn, som har fått avslag, trots att de ska lämna Sverige. Man vill också ha en regularisering. Personer som lever här utan rätt att vistas i Sverige ska automatiskt kunna få uppehållstillstånd efter en viss tid.

Jag tror att vi måste vara medvetna om summan av den här politiken, fru talman. Om den skulle genomföras i Sverige skulle Sverige inte längre ha en reglerad invandring. Då skulle Sverige i praktiken införa fri invandring. Det skulle få enorma konsekvenser för inflödet till vårt land och särskilt till de områden som är utsatta, där människor hamnar.

Min fråga till Annika Hirvonen är: Har Miljöpartiet förankrat den här politiken hos personer som bor på Järvafältet, i de nordöstra förorterna i Göteborg, i Rosengård, på Tjärna Ängar, i Skäggetorp eller i Vivalla? Har man förankrat politiken i de här områdena? Det är ju där en stor grupp människor kommer att hamna om detta genomförs i Sverige.

Anf. 128 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag håller inte med om Fredrik Malms tolkning: att det här skulle innebära fri invandring. Det stämmer inte.

Ja, Miljöpartiet har medlemmar i alla dessa områden som står bakom den här politiken. Men precis som i alla andra bostadsområden bor där människor med olika uppfattningar. Det gör det även i invandrartäta förorter. Jag tycker inte att vi ska generalisera på det sätt som Fredrik Malm nu vill göra.

Anf. 129 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Nej, vi ska inte generalisera. Men om man tittar på situationen i landet och på boendekostnader och annat är det en tämligen logisk slutsats att en person som kommer till Sverige, får avslag på asylansökan och sedan får stanna i Sverige kanske inte köper en bostadsrätt i ett välbärgat område några stenkast från det här huset. Man hamnar i de områden där man på olika sätt kan hitta någonstans att bo.

Jag tänker på det inflöde till Sverige som vi skulle få om den här politiken skulle genomföras. I praktiken skulle det vara näst intill omöjligt att utvisa en person. Om man går under jorden kommer man automatiskt att få stanna. Om man får avslag och tillhör en viss grupp får man en amnesti. Om man får avslag och sedan hittar ett jobb på ett bygge till mycket låg lön får man stanna, för då spårbyter man, och så vidare.

Fru talman! Möjligen inte de jure, men de facto skulle Sverige då införa en migrationspolitik som innebär att vi inte längre har en reglerad invandring. Det betyder att ett ja är ett ja och att ett nej förr eller senare också blir ett ja. Det blir ett ja för alla, men vissa får möjligen vänta lite längre.

Då kommer frågan: Finns det en folklig förankring när det gäller detta? Finns det en acceptans i de områden i Sverige där vi i dag ser ett ganska hårt klassamhälle, rätt stora utmaningar och rätt stora problem?

Vi har i Sverige haft 370 mord inom den organiserade brottsligheten sedan den 1 januari 2018, enbart med skjutvapen. I år har 25 personer mördats i Sverige. Vi ser en skenande kriminalitet som även äter sig in i den offentligfinansierade samhällskroppen.

Vi har enorma utmaningar när det gäller att bryta segregationen, och i det läget är Miljöpartiets svar att Sverige i stort sett ska lämna den reglerade invandringen. Jag tror att det skulle få mycket stora negativa konsekvenser för Sverige.

Anf. 130 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag diskuterar gärna Miljöpartiets politik, och det är inte det som Fredrik Malm nu påstår.

Det stämmer inte att alla som gömmer sig när de har fått ett nej sedan skulle få ett ja med Miljöpartiets politik. Det som stämmer är att om ett barn är fött i Sverige och uppvuxet här är det rimligt att man förr eller senare faktiskt får stanna.

Vi har en massa situationer där människor får nej men där utvisningen inte kan verkställas. Migrationsverket kan alltså inte skicka dem tillbaka ens med tvång. De här människorna kanske inte kan få ett pass, deras hemländer kanske inte vill ha dem tillbaka eller så finns det andra omständigheter som gör det praktiskt omöjligt. Då ska inte barn tvingas leva ett helt liv i limbo. Någonstans måste man faktiskt sätta en rimlighetens bortre gräns för hur länge människors liv ska sättas på paus. Vi måste se verkligheten.

För bara något år sedan fick över tusen människor som hade fått nej ett ja för att saker förändrades. Den förenklade beskrivningen att ett nej alltid ska vara ett nej och ett ja alltid ett ja stämmer inte riktigt med hur det ser ut i verkligheten. Det finns flera utredningar som har visat detta, bland annat utredningen om praktiska verkställighetshinder som har väldigt rimliga förslag för att lösa en hel del orimliga situationer som människor hamnar i.

Vill man motverka den kriminalitet som har brett ut sig måste man faktiskt på allvar ställa sig frågan om det är rimligt att människor som har fått avslag men där utvisningen inte har kunnat verkställas ska stå utan inkomst och vara beroende av antingen välgörenhet eller kriminella gäng.

Anf. 131 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! I Miljöpartiets reservationer kan man läsa att det behövs fler lagliga och säkra vägar för människor på flykt att söka asyl. Samtidigt vill Miljöpartiet göra det lättare för utlänningar att få asyl. Det ska också finnas fler grunder för asyl. Man kan därför dra slutsatsen att Miljöpartiet vill att fler utlänningar ska få asyl i Sverige.

Förra året beviljades ungefär 3 900 utlänningar asyl i Sverige. Även om det rent historiskt är en låg siffra, vilket visar att regeringen håller sitt löfte, är det ändå 3 900 människor som under några år kommer att försörjas av det allmänna. Med tanke på de problem vi har kring parallella samhällen och kulturellt utanförskap är 3 900 utlänningar som får asyl fortfarande en alltför hög siffra.

Med tanke på att Miljöpartiet vill att fler utlänningar ska beviljas asyl i Sverige undrar jag därför om det finns en bortre gräns för Miljöpartiet. Finns det ett tak för hur många Sverige faktiskt kan ta emot? Det måste finnas en bortre gräns, för det kan ju inte vara så att Miljöpartiet vill ta emot hur många som helst. Det vore vansinnigt.

Var ligger denna bortre gräns eller detta tak gällande hur många som kan beviljas asyl i Sverige om Miljöpartiet skulle bestämma?

Sedan undrar jag även om Miljöpartiet har gjort en konsekvensanalys av sina förslag avseende att fler utlänningar ska få asyl i Sverige. Vet Miljöpartiet över huvud taget hur mycket det skulle kosta samhället?

Anf. 132 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Vår vision är att inga människor ska tvingas fly. Hur många människor som flyr och hur många av dem som kommer till Sverige beror på väldigt många olika faktorer.

Sverigedemokraternas inriktning är att behandla flyktingar som kommer till Sverige så dåligt som möjligt och ge dem så lite rättigheter som möjligt så att de inte ska välja att komma hit. Miljöpartiet vill i stället stär-

ka barns rättigheter och se till att människor får goda möjligheter att integreras.

Där har vi också många faktorer vi kan jobba med som kommer att påverka hur många som faktiskt kan komma till Sverige och bli en del av vårt samhälle. När vi hade det som kallades för flyktingkrisen 2015 kom vi med en lång rad förslag för att stärka Sveriges möjlighet att ta emot människor på flykt och se till att de kunde etablera sig i Sverige.

Det är vårt svar på att vi har en värld där människor behöver skydd. Vår vision är också att människor som flyr inte ska behöva anlita människosmugglare som tar dem över Medelhavet i rangliga båtar. Vi vet att runt var femtionde flykting är drunknad eller försvunnen.

Därför behövs det alternativ som är säkra och lagliga. Asylrätten funkar ju så att du har rätt att söka men inte rätt att få asyl. Alla människor har därför alltid en rätt att söka asyl, och de som har skyddsskäl har rätt att stanna.

Anf. 133 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Om man tittar på Miljöpartiets reservation verkar alla ha rätt till asyl.

Miljöpartiet har ställt sig bakom en reservation i betänkandet där de förordar regularisering. Det innebär att illegala migranter som har levt i Sverige under en längre period ska få någon form av tillstånd att stanna kvar i landet. Utlänningar som har fått ett avslagsbeslut efter att Migrationsverket har genomfört sina utredningar och som har fått ett tillfälle att överklaga Migrationsverkets beslut ska ändå stanna kvar i Sverige.

Vi har inga exakta siffror på hur många illegala migranter som finns i Sverige, men det kan vara uppemot 100 000. Många av dem har varit i Sverige en längre tid på grund av Socialdemokraternas och Miljöpartiets politik, som uppmuntrade dessa människor att stanna kvar i Sverige trots att de saknade tillstånd.

Har Miljöpartiet gjort en konsekvensanalys av hur många illegala migranter som skulle få tillstånd att stanna kvar i Sverige ifall Miljöpartiet fick genomföra sitt förslag? Det kan vara uppemot 100 000. Skulle de alla få tillgång till det svenska välfärdssystemet?

Jag måste även fråga ledamoten vilka signaler det skickar till omvärlden om Sverige ger någon form av amnesti till illegala migranter. Vilka signaler skickar det till omvärlden om ett nej inte betyder ett nej i Sverige? Tror inte ledamoten att vi skulle återgå till den situation som Sverige befann sig i 2015 när migranter sov på gatan utanför Migrationsverkets kontor i Malmö på grund av att det saknades sovplatser? Har ledamoten förstått vad det kan innebära om illegala migranter faktiskt får en amnesti?

Anf. 134 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Någonstans måste det ändå finnas en borte anständighetsgräns för hur länge människor ska tvingas leva i ett skuggsamhälle utan rättigheter. Det är människor som har varit i Sverige kanske hela sitt liv eller en väldigt stor del av sitt liv och som inte kan återvända till sina hemländer, trots att Migrationsverket från början har tänkt att de ska kunna det. Det tänker jag att till och med Sverigedemokraterna en dag kommer att landa i. Det har till exempel hänt i Australien, som införde några av de striktaste migrationslagarna. Man inser någonstans ibland att världen är

mer komplicerad än vad man ville tro, att allting inte är svart eller vitt, att ett nej inte alltid innebär att det är praktiskt möjligt att resa tillbaka till hemlandet. Jag känner många som lever i den situationen. Det är för att det är praktiskt omöjligt att återvända. De lever i limbo. Jag har träffat familjer som levit hela sina liv här, aldrig gömt sig för Migrationsverket eller hållit sig undan men som inte kunnat återvända. Murhaf Hamid, den kända majblommeförsäljaren, var som sagt ett barn i en sådan familj.

Någonstans måste man kunna konstatera att det får vara nog, att det är dags för barn och även deras föräldrar att få starta ett normalt liv, arbeta och försörja sig själva. Barnen ska få rätt att plugga vidare och kunna åka med kompisarna på klassresa till Åland eller vart man nu har samlat in pengar för att åka. Det där som för alla oss andra är självklart.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 8 Vuxenutbildning

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU13
Vuxenutbildning
föredrogs.

Anf. 135 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi ska nu debattera utbildningsutskottets betänkande om vuxenutbildningen. Låt mig börja med att yrka bifall till förslagen i betänkandet.

Vuxenutbildningen är ett av våra mest kraftfulla verktyg för frihet, inkludering och tillväxt. För oss liberaler är det en grundläggande princip att utbildning aldrig ska vara förbehållen ungdomsåren. Den ska finnas där när den behövs, oavsett var man är i livet. Det är i vuxenutbildningen möjligheten ges till ett andra eller tredje försök att läsa in gymnasiekompetens, byta bana, komplettera tidigare studier eller helt enkelt få chansen att stå starkare på arbetsmarknaden. Det är där, med en stark vuxenutbildning, som nya framtider tar form.

Vuxenutbildningen har också blivit en central del av Sveriges kompetensförsörjning. Vi har en arbetsmarknad i snabb förändring, driven av elektrifiering, AI, klimatomställning och mycket annat. Samtidigt har vi fortsatt arbetslöshet. Vi har företag som inte hittar personal. Denna något paradoxala situation på svensk arbetsmarknad behöver lösas med bättre matchning och starkt fokus på kompetensförsörjning. Vi kan komma en god bit på vägen med yrkesvux, komvux och inte minst yrkeshögskola.

Det är glädjande att regeringen fortsätter att bygga ut det regionala yrkesvuxet. I årets budget tillfördes ytterligare medel för att skapa fler platser. Vi ser även nya initiativ, inte minst det statsbidrag som riktas till utbildningar i samband med stora företagsetableringar. Det är klok politik, menar jag. När norra Sverige växer behövs maskinförare, barnskötare, vvs-tekniker och annat mycket snabbt. Samtidigt, fru talman, får utbyggnad av antalet utbildningsplatser inte bli liktydigt med slentrian. Det får inte bli förvaring. Det måste vara kvalificerad utbildning som leder till jobb. Det är själva kärnan i varför vi gör de här satsningarna.

Vi vet att de längre utbildningarna inom regional yrkesvux har hög etableringsgrad. Det är dit vi ska styra resurserna – till det som fungerar.

Fru talman! Sverige står också inför en demografisk utmaning. Fler måste kunna arbeta längre. Fler måste kunna växla yrke mitt i livet. Det kräver en flexibel vuxenutbildning som är tillgänglig och relevant och håller hög kvalitet. Därför är det viktigt att vi nu inför bättre planeringsmöjligheter för kommunerna och att arbetsmarknadens behov vägs in tydligare i planeringen av vuxenutbildningen.

Jag är glad över att vi liberaler har varit med och drivit på för en ny utbildningsform: den nationella yrkesutbildningen. Den byggs nu upp som en pilot med inspiration från yrkeshögskolan och kan ge många vuxna en snabb väg till jobb. Det är ett exempel på hur vi kan modernisera systemet utan att behöva tumma på kvaliteten.

Fru talman! En viktig del av vuxenutbildningen är svenska för invandrare. Det finns inga genvägar till etablering och integration utan språket. Många som kommit till Sverige som vuxna behöver både språkutbildning och möjligheter till yrkesvägledning. Här måste vi ställa höga kvalitetskrav på uppföljning och resultatutveckling. Det duger inte att människor hamnar i långvariga utbildningssituationer utan tydlig väg vidare.

Vi vet också att det finns brister i kontrollen. Det finns utbildningar som inte håller måttet. Det tar ibland för lång tid innan de avvecklas. Här finns ett förbättringsarbete att göra. Samtidigt tycker jag, fru talman, att det är mycket viktigt att understryka att många utbildningar håller hög kvalitet. Vi ska inte svartmåla hela utbildningsformer. Det finns en läxa att lära, och det finns kvalitetsförbättringar att göra. Men det finns även många utbildningar av hög kvalitet, särskilt när det gäller samverkan med arbetslivet och stark lokal förankring.

Mångfalden av aktörer inom vuxenutbildningen är en styrka. Det finns utbildning i kommunal regi. Vi har också privata utbildningsföretag, yrkeshögskola, folkhögskola och så vidare. Alla har sin plats i systemet. Det ger valfrihet för individen, och det möjliggör innovation och specialisering.

Fru talman! Det finns även en liberal poäng i detta. Utbildningssystemet ska inte vara för toppstyrt eller uniformt. Det ska präglas av mångfald, tillgänglighet och kvalitet. Det ska hjälpa människor till egen försörjning och egen makt och därmed också till framtidstro. Vi vill ha ett samhälle där ingen är för gammal för att börja om.

Anf. 136 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag hör att Fredrik Malm väldigt talar om vikten av utbildning, bildning och kompetensförsörjning. Det är jättebra. Men jag undrar varför regeringen har lagt yrkesvuxutredningen i byrålådan, eller var den nu ligger. Förslagen presenterades i februari förra året, och remisstiden gick ut i juni förra året. Vad väntar ni på?

Fredrik Malm berättade att man har tagit lite godbitar ur utredningen och gjort saker i förordningen. Det ska man ändå ge regeringen. Men det är inte fluff och finess det handlar om utan om grundläggande struktur, förutsägbar finansiering och att säkra lärlingsplatserna. I förra årets debatt hörde jag att det var väldigt intressant, liksom att stärka stödet för eleverna i vuxenutbildningen och inte minst att gå vidare med och titta på studier och övergång till arbetsmarknaden för elever i anpassad utbildning.

Om Liberalerna vill att Sverige ska vara en kunskapsnation – det tror jag att ni vill – är det väl dags att visa det. Vad händer med utredningen? (Applåder)

Anf. 137 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det här är oerhört viktiga frågor för Sverige. Vi har en förhållandevis hög strukturell arbetslöshet. Därtill ser vi det som händer i Förenta staterna och på andra håll, med krig i Europa. Det finns mycket som innebär väldigt stora påfrestningar på svensk ekonomi generellt och även på många företag och den offentliga sektorn. Vi har dessutom inflation. Regeringen försökte brotta ned den och lyckades ganska bra, men den är på väg upp igen. Då blir frågan om utbildning och kompetensförsörjning – inte minst via yrkeshögskolan, som också är en viktig utbildningsform – väldigt viktig.

Det är egentligen inte bara en utredning utan tre fyra olika utredningar som rör yrkesvux, yrkeshögskolan, komvux, sfi och mycket annat. De olika delarna bereds i Regeringskansliet. Det är en del att ta hänsyn till där. Det har kommit in mycket värdefulla synpunkter under remissrundorna också. Jag hoppas att de kommer till riksdagen.

Allt kommer inte på en gång, men olika lagförslag kommer från regeringen på om på framöver. Dessutom blir det förstärkningar i budgetpropositionen även i vårändringsbudgeten och förhoppningsvis i kommande budgetpropositioner inför 2026.

Fru talman! Det handlar om att säkerställa dels kvaliteten, dels kopplingen till arbetsmarknadens behov i större utsträckning. Det gäller inte så mycket i yrkeshögskolan – det finns redan där – men i en del annat. Det handlar också om att bygga ut fler platser, men inte göra det i rapidfart på ett sätt som gör att man inte kan säkerställa kvaliteten. Man måste också kunna investera i utbildningarna.

Det finns en hel del att titta på. Jag ser framför mig att det kommer mer till riksdagen framöver.

Anf. 138 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Fredrik Malm verkar dela min syn på att det behövs en långsiktighet och helhet. Det ligger en del utredningar på bordet, och jag tror verkligen att man måste få ihop allt i ett paket. Därför vill jag ställa en fråga till Fredrik Malm om den nationella yrkesutbildningen via YH. Det gick väldigt snabbt att få igenom detta. Man fick en idé, och så till yrkeshögskolan att genomföra den, utan förordning eller något liknande. Tror inte Fredrik Malm att detta kan störa den helhet och långsiktighet som behövs inom området?

Anf. 139 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Tack, Caroline Helmersson Olsson, för frågan!

Nej, jag tror inte det av skälet att det är ett pilotförsök. Detta växlas upp, och fördelen med det är att man under resans gång kan se vad som behöver förbättras, om man behöver skruva lite på det hela eller om det helt enkelt inte fungerar, vilket nog inte kommer att vara fallet.

Vad vi vill är egentligen att få över fler beståndsdelar från yrkeshögskolan till andra utbildningsformer och till andra åldrar, eftersom yrkeshögskola är en väldigt framgångsrik utbildningsform. Det vore väldigt bra om vi fick det att fungera, men än så länge sker det här i så pass liten skala att det inte påverkar helheten. Det är min bedömning.

Anf. 140 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag instämmer i ledamoten och utbildningsutskottets ordförande Malms anförande när han säger att vi måste ha utbildningar på högsta nivå och att vi måste ha kvalificerade utbildningar. Det kan inte bygga på slentrian.

Vi har dock sett att det till exempel inom komvux har förekommit mycket fusk. Det kan ha gått slentrian i rapporteringen av vem som har varit där, hur de har granskats etcetera. Ett av de mest talande exempel som jag har sett handlade om att folk blivit godkända utan att över huvud taget ha varit i klassrummet. De bara fick sitt godkända betyg i handen så att de sedan kunde gå vidare. Det går även att betala för olika betygsnivåer. Det finns rent av kriminella som har stått bakom en del av det här.

Så här kan vi inte ha det. Min fråga till Fredrik Malm, Liberalerna och regeringen är därför ganska enkel. Hur tänker regeringen agera för att säkerställa att detta inte fortsätter?

Anf. 141 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Niels Paarup-Petersen ställer en tämligen öppen fråga men ger ändå konkreta exempel. I detta fall är det fråga om olika utbildningsformer som också ligger på lite olika nivåer. En del är privata, och andra är offentliga. En del gäller eftergymnasiala studier och så vidare.

Generellt är min utgångspunkt, fru talman, att det är mycket bra för Sverige att kombinera den generella välfärdens princip med marknads-ekonomins dynamik. Det är generellt en bra väg framåt för Sverige. Många av dessa verksamheter är skattefinansierade, eftersom vi inte vill ha inslag av privat finansiering från den enskilde i dessa utbildningsformer – därav den generella välfärdens princip. Sedan har vi en massa privata aktörer som kan bidra med konkurrens, valfrihet, innovation och nytänkande. Då är det väldigt viktigt att säkerställa att det inte kommer in kriminella eller lycksökare i verksamheterna.

En slutsats som vi i Liberalerna har dragit är att det krävs en tuffare inspektion och skarpare kontroll, och med tanke på de utredningar som har tillsatts har även regeringen dragit samma slutsats. I slutändan handlar det om att man måste kunna riva upp avtal om det handlar om en upphandlad verksamhet. Om det handlar om fri etableringsrätt får man möjligen titta på andra former. Det blir lite olika beroende på organisationsform.

Anf. 142 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Ledamoten Malm och jag delar nog synen på många av principerna. Jag uppskattar också tuffare inspektioner och skarpare kontroll. Men min fråga var hur man tänker agera.

När fusket på specifikt komvux togs upp av DN, SVT och andra fick utbildningsministern frågan om han tänkte göra någonting åt det här. Jag tror att det var den 30 januari han var ute och visade handlingskraft genom att avisera 7 miljoner extra till Skolinspektionen för att det skulle bli fler

granskningar, tuffare inspektioner och skarpare kontroller. Men, fru talman, den 15 april, mindre än tre månader senare, drog man ned anslaget till Skolinspektionen med 10 miljoner kronor.

Om man först ger 7 miljoner till skarpare kontroller och sedan drar bort 10 miljoner undrar jag hur det ger skarpare och bättre kontroller och inspektioner och tuffare insatser mot dem som fuskar.

Anf. 143 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Först och främst är sifferexercisen inte riktigt korrekt. Men i fråga om Skolinspektionen har det till exempel tidigare funnits förslag här i kammaren om att Skolinspektionen ska få ansvar för alla förskolor i Sverige, även de fristående. Där har nu kommunen ett tillsynsansvar. Vi har också en rad andra skolformer som Skolinspektionen inte ansvarar för.

Jag tror att man inte bara kan hänvisa till Skolinspektionen hela tiden. Kommunerna har också ett väldigt stort ansvar. Det är heller inte Skolinspektionen som är avtalspart gentemot en rad olika aktörer som kanske inte sköter sig. Denna kammare har ju ett stort ansvar för lagstiftningen.

Nu går vi fram med olika förslag som framöver kommer att göra Skolinspektionen vassare. Det är till exempel inte rimligt att Skolinspektionen inte kan göra oanmälda besök. En kommun kan gå ut och ställa frågor till näringsidkare inom torghandeln för att se om det pågår oegentligheter. På samma sätt borde Skolinspektionen kunna agera om de exempelvis ser om en verksamhet inte vill ge plats för en person med funktionsnedsättning.

Skärpt kontroll är en sak, och resurser är en annan. I slutändan handlar det om lagstiftning. Men jag vill ändå inskräpa att vi har 290 kommuner i Sverige som är vana vid tillsynsansvar inom en rad olika områden som finns i den kommunala befogenhetskatalogen. De behöver bli bättre på skolinspektioner.

Anf. 144 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! Tack, Fredrik Malm, för anförandet!

Jag har en fråga om sfi. Sedan regeringen och Sverigedemokraterna tillträdde makten pratar de ofta om hur viktigt det är att lära sig svenska språket.

Och det är det ju. Det är en förutsättning för att man ska kunna ta till sig utbildning och komma in på arbetsmarknaden. Språket är en förutsättning för att man ska kunna utöva sina demokratiska rättigheter här i Sverige. Vilka förutsättningar ger regeringen och Sverigedemokraterna för att personer ska kunna gå en sfi-utbildning som är likvärdig över hela landet?

Vi vet exempelvis att det saknas statistik för hur det går för personer med funktionsnedsättning som läser sfi. De går ofta länge på sfi-utbildningen utan att funktionsnedsättningen upptäcks. Vuxenpedagogiken brister, framför allt inom sfi, och vi har en överrepresentation av obehöriga. Detta är något som slår hårt mot den enskilde som läser sfi och som kanske har en NPF-diagnos som adhd, autism eller dyslexi.

Vi har också brist på likvärdiga sfi-utbildningar över hela landet därför att vi har en rad olika vinstdrivande privata aktörer, och vi har en underfinansierad sfi där man gör enorma besparingar runt om i landet.

Min fråga till Fredrik Malm och regeringen är: Vilka förutsättningar att genomgå sfi-utbildning tycker Fredrik Malm att man ger dessa individer, så att de kan ta till sig svenska språket?

Prot. 2024/25:103
23 april

Vuxenutbildning

Anf. 145 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågan, Nadja Awad!

Det finns lite olika delar i detta. En del är själva utredningen, som nu bereds i Regeringskansliet och som tittar på mycket av detta. Jag hoppas att man lägger fram en proposition om det i närtid. Därtill finns ett antal utgångspunkter som jag tycker är relevanta i sammanhanget. Sfi är en del av den kommunala vuxenutbildningen, vilket gör att det inte finns någon statlig huvudman.

På sätt och vis kan jag förstå att man inte alltid upptäcker om personer har funktionshinder när de inte är synliga. Inom sfi går man inte hela dagarna med lärare och så vidare på det sätt som man gör i en vanlig utbildning, utan man går några timmar i veckan.

Jag tycker att den svenska debatten ibland utgår från att man ska kunna svenska efter att ha läst på sfi, men det är inte riktigt så. Man ska kunna så pass grundläggande svenska att man kan klara sig. Det gör att jag inte tycker att det är orimligt att ha vissa tidsbegränsningar, alltså att man inte får läsa sfi för länge. Man ska läsa det under en period för att få tillräckliga kunskaper för att kunna gå vidare och förhoppningsvis läsa någon annan utbildningsform eller komma ut i arbetslivet.

Generellt behöver kvaliteten förbättras, och vi behöver få fler behöriga lärare. Det är självklart. Vi ser precis den problematik som Vänsterpartiet ser i detta.

Anf. 146 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! Tack, Fredrik Malm, för svaret!

Jag vill bara invända och säga att det är jättebra att Fredrik Malm nämner att det är viktigt för honom och regeringen att förbättra kvaliteten och få fler behöriga inom sfi. Men frågan kvarstår: På vilket sätt ska regeringen och Sverigedemokraterna säkerställa att kvaliteten inom sfi blir bättre? Hur ska vi få fler behöriga lärare inom sfi när det görs enorma nedskärningar runt om i kommunernas vuxenutbildning?

Regeringen har gjort en rad olika prioriteringar. Man har prioriterat skattesänkningar för de allra rikaste, och i den senaste budgeten tillför man lyx-rot för rika personers renoveringar av kök och badrum. Det är prioriteringen.

Samtidigt trycker man på hur viktigt det är att vi har invånare i landet som kan språket. Men det är ju en fråga om att skapa jämlika förutsättningar för dessa personer att ta till sig språket. Då behöver vi ha en stark välfärd, och vi behöver ha en bra vuxenutbildning. Då kan vi inte ha en underfinansiering av sfi, exempelvis.

Min fråga är: På vilket sätt ska kvaliteten öka inom sfi? På vilket sätt ska vi få fler behöriga lärare inom sfi? Det är hur:et som jag vill komma åt, inte bara att vi kan konstatera att det är bra att folk lär sig svenska. Hur ska de kunna göra det när vi har så himla olika förutsättningar för det runt om i landet?

Anf. 147 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Lyx-rot, säger Vänsterpartiet. Om inte rotavdraget hade funnits skulle bara de med väldigt höga inkomster haft råd att göra renoveringar. Med rotavdraget får fler möjlighet att göra det, och dessutom skapas lite jobb. Jag kan förstå att det kan kännas apart för Vänsterpartiet att landa i sådana slutsatser – att skapa mer jobb och ge ökade möjligheter för vanligt folk – men det är i alla fall min uppfattning.

Det är stora skillnader över landet. Så är det, och det har flera skäl. Ett är att verksamheten är decentraliserad och kommunaliserad. Det är skillnad också därför att vi har kommuner i Sverige som haft ett väldigt högt mottagande av nyanlända, medan andra kommuner haft ett lägre. Man har olika förutsättningar.

Jag känner till kommuner där man på olika sätt har tittat mer på schemaläggning och planering och har verksamheten i större enheter för att ge till exempel personer som arbetar, har barn och så vidare ökade möjligheter att genomgå sfö. Det ska klaffa och funka för dem. På andra håll fungerar det mindre bra.

Jag tror att det var Niels Paarup-Petersen som i det förra replikskiftet tog upp aktörer inom vuxenutbildningen och att personer som inte hade deltagit där ändå hade fått godkänt. Det kan vara så att det har funnits incitament inom till exempel sfö, såsom att få betalt utifrån deltagande. Om personer inte deltar förlorar anordnaren pengar och så vidare. Det finns en rad olika incitament som kan vara lite skeva i detta system.

Det ska komma ny lagstiftning. Det är viktigt att vi höjer kvaliteten, det är viktigt att vi fortsätter att följa den här frågan och det är viktigt att fler personer lär sig svenska snabbare så att de lättare kan komma in på arbetsmarknaden.

Anf. 148 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S):

Fru talman! I en tid av snabb teknologisk utveckling, där arbetsmarknaden förändras i rasande takt, är det inte bara önskvärt utan absolut nödvändigt att varje individ ges möjlighet att utveckla sin kompetens – genom hela livet.

Vuxenutbildningen är inte någon sidogren i det livslånga lärandet. Den är en grundpelare i den svenska modellen och en förutsättning för både trygghet och tillväxt.

Fru talman! Vi befinner oss i en ekonomisk kris. Det tror jag att många hushåll känner in på bara skinnet. Arbetslösheten biter sig fast samtidigt som både näringsliv och offentlig sektor slår larm om kompetensbrist. Det finns inget viktigare att debattera i dag än just vuxenutbildningen. Det handlar om människors möjlighet att bilda sig, försörja sig och kunna sätta mat på bordet till sina barn. Det handlar om Sveriges framtid.

Vi har varit överens i Sverige: Vi ska konkurrera med kunskap, inte med låga löner. Vi ska bygga ett samhälle där bildning är norm, där livslångt lärande är självklart och där vi står starka som kunskapsnation. Men jag frågar mig: Hur är det med den överenskommelsen? Är vi på spåret? Vart är vi på väg?

Fru talman! En aktiv arbetsmarknadspolitik och långsiktig finansiering av vuxenutbildningen är viktigare nu än någonsin. Ändå ser vi att den här regeringen gång på gång missar målet.

När Sverige behövde investeringar i omställning möttes vi i stället av kraftiga neddragningar i regeringens första budget – neddragningar i vuxenutbildningen och i arbetsmarknadsutbildningen, på folkhögskolor och till och med på YH, som kanske är den mest effektiva utbildningsform vi har.

När kritiken kom, då kom eftergifterna – pytsvis, halvårsvis. För de pengarna ska huvudmännen upphandla högkvalitativ yrkesutbildning eller skala upp sin egen, få sökande till platser och fixa yrkeslärare, APL-platser och kanske lokaler och maskiner; vad vet jag. De ska också finansiera en del själva. Det är inte så konstigt att pengarna inte går åt och lämnas tillbaka till staten.

Att fylla på pytsvis halvår för halvår är inte långsiktigt. Det är brandsläckning. Regeringen har konsekvent missbedömt läget. Den bygger inte upp något hållbart, och det drabbar inte minst de dyra utbildningarna. Hur ska man våga investera i dem när man inte vet de långsiktiga förutsättningarna?

Hur svårt kan det vara att förstå att vuxenutbildning kräver planering, inte nödlösningar? Regeringen vill gärna tala om tillfälliga kriser och att ha is i magen. Men när pandemin slog till fanns det ändå en tydlig insikt om utbildningens roll. Nu står vi inför nya kriser: strukturell arbetslöshet, lågkonjunktur och omställningsbehov. Finns insikten, och finns viljan?

Trots vårändringsbudgeten som lades på riksdagens bord förra veckan ligger satsningarna på yrkesvux fortfarande drygt en halv miljard under vad den tidigare socialdemokratiska regeringen lade sitt sista år. Det är inte att möta en kris; det är att ducka för den.

Fru talman! För snart ett år sedan avslutades remissrundan för yrkesvuxutredningen. Vad har hänt sedan dess? En del, men vi väntar fortfarande på besked om en mer långsiktig men också flexibel modell för finansieringen och förslag om lärlingsmodeller, om urvalet, om stödet i vuxenutbildningen – till exempel specialpedagogisk kompetens – och om studier och övergång till arbetsmarknaden för elever i anpassad utbildning. I sådana frågor väntar vi på svar.

Det finns väldigt många bra förslag i den här utredningen. Några av dem har faktiskt Socialdemokraterna lagt på riksdagens bord, och vi debatterar dem i dag.

Vi står såklart bakom alla våra förslag, men jag yrkar bifall till reservation 1 om kompetensförsörjning och omställning.

Vi behöver en reformerad yrkesutbildning med höjda ersättningsnivåer och långsiktighet. Vi behöver en reformerad lärlingsutbildning på vuxensidan. Vi behöver branschskolor, hör ni!

Vi behöver ta tag i vinstjakten, som finns också inom vuxenutbildningen. Det var uppe i det förra replikskiftet. Vad händer där? I stället för att ta tag i helheten har regeringen lanserat en pilotverksamhet för nationell yrkesutbildning via YH – snabbt, något splittrat och utan koppling till det övriga utbildningssystemet. En quickfix för att hantera kompetensbristen? Ja, kanske. Men risken är att det här försvårar de långsiktiga investeringar i vuxenutbildningen som vi måste göra i hela landet.

Flera remissinstanser är också kritiska till att införa en ny utbildningsform utan att göra en konsekvensanalys av vad det kommer att betyda för andra utbildningsformer.

Den viktigaste frågan för mig är om utbildningen kommer att kunna byggas på i det livslånga lärandet. Det finns många frågor men väldigt få svar.

Fru talman! Vi måste också ta nästa steg i dimensioneringsreformen, som innebär att vi ska dimensionera utbildningarna utifrån arbetsmarknadens behov. Vi behöver en samlad långsiktig strategi, inte kortsiktiga plåster.

Sfi förtjänar en egen debatt. Jag ser fram emot att ta den i höst, när regeringen har aviserat att den ska lägga den propositionen på riksdagens bord. Jag hoppas verkligen att regeringen har lyssnat på remisskritiken så att propositionen innehåller kvalitet i sfi och inte bara gränser.

Avslutningsvis vill jag påminna om regeringens egen analys i 2025 års ekonomiska vårproposition. Regeringen konstaterar att arbetslösheten ökar och att sysselsättningen minskar, särskilt bland unga. Matchningen mellan arbetslösa och lediga jobb är dålig. Kompetensbristen är strukturell. Det är regeringens analys. Men om problemen är långsiktiga, varför är lösningarna kortsiktiga? Vägen till jobb och till omställning går via utbildning. Det vet vi. Frågan är när regeringen ska inse det.

(Applåder)

(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 april

SkU13 Företag, kapital och fastighet

Punkt 1 (Företagande och investeringar)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

204 för utskottet

63 för res. 1

35 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 21 V, 16 KD, 14 L

För res. 1: 62 SD, 1 -

Avstod: 20 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 7 (Skogskonto m.m.)

1. utskottet

2. res. 13 (C)

Votering:

205 för utskottet

20 för res. 13

77 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 1 SD, 60 M, 21 V, 16 KD, 14 L

För res. 13: 20 C

Avstod: 61 SD, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 14 (Tonnageskatt)

1. utskottet

2. res. 23 (S)

Votering:

145 för utskottet

95 för res. 23

62 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 14 MP, 14 L

För res. 23: 93 S, 1 SD, 1 MP

Avstod: 61 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Richard Jomshof (SD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Emma Nohrén (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 15 (Riskskatt för kreditinstitut m.m.)

1. utskottet

2. res. 25 (S, MP)

3. res. 26 (V)

Förberedande votering:

109 för res. 25

22 för res. 26

170 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 25.

Helene Odenjung (L) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

173 för utskottet

108 för res. 25

21 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 25: 93 S, 15 MP

Avstod: 21 V

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU6 Tillgång till kultur och kulturskaparnas villkor

Punkt 1 (Kultur i hela landet)

1. utskottet

2. res. 1 (MP)

Votering:

285 för utskottet

15 för res. 1

1 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 21 V, 19 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 1: 15 MP

Avstod: 1 C

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Helena Lindahl (C) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Helene Odenjung (L) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Finansieringen av kultur)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

111 för utskottet

63 för res. 3

128 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 21 V, 16 KD, 14 L

För res. 3: 62 SD, 1 -

Avstod: 93 S, 20 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Den fria kulturens förutsättningar)

1. utskottet
2. res. 7 (C)

Votering:

173 för utskottet

20 för res. 7

108 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 21 V, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 7: 20 C

Avstod: 93 S, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L, 1 -

Helene Odenjung (L) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Konstnärers villkor)

1. utskottet
2. res. 9 (S)

Votering:

126 för utskottet

93 för res. 9

83 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 21 V, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 9: 93 S

Avstod: 62 SD, 20 C, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 6 (Kultur och hälsa)

1. utskottet
2. res. 14 (V)

Votering:

281 för utskottet

21 för res. 14

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 14: 21 V

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2024/25:103

23 april

KrU7 Litteratur, språk och konstarter

Punkt 4 (Nationalscen för Sápmi)

1. utskottet

2. res. 6 (MP)

Votering:

265 för utskottet

15 för res. 6

21 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 19 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 6: 15 MP

Avstod: 21 V

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Christofer Bergenblock (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 6 (Bibliotekstjänster för nationella minoriteter)

1. utskottet

2. res. 9 (V)

Votering:

172 för utskottet

25 för res. 9

105 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 19 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 9: 3 S, 21 V, 1 C

Avstod: 90 S, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Kenneth G Forslund och Amalia Rud Stenlöf (båda S) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Anders Karlsson (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 7 (Svenska språkets ställning)

1. utskottet

2. res. 12 (C)

Votering:

220 för utskottet

20 för res. 12

62 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 1 SD, 60 M, 21 V, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 12: 20 C

Avstod: 61 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 8 (Nordiska språk)

1. utskottet

2. res. 13 (SD)

Votering:

239 för utskottet

63 för res. 13

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 13: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 11 (Litteraturpolitik)

1. utskottet

2. res. 18 (S)

Votering:

173 för utskottet

93 för res. 18

36 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 18: 93 S

Avstod: 21 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU24 Bättre förutsättningar för besöksnäringen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

130 för res. 1

20 för res. 2

152 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

John E Weinerhall (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:
154 för utskottet
129 för res. 1
19 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 1 C, 16 KD, 14 L, 1 -
För res. 1: 93 S, 21 V, 15 MP
Avstod: 19 C
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -
Helena Lindahl (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Villkor för gårdsförsäljning)

1. utskottet
2. res. 3 (SD)
3. res. 4 (C)
Förberedande votering:
63 för res. 3
20 för res. 4
219 avstod
47 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Huvudvotering:
194 för utskottet
63 för res. 3
45 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 60 M, 16 KD, 14 MP, 14 L
För res. 3: 62 SD, 1 -
Avstod: 3 S, 21 V, 20 C, 1 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -
Fredrik Lundh Sammeli (S) och Ulrika Westerlund (MP) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3 (Utvärdering av lagstiftningen)

1. utskottet
2. res. 6 (C)
Votering:
195 för utskottet
20 för res. 6
87 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 16 KD, 12 MP, 14 L

För res. 6: 20 C

Avstod: 62 SD, 21 V, 3 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Daniel Helldén, Amanda Lind och Ulrika Westerlund (alla MP) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Prot. 2024/25:103

23 april

SfU18 Migrationsfrågor

Punkt 1 (Migration och asylpolitik)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (V)

4. res. 3 (C)

Förberedande votering 1:

21 för res. 2

20 för res. 3

260 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

64 för res. 1

21 för res. 2

217 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Caroline Högström (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

182 för utskottet

63 för res. 1

56 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 16 KD, 14 L

För res. 1: 62 SD, 1 -

Avstod: 21 V, 20 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 9 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Johan Hultberg (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 6 (Upphållstillstånd för barn vid ömmande omständigheter)

1. utskottet

2. res. 10 (V, C, MP)

Votering:

246 för utskottet

56 för res. 10

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 10: 21 V, 20 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 20 (Barn och unga i asylprocessen)

1. utskottet

2. res. 32 (V, MP)

Votering:

266 för utskottet

36 för res. 32

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 32: 21 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 25 (Verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut)

1. utskottet

2. res. 39 (S)

Votering:

153 för utskottet

93 för res. 39

56 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 39: 93 S

Avstod: 21 V, 20 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Vuxenutbildning

§ 11 (forts. från § 8) **Vuxenutbildning** (forts. UbU13)

Anf. 149 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det är ju alltid så att man kommer av sig lite efter voteringen, men man får skylla sig själv om man begär replik.

Det är viktigt att sätta punkt för historieförfälskning. Caroline Helmersson Olsson sa att den första budget som Tidöpartierna lade fram innehöll en kraftig neddragning av vuxenutbildningen. Det var faktiskt så att det var pandemipengar som tillfördes systemet, och det vet Caroline Helmersson Olsson mycket väl. Det här var inte tänkt att vara någonting permanent, utan det gjordes en temporär höjning under pandemin eftersom det krävdes insatser just då. Alla var överens om att det skulle ske ett tillskott. Nu har det dock i flera debatter låtit som att detta skulle ha varit någonting permanent.

Anf. 150 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag kom av mig nu. Det är inte ofta man blir anklagad för att skriva om historien. Jag har dock varit med om att andra gjort det.

Det var ju en krisinsats under coronapandemin. Vi hade byggt på redan före coronapandemin. Vi hade tredubblat finansieringen för yrkesvux och dubblat finansieringen för yrkeshögskolan. Vi hade en plan på att fortsätta med yrkeshögskolan under den här mandatperioden. Hade vi stått inför den kris som denna regering nu står inför hade vi naturligtvis fortsatt att bygga ut yrkesvux på det sätt jag pratade om i mitt anförande.

Att utbildning är vägen för att möta en kris har alltid funnits i socialdemokratiska strategier. Om vi har en kris ska vi se till att rusta folk så att de kan ta de jobb som behöver tillsättas. Vi måste ha tillväxt, och utbildning är ett av verktygen för att få det.

Anf. 151 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Om det inte hade varit så att Caroline Helmersson Olsson fortsatte på temat i sitt anförande hade man kanske kunnat vara nöjd med den förklaringen, men hon fortsatte ju. Hon sa att det var 500 miljoner under det sista året med Socialdemokraterna, men det sista året med Socialdemokraterna var det ingen socialdemokratisk budget. Det var i stället en budget från M, L, C, KD och SD som låg till grund det året. Det stämmer alltså inte att Socialdemokraterna under sitt sista år satsade så mycket mer pengar än vad Tidöpartierna sedan gjorde. Det var ju inte Socialdemokraternas budget.

Den extra satsningen under pandemin gällde inte bara utbildningsområdet, utan det tillsköts pengar även på flera andra områden. Det skulle vara temporära pengar. Det var inte meningen att detta skulle läggas in permanent, och därmed justerade man det när pandemin försvann. Detta var ju en särskild situation i landet, vilket vi mycket väl minns. Det fanns ett stort behov av att göra någonting.

Det är helt klart så att Socialdemokraterna tycker om att bygga ut utbildning. Caroline Helmersson Olsson sa i sitt anförande att det viktigaste av allt är att bygga på. Här skiljer sig Socialdemokraterna från Sverigedemokraterna och från regeringspartierna. För vår del är det absolut viktigaste att folk kommer ut i arbete – inte att vi bygger ut utbildningar och tillsätter nya platser och att folk fastnar i systemet. Det är det som har varit problemet med Socialdemokraternas utbildningspolitik under lång tid. Det är också detta vi nu försöker att göra någonting åt.

Vi har en stor vision för skolan. Det är en helhetssyn som Caroline Helmersson Olsson inte riktigt förstod. Det handlar om jobb, inte om förvaring.

Anf. 152 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt om det var en fråga eller ett påstående från ledamoten.

Jag kan inte för mitt liv ställa mig bakom att Socialdemokraterna skulle bygga ut utbildning för att det ska vara förvaring. Det har Socialdemo-

kraterna aldrig någonsin stått bakom. Vi har byggt ut utbildningen. Vi har byggt ut yrkesvux, vuxenutbildningen och yrkeshögskolan hur många gånger som helst, inte minst efter Reinfeldts tid vid regeringsmakten, som han kom till 2006. Han bara tog bort det. När vi sedan kom tillbaka fick vi bygga på. Det behövdes, för det rådde kompetensbrist då.

Vi har kompetensbrist även nu, och nu har vi också en kris. Det är detta jag försöker att säga. Vi har en kris i det här landet, och vi har dessutom kompetensbrist. Då måste man faktiskt bygga ut vuxenutbildningen. Det kan inte bara göras pytsvis, utan man måste göra det med en långsiktig strategi.

(Applåder)

Anf. 153 OLIVER ROSENGREN (M):

Fru talman! Vi är samlade här i dag för att debattera vuxenutbildning och den stora betydelse som inte minst yrkesvux har för att fortsätta stärka och utveckla arbetslinjen.

Vuxenutbildningen fyller många viktiga funktioner i Sverige och på den svenska arbetsmarknaden. Den kan innebära en ny möjlighet för någon att ställa om mitt i livet, förlänga sitt arbetsliv och säkerställa att man får möjlighet att vara med och bidra till sin egen framtid, till en arbetsplats och till vår gemensamma ekonomi en längre tid i livet. Det finns möjligheter att använda yrkeshögskolan eller andra delar av vårt utbildningssystem genom hela livet för att se till att man kan ställa om, kanske från ett fysiskt krävande arbete till ett nytt arbete där man har möjlighet att finnas med på en arbetsplats under längre tid.

Här fyller inte minst den yrkeshögskola som vi inom ramen för omställningsstudiestödet och omställningsreformen ser är särskilt attraktiv en viktig funktion. Yrkeshögskolan har som sin huvudroll i utbildningssystemet att vara en plats för dem som kan öka sin produktivitet och ställa om mitt i livet. De flesta har ett arbete innan och går sedan vidare till ett arbete med kanske högre lön, bättre möjligheter och nya utmaningar efteråt.

Vuxenutbildningen fyller också rollen som en andra chans för dem som vid sin första chans i skolan kanske hade svårigheter eller gjorde felaktiga val. Även om man relativt nyligen gått i den ordinarie skolan ger den en möjlighet att pröva någonting nytt och ta sig vidare till ett yrke. Kanske gick man ett samhällsprogram, som så många gör, för att sedan komma på att man vill börja arbeta i industrin eller bli hantverkare. Då finns vuxenutbildningen där för att möta den personen, som längtar efter att få bidra i ett nytt arbete, göra någonting annat och bygga sin egen framtid med nya kompetenser.

Dessutom fyller vuxenutbildningen den viktiga funktionen att vara den första chansen för dem som inte fått den någon annanstans – dem som kommer till Sverige och vill arbeta och bidra men inte gjort sig redo för vår arbetsmarknad i sitt tidigare hemland. Här kan de få lära sig svenska och lära sig ett arbete. Genom yrkesvux och andra insatser kan de komma ut på arbetsmarknaden och bidra som delar av vårt Sverigebygge. Sverige utvecklas när fler använder sina förmågor och färdigheter för att göra det här landet ännu bättre.

Fru talman! Regeringen går fram med en offensiv politik för vuxenutbildning. Vi reformerar och utvecklar för att se till att fler människor får möjlighet att gå från arbetslöshet till arbete. Här finns flera väsentliga ut-

maningar, fru talman. En av de absolut viktigaste för oss att ta tag i är att vi har så pass många som är arbetslösa utan utbildning men ändå inte utbildar sig till arbete. 20 000 personer i den svenska arbetslösheten har inte ens gått ett fullt år i skolan. 40 000 har gått mellan ett och åtta år, det vill säga inte slutfört grundskolan.

På svensk arbetsmarknad har vi med andra ord 60 000 personer som inte har slutfört en grundskoleutbildning. De här människorna måste komma in på arbetsmarknaden. De har en skyldighet att anstränga sig, utbilda sig, lära sig svenska, lära sig ett jobb, söka jobb, ta de jobb som erbjuds och bidra till Sveriges och sin egen framtid. Där är vuxenutbildningen nyckeln.

Fru talman! Trots att vi har så pass många människor i Sverige utan utbildning som leder till arbete är det ändå på det sättet att i genomsnitt var tredje krona som vi och tidigare regeringar satt av för yrkesvux sedan 2017 inte använts. Var tredje plats står tom inom yrkesvux. Det är en oacceptabel situation att resurserna finns i systemet och att det finns möjlighet att utbilda sig till arbete men att det trots det är så pass många människor som är arbetslösa utan utbildning och inte utbildar sig till arbete.

Därför kommer ett aktivitetskrav. Därför kommer en serie reformer som stärker kraven. Därför får också Arbetsförmedlingen nya resurser, tydligare instruktioner och en uppgift att säkerställa att människor som är arbetslösa faktiskt deltar i de aktiviteter och insatser som finns. Om man inte gör det ska man heller inte ha den ersättning som man i dag lever på.

Det är det som är en tydlig arbetslinje. Här erbjuds stöd och möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden, men här ställs det också krav på att man ska ta de möjligheterna. Gör man inte det kan man inte förvänta sig att kunna leva på andra människors arbete. Det är så vi alltid har byggt det här landet. Genom att anstränga oss gemensamt, genom att arbeta och slita, genom att utbilda oss och genom att knega på våra arbetsplatser bygger vi det här landet tillsammans.

Vi måste ha mer av detta. Vi måste säkerställa att vuxenutbildningen kommer fler till del. Men framför allt är det ett enskilt ansvar som måste tas av fler att söka utbildningar, gå utbildningar, söka jobb, ta jobb och försörja sig själva. Här finns vuxenutbildningen som en av de viktiga pusselbitarna i vår arbetslinje för att säkerställa att människor har möjlighet att komma till arbete.

(Applåder)

Anf. 154 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Oliver Rosengren för anförandet.

Som förberedelse inför den här debatten lyssnade jag på den debatt som vi hade om ämnet förra året. Även då togs frågan upp om att var tredje krona lämnats tillbaka sedan 2017. I den debatten sa Oliver Rosengren att man verkligen skulle göra någonting åt det. Det tänkte faktiskt även vi göra. Det var bland annat därför vi tillsatte Yrkesvuxutredningen.

I och med att vi nu har utredningens förslag på bordet vet vi ganska väl varför pengarna inte går åt. Men när jag lyssnar på Oliver Rosengren i årets debatt verkar han ha landat i en annan analys av läget: att det är individernas fel. Jag hävdar ändå att systemet har sin roll i det här.

De här pengarna kommer halvårsvis; kanske lämnas de tillbaka som en klumpsumma. Vi har tittat på det här och funderat över att det varje år

kommer medel i vårpropositionen. Är det verkligen något som främjar att pengarna ska gå åt? Som jag tog upp i mitt anförande är det mycket som ska komma på plats. I 2023 års vårproposition avsatte man 670 miljoner, och 46 procent av dem utnyttjades inte. År 2024, förra året, avsattes 950 miljoner. Av dem var det 33 procent som inte utnyttjades, så det är ändå något bättre.

Jag skulle vilja höra lite mer utvecklat hur Oliver Rosengren ser på detta. Kan vi göra något i systemen, eller är det bara individerna som ska göra någonting åt det här?

Anf. 155 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Helmersson Olsson så mycket för frågan. Det är positivt, tycker jag, att Socialdemokraterna efter en lång tid vid regeringsmakten då man inte vidtog några åtgärder för att få upp nyttjandegraden för statsbidragen till yrkesvux nu ser detta problem. Därmed tror jag att förutsättningarna för att komma fram till en lösning har vuxit väsentligt.

Vi har sett det här problemet under lång tid. Det är klart att vissa systemfrågor spelar roll. Det kan till exempel spela roll, vilket framkommer i Yrkesvuxutredningen, att de tidsgränser som finns för en del av statsbidragen kan påverka, liksom att en del av statsbidragen är avsedda för dyrare utbildningar med stora krav på investeringar där man inte har möjlighet att sätta av pengarna. Det är klart att det kan skapa vissa begränsningar.

Men det är trots allt så att en väsentlig del av de resurser som inte används hade kunnat användas om det funnits personer som sökt utbildningarna. Trots det stora inneboende motstånd som jag vet finns hos Socialdemokraterna, fru talman, behöver man se att orsaken till ett problem inte alltid är att samhället har brustit. Ibland kan det också vara så att den enskilde måste vara beredd att anstränga sig mer. Det är trots allt så att Sveriges välstånd har byggts av en kombination av ett starkt samhälle och stora förväntningar på var och en av oss. Så är det också här. Vi måste se till att systemet fungerar, fru talman, men vi måste också se till att den enskilde gör sin plikt. Det gäller även på detta område.

Ledamoten ifrågasätter också förstärkningarna i vårbudgetarna. Det får man ändå säga skulle kunna vara ett delvis häpnadsväckande besked, eftersom Socialdemokraterna, får man anta, också är redo att göra särskilda förstärkningar när konjunkturen viker, för att ta ett exempel. Det är ju det som det här syftar till. Sedan är det olyckligt att nyttjandegraden är ännu lägre för de satsningarna. Men alternativet, att inte tillföra några utbildningsresurser alls, skulle på många sätt vara sämre.

Anf. 156 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Oliver Rosengren för repliken.

Det kom ett påstående om att Socialdemokraterna har ett inre motstånd. Jag är uppväxt i Socialdemokraterna. Gör din plikt, kräv din rätt – jag lovar att det sitter i min ryggmärg, och så är det för de flesta socialdemokrater. Det är verkligen så vi tänker.

Regeringen behöver verkligen ta fram Yrkesvuxutredningen och titta på den och se till yrkeslärare, APL-platser och sökande. Vi måste göra både och. Det tror jag verkligen på.

Jag kritiserar inte konjunkturåtgärder. Eller, jo, det kommer jag faktiskt att kunna göra. Den konjunkturåtgärd som nu ligger på bordet är inte så himla imponerande.

Att tillföra medel är inte ett kvitto på ansvar. Det är ett kvitto på att man har missbedömt läget från början. Det är min synpunkt.

Prot. 2024/25:103
23 april

Vuxenutbildning

Anf. 157 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Vi har vårändringsbudgetar för att kunna göra korrigeringar om verkligheten förändras. Det tror jag i grunden är ett effektivt instrument eftersom det minskar risken för att behöva lägga luft i finansieringen redan från början och ta i lite extra. Det är bättre att ha möjligheten att tillföra om behov uppstår.

Det är positivt att Socialdemokraterna beskriver att ”Gör din plikt, kräv din rätt” sitter i ryggmärgen. Det önskemål man skulle kunna tänka sig att lämna vidare till Socialdemokraterna är att det också ska sitta i partiprogrammet. Det är väl där kanske mer än i ryggmärgen det gör skillnad – åtminstone för samhället.

Det som är viktigt i den politik som vi nu för är att vi gör väsentliga förstärkningar av arbetslinjen. Vi förstärker både samhällets stöd till den enskilde och Arbetsförmedlingens insatser. Det handlar om yrkesvuxplatser och hur yrkesvux fungerar. Vi ska se till att fler tar del av utbildning för att utbilda sig ur arbetslöshet.

Vi skärper samtidigt kraven på den enskilde genom aktivitetskrav och mer noggrann uppföljning från Arbetsförmedlingen med flera andra insatser. Det ska sammantaget leda till att den som är arbetslös vet att förväntningarna är stora på att vi alla ska bidra till Sverige. Samtidigt finns det hjälp och stöd att få från samhället för att man ska kunna tillvarata sin förmåga.

Så sammanfattar vi vår politik. Alla ska göra sin plikt och sedan kräva sin rätt.

(Applåder)

Anf. 158 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Min uppfattning är att jag och ledamoten Oliver Rosengren delar väldigt mycket när det kommer till synen på arbetslinjen. I det tidigare replikskiftet var vi inne på att man ska göra sin plikt och kräva sin rätt och att man faktiskt måste göra en insats som individ och göra sitt bästa för att kunna försörja sig själv.

Det är klart att vi som samhälle måste skapa förutsättningar för det. Det är därför vi diskuterar den här frågan i dag. Det är otroligt viktigt att vi som samhälle skapar förutsättningar för att människor ska kunna ta sig ett jobb. Det är inte alltid lätt, särskilt om man kommer från ett annat land och inte är superduper på svenska språket, som jag. Det gäller att man får möjligheterna att bli bättre på det. Det är bra.

För att fler ska få jobb satsar Centerpartiet på saker som sfi-peng så att man kan välja det som fungerar. Det kan handla om jobbsvenska, så att man får ett snabbare inträde på arbetsmarknaden när man kommer från andra länder. Vi gör såklart också så att det blir billigare att anställa.

Regeringen har under sin fina tid vid makten gjort det dyrare att anställa. Man satsar på ineffektiva åtgärder på Arbetsförmedlingen. När man nu ska göra en stor satsning i budgeten blir det på rot. Det skjuter först och

främst fram investeringar, eftersom de extra pengarna först kommer senare. Det är inte en jättesnabb och effektiv åtgärd för att få människor i jobb.

Jag undrar lite om ledamoten Rosengren skulle kunna ge några exempel där man faktiskt får människor i jobb. Man skulle kanske vara intresserad av att stötta Centerpartiets förslag om jobbsvenska, sänkta arbetsgi-varavgifter etcetera.

Anf. 159 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Nu är detta förvisso en debatt om vuxenutbildning, men eftersom frågan var något bredare ställd än så kommer jag att falla in i några bredare kommentarer.

Fru talman! Det är positivt att Centerpartiet beskriver att det i grunden finns en delad syn på arbetslinjen. Det finns en samsyn om den politik som vi för om att vi ska ha sänkta skatter, skärpta krav och strama bidragssystem.

Det som möjligen skiljer oss är att vi också har haft ett intresse av att få majoritet för de förslagen. Därför har vi ett samarbete med andra partier som delar vår syn på arbetslinjen och inte motarbetar den. Det är möjligen den detaljen som skiljer Moderaterna och Centerpartiet åt i den frågan, fru talman.

Vilka förslag finns då för att stärka arbetslinjen? Det var uppenbarligen ledamotens primära fråga. Ett exempel är det beslut vi har fattat om en reformerad a-kassa där vi tidigarelägger och tydliggör avtrappningen. Vi inför avtrappning i aktivitetsstödet. Vi byter från att basera a-kassan på arbete till att basera den på inkomster så att det blir tydligare regelverk, minskad byråkrati och mindre fusk.

Vi har genomfört en serie jobbskatteavdrag för att det ska löna sig mer att arbete särskilt för dem med små och medelstora inkomster. Det gäller sedan det vi har diskuterat här i dag med yrkesutbildningen. Det gäller att se till att fortsätta att utveckla den med nya platser.

Det ska inte vara resursbrist som är problemet när det kommer till utbildning till arbete. Här ska vi se till att resurserna och stödet finns. Sedan gäller det för den enskilde att med egna insatser och eget ansvar delta i detta.

I de fall man inte gör det måste samhället finnas där och ställa krav på att vi ska ställa upp för varandra och att alla människor som är arbetslösa för att de saknar utbildning ska utbilda sig till arbete. Ytterst ska det ske med ett krav på motprestation för att man ska få de bidrag som man har sökt.

Anf. 160 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det är mycket av det som ledamoten Rosengren säger som vi håller med om. Det är inget konstigt i det. Det fanns ju en tid när vi kunde vara i regering tillsammans.

Det talades tidigare om att det vore bra om det som sitter i ryggmärgen också kommer in i partiprogrammet. Nästa steg kanske kan vara att de saker som står i partiprogrammet också kommer in i regeringspolitiken.

Det gäller till exempel att sänka kostnaderna för att anställa. De har blivit högre. Kraven på företagen ökar. Det blir svårare och dyrare att anställa folk. Det kan inte vara klassisk moderat politik.

Centerpartiet fick igenom sänkningar av kostnaderna för att anställa när vi senast var vid makten. Moderaterna får igenom höjningar av kostnader för att anställa. Det är absolut en skillnad.

Det är klart att vi först och främst ska diskutera vuxenutbildningen. En sak som jag tror att vi också är överens om skulle jag vilja höra mer om.

Hur ska vi kunna hitta några områden där vi kan se till att arbetsgivare, särskilt näringslivet, har större inflytande på vilka utbildningar som faktiskt får pengar, platser etcetera?

På flera områden är det i dag rätt långt till de utbildningsplatser som ges. Det finns många områden där företagen själva säger att de har väldigt litet inflytande. Det gäller tyvärr ibland även YH, men det gäller definitivt inom vuxenutbildningen.

Jag skulle jättegärna vilja se en utsträckt hand från regeringen för att kunna hitta några gemensamma områden. För att kunna stärka att människor ska kunna utbilda sig till jobb behöver vi skapa utbildningar som faktiskt leder till jobb.

Där är det fortfarande väldigt långt att gå. Det händer fortfarande inte riktigt så mycket som jag skulle vilja se på den fronten. Jag hoppas att vi kan hitta några samarbeten på det området.

Anf. 161 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Om vi börjar i den avslutande änden är frågan: Hur ska vi se till att fler deltar i detta?

Först och främst finns resurserna i huvudsak på plats. Det finns en del reformer som fortfarande behöver göras. Moderaterna är exempelvis för att man går vidare med de förslag som finns som avser att man ska ha alternativ antagning till lärlingsprogram.

Det handlar om möjligheten för företag att anta direkt och sedan kontakta utbildningsanordnaren, i stället för som i dag, där man först måste gå till utbildningsanordnaren och därefter kan ordna en plats att vara på.

Vi har stämmobeslut på, apropå partiprogram, en bred lärlings- och praktikreform. Vi ser exempelvis att man behöver underlätta genom att ändra regelverket så att regelverket blir detsamma oavsett vilken utbildningsform man kommer från in i praktik eller som lärling.

Fru talman! Vi föreslår exempelvis att man ska ha ett handledaravdrag konstruerat som en rabatt på arbetsgivaravgiften på ett liknande sätt som det FoU-avdrag som finns i dag. Det är ett exempel på de reformer som företräds av oss.

Fru talman! Jag fick också frågor om huruvida vi hade bidragit till att det blir dyrare att anställa. Jag vet inte i vilket partiprogram ledamoten har läst att det skulle vara en prioritering för Moderaterna att sänka arbetsgivaravgifterna. Vi vill såklart sänka de flesta skatter på ett sätt som är hållbart för den svenska ekonomin och för de offentliga finanserna, men när vi ska välja mellan att lägga en skattekrona på att sänka skatten för någon som arbetar eller för någon som anställer prioriterar vi trots allt att sänka skatten för vanligt folk som arbetar.

Därför har vi prioriterat att sänka skatten på arbete genom jobbskatteavdrag. Som arbetarparti är det vår största prioritering. I den prioriteringen har finansieringen till viss del fått vara att återställa arbetsgivaravgifterna för unga för att kunna sänka skatten på deras lön.

Det är så det är; i en ekonomi måste man prioritera, och detta har varit vår prioritering. Den som arbetar har fått företräde framför den som anställer.

Anf. 162 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! Låt mig först och främst yrka bifall till reservation 7.

Mycket har sagts, så det kommer säkert att bli några upprepningar. Jag delar synen i mycket av det som Fredrik Malm och Oliver Rosengren har sagt här i talarstolen. Framför allt har vi en samsyn på vuxenutbildningen framöver.

Vuxenutbildning är en möjlighet för människor att få de kompetenser som krävs för att få ett arbete eller att studera vidare. I den allra bästa av världar kanske man skulle kunna tänka sig att man hade ett skolsystem som var lite mer flexibelt, som ställde högre krav på det egna ansvaret och som vägledde elever till rätt utbildning från början. Då skulle kanske behovet av vuxenutbildning vara betydligt mindre, åtminstone för dem som inte vill eller behöver sadla om till ett nytt yrke.

Men samtidigt ser inte verkligheten riktigt så rak ut att detta skulle fungera helt och hållet. Vi lever i en tid där vi har extremt snabba förändringar på arbetsmarknaden, där det ständigt krävs ny kompetens och där det också råder brist på kompetens. I det läget är det viktigt med ett vuxenutbildningssystem som är väl fungerande och som ger människor möjlighet att byta yrke.

Det ska ändå sägas att vi har sett förändringar, exempelvis när det gäller komvux. Komvux i dag jämfört med komvux för 25 år sedan är någonting helt annorlunda. För 25 år sedan var komvux främst riktat till de personer som behövde komplettera betyg eller läsa upp något ämne. I dag har vi sett att det är svårt för vissa studenter eller elever som vill göra detta eftersom de trängs ut i prioriteringslistan. Inte minst gäller det gymnasial komplettering.

Detta är såklart en dålig utveckling. Vi behöver se till att en elev som gör ett val på gymnasial nivå som sedan på grund av olika omständigheter inte leder till något jobb snabbt ska kunna anpassa sitt val och komplettera de betyg som han eller hon redan har.

Läget på arbetsmarknaden är bekymmersamt; det har vi pratat om. Någon här – jag tror att det var en ledamot från Socialdemokraterna – pratade om strukturell arbetslöshet. Vi var alla här med på ett seminarium för inte så länge sedan där det tydligt framkom att vi har en lång strukturell arbetslöshet i Sverige. Det innebär att man kan göra förändringar på marginalen, men i det långa loppet har vi haft en strukturell arbetslöshet väldigt länge. Det är bekymmersamt, och då måste man också tänka nytt och göra annorlunda.

Tittar vi på behovet ute på arbetsmarknaden i dag ser vi många branscher som uppger att de har svårt att hitta arbetskraft med rätt utbildning och rätt kompetens. Vi har ett omfattande behov av kompetent arbetskraft framöver. Om Sverige ska lyckas med att vara självförsörjande på arbetskraft så långt som möjligt, vilket vi sverigedemokrater tycker är viktigt, och inte vara beroende av utländsk arbetskraft är det viktigt att inte bara grund- och gymnasieskolan rustar eleverna för kommande arbetsliv. Det gäller att även vuxenutbildningen fungerar väl och riktas mot de behov Sverige har.

En förutsättning för att detta ska fungera är att vi har en bra matchning. Vuxenutbildningen måste utformas efter arbetsmarknadens och näringslivets behov snarare än efter den enskildes studieintresse eller något annat. Staten måste vara tydlig med att det är yrken som är viktiga för Sveriges konkurrenskraft som ska prioriteras. Utbildningar som möter näringslivets behov måste gå före utbildningar inom till exempel konst, kultur, filosofi eller dylikt. I kombination med en effektiv återvandringspolitik ger detta goda förutsättningar för att bekämpa arbetslösheten på lång sikt.

Inom gymnasieskolan pågår just nu ett arbete med att styra om utbildningsvalet från teoretiska program till yrkesförberedande program. Det handlar alltså om den dimensioneringsprocess som vi diskuterade här i kammaren för inte så länge sedan. Det är viktigt att detta landar rätt och att vi också vågar ta tag i problemet med att elever ibland väljer bort praktiska program och i stället söker teoretiska program trots att de inte är mogna för ett teoretiskt program. De kanske inte klarar av programmet, och framför allt leder det inte till ett jobb i förlängningen. Då hamnar eleven redan från början i bakvattnet.

Vuxenutbildningen måste också följa detta mönster. Därför är det ibland lite oroande när man i debatten har ett så starkt fokus på den offentliga sektorn och att det är arbetet inom den offentliga sektorn som står i centrum. Därmed inte sagt att vi inte har behov där, för det har vi verkligen. Men det behövs också arbetskraft inom den privata arbetsmarknadssektorn. Där finns även ett stort behov av ett kompetenslyft. Ett starkt näringsliv förutsätter som sagt anställda med rätt kompetens.

Fru talman! Svenska för invandrare, sfi, är det stora sorgebarnet inom komvux. Inte nog med att massinvandringen har föranlett att sfi-undervisningen har tagit en mycket stor del av resurserna till komvuxutbildningen. Resultaten och kraven på utbildningen har också varit – hur ska man uttrycka det – låga, mildt sagt.

Ungefär hälften av dem som studerar på sfi avslutar en kurs med godkänt betyg. Ett år efter avslutade studier är det en ganska liten andel, cirka en tredjedel, som är etablerad på arbetsmarknaden. Det här är inte acceptabelt. Det är en i mångt och mycket slapp tillvaro som möter eleverna inom ramen för sfi. Det har i det närmaste varit helt kravlöst. Det finns inga som helst krav på progression i kunskapsutvecklingen. Man kan gå och harva runt i sfi-utbildningarna hur länge som helst. Det finns ingen borte gräns.

Sverigedemokraterna och regeringen är nu överens om att sätta stopp för detta och se till att kraven på kursinnehåll, studieresultat, genomströmning och maximal studietid skärps. Det räcker alltså inte att gå på sfi; det ska också ställas krav på att klara av kurserna och att avsluta dem i rimlig tid. Att lära sig svenska är en grundläggande förutsättning för att bli en del av det svenska samhället och att bli anställbar.

Fru talman! Yrkehögskolan spelar en viktig roll för vuxenutbildningen. En stor fördel med systemet är att det etableras på ställen där utbildningsutbudet annars är relativt litet. Det är bra. Det ger fler chansen att stärka sin kompetens och eventuellt byta karriär eller ta sig in på arbetsmarknaden. Yrkehögskolan håller en hög kvalitet, och utbildningarna utvecklas i nära samarbete med näringslivet, framför allt det lokala näringslivet.

Sverigedemokraterna och regeringen vill nu se ett gemensamt ansökningssystem i syfte att möjliggöra en effektiv administration och en bättre hantering av ansökningarna så att planeringen av utbildningen kan stärkas. I budgeten för 2025 gavs just ett sådant uppdrag till myndigheten.

Yrkeshögskolan har också fått stå modell för den pilotverksamhet som vi har pratat om. Den bedrivs inom ramen för nationell yrkesutbildning och syftar till att den studerande snabbt ska kunna komma i arbete inom bristyrken. Utbildningarna är riksrekryterande och svarar mot nationella kompetensbehov. De är korta och praktiskt inriktade, vilket har gjort dem eftertraktade. Det är vår inställning att pilotverksamheten ska utvärderas när den är avslutad för att sedan kanske byggas vidare på.

Fru talman! Möjligheterna att bredda sin kompetens och byta karriär är viktiga, men om vuxenutbildningssystemet verkligen ska ge effekt är det nödvändigt att ställa krav på både utbudet och dem som studerar så att det inte satsas skattepengar på utbildningar som inte ger resultat, alltså sådana som inte leder till anställning. Det är grunden för vår och regeringspartiernas politik på området.

(Applåder)

Anf. 163 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Patrick Reslow tog upp frågan om dimensionering här i talarstolen. Det är en bra fråga. Dimensionering är avgörande för att få de utbildningsplatser som finns, som vi betalar för tillsammans, inriktade mot saker som leder till att folk får jobb, precis som jag och Oliver Rosengren diskuterade tidigare. Det är jätteviktigt att utbildningar leder till jobb.

Näringslivet efterfrågar många fler yrkesplatser. Tanken med dimensioneringen och samordningen är att det ska bli fler platser inom yrkesprogrammen och färre inom de teoretiska programmen.

Nu är dock de fristående skolorna inte riktigt med i denna dimensionering. Emma Leijnse skrev häromdagen en artikel i Sydsvenskan, en tidning nära ledamoten, om just detta. Ann-Sofie Nord, som är antagningschef i Lund och alltså har väldigt bra koll på antagningen och samordningen där, citeras i artikeln. Man borde ju skapa fler yrkesprogramspatser ute i kommunerna nu, men det gör man tyvärr inte. Varför gör man inte det? En orsak nämns i artikeln: ”Jag slår vad om”, säger Ann-Sofie Nord, ”att om Malmö och Lund minskade platserna på samhällsprogrammet, så hade någon annan tagit de eleverna – friskolor eller andra kommuner. Men det hade varit lika många elever som gick samhälle.”

Det indikerar ändå att det kan finnas lite förbättringspotential i själva lagstiftningen – till exempel, som vi lade fram i vårt förslag till utskottsinitiativ, att de fristående skolorna skulle inkluderas i dimensioneringen för att undvika den här typen av problematik. SD var dock emot. Eller egentligen var ni för, men ni röstade emot för att det var vi som lade fram förslaget. Det är inte riktigt seriöst om man vill lösa samhällsproblem.

Därför vill jag gärna höra om Sverigedemokraterna kanske kan ändra sig och vara för att få till en dimensionering där även de fristående ingår.

Anf. 164 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det är väldigt intressant att Niels Paarup-Petersen tycker att det inte är seriöst att rösta emot ett förslag. Det var ju faktiskt så att det förslag som Niels Paarup-Petersen lade på utbildningsutskottets bord var

likalydande med det förslag vi lade på bordet när propositionen kom våren 2022. Röstade Centerpartiet då för vårt förslag? Nej, det gjorde de inte. Man kanske ska se om sitt eget hus innan man kritiserar andra för att vara oseriösa.

Centerpartiet hade våren 2022 möjlighet att rösta med oss när vi klart och tydligt sa att vi tycker att de fristående skolorna ska vara med genom hela dimensioneringsprocessen. Men det gjorde inte Centerpartiet. Se om huset först innan ni kritiserar!

Jag tycker att det är helt rätt att de ska vara med i processen. Det Niels Paarup-Petersen beskriver är ju en risk. Så kan det vara. Det finns också en risk när man inte är med att man lämnas utanför i andra sammanhang. Det var också ett av våra argument för att de skulle vara med: Enligt Sverigedemokraterna ska vi ha en likabehandling mellan kommunala och fristående skolor i alla avseenden. Det är jätteviktigt att vi har det.

För övrigt är det intressant och trevligt att man hänvisar till Ann-Sofie Nord, som jag känner mycket väl. Om hon lyssnar på den här debatten får jag hälsa till henne.

Anf. 165 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag känner ett behov av att förtydliga här. Det är klart att det inte är oseriöst att rösta emot ett förslag. Det kan vara otroligt seriöst, och det gör vi allihop hela tiden. Det är en rätt stor del av vårt arbete när vi är här i denna kammare och trycker på våra knappar. Att rösta emot ett förslag kan absolut vara seriöst. Men att rösta emot sitt eget förslag är oseriöst, och det var det Sverigedemokraterna gjorde.

Orsaken till att Centerpartiet inte röstade för detta var att vi då inte tyckte så. Sedan har bland andra jag varit med och utvecklat vår politik. Vi utvecklar vår politik; vi avvisar inte vår politik. Det är skillnaden. Att utveckla sin politik är seriöst; att avvisa sin egen politik är oseriöst. Det är min uppfattning.

I grunden är det dock härligt att Patrick Reslow håller med Centerpartiet om detta. Det hade såklart varit ännu bättre om Sverigedemokraterna röstade med när de håller med. Som Patrick Reslow själv säger, fru talman: De fristående ska vara med. Ändå röstade ni emot att de skulle vara med. Jag tror att detta kan vara lite svårt för folk att förstå: Ni tycker att man ska göra så här, och när vi lägger fram ett sådant förslag röstar ni emot det. Kan ledamoten förstå att det kan vara lite svårt att förstå?

Anf. 166 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag noterar att Centerpartiets Niels Paarup-Petersen säger: Vi tyckte inte så då, men nu tycker vi det. Sverigedemokraterna fick alltså rätt ännu en gång. Sverigedemokraterna hade rätt från början, och nu tycker Centerpartiet som Sverigedemokraterna i den här frågan. Det är jättebra. Det finns säkert fler frågor där Centerpartiet kan haka på. Vi tycker ungefär detsamma när det gäller lärlingsutbildning. Under debatten har det visat sig finnas många andra saker där vi tycker likadant. Sedan väljer Centerpartiet att samarbeta med partier som i de allra flesta frågor inte tycker likadant, men det är ändå trevligt.

Att rösta emot ett förslag är inte vad det handlar om. Sverigedemokraterna har valt att ingå ett samarbete med Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna. Vi har överenskommelser som gäller olika områden,

och då kan vi inte sitta och spreta för mycket. Framför allt kanske vi också har en förhoppning om att i de förhandlingarna, där även Centerpartiet hade kunnat vara med som en femte part i stället för att flöta runt med vänsterpartierna, få möjlighet att påverka så att vi i slutändan får ett system där de fristående skolorna är med i hela dimensioneringsprocessen. Men det samarbetet tar vi med våra samarbetspartner, inte med oppositionen. (Applåder)

Anf. 167 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! Sverigedemokraternas Patrick Reslow säger att sfi är det stora sorgebarnet i svensk vuxenutbildning. Han lyfter upp att det har ställts för slappa krav, att eleverna inte i tillräcklig utsträckning lämnar sfi med godkända betyg och så vidare. Ingenstans nämner dock Sverigedemokraternas Patrick Reslow underfinansieringen av den svenska vuxenutbildningen. Sfi har fått gå igenom enorma besparingar över flera år. Vi har också en fragmentiserad vuxenutbildning eftersom vi har vinstdrivande privata aktörer som bedriver sfi, exempelvis.

Detta är ingenting som Sverigedemokraterna tar upp, speciellt inte för att göra något åt saken. Sverigedemokraterna är ju faktiskt med och styr landet. Sverigedemokraterna är det största partiet i Tidöregeringens underlag. Ändå låter det som att Sverigedemokraterna inte har någon makt. Det är nästan så att man tror att Sverigedemokraterna är ett oppositionsparti.

Ta ansvar! Gör någonting åt sfi! Varför låter Sverigedemokraterna och regeringen sfi gå igenom de här besparingarna över hela landet, som gör att det inte är en likvärdig sfi-undervisning vi ser? Det saknas ju behöriga lärare. Som jag nämnde i ett tidigare replikskifte går det inte bra för personer med funktionsnedsättningar, exempelvis olika NPF-diagnoser, för det upptäcks inte ens att de har de här nedsättningarna – i alla fall inte i tid.

Hur tror Sverigedemokraternas Patrick Reslow att det ska gå för dessa elever när de inte ens får en likvärdig utbildning inom sfi?

Anf. 168 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Man vet inte var man ska börja. Vi gör inget åt saken, säger ledamoten. Vi är nu igång och reformerar sfi-utbildningen. Det kommer att komma en proposition om detta. Vi är inne i sluttampen, de sista delarna. Och detta är ingenting nytt. Det står i Tidöavtalet att vi ska göra detta.

Tydligen orkade inte Nadja Awad lyssna på hela anförandet. Jag sa på slutet att det kommer reformer, och vi och regeringspartierna är överens om att det råder en slapp tillvaro. Det är märkligt att man inte kan inse det.

Tycker man att det är en bra genomströmning när en tredjedel av dem som går sfi inte klarar av kursen och inte kommer ut i arbete? Det är möjligt att Vänsterpartiet vill ha det så, det vill säga att man ska gå en sfi-kurs men inte göra sig redo att komma ut i arbete. Man går där år efter år, ingenting händer; kunskaperna ökar inte. Det har inte med underfinansiering att göra, utan det handlar om människorna som faktiskt går på sfi. Det är de som inte klarar av kurserna.

Om man tycker att detta är bra; då är det Vänsterpartiets politik. Vi tycker inte att det är bra. De som deltar i ett system som vi lägger våra skattepengar på vill vi också ställa krav på. Man ska genomgå hela kursen

på en rimlig tid och ta ansvar för sina studier. Det är inte en plats dit man bara går, utan det är en plats dit man går för att lära sig svenska och för att bli anställbar.

Om Vänsterpartiet inte håller med Sverigedemokraterna om detta, då finns en djup vallgrav mellan oss.

Anf. 169 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna och regeringen har sedan de trädde till makten prioriterat skattesänkningar för miljonärer och miljardärer. Det läggs miljardtals kronor på lyx-rot så att en miljonär ska kunna renovera kakel i köket och få städhjälp hemma. Då blir det någon annan del av välfärden som får lida.

I det här fallet har sfi på grund av besparingar, likt all annan utbildning i Sverige, fått genomgå enorma nedskärningar. Staten tillför inte tillräckliga resurser till kommuner och regioner så att de kan tillhandahålla utbildning. Den prioriteringen har Sverigedemokraterna och regeringen gjort. Det är verkligheten, det vill säga man prioriterar de allra rikaste före en väl finansierad välfärd. Och sedan skyller man på att invandrare är för slappa och lata och inte vill ta till sig av kraven.

På vilket sätt ska man ta till sig av krav när det saknas behöriga lärare? Personer med funktionsnedsättningar med diagnoser som adhd och autism upptäcks över huvud taget inte i tid. Man kan faktiskt vara flykting, bosätta sig i Sverige och ha en funktionsnedsättning som gör det svårare att ta till sig undervisning. Då behöver man stödsatser, och det är något som skolan ska ge. Det är den prioriteringen som saknas.

Ja, det stämmer att det är en enorm skillnad på Vänsterpartiets politik och borgarnas politik. Det är därför vi vill avsätta er till valet 2026.

Anf. 170 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Tack och lov för att det finns en skillnad. Med den här beskrivningen av samhället är vallgraven inte bara fylld med vatten utan den har också vuxit till en stor damm.

Det är svårt att hålla mer än en tanke i huvudet. Man kan genomföra skattesänkningar på vissa områden samtidigt som det finns en stark välfärd. En förstärkning av ett skatteavdrag kan leda till att folk konsumerar och att andra kommer i sysselsättning.

Men det argumentet går inte hem hos Vänsterpartiet eftersom man inte förstår det. Det inte är kommunen som är arbetsgivare utan det är någon privat, och då blir det direkt rött skynke för Nadja Awad och hennes partikamrater. Vi vet! Vi får i nästan varje debatt höra argument mot privat företagsamhet, vinst och allt vad man vräker fram. Det stämmer inte, utan det är en skev bild av hur systemet fungerar i verkligheten.

Detta handlar inte om invandrarna i sig utan om systemet, det vill säga ett utbildningssystem där det inte ställs krav. Människor kommer inte ut i arbete därför att vi inte ställer krav. Det kan vi inte ställa upp på. Det förvånar mig att Vänsterpartiet tycker att det är okej att satsa pengar, pengar och pengar, resurser och allt vad vi pratar om, men inte ställa krav på att pengarna leder till någonting. Det borde man göra.

En ansvarig politiker borde säga att skattepengar från människors surt förvärvade inkomster som läggs på att andra ska utbilda sig innebär att de ska komma ut i jobb. Men nej; för Vänsterpartiet spelar det inte någon roll.

Kravlösheten ska gälla, och om de får jobb eller inte spelar ingen roll. Det viktiga är att lägga pengar på fler utbildningsplatser, och vad som sedan händer tar man inte ansvar för. Mycket bra budskap till väljarna!

(Applåder)

Anf. 171 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i betänkan-
det och avslag på samtliga motioner.

Det kan finnas många skäl till att man behöver utbilda sig som vuxen. Det är inte ovanligt att en lästrött elev efter ett antal år blir motiverad att ta tag i studierna och komplettera sina betyg för att få högskolebehörighet eller gå en yrkesutbildning. Det kan också gälla nyanlända som behöver slussas in i det svenska samhället för att bli självförsörjande. De kanske har ett yrke med sig men behöver komplettera det som är specifikt för Sverige för att kunna utöva yrket här i vårt land. De kanske rent av vill skaffa sig ett nytt yrke som ger bättre möjligheter till jobb.

Detta handlar i grunden om människovärde där människor får växa genom ansvar, delaktighet och gemenskap. Att bidra till det gemensamma genom utbildning, arbete och engagemang stärker både individen och samhället. Därför ser vi kristdemokrater utbildning inte bara som ett verktyg för anställning utan också som en väg till delaktighet, egenmakt och integration. Ett jobb är inte bara en lön utan det innebär också ett sammanhang, en roll, ett bidrag till något större än en själv. Arbete är en bro in i samhällsgemenskapen.

Vi vet också att ett samhälle som håller samman kräver att människor möts över språkgränser, kulturgränser och livserfarenheter. Då behövs en vuxenutbildning som stärker språket, lyfter kompetensen och visar att alla behövs. Det handlar om att ge varje individ chansen att växa, att göra en omstart i livet, att fullfölja en dröm, att försörja sin familj. Det är ett ansvar vi som samhälle måste ta, och det är ett ansvar vi i Kristdemokraterna är stolta över att ta i regeringen.

Det finns alldeles för många barn i Sverige som aldrig har sett sina föräldrar gå till jobbet eller komma hem efter att ha upplevt en dag av arbetsplatsgemenskap med kollegorna. Sverige befinner sig i ett avgörande läge. Vi står mitt i en omställning där kompetensförsörjning inte längre är en framtidsfråga utan en nutidsutmaning. Därför måste utbildningen för vuxna vara både inkluderande och relevant hela livet, och därför måste den knytas närmare arbetsmarknaden.

Om man som nyanländ över huvud taget ska komma in på den svenska arbetsmarknaden är språket helt avgörande. Nästan en fjärdedel av företagen uppger att bristande språkkunskaper är huvudorsaken till deras rekryteringsproblem. Därför måste sfi fungera betydligt bättre än det gör i dag. Därför är vuxenutbildningen i form av sfi en oerhört viktig pusselbit för att fler ska kunna bli en del av det svenska samhället och för att Sverige som land ska klara den stora integrationsutmaning vi står inför. I ett samhälle där stora grupper av människor inte talar samma språk minskar tilliten, tryggheten och känslan av samhörighet.

Språket är nyckeln till ett samhälle där var och en får möjlighet att utvecklas till sin fulla potential. Ingen ska hållas tillbaka, och ingen ska lämnas efter. Det är dags, fru talman, för en politik som utgår från att alla kan och ska lära sig svenska.

I Sverige ska det livslånga lärandet prioriteras. Här ska det vara möjligt att återgå till studier på komvux, folkhögskolor eller lärcenter när så behövs för att byta bana eller förverkliga drömmar. Det är detta som ger hopp och möjligheter för människor i hela landet.

Vuxenutbildningen har även en mycket viktig uppgift i att utgöra bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen, så att företag får den kompetens de behöver. En god utbildning kräver inte bara resurser utan också uppföljning och ansvar. Därför har regeringen förstärkt Skolinspektionens uppdrag permanent med särskilt fokus på komvux. Samtidigt har Skolverket reviderat kursinnehåll och styrdokument för att öka relevansen för utbildningarna utifrån samhälls- och teknikutvecklingen.

Regeringen bereder nu yrkesvuxutredningens förslag om att bland annat höja handledarsättningen i lärlingsutbildningar och ge arbetsgivare större inflytande. Ersättningen ska främja utvecklandet av och höja kvaliteten på lärlingsutbildning samt stimulera arbetsgivarna att ta emot lärlingselever i sina verksamheter.

Fru talman! Det är avgörande att vi fortsätter arbetet med att öppna dörrar till svensk arbetsmarknad och undanröja hinder, så att fler ska komma i utbildning och få möjlighet att omskola sig.

Fru talman! Med det vill jag återigen yrka bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 172 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Jag vill inleda mitt anförande om vuxenutbildningen i Sverige med några ord om den skolskjutning som den 4 februari skedde på Campus Risbergska i min hemkommun Örebro.

Campus Risbergska erbjuder vuxenutbildningar. Många går där för att skaffa en utbildning för att få större chans att få ett arbete, som de ser fram emot att gå till och som ger en försörjning. Det är helt enkelt en plats som ger nya möjligheter för den som är ung vuxen, den som nyligen har bosatt sig i Sverige eller den äldre som vill ställa om.

Skjutningen har dessvärre lämnat en kommun med elever, personal, anhöriga och invånare som känner sorg, rädsla och oro för framtiden. Skjutningen påverkade alla känslomässigt. Men vissa grupper i samhället påverkades allra mest. Väldigt många upplevde skjutningen som ett terrordåd, trots att polisen vägrar att rubricera det så, och många uppfattar att det fanns ett rasistiskt motiv. Varför valde gärningsmannen Rickard Andersson en plats där majoriteten av eleverna har en annan bakgrund än vit etnisk svensk? Och varför valde han att mörda människor på en plats där majoriteten av de mördade offren har en annan bakgrund än vit etnisk svensk?

Inte heller det ideologiska och politiska motivet har fastställts av polisen. De här människorna lämnas med dessa frågor, och de söker svar. Det tycker jag att de har rätt att få, fru talman.

Jag motsätter mig alla funkofobiska kopplingar som gjorts och görs därute mellan att ha en NPF-diagnos, som autism och ADHD, och att vara våldsbejakande. Strukturella faktorer, som socioekonomisk utsatthet, och ideologiska och politiska motiv är det som spelar roll. Det är där jag vill ta vid, fru talman. Det handlar om strukturella faktorer, såsom rätten till en bra utbildning och ett bra arbete.

I dag har Sverige en rekordhög arbetslöshet, den högsta på tio år och den tredje högsta inom EU. Dessutom görs rekordstora nedskärningar inom svensk skola, större än på uppemot 30 år. En växande andel av de arbetslösa tillhör alltså den grupp som saknar grundskole- eller gymnasieutbildning. För många människor innebär vuxenutbildningen alltså ännu en chans när tidigare skolformer har misslyckats.

Fru talman! Att få förutsättningar att lära sig svenska språket är en jämlikhetsfråga. Det ökar möjligheten att kunna delta i samhällslivets alla delar och utöva sina demokratiska rättigheter.

Att läsa svenska för invandrare, sfi, är en av de insatser som de flesta tar del av inom etableringsuppdraget. I dag saknas dock kunskap om hur den insatsen fungerar för personer med funktionsnedsättning. Det finns ingen statistik eller annan uppgift om hur många personer som går de olika sfi-utbildningarna som har en funktionsnedsättning.

I en rapport från projektet Funktionshinder i etableringen framkommer det att en hel del funktionsnedsättningar upptäcks först när personen har deltagit i undervisningen ett tag. Sfi-lärarna träffar deltagarna varje dag under flera veckor och har möjlighet att upptäcka funktionsnedsättningar som inte kommit fram i tidigare samtal. Men en stor andel av dem som arbetar med att utbilda vuxna har inte tillräcklig utbildning för att undervisa inom vuxenutbildningen. Bristen på kompetens när det gäller vuxenpedagogik påverkar resultaten särskilt mycket inom sfi.

Att ha rätt utbildad personal brukar i det övriga utbildningssystemet anses vara en förutsättning för att hålla en hög kvalitet på utbildningen. Men i dagsläget gäller det inte för vuxenutbildningen. Det skulle öka möjligheten för att undervisningen och studietiden kan anpassas efter varje elevs behov.

En särskild vuxenlärarutbildning vore alltså en bra möjlighet för dem som hellre vill jobba med att utbilda vuxna och skulle kunna bidra till att höja kvaliteten på vuxenutbildningen. Det kan möjliggöras genom en vuxenlärarutbildning eller genom inrättande av en kompletterande pedagogisk utbildning för vuxenlärare.

I en behovsinventering genomförd av SPSM i syfte att kartlägga behovet av läromedel för studerande med funktionsnedsättning inom sfi konstaterades att det finns ett stort behov av anpassade läromedel. När studien genomfördes arbetade många lärare med att själva anpassa materialet för att det ska fungera för eleverna.

Ett annat sätt att säkerställa att utbildningarna är tillgängliga för alla är att kommunen ställer krav på tillgänglighet i sin upphandling av utbildningsaktörer inom sfi. Men Vänsterpartiet anser att sfi, precis som hela utbildningsväsendet, ska drivas utan vinstsyfte över huvud taget.

Fru talman! Att införa rätt till sfi från dag ett, även för asylsökande, är också viktigt. Vänsterpartiet vill stärka rätten till kunskap även i svenskundervisning, för människor som av olika skäl har bosatt sig i Sverige – precis som när vi talar om rätten till kunskap inom andra utbildningsformer. Elevens förutsättningar och behov ska styra undervisningens inriktning och omfattning. Det behövs en tydligare individualisering och fler undervisningstimmar per vecka.

Självklart ska sfi kunna läsas i kombination med praktik, yrkesutbildning, arbetslivsorientering, validering, annan utbildning eller förvärvs-

arbete. Men samtidigt måste själva sfi-utbildningen få utrymme. Den ska inte trängas undan i jakten på snabbare insatser mot arbete.

Fru talman! Ökad arbetsdelning och specialisering inom arbetslivet har lett till att gymnasieskolan inte kan tillgodose behoven av utbildad arbetskraft. Yrkesutbildning efter gymnasieskolan kommer alltså att ske i allt större utsträckning. Det finns också behov av flexibla utbildningsformer som kan möta tillfälliga eller lokala behov av utbildning.

Tanken är att yrkeshögskolans utbildningar ska finnas när och där det behövs. Det innebär att innehåll och inriktning på utbildningarna varierar och att nya utbildningar inom yrkeshögskolan startar och att gamla läggs ned allt eftersom behovet förändras. Yrkeshögskolan kan alltså spela en viktig roll för att människor, oavsett bakgrund, ska ges möjlighet att få utbildning och hitta arbete.

Storleken på utbildningarna gör att man på yrkeshögskolan inte har samma tillgång till stödfunktioner som man har på högskolor. För Vänsterpartiet är det en självklarhet att alla studerande på offentligt finansierade utbildningar ska ha samma rätt till stöd, oavsett utbildningsform, för att klara sina studier.

Den som studerar på högskolan har tillgång till en studenthälsa. Det är reglerat i högskoleförordningen. För de studerande på högskolan är det en stor trygghet att det finns en studenthälsa nära till hands, med personal som har tystnadsplikt som man kan vända sig till. Men på yrkeshögskolan har man inte motsvarande rätt till hälsovård. Vänsterpartiet är kritiskt till att den som studerar på yrkeshögskolan inte har samma rätt till hälsofrämjande insatser som man har inom skolan och högskolan.

De tusentals eleverna på Campus Risberg ska i början inga särskilda insatser för att kunna bearbeta skolskjutningen, eftersom elevhälsa inte ingår i vuxenutbildningen. Flera elever från Risberg ska uppleva att det har varit för krångligt att söka hjälp. De har inte ens känt till att kommunens psykosociala stöd har funnits och har i stället fått söka hjälp på egen hand. Så borde det egentligen inte vara.

Regeringen bör utreda möjligheten att göra ett tillägg i förordningen om yrkeshögskolan som ger studerande rätt till hälsovård. Jag yrkar därför bifall till reservation 12.

Anf. 173 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5 så att jag inte glömmer bort det.

Det har varit många bra anföranden i dag, med många viktiga poänger. Det är härligt att veta att vi allihop är överens, i alla fall i teorin, om att det är viktigt att satsa på möjligheten till kompetensutveckling genom hela livet. Vi måste se till att det är möjligt att utveckla sig själv och få omställning i livet och trygghet på en mer flexibel arbetsmarknad, för det är så världen ser ut i dag. Man kan inte förvänta sig att ha samma jobb genom hela livet.

Det finns många olika delar i detta, och därför är det viktigt att vi bygger ut vuxenutbildningen i hela landet. Vi måste vara tydliga med att vi behöver satsa mer och att det måste ske över hela landet och för alla.

Vi ser att vuxenutbildning är avgörande för att olika vägar ska kunna leda framåt. Olika människor behöver olika saker. Det finns folkhögskolor, komvux, YH, lärarutbildning och, inte minst, sfi, som har diskuterats

mycket i dag. Det är därför Centerpartiet satsar på jobbsvenska – för att se till att de som kommer till vårt land kommer i jobb snabbare. Andra partier satsar i stället på att skicka ut dem snabbare, men vi tror att det är bra att ta hand om kompetensen i stället för att skicka ut den.

För att utbildningssystemet, särskilt vuxenutbildningen, ska bli bättre är det också avgörande att vi tar hand om arbetsgivarnas behov. Att fler utbildningar på vuxenområdet utgår från arbetsmarknadens behov är viktigt, inte minst med tanke på regeringens passivitet när det kommer till arbetslöshet och de dåliga framtidsutsikterna just nu.

Utslagningen i samhället gör att vi måste se till att fler som går en utbildning får förutsättningar att gå direkt till ett jobb. Det finns en jättestor kompetensefterfrågan i näringslivet, men många av de arbetslösa har fel kompetens.

Fru talman! I ett snabbt föränderligt samhälle där teknologiska framsteg och förändringar sker snabbt måste vi lyssna på dem som är mitt i smeten och ser hur världen förändras. Så kan vi se till att vi får utbildningar som faktiskt gör nytta.

Det är lite speciellt i Sverige ibland – det får man ändå säga. Varje gång utbildningar här bygger på arbetslivets och företagens behov kommer de som går på utbildningarna i jobb. Tänka sig! Om man lyssnar på företagen när man skapar utbildningar kommer folk att få jobb. Varenda gång det sker i Sverige, oavsett om det är lärlingsutbildningar, yrkeshögskolor eller vad det nu är, blir man överraskad. Wow, är det så? Och varje gång är det så.

Om man lyssnar på företagens behov och skapar utbildningar därefter kommer folk som går dessa utbildningar i jobb. Om vi vill minska den enorma arbetslöshet som finns just nu måste vi se till att vi skapar fler utbildningar som bygger på arbetslivets behov. Där har regeringen fortfarande en stor läxa att göra, oavsett om det handlar om fler platser på YH, mer arbetsmarknadsinflytande på komvux eller fler lärlingsplatser.

Vi ser att andra länder har lärlingsplatser och välutvecklade lärlings-system. Det finns ett litet land väster om oss – Danmark heter det – som har färdiga system. Vi hörde tidigare att Moderaterna tycker om det, och vi fick lite indikationer på att SD kanske tycker om det. Vi vet inte riktigt vad regeringen tycker, för där gör de inget i dagsläget.

Jag hoppas verkligen att vi kan komma vidare med lärlingsutbildningarna. De behövs, och vi vet att de är effektiva. Men då är det avgörande att vi gör anpassningar i den lagstiftning som finns i dag.

I dagsläget kan en företagare få en fråga från en kommun om att ta emot en lärling. När företagaren säger ja och ber att få välja vem det ska bli säger dock kommunen nej. Det är oftast kommunen som väljer vem som får bli lärling, om det inte är särskilda projekt som de projekt man haft i Västra Götaland, som fått undantag. Så här kan vi inte ha det. Om man har ett företag med tio personer är det klart att det är helt avgörande att man får vara med och avgöra vem man ska ta in på sin arbetsplats. Men det får man inte i dagsläget, vilket är jättedumt.

Det är en massa sådana saker som hindrar att vi får effektiva utbildningsinsatser som leder till att människor kommer i jobb. Utöver detta har vi ett helt absurt betygssystem, som nu förhoppningsvis kan ändras, om regeringen kan ta det vidare och man kanske får lite bättre koll på it hos Skolverket. Då kan vi få bort den utslagning som sker i grundskolan.

Just nu har vi en enorm utslagning i grundskolan. Vartenda år kommer 20 000 elever in i vuxenutbildning, många av dem helt i onödan, bara för att vi har ett vansinnigt system i grundskolan. Hur tar vi då hand om dem? Ger vi dem en rak väg in i arbete? Nej, vi parkerar dem på en plats där de inte får någon utbildning som har ett värde innan de ska gå på ett gymnasium där de inte kommer att lyckas därför att de inte lyckades med grundskolan.

Det är så vi hanterar utslagningen i dagens samhälle. Det är jättedumt, och vi förstärker den år efter år. Det är dags att ta lite allvarligare och större steg här. Jag hoppas att regeringen vill öppna upp för diskussioner om detta med oss.

När man gör fler satsningar, även de existerande satsningarna, är det viktigt att varenda peng man lägger går till rätt saker. I dagsläget är det tyvärr rätt mycket fusk. Inte minst inom komvux har det varit mycket diskussioner om det. Där har Skolinspektionen varit jättetydlig. De gjorde en tematisk tillsyn av 20 utbildningsanordnare, och 16 av dem hade problem. Det är inte en jättebra siffra – 80 procent.

Man såg att några av anordnarna rent av var kriminella. Vi har sett exempel där anordnare har tagit in folk och bara gett dem betyg utan att de ens varit i klassrummet. Det är kanske inte riktigt detta vi vill göra med våra skattepengar. Det är nog inte det som leder till jobb heller.

Vi måste se till att varenda krona används rätt. Detta har regeringen sagt att vi måste slå ned på, och Johan Pehrson visade handlingskraft den 30 januari när han sa att Skolinspektionen skulle få 7 miljoner kronor extra till detta. Bra, men mindre än tre månader senare – den 15 april – togs 10 miljoner kronor bort från Skolinspektionen. Alltså, jag vet inte – det är kanske inte det mest seriösa sättet att hantera det här. Man kan inte först ge 7 miljoner i januari och sedan ta bort 10 miljoner i april om man vill att det ska få effekt.

Det var någon som påstod tidigare här att det inte är korrekta siffror. Jag vill hänvisa till vårändringsbudgeten sidan 37 punkt 3.14 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, där anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* minskas med 10 miljoner kronor. Det står i regeringens egen vårändringsbudget. Det är sant. Det är så det ser ut. Detta är inte seriöst. Om vi vill att det ska bli bättre behöver vi göra långsiktiga och seriösa satsningar och också ge myndigheterna de verktyg de behöver för att göra något åt det.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att regeringen började sin regeringstid med att dra ned på vuxenutbildningen. De senaste åren har man kommit i kapp lite mer. Det är jättebra, men i en tid med massarbetslöshet är regeringens ambitioner orimligt låga när det kommer till att skapa förutsättningar för att människor ska komma i jobb.

Jag hoppas att vi får se en bättre väg framöver för regeringen. Vi kan inte acceptera massarbetslösheten och den utslagning som sker i svensk skola och att vi inte får några seriösa svar om detta från dem som har ansvaret för ett Sverige som går framåt.

(Applåder)

Anf. 174 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Livslångt lärande, utbildning, folkbildning och forskning är avgörande för att hitta svar på de utmaningar som vårt samhälle står inför.

Vuxenutbildning, yrkeshögskolor, folkbildning och folkhögskolor erbjuder alla nya vägar till utbildning och bildning genom hela livet. Man kan gå vidare till högre utbildning – kanske forskarutbildning – och landa bland dem som forskar och ligger i kunskapens framkant. Det livslånga lärandet är viktigt för Sverige som kunskapsnation. Vår struktur för utbildning och bildning är ett komplext ekosystem där alla delar behöver vara livskraftiga.

Alla behövs på svensk arbetsmarknad. Med både arbetslöshet för vissa grupper och på vissa platser men också en generellt hög arbetslöshet och låg sysselsättning och dessutom branscher som inte hittar sökande till sina tjänster behövs alla möjligheter att få ny kunskap, byta yrke eller öka sin kompetens inom det yrke man redan har. Fler behöver få möjligheten att hitta sitt drömjobb i små och stora företag runt om i Sverige, i välfärden och i den hållbara omställningen.

Vuxenutbildningen är en bärande komponent i det livslånga lärandet. Komvux erbjuder sfi och grundskole- och gymnasieutbildningar till dem som behöver stärka sin position på arbetsmarknaden. Särskilt viktiga är de olika yrkespaket som leder till branschcertifieringar och vidare ut i arbetslivet. Komvux är också en utbildningsform som öppnar dörren till högre studier för dem som vill gå den vägen när tiden är mogen.

Förutsättningarna för att rekrytera rätt kompetens till rätt plats behöver stärkas. En viktig pusselbit är satsningar på fler utbildningar som säkrar kompetensbehovet för klimatomställningen. Det är viktigt att utöka utbildningarna för framtidens hållbara jobb och säkerställa att det finns attraktiva utbildningsplatser i närheten av de orter där nya jobb skapas.

Miljöpartiet ser också behov av ökat fokus på utbildning för anställning inom bristyrken. Det är inte utan utmaningar, men att rikta yrkesutbildningar mot bristyrken är en strategi för att bättre matcha arbetsmarknadens behov med tillgången på utbildad arbetskraft. Genom att fokusera utbildningar på områden där det finns tydlig brist på kompetens kan arbetsmarknadens mest akuta behov adresseras. Det bidrar inte bara till att fylla viktiga positioner inom bristyrken utan minskar också arbetslösheten genom att säkerställa att de som utbildar sig får relevanta och eftertraktade färdigheter. Det som är svårt nu är ju matchningen. Vi har både hög arbetslöshet och arbetsgivare som inte hittar medarbetare med rätt kompetens.

Ett exempel på kompetensutveckling som behövs för den hållbara omställningen har fokus på cirkularitet. Det skulle kunna vara utbildning för aktörer inom byggsektorn för att de ska kunna få kompetensutveckling inom återanvändning och cirkulärt byggande. Den kompetenshöjningen är viktig både för att förstå hur konstruktioner och materialval påverkar utsläppen och för att förstå hur byggregler, detaljplaner och gestaltungsprogram kan påverka möjligheterna att återbruka.

Det behövs också program och incitament för att utbilda och rekrytera arbetskraft till den hållbara omställningen med fokus på förnybar energi, hållbart skogsbruk och ekologiskt jordbruk. Det är viktigt för att stödja övergången till en mer hållbar ekonomi och för att förbereda för såväl nuets som framtidens utmaningar.

Genom samarbete med lokala företag kan utbildningarna anpassas efter verkliga behov på arbetsmarknaden och ge eleverna och studenterna relevant kunskap som behövs här och nu.

Det behövs också digitala utbildningar och kurser med fokus på gröna teknologier och framtidsinriktade yrken. Det främjar ett livslångt lärande och möjliggör för fler att skaffa sig de färdigheter som behövs.

Fru talman! Vi lever i en föränderlig värld, och det känns onekligen som att förändringarna sker i ett allt högre tempo.

Bland det som kallas globala megatrender brukar nämnas klimatförändringar, globalisering, digitalisering och teknisk utveckling, urbanisering och demografiska förändringar. Allt det här påverkar vår arbetsmarknad och utbildningsbehoven för vår vuxna befolkning.

Sveriges styrka för att hantera förändringar i samhället är och har länge varit utbildning. AI-kommissionen lyfte särskilt fram folkbildningen och fortsatta satsningar inom utbildningssystemet för att Sverige ska fortsätta vara en kunskapsnation i framkant.

Regeringen har också lanserat en STEM-strategi, som redogör för vilka insatser man har gjort tidigare. Den är inte så framåtsyftande men bygger på att Sverige ska kunna vara en del av kunskapsutvecklingen inom naturvetenskap, teknik och matematik.

Fru talman! Dagens barn i förskolan, elever i skolan och på komvux och studenter inom yrkeshögskola och högre utbildning är världsmedborgare och makthavare som har förmågan att vara en del av det hållbara samhällsbygget i ljuset av de globala megatrenderna som kommer att påverka dem och vårt samhälle under hela deras livstid. Det ställer höga krav på hela vårt komplexa utbildningssystem.

Vi kommer alltid att behöva lättillgänglig utbildning för vuxna för att följa med i de här förändringarna om det så är för att lära sig språk och kultur i det land man flytt till på grund av klimatförändringar i sitt hemland, för att byta yrke eller för att skaffa sig ett mer kvalificerat yrke via komvux eller yrkeshögskolan.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2, som handlar om kompetensförsörjning och den hållbara omställningen.

I detta anförande instämde Katarina Luhr (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 april.)

§ 12 Lagändringar till följd av ändringar i EU:s formskyddsförordning

Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU15

Lagändringar till följd av ändringar i EU:s formskyddsförordning (prop. 2024/25:108)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 24 april.)

Anf. 175 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Vi ska nu debattera näringsutskottets betänkande 17 om näringspolitik. Jag står naturligtvis bakom samtliga reservationer från Sverigedemokraterna, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till vår reservation 22 angående punkt 9 om företagens kapitalförsörjning.

Med det sagt vill jag även yrka bifall till utskottets förslag i punkt 20 angående kontantförbud vid handel med järn- och metallavfall. Detta uttrycker jag tydligt eftersom SD och S ensamma utgör utskottsmajoritet på denna punkt och jag inte vill att det glöms bort.

När vi nu ska debattera näringspolitik kan det först och främst konstateras att alla partier i sin retorik naturligtvis vill underlätta för företagande i Sverige. De flesta partier säger sig verka för ökad tillväxt, som i praktiken genererar välstånd och välfärd och i förlängningen ger politiken resurser att fördela och investera. Däremot har vi inte sällan olika åsikter om hur politiken på bästa sätt främjar näringslivet i praktiken, vilket jag återkommer till.

Fru talman! När jag är ute och föreläser för våra medlemmar runt om i landet eller i andra sammanhang berättar om näringsutskottet brukar jag lite skämtsamt säga att vi utgör ett slaskutskott. Med det menar jag ingenting negativt. Jag försöker snarare beskriva hur breda våra beredningsområden är, inte minst inom näringspolitiken.

Det här blir ganska tydligt för den som läser igenom detta betänkande. I dag debatterar vi nämligen bland annat följande: företagsfrämjande, innovationsfrämjande åtgärder, konkurrens från offentlig verksamhet, företags kapitalförsörjning, besöksnäring, marknadsföring av Sverige, industrifrämjande åtgärder, kulturella och kreativa näringar och handel med metallskrot – högt och lågt och lite därtill. Det är med andra ord många breda, viktiga och varierade ämnen som ryms i detta betänkande, och jag kommer inte att hinna beröra samtliga i detalj.

För den utomstående kanske det inte heller finns någon uppenbar röd tråd. Men enligt min mening är den gemensamma nämnaren i Sverigedemokraternas arbete i utskottet att försöka främja näringslivet och skapa goda möjligheter för dem som i Sverige vill göra sin dröm sann genom att satsa på en idé, en tanke eller en innovation, vidareutveckla något annat eller göra samma sak som på sin befintliga arbetsplats men i egen regi. Oavsett bransch och storlek ska det finnas goda möjligheter att förverkliga entreprenörsdrömmar i vårt Sverige.

Förutsättningarna för näringslivet i Sverige påverkas dock inte endast av frågorna i det näringspolitiska betänkande vi debatterar i dag. Inte heller är de begränsade till frågorna som hanteras i vårt utskott. Mer eller mindre samtliga av riksdagens utskott hanterar frågor som har direkt påverkan på förutsättningarna för företagare i deras vardag i Sverige.

Betänkandet som debatterades här nyss var från utbildningsutskottet. Det är naturligtvis så att om vi inte har en rimlig kompetensförsörjning som ger företagare de nyckelkompetenser de behöver för att växa och ska-

pa nästa tekniska innovation eller vad det nu rör sig om, om det inte finns lämplig arbetskraft på arbetsmarknaden, spelar det inte så stor roll vad vi gör i näringsutskottet.

På precis samma sätt måste trafikutskottet säkerställa att vi har en god infrastruktur så att man kan transportera såväl varor som tjänster runt om i Sverige för att de ska finnas där de behövs när de behövs.

På samma sätt arbetar justitieutskottet med frågor som har direkt påverkan inte bara på min vardag som individ utan också på företagares vardag. Det handlar om den otrygghet som har brett ut sig i Sverige. Det kostar uppemot 100 miljarder årligen för näringsidkare att kompensera för de stölder och den skadegörelse som äger rum och att investera i säkerhetshöjande åtgärder. Med den exposén till andra utskott vill jag betona att detta är breda frågor som har bäring i alla riksdagens utskott.

Det vi vill fokusera på i dag är kanske framför allt skiljelinjerna när det gäller näringspolitiken specifikt. Enligt min, och Sverigedemokraternas, mening är politikens uppdrag att skapa goda förutsättningar för näringslivet att verka utifrån. Det handlar om att säkra den kompetensförsörjning jag nämnde och om att garantera en välfungerande infrastruktur och ett rättvist och förutsägbart skattetryck. Det handlar om att garantera trygghet genom att upprätthålla lag och ordning, att avskaffa onödig byråkrati och regelkrångel och att säkerställa låga och stabila energipriser med mera.

Detta får i sin tur, fru talman, utgöra den grundplatta som näringslivet står på och verkar utifrån. Egentligen är detta ganska grundläggande marknadsekonomiska synpunkter, som förvisso aldrig delats av alla partier men som jag i dag bedömer överlag lyser allt mer med sin frånvaro.

Historiskt har det gått en politisk skiljelinje mellan höger och vänster i synen på vad politiken ska göra för att underlätta för näringslivet, hur man ska inter文enera i marknaden och så vidare. Skönmålningen av den så kallade gröna industrialiseringen har dock fått även inbitna förespråkare för marknadsekonomi att öppna för ökad statlig inblandning och i praktiken gett möjligheter för förstörelse av marknadens funktion. Detta gäller såväl i Sverige som i vår omvärld.

Nu är det, precis som vi lyfter upp i reservation 22 angående företagens kapitalförsörjning, svåröverblickat vilka offentliga stöd som finns. När frågan ställs till riksdagens utredningstjänst har till och med den svårt att konstatera den totala summan, alla mottagare och alla utbetalare. Vad kommer från EU genom en svensk myndighet? Vad låser vi upp med svenska medel från EU? Enligt de forskare och myndigheter som har granskat effekterna av det offentliga stödet till näringslivet är det än svårare att dels mäta effekt, dels – om det går att mäta effekt – konstatera att det gav någon effekt att staten engagerade sig på det sättet.

Det är mot den bakgrunden Sverigedemokraterna vill värna om goda förutsättningar för den privata riskkapitalmarknaden i Sverige. Den fungerar som bäst när politiken håller sig borta. Det kanske tydligaste och senaste exemplet på detta är Northvolts konkurs. Det var från början till slut ett osunt påverkansarbete utifrån en ideologisk övertygelse. Detta bidrog till att politiken och det privata näringslivet fattade beslut som man inte hade gjort för en annan verksamhet i en annan bransch utan de här gröna, glittriga orden kring projektet.

Det här ledde i slutändan till att staten betalade ut över 600 miljoner i allmosor. Det ledde till att nästan 6 miljarder av AP-fondernas gemensamma pensionsförvaltning gick om intet. Det ledde till en kapitalförstörelse på sannolikt över 100 miljarder som vi inte får tillbaka, kapital som kanske i stället hade gått till det lilla och levnadskraftiga företaget om det inte var så att politiken förledde och lurade till investeringar i dessa projekt. Inte minst politiken, statliga myndigheter, statliga och kommunala bolag och andra bidrog och blåste upp den bubbla som sedan sprack. Det måste vi undvika i framtiden. Det är mot den bakgrunden vi också gör denna skiljelinje i svensk politik när det gäller synen på politikens roll och synen på vad vi ska göra och hur vi bäst skapar förutsättningar för näringslivet.

Jag är övertygad om att vi bäst gör det genom att ta ett steg tillbaka, låta näringslivet göra sin grej och låta marknaden sköta det hela utan att politiken intervenerar för stort.

Jag vill avslutningsvis nämna det tillkännagivande som föreslås med Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna som avsändare i utskottet rörande kontantförbud vid handel med järn och metallavfall. Detta är en angelägen fråga. Bransch och polis har lyft den länge. Stöldgods kan säljas och kontanter kan erhållas för den kriminella. Vi tycker att digitala spår gör det mycket svårare att komma undan med den typen av skumraskaffärer, och jag ser fram emot regeringens återkoppling och agerande i frågan. (Applåder)

Anf. 176 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Det finns, som alltid när Tobias Andersson håller anföranden i näringspolitiska debatter, mycket att säga. Jag vill dock hålla mig till Sverigedemokraternas reservation kopplad till en nationell innovationsstrategi, även med hänvisning till det Tobias Andersson precis sa om Sverigedemokraternas syn på politikens involvering i just marknaden.

Vi socialdemokrater har ju föreslagit en innovationsstrategi i tre kommittémotioner nu, fru talman, och vi är ganska stolta över det. Vi har blivit förlöjligade av regeringspartier. Man har sagt att politiken inte ska peka ut teknikområden och att politiken inte ska lägga sig i marknaden.

Jag blev därför ganska fundersam när jag såg den här reservationen från Sverigedemokraterna. Jag tror att det är reservation 22 som handlar om just innovationsstrategi. Jag skulle vilja höra lite från Tobias Andersson vad Sverigedemokraterna menar med innovationsstrategi, med tanke på att man också har motsatt sig väldigt mycket av de insatser i svenska innovationssystem som görs av bland annat Vinnova.

Det kanske inte var reservation 22, fru talman. Jag ber om ursäkt. Jag tror att Tobias Andersson har koll på vilken reservation jag menar.

Anf. 177 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Jag väljer att inte gissa den exakta siffran, men jag vet att det i alla fall inte var 22. Jag förstår absolut vad Daniel Vencu Velasquez Castro åsyftar.

Från Sverigedemokraternas sida är det egentligen ganska enkelt. Det är klart att vi värnar om att Sverige även i framtiden ska vara ett innovationsland i den absoluta världsklassen. Den mer historiska debatten i detta – som jag hade med den tidigare näringsministern från Daniel Vencu Velasquez Castros parti när de innehade den positionen – handlade om vad

som skapar innovationer. Är det ett enskilt litet företag, eller är det en myndighet som kan välja och peka ut nästa tekniska landvinning?

Det man hittills har gjort från regeringsunderlaget är att man i dialog med branschen har gett Vinnova i uppdrag att efterlysa vilka de stora tekniska områdena är, där vi ser globala landvinningar som Sverige borde bli bättre på att anamma teknologi från eller där Sverige borde vara en del i att driva innovationen framåt. Mot den bakgrunden har man från Vinnovas sida också begränsat sitt uppdrag lite kring var man lägger fokus. Det tycker jag är positivt.

Jag ska vara tydlig med att det finns delar av Vinnovas verksamhet som jag vet är värdefulla. Det har åtminstone historiskt också funnits delar som mitt parti har varit starkt kritiskt till. Jag debatterade detta en gång med ministern vid det tillfället – jag tror att det var Ibrahim Baylan. Då hade jag gått igenom de dåvarande projekt som var utestående från Vinnovas sida. Jag noterade i den debatten att det från Vinnova hade gått pengar till ett svenskt skogsföretag för att arbeta med genuscertifierat skogsbruk. Det kanske inte var vad jag tyckte var att skapa stark innovationsförmåga i Sverige.

Med det sagt finns det ju annat myndigheten gör som är bra. Det är också därför vi har strömlinjeformat myndighetens arbete och resurser.

Anf. 178 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Det uppdrag Vinnova fick av regeringspartierna och Sverigedemokraterna har presenterat sin slutrapport. Där har man också kommit fram till vilka sex prioriterade teknikområden man tycker att regeringen ska fokusera på. Detta är ju någonting som bland andra Tobias Andersson gav i uppdrag, eftersom även Tobias Andersson skrev under den debattartikel som regeringsunderlagets partier skrev i Dagens industri.

Det är klart att man blir fundersam. Vinnova har nu gjort detta arbete, och Sverigedemokraterna vill att man ska arbeta fram en innovationsstrategi. Ändå föreslås det inte i de regeringsförhandlingar Sverigedemokraterna har. Man har alltså ambitionen att ha en innovationsstrategi, men när det väl kommer till kritan väljer man att inte föreslå det – trots att det är det som Svenskt Näringsliv, Swedish Incubators & Science Parks och industrins parter efterfrågar, det vill säga att Sverige ska tala om vilken färdriktning vi ska ta så att vi kan bli det mest innovativa landet i världen.

Man ska komma ihåg att Sverige har varit världens mest innovativa land. Men nu halkar vi efter, eftersom andra länder håller på att komma i kapp. En innovationsstrategi hade verkligen sett till att vi återigen accelererade det arbetet i ett läge där vi utkonkurreras av andra länder och deras tekniksprång.

Därför skulle jag vilja veta varför Sverigedemokraterna väljer att föreslå det i sin kommittémotion men inte att prioritera det i de regeringsförhandlingar man har haft. Min bild är att man gav Vinnova ett uppdrag, att Vinnova presenterade det och att man nu vill se en innovationsstrategi. Kommer Sverigedemokraterna att presentera det och kämpa för en innovationsstrategi – och menar Tobias Andersson då att det här inte är ett sätt för politiken att lägga sig i marknaden?

Anf. 179 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att konstatera att jag blir lite förvirrad i den här debatten när Daniel Vencu Velasquez Castro går upp och säger att Sverigedemokraterna inte förespråkar en innovationsstrategi. Det gör han i ett replikskifte om en innovationsstrategi, utifrån en reservation från Sverigedemokraterna där en innovationsstrategi föreslås. Det blir lite svårt att reflektera över varför vi inte driver en fråga när vi debatterar hur vi driver den frågan i det betänkande som vi debatterar här i dag.

Med det sagt är det naturligtvis så att man inte får hundra procent av det man vill när man samarbetar med flera partier. Det är också så att det här är en fråga som får anses ligga utanför det Tidöavtal som vi har skrivit på – om det inte skulle tillskjutas budgetmedel, eftersom det då blir en budgetförhandlingsfråga. Men det är uppenbart att Sverigedemokraterna driver den här frågan, för annars hade Daniel Vencu Velasquez Castro inte haft en reservation om frågan att gå upp och replikera på mig om.

Sedan är det alltid lätt att vara efterklok, och det är väl positivt att Socialdemokraterna nu driver på för främjad innovation. Det är också så att vi kan konstatera att man under åtta år valde att inte gå fram med de förslag som man i dag är väldigt stolt över att företräda i rollen som oppositionsparti i Sveriges riksdag.

Med det sagt: Jag står fast vid det jag sa om att politiken inte kan avgöra exakt vad nästa innovation är. Däremot har politiken ett ansvar att lyssna på såväl bransch som myndigheter när det gäller vad de tror att Sverige kan dra nytta av i den innovationsutveckling som sker världen över i dag. I stället för att säga till en myndighet att den ska pyssla lite med innovation tycker jag att det är rimligt att säga: Var finns de stora möjligheterna? Hur fokuserar vi på att ta till vara just dem? Därmed blir det en liten inramning av fokuset för denna myndighet. Det tycker jag är fullt rimligt.

Jag tackar dock Daniel Vencu Velasquez Castro för dessa frågor, fru talman.

Anf. 180 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Det har snart gått tre år sedan Tidöregeringen tillträdde, och det är faktiskt bara att konstatera att det går dåligt för Sverige. Hög arbetslöshet och låg tillväxt har varit konstanter genom den här regeringens styre. Man hoppas att marknaden själv ska lösa de problem som svenska företag står inför.

Vi socialdemokrater har återkommande under mandatperioden levererat flera förslag som skulle stärka Sveriges konkurrenskraft och underlätta för företagare i tider av inflation och, numera, tullkaos. Det är en orolig värld som svenska företagare och löntagare möter, och tyvärr möts de av en regering som inte har förmågan att svara upp mot den oron.

Vi socialdemokrater har föreslagit en bred energiöverenskommelse för att man ska sluta polarisera elen och börja producera mer el i vårt land. De gamla skyttegravarna behöver överges, och vi måste i stället komma överens om en av Sveriges viktigaste förutsättningar för tillväxt och välbefinnande i det elektrifierade samhälle som växer fram.

Vi har också föreslagit ett reformerat system för korttidsarbete. Finanskrisen 2008 visade hur dåligt rustat Sverige var att stötta företag så att de inte skulle behöva säga upp folk. Det var ett av de mest använda krisstöden under pandemin, och därför har vi socialdemokrater föreslagit det som en

åtgärd för att stötta företag i den nya turbulenta tid vi befinner oss i. Näringslivet och facken vill se ett reformerat system för korttidsarbete, och en färdig utredning ligger på regeringens bord – men ingenting händer.

Det är uppenbart att vi befinner oss i ett teknikskifte och att Sverige, som har varit världens mest innovativa land, utmanas av andra länder. Det har pågått under lång tid, och därför har vi socialdemokrater i snart tre års tid föreslagit att regeringen tar fram en innovationsstrategi. Det är lyckosamt att andra partier också har vaknat på den fronten.

Vi behöver en innovationsstrategi för att klara den gröna omställningen, stärka den svenska konkurrenskraften och skapa nya jobb i hela vårt land. Våra grannländer har arbetat fram offensiva innovationsstrategier, och organisationer som Svenskt Näringsliv, Swedish Incubators & Science Parks och många fler har pekat på behovet av just en sådan strategi för att stärka svensk konkurrenskraft. Men regeringen väljer att inte göra det. Vi tror att det är en felprioritering.

Fru talman! Många företagare är oroliga för vad denna omvälvande tid kommer att betyda för deras verksamhet. Många löntagare är oroliga för sina jobb. Kommer de att bli ännu en siffra i den höga arbetslöshet som bara fortsätter att växa? När den oron sprider sig skulle politiken behöva visa ledarskap och färdriktning mot en framtid där människor får jobb, inte förlorar dem, och där företag växer, inte går i konkurs.

Fru talman! Den turbulenta tid vi lever i är ett resultat av högerpopulistisk politik. Många i den här kammaren, framför allt Sverigedemokraterna, anklagade oss för att svartmåla Donald Trump. Vi blev utmålade som alarmister. Då valde människor i den här kammaren att nominera Donald Trump till Nobels fredspris. Partiledaren för Sverigedemokraterna valde att kalla Donald Trump en frisk fläkt.

Tyvärre visade det sig att alla vi som varnade för vad Donald Trump och högerpopulism kan komma att innebära fick rätt, fru talman. Vi ser nämligen nu vad som händer med världen när högerpopulister får styra: kaos – fullständigt kaos. Kulturkrig, impulser och ökad protektionism är resultatet. Moderaternas systerparti i USA har helt abdikerat för de krafter man själv har gjort sig beroende av här hemma i Sverige.

Världsekonomin och företag – framför allt svenska företag, fru talman – behöver förutsägbarhet, långsiktighet och fungerande demokratiska principer som dikterar villkoren på en global marknad. Det måste vi i Sverige visa, och vi behöver ta på oss ledartröjan när allt fler länder vänder sig till protektionistiska lösningar. Det görs inte med mer högerpopulism, fru talman.

Även här hemma i Sverige har populism lett till osäkerheter i näringslivet. I början av mandatperioden aviserade Sverigedemokraterna att de skulle kunna tänka sig att lägga ned myndigheten Vinnova, alltså vår innovationsmyndighet. I den första budgeten man presenterade i Tidösamarbetet gjorde man också kraftiga nedskärningar på Sveriges innovationssystem. Regeringen valde att gå Sverigedemokraterna till mötes, och man skakade om hela det ekosystem som har byggt ett välfungerande svenskt innovationssystem.

I senare budgetar valde man att återföra de pengarna, och så kallade man det en satsning. Man har skapat en ryckighet, fru talman, som gör att näringslivet inte kan lita på politikens förmåga att skapa ett robust system som främjar innovation och entreprenörskap. Sverige behöver inte popu-

lism eller ryckighet; Sveriges näringsliv behöver robusthet, långsiktighet och stabilitet. Det får det inte med den här regeringen.

Fru talman! Jag har redogjort för vad vi socialdemokrater vill göra för att stärka det svenska näringslivet – för att inte bara rädda jobben utan skapa fler jobb i Sverige.

Vi vill stötta de små och medelstora företagen genom en tulljour. Det är välkommet att regeringen har hörsammat det förslaget från oss, men på punkt efter punkt verkar regeringen fortsätta ha på sig sina ideologiska skygglappar i stället för att inse faktumet att det går dåligt för Sverige.

Det svenska näringslivet behöver en regering som kan stötta upp för att inte hela notan för de kriser vi ser ska betalas genom uppsägningar av svenska arbetare.

I stället ser vi hur regeringens politik förvärrar situationen i Sverige ytterligare. Nu behöver svenska företagare och löntagare betala priset. Det är sorgligt att bevittna, fru talman, men det gör mig ännu mer beslutsam vad gäller att Sverige behöver en annan riktning och är i akut behov av ett maktskifte senast 2026.

Avslutningsvis skulle jag vilja yrka bifall till Socialdemokraternas reservation 1 i betänkandet.

Anf. 181 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Nu är det näringspolitisk debatt igen. Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Vad är näringspolitik? Jo, det är politik som ska ge bästa möjliga förutsättningar för våra företag att verka i Sverige på en konkurrensutsatt marknad. Det är däremot rent skadligt när politiken går in med riktade pengar i olika näringslivsprojekt. Det skadar näringslivet, och som Tobias Andersson nyss nämnde hände det med Northvolt. Statsstöd ska gå till forskning, inte till företag. Resultatet blir ofta något helt annat än vad syftet var. Marknadsekonomi byts ut mot kommandoekonomi, vilket begränsar den fria konkurrensen. Sådan ekonomi tillhör endast totalitära stater, exempelvis Kina.

Småföretag och exportföretag är roten i Sveriges ekonomi. Bland de exportföretag av yttersta världsklass som vi har i Sverige kan nämnas Volvo, Scania, ABB, Atlas Copco, Epiroc, Ericsson och Astra Zeneca. Vår exportindustri står för 52 procent av bnp. Det är inte utbyggnad av det offentliga samhället med fler myndigheter som ger tillväxt – tvärtom.

Det är viktigt att vi nu kopplar bistånd till handel i större omfattning. Detta sker nu via vår handelsminister Benjamin Dousa, bland annat genom nya handelsavtal utanför EU och USA, exempelvis med Latinamerika, Asien och Nya Zeeland.

Vi måste resa mer i världen för att ta hem order till företagen. Vi måste flyga mer, åka mer tåg och åka mer bil.

Vad är det som bygger företag? Jo, det är människor med kreativa tankar och entreprenörskap som är beredda att riskera eget kapital. Det är människor som är beredda att ta ett större ansvar. Vi måste ge småföretagen bättre villkor att växa. Vi måste underlätta genom mindre regelbörda och pålagor. Vi måste bygga ett bättre företagsklimat med färre regleringar som underlättar entreprenörskap och nya företag.

Fru talman! Vad bör vi i riksdagen göra för att underlätta för företagen? Den låga tillväxten – den har varit cirka 1 procent de senaste åren – är en stor utmaning för såväl EU som Sverige. Det ser heller inte mycket bättre ut framgent, i synnerhet inte nu när det är så rörigt ute i världen – det påverkar. EU har tagit fram Draghirapporten för ökad konkurrenskraft. Det är ett steg i rätt riktning; vi får se hur långt det räcker.

EU halkar efter USA, som leder världens tillväxt med en tillväxt på cirka 3 procent. Nu när Trump öser på med tullar och skatt på frihandel återstår det dock att se var det landar. Det Trump håller på med nu kommer att slå väldigt hårt mot USA självt, inte bara mot andra länder.

Tullarna från USA slår hårt mot svensk exportindustri. Just nu är tullarna 10 procent, med några undantag. De är 25 procent på stål och aluminium samt på derivat. De är även 25 procent på personbilar samt på vissa fordonskomponenter och vissa lastbilar. Hittills har tjänstesektorn klarat sig utan tullar, och jag hoppas att det fortsätter så. Det viskas ibland att EU vill lägga mottullar på tjänstesektorn, men det tror jag inte vore särskilt bra.

Fru talman! USA utvecklar, Kina kopierar och EU reglerar. Så har det varit under de senaste tio åren. Tyvärr ägnar EU-kommissionen alldeles för mycket energi åt att införa olika typer av regleringar och kontroller. Exempelvis vill kommissionen reglera sönder vårt skogsbruk. Vi måste få stopp på det. Våra skogar är bland de mest välskötta i hela världen. De har skötts i generationer av familjer och företagare.

Detta gör att Europa tappat konkurrenskraft. Vi behöver ta fram fler reformer för tillväxt. Vi behöver också en enklare tillståndprocess för gruvnäring och annan industri. Exempelvis bör miljöbalken kraftigt reformeras och förenklas. Här har vi ett jobb att göra. Jag tror dock tyvärr att detta är en av de svåraste lagarna att ändra och få enighet om i riksdagen.

Vi måste underlätta för innovation och utveckling av företag och exempelvis öppna nya gruvor för att i högre grad bli självförsörjande på metaller och minska vårt beroende av Kina och Ryssland.

LKAB är ett draglok i Norrland och levererar 70 procent av Europas malm. Kvaliteten är av yttersta världsklass. Nu är en ny gruva i Kiruna, Per Geijer-gruvan, snart klar att öppnas – kanske inom fem år. Sveriges stålindustri ska fortsätta att fokusera på kvalitet. Kvaliteten på det stål SSAB tillverkar just nu är den högsta i världen. Det är inte dåligt! Det är en stark konkurrensfaktor.

Fru talman! Mindre företag drabbas hårt av regelkrångel. Vi vill se mindre krångel, mer möjligheter och mer utrymme för entreprenörskap.

Flera företag i min hemkommun Norrtälje, som jag fortfarande har väldigt nära kontakt med, berättar hur de bemöts av statens myndigheter, som kommer ut och hotar dem. Arbetsmiljöverket lär vara värst. Man säger att företagen har fel arbetsmiljöplan. Det är alltså en pärm i hyllan som det är fel på. När de frågar handläggande tjänsteman vad de gör för fel får de till svar att tjänstemannen inte är någon konsult. Det är inte så lätt att vara småföretagare då, vill jag hävda.

Minska regelkrånglet! Flera – inte minst EU – driver på med nya regler. Det finns galet många regler. Till exempel måste företag med tio anställda ha en arbetsmiljöplan och en jämställdhetsplan. Det är högst tveksamt hur detta skulle vara bra för små företag. Jag ser ingen nytta i det. Det

gör att många företag i dag väljer att ha max nio anställda för att slippa undan det här krånglet.

Dessutom borde både kommuner och statliga myndigheter ha tjänstegarantier. Länsstyrelsen och Lantmäteriet är exempel på myndigheter som har långa handläggningstider.

Fru talman! Äganderätten är en del av Moderaternas dna. Det gäller alla frågor, oavsett om det handlar om skogspolitik eller representation i bolagsstyrelser. Det är en stor fråga för oss att äganderätten är suverän i samhället.

En fråga som har uppmärksamats är att markägare i norra Sverige får se sin mark tas i anspråk av andra näringsidkare med länsstyrelsens och andra myndigheters goda minne. Rennäringen är en del av den svenska kulturen, men den får inte inkräkta på äganderätten och andra samhällsområden.

Fru talman! Jag går vidare till att tala om illojal konkurrens. Vi bör ta fram tydligare lagstiftning för att begränsa konkurrens från kommuner och stat mot företag. Det gäller exempelvis kommunala gym. Vissa statliga bolag konkurrerar, till exempel Arento, som är ett uthyrningsföretag i nedre Norrland som konkurrerar genom att hyra ut byggmaskiner. Svevia konkurrerar också till viss del med entreprenadrörelse och gör mycket jobb åt Trafikverket.

I eftermiddags fattades det beslut här i kammaren om gårdsförsäljning. Det var efterlängtat. Tyvärr är Folkhälsomyndigheten inne och ska grusa det bästa med detta. Vi får se hur allt landar – jag hoppas att de begränsar sin dubbelkontroll över det här.

Vad gör ett företag när lönsamheten går ned? I första hand ser man över sin organisation och sina kostnader. Ett företag kan inte göra som politiskt styrda organisationer och bara höja skatterna. Företag måste vara konkurrenskraftiga och måste ibland sänka priset på sina varor för att få dem sålda. Det är skillnaden mellan marknadsekonomi och planekonomi.

Fru talman! Det är av största vikt att vi i riksdagen tar ansvar för infrastrukturen så att den fungerar för våra företag. Vägnätet är under all kritik i delar av Sverige. Därför är det mycket bra att regeringen höjer anslagen för underhåll av vägnätet. Det kanske borde ha gjorts tidigare.

Östlig förbindelse bör byggas här i Stockholmsregionen, som står för 40 procent av bnp i Sverige. Tvärförbindelse Södertörn bör byggas för att koppla ihop Norviks hamn med Stockholm så att man slipper köra in alla bilar till Stockholm och runt och söderut. Arlanda måste förstärkas och återta sin plats på kartan som internationell flygplats. Vi har tappat en massa kraft de senaste åren där. Kort sagt: mer flyg, mer bil och mer tåg.

Fru talman! Energipolitiken har havererat på grund av de rödgröna partierna. De har stängt ned sex av våra tolv reaktorer – fullt funktionella reaktorer. Samma partier har haft en dröm om att ersätta dem med vindkraft – som fungerar bra när det blåser. Ungefär 60 procent av årets timmar fungerar det. Sedan fungerar det inte alls. Det duger inte att ha vindkraft, som är väderberoende. Vi måste ha robust energi i form av vattenkraft och kärnkraft.

Det viktigaste för företagen är lägre skatter, lägre skatter och mindre regler.

Anf. 182 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:
Fru talman! Jag tackar Kjell Jansson för anförandet.

Som jag lyfte fram i mitt anförande lever vi i oroliga tider då väldigt många får se sina jobb försvinna. Vi ser företag som tyvärr behöver säga upp väldigt mycket folk. Vi har ju erfarenhet av vad som kan hända när svenska företag är så utsatta som de är just nu. Under finanskrisen 2008 blev uppemot 100 000 människor arbetslösa som ett resultat av krisen. Därför var det bra att vi under pandemin införde ett system för korttidsarbete. Enligt Tillväxtverket och Tillväxtanalys räddades 40 000 jobb under 2020 på grund av det här systemet.

Systemet var dock inte felfritt. Därför tillsatte vi socialdemokrater en utredning för att reformera systemet för korttidsarbete. Den utredningen har presenterat sina förslag, som bland annat vi socialdemokrater gång efter annan har motionerat i näringsutskottet om att regeringen ska gå vidare med. Nu har även industrins parter vädjat till regeringen. I det kaos som har skapats av högerpopulister på andra sidan Atlanten vädjar industrins parter, både företag och fack, till regeringen om att gå vidare med förslagen om ett reformerat system för korttidsarbete.

Jag skulle vilja fråga ledamoten Kjell Jansson, som representerar Moderaterna, som sitter i regeringen: Varför väljer regeringen att inte gå vidare med utredningens förslag om ett reformerat system för korttidsarbete? Vad för andra konkreta åtgärder har regeringen och Moderaterna för att se till att företag inte behöver säga upp människor i det potentiella handelskrig som vi ser växa fram?

Anf. 183 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Daniel Castro för frågorna.

Vi börjar med pandemin. Man gick in med stimulansåtgärder – det är alldeles korrekt. De var bra just då, men det var fråga om att stoppa blodflödet med gasbinda. Konsekvenserna av allt som gjordes under pandemin för företag – man slapp betala in skatt, fick uppskov och så vidare – kommer ju nu. Det är nu konkursvågorna från pandemin kommer. Många företag går i konkurs, även i Stockholms innerstad. Det gäller i synnerhet personaltung verksamhet som affärer som har öppet och säljer produkter. De har det tufft.

Arbetslösheten har absolut ökat. Det kostar mycket pengar när företag går i konkurs. Därför har regeringen nu infört rotavdrag för att stimulera byggbranschen, som inte heller går särskilt bra med tanke på att man måste bygga när det finns folk som vill köpa eller bo. Man kan inte bara bygga för att man ska bygga. Man måste se till att få avkastning på byggnationen. Rotavdraget kritiserar ni socialdemokrater hårt. Det är ofattbart för mig. Byggjobbarna får jobb. Barnfamiljer kan bygga om badrummet och så vidare, och halva arbetskostnaden kommer tillbaka. Ja, det kostar några miljarder, men det är ändå inga stora pengar. Det är en reform som görs för att bromsa det här.

Sedan kan man inte göra allt, och jag tycker inte att regeringen ska göra allt. Vi försöker avvakta och se var detta landar. Jag tror inte att det kommer att hålla med så höga tullar som i dagsläget. Jag tror faktiskt att herr Trump kommer att få backa.

Anf. 184 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Det kan mycket väl vara så att det rotavdrag som regeringen har presenterat skulle skapa fler jobb inom byggbranschen. Men att framhålla detta som regeringens stora bostadspolitiska reform är anmärkningsvärt i ett läge där vårt land har en akut bostadsbrist men det absolut inte byggs några bostäder. Nu ska vi dock hålla oss till näringsutskottets betänkande om näringspolitik, fru talman.

Jag frågade om korttidsarbete. Det som Kjell Jansson säger är väldigt intressant. Det är nästan som att Kjell Jansson vill att industrin ska bli religiös och tro på Kjell Jansson. Kjell Jansson tror inte att Donald Trump kommer att gå vidare med de här tullarna, och industrin får hoppas att Kjell Jansson har rätt. Men jag tror att anledningen till att industrins parter vill att man ska gå vidare är att man ser de många kriser som växer fram. Ett potentiellt handelskrig mellan USA och Kina påverkar ju även svenska företag och hela värdekedjan.

Det är just därför det har lyfts fram att man bör gå vidare med förslagen om ett reformerat system för korttidsarbete så att det finns på plats när väl krisen kommer. Risken är att det inte kommer att finnas på plats, och då behöver man agera skyndsamt. Men man kan inte göra det. Det kan också bli så att systemet för korttidsarbete slår fel för att man inte har gått vidare med de förslag som utredningen har presenterat och som nu ligger på regeringens bord.

Jag kan förstå att regeringen inte vill gå vidare med förslag som vi socialdemokrater lägger fram, även om jag tycker att det är dumt. Men jag kan inte förstå att regeringen helt negligerar industrins parter. Både fack och arbetsgivare, samtliga industriföretag i Sverige, vädjar till regeringen: Gå vidare med förslagen om ett reformerat system för korttidsarbete, annars kommer det att stå svenska företag dyrt! Varför vill Kjell Jansson och Moderaterna inte göra det?

Anf. 185 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Korttidsarbete kan ju vara en del. Nu kan jag inte gå in på detaljer, men det utreds säkert nu vilka kostnaderna blir.

Om ledamoten Daniel Castro är uppdaterad vet han att Sverige står inför ett mycket allvarligt läge och måste rusta upp försvaret, vilket kommer att kosta många miljarder. Vi kan inte prioritera allt annat i det här läget. Man måste faktiskt prioritera. Försvaret överglänser allt annat just nu, om vi ska rädda vårt lands säkerhet i första hand.

Visst är det lågkonjunktur. Jag har själv drivit företag i 26 år och vet att det ibland är tufft. Det gäller att spara i ladorna så att man klarar sig. Det är upp och ned. Så är det att vara ute i näringslivet. Det är inte bara guld och gröna skogar, som många tror.

Anf. 186 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt begära replik, men Kjell Janssons anförande väckte en hel del frågor hos mig. Jag kommer att ställa två korta frågor.

Kjell Jansson sa att statsstöd hade gått till Northvolt och annan industri och att det aldrig ska få hända igen. Samtidigt har regeringen kvar både Klimatklivet och Industriklivet som två viktiga hörnpelare. Då undrar jag:

Om man aldrig ska kunna ge statsstöd till svensk industri igen, vad ska i så fall de här pengarna användas till?

Min andra fråga är hur det här med att statsstöd aldrig ska få ges går ihop med regeringens satsning på 600 miljarder till ny kärnkraft. Det är dubbelt så mycket som satsningarna på försvaret just nu, vilket Kjell Jansson just sa är det viktigaste och det som absolut går först.

Anf. 187 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Katarina Luhr för frågorna.

Vi börjar med statsstöden. Jag sa väl inte "aldrig mer". Jag sa att jag hoppas att det inte blir något mer av det här. Vet Katarina Luhr hur mycket statsstöd som ges varje år av staten? Jag har fått en utredning från riksdagens utredningstjänst. Det var inte lätt att få det glasklart hur mycket det är, men lågt räknat är det 150 miljarder om året.

Det är osunt. Många av de bidragen är osunda och behöver ses över. Det är den myndighet som nämnts tidigare, Vinnova, och andra som delar ut bidrag. Energimarknadsinspektionen med flera delar ut bidrag.

Vi ska vara oerhört försiktiga med stöden till företag. Vi ska med skattemedel i första hand satsa på forskning och utbildning. Vi ska se till att vi har en robust utbildad befolkning med högteknologiskt kunnande för att kunna möta världskonkurrensen.

När det gäller kärnkraften är det fråga om lån. Det är inga bidrag utan lån. Det redovisas i finansieringen av det. Vi ska fatta beslut om det i närtid. Staten lånar upp billigare än vad någon annan gör. Ingen kan låna upp billigare än staten. Det finansieras sedan via elavgifter.

Anf. 188 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Tack, Kjell Jansson, för svaren!

Jag tycker fortfarande att min fråga kvarstår. Vad ska Klimatklivet och Industriklivet användas till framöver?

Kjell Jansson lyfte fram att vi måste flyga mer och köra mer bil. Där är min första fråga egentligen: Varför?

Min andra fråga är hur vi ska köra bil om vi inte har någon batteritillverkning framöver i Europa.

Anf. 189 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Katarina Luhr!

Om vi börjar med Klimatklivet och Industriklivet hoppas jag, som jag sa, att man är restriktiv med att dela ut pengar. De finns, och delar av dem är EU-pengar. Man ska vara oerhört restriktiv. Det finns nu ett företag, som ledamoten känner till, som är och knackar på dörren och vill ha pengar. Det är Stegra. Det hoppas jag att det inte får, om jag ska tala klartext.

Nästa fråga gällde att vi ska flyga mer. Sverige är ett exportland. Ska vi ta hem affärer måste vi ut i världen och göra affärer. Vi kan inte sitta hemma och tro att de kommer hit och vill köpa grejer av oss utan att vi gör avtal. Företagen har alltid varit ute i världen och gjort avtal och affärer. Det är vad vi måste göra.

Vi måste också ha en befolkning som kan köra bil till jobbet för att människor ska kunna försörja sig själva och sin familj. Det finns inte tunnelbana längre än upp till Mörby och ned till Norsborg eller Alby, där den

slutar. Vi måste också ha bilar, i synnerhet i Stockholms län, för att det ska fungera att ta sig till jobbet.

Bilen är en motor för näringslivet. Det är oerhört viktigt för näringslivet att människor kan ta sig från punkt A till punkt B. Allt annat är att inbilla sig saker som inte fungerar. Ska människor åka cykel, eller hur tänker sig ledamoten det?

Vi måste åka mer flyg och mer bil – och även mer tåg, om de fungerar. Problemet med tågen är att de aldrig går i tid. Vi har många kollegor nere i södra Sverige som har in i helskotta med problem att ta sig upp till riksdagen.

Anf. 190 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Näringspolitik är nu ämnet för debatt. Det gäller ett betänkande som inrymmer så mycket som 150 yrkanden som har resulterat i 53 reservationer under 22 beslutspunkter. Det är ett mastigt betänkande.

Det råder ingen tvekan om att partierna vill väl och att alla har sina lösningar som givetvis skiljer sig åt. Det blir även tydligt när det gäller tillkännagivandet, som också nämndes här, som utskottet föreslår för riksdagen när det gäller kontantförbud för handel med järn- och metallavfall.

Alla partier är egentligen överens om att det bör införas. Men att göra en särlösning på miljörättens område är kanske inte så lämpligt då det pågår en utredning där förslag kommer att remitteras under våren och förhoppningsvis innefatta fler områden än järnskrotsavfall. Nåväl, jag tänker inte göra något stort pådrag från mig eller Vänsterpartiet med anledning av det här tillkännagivandet.

Historiskt sett har näringslivsklimatet varit bra i Sverige och har följt de förändringar som har skett i samhället. Det som däremot har hänt sedan tron på att avregleringar ska göra samhällsservicen bättre och billigare är att oseriösa företag och aktörer har kommit in på svensk arbetsmarknad och skor sig enormt, och pengarna kan till och med finansiera kriminalitet.

I dag finns det stora problem med hur offentlig upphandling tillämpas. Alltför ofta är lägsta pris vägledande. Det leder till att oseriösa företag vinner upphandlingar genom att hålla priserna nere på bekostnad av en god arbetsmiljö och rimliga arbetsvillkor.

På senare år har även kriminella gäng etablerat sig i välfärden efter att ha vunnit upphandlingar. Utvecklingen är systemhotande och måste stoppas. Inom den offentliga upphandlingen saknas bland annat en nationell koordinering mellan de upphandlande myndigheterna. Det medför att oseriösa företag som upptäcks i en kommun eller en region kan fortsätta att bedriva sin verksamhet i andra delar av landet.

Fru talman! För att komma till rätta med dessa problem borde regeringen utreda möjligheten att upprätta system där samtliga upphandlande myndigheter och statliga och kommunala bolag måste delta samt utreda inrättandet av en så kallad svart lista över oseriösa företag.

Här passar det, fru talman, att jag yrkar bifall till vår reservation 15 som handlar just om hur offentlig upphandling hanteras och reglerna tillämpas. Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men vi lyfter fram reservation 15.

Näringspolitik har enormt stort genomslag när det gäller hur ett samhälle kan utvecklas och hur småföretag kan startas och utvecklas. Det finns massor att säga om hur staten egentligen skulle kunna stödja, uppmuntra

och främja tillväxt med förhållandevis små medel från en statsbudget om synen på vad som är osund konkurrens hanterades sunt.

Det är skyhög arbetslöshet i Sverige, men det bästa som den här regeringen kommer på är att öka rotavdraget från 30 till 50 procent upp till högst 50 000 kronor per person och år. Vilka är det som mest använder sig av avdraget? Inte är det den arbetslösa byggnadsarbetaren eller den varslade undersköterskan. Det ska ni ha klart för er. De har inte råd med det.

Sverige är ett land som har naturresurser som är eftertraktade i hela världen. Sverige har tung industri i världsklass, vilket också har nämnts här av andra ledamöter, och vill genomföra grön omställning som ett av de första länderna i världen. Men regeringen lägger miljarder på att rika personer ska kunna renovera sina villor eller fritidshus i Spanien. Snacka om prioriteringar!

Satsningar borde givetvis göras på bland annat förnybar energiproduktion och smarta elnät, järnvägar, elvägar, utbyggd cykel- och kollektivtrafik i storstäderna, energirenoveringar och nybyggnation av lokaler och klimatsmarta bostäder. Att man lägger miljarder på rot ger inga bostäder på Malmfälten så att människor kan flytta till industrijobben eller gruvorna i norr.

De statliga industribolagen bör vidare användas för att bygga Sverige tryggare, mer jämlikt och ekologiskt hållbart och för att öka konkurrenskraften för att jämna ut orättvisa skillnader mellan stad och landsbygd.

Många av produkterna som kommer från industrin är av samhällsavgörande karaktär. Det kan vara material som behövs för välfärden, för byggande eller för omställningen. Industrin står också givetvis för många arbetstillfällen. Det måste därför finnas ett gemensamt ansvar för de samhällsavgörande industrierna.

Det borde finnas en uttalad strategi för hur staten hanterar de industrier som är av stor vikt över tid. Regeringen borde därför få i uppdrag att kartlägga vilka samhällsavgörande industrier och naturresurser som finns och ge förslag på hur en långsiktig plan för industrier och naturresurser skulle kunna upprättas.

Det finns ytterligare en intressant reservation i betänkandet om konkurrens. Vänsterpartiet har inte varit med och skrivit den, men jag vill ändå nämna den.

Vänsterpartiet var tydligt när vi stöttade bojkotten av matjättarna i mars i år, men från vissa partier var det lite otydligt hur man skulle agera och reagera.

När monopolen är för stora och konkurrens på lika villkor saknas är det tydligt att det är konsumenterna som är förlorare och några få matkedjor, i det här fallet, vinnare. Det är samma sak när det gäller banksektorn och energimarknaden.

Vänsterpartiet har länge drivit frågan om hur exempelvis SBAB skulle kunna vara drivande i att sänka avkastningen i syfte att sänka räntorna för bolån. Detta är bara ett exempel av många. Det är samma sak med energisektorn. Hur pressar man ned nätavgifterna när konsumenterna inte kan välja elnätsbolag? Här krävs givetvis andra åtgärder så att konsumenterna ska ha något skydd mot ockerpriser. Det saknas tyvärr tillräckliga verktyg för att skydda elkonsumenterna från höga elpriser och höga nätavgifter.

Fru talman! Det är som sagt en viktig aspekt som lyfts fram i reservationen, men någon verkstad har vi inte sett på länge fast möjligheten har funnits för flera regeringar historiskt sett.

Anf. 191 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Tack för ditt anförande, ledamoten Birger Lahti!

Jag har en fråga. Ledamoten tog upp matpriserna och bojkotten. Vi har ganska många matjättar. Det är inte bara Ica, utan vi har också Hemköp och inte minst Coop, så jag vill hävda att det ändå finns viss konkurrens. Avkastningen för en handlare ligger på mellan 2 och 4 procent. Det tycker jag är högst rimligt om man ska driva affär.

Däremot finns det där uppe i Norrland, där Birger bor, ganska många små och nära Icabutiker. Och de går inte lika bra. Icaförbundet får gå in med pengar till många av dem för att de ska finnas kvar och hålla servicen uppe på landsbygden.

Det är viktigt att ha med sig det här, för det är inte guld och gröna skogar för alla Icahandlare. Det är det för dem som har stora supermarket-hallar runt om i Stockholmsregionen, i Göteborg och så vidare. De tjänar absolut mycket pengar; det är inget snack om saken. Men vi måste ha med oss helheten.

Jag undrar varför det går så dåligt för Coop. Ica tjänar miljarder, och Coop går back. Det är intressant, tycker jag. Varför? Vad beror det på?

Anf. 192 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Kjell Jansson, för frågan!

Jag har inte grottat ned mig i hur det går för Coop, men jag vill hävda att de är lika goda kålsupare. Jag ser ju hur det är med deras egna märken. Låt mig ta ett exempel: bröd som kommer från glutenfria produkter. När man tittar på paketet ser man att det kommer från Polen. Sedan har det märkts upp med Coop. Det är samma sak med många andra varor, och det är samma sak med Ica. De stora kedjorna köper in stora mängder, och grossistleden pressar producenterna och säger att de inte kan sälja till någon annan än just dem. Det är det här som är problemet: Grossistleden har hela kedjan.

Jag vet att det är många småbutiker som inte har det lätt. Men jag hävdar definitivt att det är ett problem i Sverige med de stora aktörerna. Jag gjorde en jämförelse i november 2023, när jag åkte över till den finska sidan och köpte exakt likadana apelsiner och äpplen som kom från exakt samma ställen i Spanien och Italien som dem som såldes i Sverige. De var 30 procent billigare i Finland, och då köpte jag dem ändå med min svaga krona.

Jag hävdar att det är något problem någonstans. Finnarna kan inte köpa dem så mycket billigare. Men någon gjorde en bra hacka på de här frukterna; det är jag övertygad om. Att inte grotta ned sig i varför matpriserna stiger vore ett misstag av alla som kan göra någonting åt det här. Det är många familjer som brottas med kostnaderna.

Sedan har jag inga problem med att ha samma syn som Kjell Jansson på de små butikerna. Det är inte samma sak. Men när det gäller grossistleden och de stora kedjorna är det inte sunt, det som händer.

Anf. 193 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Till ledamoten Lahti vill jag säga att jag tyvärr tror att vi får lära oss att leva med lite högre matpriser. Jag tror att det ser ut så. Vi är också beroende av omvärlden. Många priser går upp. Det gäller till exempel kaffepriset, och det beror på dåliga skördar i Brasilien. Det är samma sak med grönsaker och frukt; priset påverkas av det här.

Vi måste också ha med oss att lantbrukarna i Sverige inte blir miljar-därer. De har det tufft. De har stora investeringar i maskiner, och de flesta har ganska låg lönsamhet. Ett jordbruk som är mindre än ett par hundra hektar är inte lönsamt i dag. Jag tror att vi måste vara beredda att betala lite mer för maten än vi gör om vi ska ha ett levande jordbruk och vara lite mer självförsörjande på livsmedel.

Anf. 194 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack återigen, Kjell Jansson, för åsikterna och frågan!

Jag håller fullständigt med om att det inte är jordbrukarna som är pro-blemet i Sverige. Vi har egentligen för få jordbrukare, och vi har för få livsmedelsproducenter. Problemet är att handelsavtalen innefattar livsme-del, och det borde de inte göra. Det är fel när någon som kan producera billigt i Spanien blir allenarådande och man sedan importerar dessa pro-dukter. Det är det som slår ut våra jordbruk i Sverige.

Det är inte jordbrukarna som är problemet med de höga priserna. Det är grossistleden. Producenterna säger själva att de blir pressade av att gros-sistleden säger att de måste sälja allt till dem. Sedan är de fast i avtalen med de stora grossisterna. Jag håller med om att det inte handlar om jord-brukarna.

Men vi får aldrig upp vår självförsörjningsgrad om vi fortsätter med handelsavtal som innefattar livsmedel. Det är det som är problemet: att vi inte kommer längre upp i värdekedjorna med livsmedel.

Det är mycket som jag håller med om. Men jag tror att Kjell Jansson måste läsa på om problembilden och lära sig var felet ligger. Det handlar inte om jordbrukarna; jag håller fullständigt med om det. Vi skulle behöva fler jordbrukare och livsmedelsproducenter. Men då måste vi se till hur handelsavtalen ser ut där man producerar billigast. Och då är vi sårbara.

Anf. 195 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Fru talman! Arbetslösheten i Sverige är hög – den näst högsta i EU. Bnp per capita är rekordlåg. Det märkliga är att åtta av tio företag vill an-ställa, och hälften av dessa vill fördubbla sin verksamhet. Men det är bara ett av tio företag som faktiskt gör det.

När jag föddes – det var ganska länge sedan – var Sverige på plats 3 i välståndsligan. Sedan har det tydligen gått utför. Sverige har varit nere på plats 12 många gånger men klättrat upp igen. Men nu har vi parkerat oss på plats 13.

Det är som att Sverige är fullt uppkopplat på ett bredband men ändå använder modem. Företagen är redo att ladda ned framtiden, men systemet buffrar. Det spelar ingen roll hur snabb du är om nätverket aldrig släpper signalen vidare.

Vad kan vi göra åt detta? Nyckeln ligger i tillväxt och företagande – att fler kan arbeta i fler timmar på ett produktivt sätt. Det finns ingen gen-väg till tillväxt och jobb.

Politikens uppdrag är att bygga långsiktiga, rättvisa och hållbara spelregler. Vi ska inte, som många här har varit inne på, peka ut enskilda företag som ska lyckas. Vi ska inte försöka detaljstyra utvecklingen. Men vi har ett ansvar för att säkerställa att alla företag, särskilt de som ännu inte fått en plats på marknaden, faktiskt har en chans att vara med och konkurrera.

De som har makt i dag har resurser att säkerställa att lagstiftning och praxis gynnar just dem. Men de har också resurser att justera sig när det behövs. De som däremot står för förnyelse, de som bär de mest banbrytande lösningarna, står ofta ensamma – utan etablerade nätverk, utan etablerade marknadsandelar och utan den trygghet som krävs för att våga utmana. Det är just därför innovation måste få lite hjälp, och just därför måste också konkurrensreglerna värnas.

Fru talman! Vi i Centerpartiet ser ett akut behov av att förstärka den svenska innovationskedjan, som med nuvarande politik håller på att vittra sönder. Det räcker inte att vi har forskning i världsklass om vi inte har förutsättningar att skala upp, testa och kommersialisera de lösningar som behövs för omställningen till ett nettonollsamhälle, för industriell omställning med AI och för att ta fram nya läkemedel och terapier för att bota sjukdomar vi aldrig någonsin trodde skulle vara möjliga att bota.

Startup- och scaleup-bolag är små till storleken men stora till betydelsen. Trots att de utgör bara en bråkdel av det totala näringslivet står de för en oproportionerligt stor del av sysselsättningstillväxten.

Vi vet det här, men jag måste ändå upprepa det: OECD beräknar att startup-företag, särskilt de med höga ambitioner, ansvarar för hälften av alla nya jobb i de moderna ekonomierna. I Sverige skapas mer än hälften av de nya jobben i företag som är yngre än fem år och har färre än 20 anställda. Alltså: Mer än hälften av alla jobb i Sverige skapas i företag som är max fem år gamla och har färre än 20 anställda.

Därför får innovationssystemet inte stanna vid prototypen. Det måste bära hela vägen till marknaden, särskilt för företag som löser framtidens enorma utmaningar. Därför vill Centerpartiet stärka forskningsinstituten och inkubatorerna runt om i landet så att fler får tillgång till testbäddar och stöd, oavsett geografi. Vi ser nu att regioner med dålig ekonomi – och det är ganska många – väljer att dra ned satsningarna och montera ned sina inkubatorer. Jag förstår det. Det är svårt att tänka långsiktigt när värden i dag inte får det den behöver. Därför är det viktigt att Vinnova fortsatt kan stödja det unika inkubatornätverk som vi har byggt upp i Sverige.

Vi vill också säkerställa att det finns statlig medfinansiering för att skala upp banbrytande innovationer. Det är viktigt att säga att det är just banbrytande innovationer och inte vilken verksamhet eller produktion som helst.

Detta är inte bara näringspolitik. Det är också klimatpolitiska investeringar. Ett starkt, regionalt förankrat innovationssystem gör att vi får fler fossilfria lösningar snabbare. Idéerna kan komma från ett garage eller ett laboratorium. Det vi vet är att kapitalet fortfarande finns i storstäder, och därför måste vi fortsatt jobba med att överbrygga de stora gapen.

Fru talman! Innovationskraften kommer dock inte att göra någon nytta om marknaden inte är tillgänglig. Här ser vi tyvärr allt oftare hur offentlig sektor blir en aktör snarare än en möjliggörare.

All konkurrens från offentliga aktörer måste granskas. Vi ser ett växande problem där kommunala bolag, regioner och andra offentliga aktörer använder sin särställning för att konkurrera på marknader där privata företag annars hade kunnat erbjuda bättre, mer innovativa och kanske mer hållbara lösningar.

Vi kräver därför en nationell översyn. Offentlig sektor ska fokusera på att skapa goda villkor, inte själv ta plats som affärsaktör där andra redan finns. Den offentliga makten får aldrig bli ett verktyg som kväver nytänkande.

Fru talman! Detta är i grunden en berättelse om framtidens företag – de företag som i dag bara är en idé på ett kontor i Malå, en experimentanläggning i Småland eller en prototyp i en studentkorridor i Lund, de företag som inte har försäljningssiffror eller pr-byråer men som sitter på tekniker som kan halvera utsläppen, elektrifiera transportsektorn eller skapa cirkulära produktionsflöden.

Det är dessa företag som kan göra nettonollsamhället möjligt. Men det går inte utan rättvisa regler, utan tillgång till testmiljöer, utan finansiering och utan fungerande konkurrens. Det är vårt ansvar som lagstiftare att se till att dessa dörrar står vidöppna. Det är en marknad för framtiden, inte för gårdagen.

Vi tror på företagsamhet men inte bara för dem som redan har makt. Vi tror på klimatomställningen men vet att den aldrig kommer att ske om vi inte ger plats för det nya. Därför vill vi förstärka och decentralisera innovationssystemet, öppna marknaden för nya aktörer, se till att offentliga aktörer fokuserar på sina kärnuppdrag och stimulera konkurrens som premierar hållbarhet, inte bekvämlighet.

Fru talman! Det är så vi bygger en modern ekonomi. Det är så vi skapar tillväxt och jobb. Det är så vi når klimatmålen.

Jag yrkar bifall till reservation 3 under punkt 1.

Anf. 196 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 48, som handlar om kontantförbud vid handel med järn- och metallavfall. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Sverige ska vara ett land där det är enkelt att driva företag, där innovation frodas och där konkurrenskraften ger oss långsiktig välfärd. En stark näringspolitik är själva ryggraden i vårt samhällsbygge. Därför är jag stolt över att stå här i dag och tala för ett betänkande som tydligt visar att regeringen och vi kristdemokrater tar företagens villkor på största allvar.

Som kristdemokrat ser jag företagsamhet inte bara som en ekonomisk motor utan som ett uttryck för människors ansvar, kreativitet och längtan efter att bygga något som håller. Företag är inte bara siffror i statistik; de är familjer som får livet att gå ihop, unga som vågar satsa på sin idé, orter som blomstrar tack vare ett lokalt företag som tror på bygden och erfarna företagare som i decennier hållit sin verksamhet levande och blivit en självklar del av samhällets ryggrad.

Fru talman! Det finns ett enkelt samband som vi inte får glömma bort: utan företag ingen välfärd. Det är företagen som skapar jobben, genererar skatteintäkterna och bär upp det gemensamma. Men det kräver att vi politiker gör vårt. Vi ska inte lägga hinder i vägen. Vi ska inte detaljstyra. Vi ska möjliggöra. Mer byråkrati, fler regler och ökad statlig styrning är inte

vägen framåt. Vår uppgift är att skapa ett klimat där företagare vågar ta risker, investera, anställa och lyckas.

Som kristdemokrat känner jag mig hemma i samtalet med familjeföretag. Där delar vi en gemensam grundsyn där ansvar, etik och långsiktighet är centrala. Familjeföretag ser familjen som samhällets grund, med fokus på gemenskap och värderingar som förs vidare över generationer. Familjeföretag präglas av ett starkt ansvarstagande, både för anställda och för samhället, och strävar efter att skapa hållbara värden snarare än att fokusera på kortsiktig vinst. Genom att vara lokalt förankrade och bidra till samhällsnyttan exemplifierar familjeföretag principen om beslut på lägsta nivå och frihet under ansvar.

Denna långsiktiga och etiska syn på företagande ska vi politiker stödja med förslag som tryggar företagaren i sin vilja att investera i människor för att välfärden och Sveriges välstånd ska bli ännu starkare.

Fru talman! Vi har vid flera tillfällen här i kammaren lyft upp regeringens målinriktade arbete, där vi kristdemokrater har varit pådrivande, när det kommer till regelförenkling. Svenska företag, särskilt småföretag, ägnar fortfarande orimligt mycket tid åt administration och rapportering. Det är tid som borde gå till kunder, innovation och utveckling.

Under alltför lång tid har företagare burit på en tung börda av regelkrångel, osäkra tillståndprocesser och oförutsägbart politiskt klimat. Det har hämmat tillväxt och innovation och i förlängningen välfärd. Nu gör vi upp med detta. Regeringen har gett myndigheterna tydliga uppdrag att inte bara minska regelbördan utan också förenkla språket och se till att nya regler granskas utifrån företagens perspektiv. Sunt förnuft ska in, och regelkrångel ska ut.

Fru talman! Företagaren berörs av tillståndprocesser i den kommun man verkar i. Fri företagsamhet i kombination med en aktiv men samordnad tillsyn har länge varit en styrka. I dag upplever många företagare att de möts av ett lapptäcke av kontroller från olika myndigheter och från sin kommun, vilket gör tillsynen både arbetskrävande och kostsam.

Vi kristdemokrater vill se en tillsyn som är rättssäker, effektiv och samlad. Här spelar samarbetet mellan myndigheter och kommunen en avgörande roll.

Fru talman! Sverige behöver fler växande små och medelstora företag. De är ryggraden i vårt näringsliv och en nyckel till jobb, innovation och regional utveckling. Men många upplever i dag att det är för krångligt att delta i offentlig upphandling. Regelkrångel, resursbrist och orättvis konkurrens gör att mindre företag trängs undan. Det måste vi ändra på.

En fri och rättvis konkurrens är avgörande för ett välfungerande näringsliv. Regeringen går nu vidare med Leverantörskontrollutredningens förslag. Det innebär att Bolagsverket får i uppdrag att tillhandahålla ett nationellt it-system för samordnad registerkontroll av leverantörer vid offentlig upphandling. Det här är ett viktigt steg. Genom en samlad kontroll kan vi slå vakt om skattebetalarnas pengar och säkerställa att de går till seriösa företag, inte till kriminella eller oseriösa aktörer.

Vi vet att organiserad brottslighet i dag inte bara handlar om våld och narkotika. Den letar sig in i våra välfärdssystem, våra arbetsplatser och våra upphandlingar. Därför måste vi agera kraftfullt. Genom att utveckla våra kontrollsystem, men också genom bred samverkan mellan myndigheter, näringsliv och akademi – som i initiativet Sverige mot organiserad

brottslighet, SMOB – bygger vi ett starkare samhälle som syftar till att stärka Sveriges förmåga att bekämpa den kriminella ekonomin, att stärka kapaciteten att utreda ekonomisk brottslighet samt att främja tvärsektoriell samverkan mellan relevanta samhällsaktörer.

Men det handlar också om att värna den sunda konkurrensen. Vi måste stå upp mot karteller, mot oseriösa metoder och mot osund prissättning som snedvrider marknaden. Här har Konkurrensverket en nyckelroll, inte minst i sitt arbete med att ta fram bättre verktyg för att identifiera leverantörer som inte håller måttet och för att enklare kunna förkasta orimligt låga anbud.

Herr talman! Sverige har länge varit ett av världens mest innovativa länder. Det ska vi fortsätta att vara. Men innovation sker inte i ett vakuum, utan innovation sker när företag känner framtidstro, när forskningsmedel används klokt och när offentlig sektor samarbetar med privat sektor. Regeringen fortsätter att satsa på forskning och utveckling, bland annat genom Vinnova och andra aktörer. Vi är öppna för partnerskap med näringslivet, men vi är också tydliga med att resultaten ska komma till nytta. Forskning ska inte bara stanna i rapportform, utan den kan också bli verkliga produkter, tjänster och jobb.

Herr talman! Näringspolitiken är inte en sidoverksamhet. Den är grunden för att vi ska kunna ha sjukhus, skolor och äldreomsorg. Därför måste vi alltid ha ett företagervänligt perspektiv i vår politik. Vår vision för Sverige är tydlig: Vi vill ha ett land där människor vågar starta företag, där innovation får blomstra och där hela Sverige lever. Därför är en stark, ansvarstagande och framtidsinriktad näringspolitik helt avgörande.

Vi kristdemokrater kommer att fortsätta arbeta för ett företagsklimat i världsklass där hårt arbete, kreativitet och ansvarstagande premieras. Vi säger ja till framtidstro, ja till företagande och ja till en näringspolitik som bär Sverige in i nästa generation.

Anf. 197 KATARINA LUHR (MP):

Herr talman! Näringslivet har en oerhört viktig roll för hur Sverige fungerar och hur Sverige utvecklas. Det gäller allt från våra storföretag till kooperativa företag, sociala företag och enmansföretag. Det gäller oavsett om de ligger i våra storstäder eller på landsbygden. Sverige formas, omformas och utvecklas med sina företag och sitt näringsliv, och vi påverkas alla hela tiden.

Näringslivet har också en nyckelroll för den gröna omställningen och för klimatomställningen. Men klimatomställningen har också en nyckelroll för näringslivet. När vårt näringsliv har en tydlig riktning och långsiktiga spelregler ökar företagets konkurrenskraft. När politiken är tydlig och långsiktig vet man hur spelplanen ser ut och kan därför skapa en stark strategi för att hamna i framkant både nationellt och internationellt.

Ändras spelreglerna, eller om de är otydliga, blir det mycket svårare att planera eller att våga investera framåt. Just nu ser vi många näringslivsaktörer som understryker behovet av en stark miljö- och klimatpolitik med tydliga ramar och mål för att de ska kunna fortsätta sitt viktiga arbete för innovation, näringslivsutveckling och klimatomställning. Det är ett arbete som vi behöver göra tillsammans. Politiken behöver leverera förutsättningarna så att näringslivet kan gå till handling och ställa om.

Just nu står många investeringar på vänt. Man vet inte åt vilket håll vi är på väg. Det skadar oss, inte minst ekonomiskt. Kompetensförsörjning är en sådan del. Vårt svenska näringsliv skriker efter personal, och så gör även offentlig sektor. Tyvärr sätter regeringen upp hinder för människor som vill bo och arbeta här. Ett exempel är lönekraven för arbetskraftsinvandring som stoppar många från att komma hit och som nu tydligen ska ses över igen. Det är ingen långsiktig politik eller tydliga ramar.

En ensidig satsning på kärnkraft ger också stor osäkerhet om den elförsörjning i närtid som näringslivet efterfrågar, samtidigt som mattan dras undan för förnybar elproduktion.

Vi behöver också stöd till de kommuner som har en snabbare tillväxt än de kan hantera på egen hand. Här behövs också en ökad tydlighet och att staten kan vara med och ta risker när viktiga projekt, exempelvis metallutvinning, stål utan kol eller grön teknik snabbt byggs upp i spåren av den gröna omställningen. Det finns fler exempel på när kommuner behöver ta allt ansvar för infrastrukturprojekt som hela Sverige eller Europa kan vinna på. Här är också regeringen långsam och motvillig.

I dag kan vi läsa i Dagens industri om en hemlig, eller kanske inte så hemlig, överenskommelse mellan Tidöpartierna om att inte betala ut statligt stöd till ett enskilt företag. Det var något som även Kjell Jansson lyfte upp, nämligen att han inte vill att Stegra ska få några pengar. Vilken praxis som ligger till grund för detta är ytterst oklart, men många företag skulle kunna vara berörda. Det vet vi inte. Det här röriga utspelet skapar inte heller en trygghet för de företag som vill etablera sig i Sverige.

Regeringens osäkerhet om klimatmålen skadar inte bara klimatarbetet utan också de företag som vill ligga i framkant. Det skapar en osäkerhet för hela det svenska näringslivet och minskar chanserna för att nya företag ska vilja etablera sig här. De förutsättningar som näringslivet efterfrågar för stark ekonomisk utveckling och för att klara klimatomställningen levereras inte av Tidöpartierna. Det är problematiskt. Staten behöver ta en aktiv roll i att leda den positiva samhällsutvecklingen. Det kräver politiskt ledarskap, ett ledarskap som saknas från den nuvarande regeringen som i stället lägger över hela ansvaret på näringslivet och kommunerna. Det är ett regeringsunderlag som dessutom skickar starkt motstridiga signaler om vilka verksamheter man vill välkomna till Sverige.

Politiken behöver uppmuntra, stötta och mana på den gröna industrirevolutionen och hållbarhetsarbetet inom alla branscher. Automatiseringen, den fortsatta digitaliseringen och utvecklingen av artificiell intelligens är utmaningar som staten behöver hjälpa såväl företag som arbetstagare med. Samverkan är helt central för klimatomställningen. Alla behöver göra sin del. Det är därför viktigt att bygga vidare på samarbetet med och inom näringslivet för att lösa klimatfrågan.

Sverige har goda möjligheter till stor miljöexport, och regeringen bör stötta även detta genom att höja anslagen till forskning och innovation tillsammans med stöd och krediter till såväl startup-företag som andra företag och branscher i framkant av klimatarbetet.

När industriprocesser, transporter och energisektorn ställs om finns potential för en stark samhällsutveckling. Det bör underlättas ytterligare genom att stötta digitalisering tillsammans med grön och social omställning för små företag.

Små företag har ibland otillräckliga resurser för att klara omställningen till att bli fossilfria och cirkulära på egen hand. Därför är det viktigt att regeringen skapar bättre förutsättningar för små och medelstora företag att få statligt stöd och mer hjälp, exempelvis för att söka EU-finansiering med fokus på innovativa tekniker för klimatomställning. Gör vi detta kan vi gynna den drivkraft som klimatomställningen innebär för innovation och utveckling. Därför bör regeringen också vidta åtgärder för att förbättra tillgången till riskkapital och möjligheter till företagsrådgivning.

Herr talman! Förutsättningar för lån för investeringar i företag på landsbygden och i glesbygd behöver också förbättras. Investeringar behövs både för att upprätthålla befintliga verksamheter och för att utveckla nya. I dag kan det vara svårt att få lån till investeringar på landsbygden eller i glesbygd, och det finns därför en risk att investeringar och reinvesteringar som behövs på landsbygden och i glesbygd uteblir. Det är något som jag tror att alla här inne tycker är problematiskt.

God samhällsservice och digitalisering är viktigt för näringslivets utveckling på landsbygden. Därför bör det genomföras insatser som syftar till att stärka digitaliseringen för små och medelstora företag på landsbygden. Genom digitala tjänster kan man samtidigt förbättra förutsättningarna för besöksnäringen.

Slutligen vill jag lyfta upp behovet av att de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser minskar. Det arbetet behöver också stärkas på alla nivåer. Det krävs politiska insatser på global nivå, EU-nivå och nationell nivå för att de globala värdekedjorna mellan produktion och konsumtion ska kunna ställas om till fossilfrihet.

Styrmedel behöver främja konsumtionen av klimatsmarta tjänster i stället för resursintensiva produkter. Politiken behöver främja delningsekonomin så att det blir lätt att dela på saker och att äga tillsammans. Regeringen bör därför återkomma med förslag om att främja delningsekonomi och konsumtion av klimatsmarta tjänster.

Klimatomställningen är en positiv och stark drivkraft för en stark näringslivsutveckling och en stark samhällsutveckling i hela landet. Entreprenörer och kreativa människor i hela landet ser till att det blir nya innovationer, nya startup-företag, nya företagsidéer och nya affärsmodeller som står redo för framtiden. Samtidigt skapar vi en tryggare och bättre värld att leva i. Men då krävs det att politiken följer med och skapar förutsättningarna. Jag vill därför yrka bifall till Miljöpartiets reservation 43.

Anf. 198 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Jag vill börja med att knyta an till det beslut som togs här i kammaren tidigare i dag och att det nu är möjligt med gårdsförsäljning – äntligen! Det har Liberalerna arbetat för länge.

Vi tror att det är ett viktigt steg för att både näringsliv och företagande, inte minst på landsbygden, ska kunna fortsätta driva och utveckla sitt företagande och framför allt sitt hantverkskunnande inom området. Att nu få lov att även sälja öl och vin där det har tillverkats kommer att stärka de här verksamheterna.

Det innebär dessutom en stor möjlighet för besöksnäringen och för Sverige att positionera sig och ta marknadsandelar inom området. Inte minst för södra Sverige är detta enormt viktigt. Jag är övertygad om att det kommer att innebära ökad turism, inte minst från Danmark och Tyskland.

Liberalerna ser beskedet om gårdsförsäljning som väldigt positivt. Men vi ser det också som ett första steg. Vi vill gå längre och tillåta försäljning av öl och vin i licensbutiker. Jag tror att det skulle vara ett fint komplement till gårdsförsäljningen och göra det möjligt för företag att sälja sina produkter till en större kundkrets.

När vi ändå är inne på det spåret hade vi även kunnat avskaffa matkredit, för att göra det lättare att bedriva verksamhet inom mat- och dryckesbranschen.

Herr talman! Sverige behöver fler liberala reformer som stärker vår konkurrenskraft och skapar förutsättningar för svenskt näringsliv, svensk industri och svenska företag. Det är mycket som kan bli bättre vad gäller att driva företag i Sverige, inte minst i ljuset av de senaste månadernas turbulens med en närmast jololikhande utveckling på tullområdet och en därpå följande osäkerhet såväl geopolitiskt som ekonomiskt och politiskt i stort.

Vi ser även att ökade priser och omvärldshändelser, som den ryska invasionen av Ukraina, fortsatt utgör betydande utmaningar för stora delar av det svenska näringslivet.

Vi har också en ganska stelbent byråkrati, en myndighetskultur, som gör att till exempel tillståndsprocesser tar orimligt lång tid. Sverige är i bottenligan i Europa i det hänseendet. Det är naturligtvis helt orimligt.

Det övergripande målet för näringspolitiken måste vara att stärka den svenska konkurrenskraften. Det måste vara att skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Vi behöver kanske ännu tydligare än tidigare driva på för internationell samverkan, för fortsatt frihandel och för en stark exportindustri i Sverige och i Europa.

Vi behöver även titta på det svenska energisystemet ur ett tillväxtperspektiv. Och vi behöver titta på satsningar på infrastrukturbyggnad och lättnader i byråkrati och administration.

Från politiskt håll tror jag att det är särskilt i infrastrukturen vi behöver se till att Sverige inte halkar efter de stora satsningar som just nu görs i övriga Europa. De kommer att kunna få stor betydelse även för svensk export. Speciellt Fehmarn Bält-förbindelsen mellan Danmark och Tyskland, som snart går mot ett färdigställande, kommer att korta restiderna mellan Sverige och kontinenten ytterligare.

De flaskhalsar vi har på den svenska sidan behöver vi alltså åtgärda och bygga bort. För ett litet och exportberoende land som Sverige är det helt nödvändigt att vi inte halkar efter när andra länder ser ett stort och ökande behov av att stärka infrastrukturen för tillväxt och välförhållanden.

Herr talman! Det blir tydligt att Sveriges position som ledande kunskapsnation inte längre är alldeles självklar. Vi behöver fortsätta med de strukturreformer och liberaliseringar som den här regeringen har initierat.

Vi behöver även, vilket jag har återkommit till många gånger i den här kammaren, fortsätta att satsa på teknik- och matematikundervisningen i grundskolan. Det är två helt centrala områden för att bredda rekryteringsbasen till de tekniska utbildningar vi behöver. Det är också önskvärt att inte minst fler unga kvinnor söker sig till ingenjörsutbildningarna. Den lagda STEM-strategin är inte bara välkommen utan också nödvändig, även i ett arbetsmarknads- och näringslivsperspektiv.

Herr talman! När det gäller just unga kvinnor och skillnader mellan kvinnor och män ser vi att Sverige har kommit långt. Men det är fortsatt

för stora skillnader även inom näringslivet. Män har fortfarande betydligt mer kapital, investerar mer och driver fler företag än kvinnor. Det är något osunt med de stora obalanserna mellan mäns och kvinnors deltagande. Det är potentiellt destabiliserande när det kommer till frågor som rör kapital och ägande.

Inom regeringen pågår ett arbete som syftar till att kartlägga och i det längre perspektivet utjämna de skillnader vi ser mellan män och kvinnor. Hur får vi fler kvinnor att vilja ta plats i styrelserum och ledningsgrupper? Hur får vi fler män att jobba för jämställda styrelser och ledningsgrupper? Det är frågor som vi i politik och näringsliv tillsammans behöver fortsätta driva.

Herr talman! Avslutningsvis: Fria marknader, fri handel och fria individer är värderingar som Liberalerna har kämpat för sedan vår start som parti. Det kommer vi att fortsätta att driva på för även i oroliga tider.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet med undantag för att jag ställer mig bakom reservation 48 under punkt 20. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 april.)

§ 14 Personalfrågor

Prot. 2024/25:103
23 april

Näringspolitik

Personalfrågor

Försvarskommitténs betänkande 2024/25:FöU6
Personalfrågor
föredrogs.

Anf. 199 GUSTAF GÖTHBERG (M):

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag till beslut i detta betänkande.

När vi i dag debatterar personalfrågorna inom totalförsvaret gör vi det mot en mycket dyster och mörk bakgrund. Säkerhetsläget i vår omvärld har som bekant förändrats i grunden. Därför krävs det att vi har ett starkt, välfungerande och uthålligt försvar. Det kräver i sin tur också något mer.

Det kräver människor som är beredda att kliva fram när det blåser som hårdast. Det handlar om alla anställda i vår försvarsmakt och i vårt totalförsvaret. Det handlar om reservofficerare och civilanställda, om veteraner, frivilliga och totalförsvarspliktiga – de som tillsammans utgör ryggraden i vår säkerhet. Därför, herr talman, är det helt avgörande att vi ger dessa människor rätt förutsättningar att lyckas. Därför är jag stolt över den politik som regeringen för.

Regeringen har stärkt personalförsörjningen. Ersättningarna är bättre. Vi har förbättrat möjligheten att kombinera tjänstgöring med civilt yrkesliv. Vi ser till att villkoren för både officerare, gruppbefäl, soldater och sjömän är hållbara över tid – inte bara för Försvarsmaktens egna behov utan för individens trygghet och motivation.

Vi vet att försvaret av Sverige inte byggs bara i kaserner eller på övningsfält, utan det byggs också i tryggheten i att veta att du har en framtid efter din tjänstgöring och att du som veteran inte glöms bort utan erkänns,

stöttas och ges möjlighet att växa vidare som människa när värvet är fullgjort.

För oss är det självklart att den som har tjänstgjort för Sverige, ofta under mycket tuffa förhållanden, inte ska mötas av tystnad efteråt utan av respekt, erkännande och konkret stöd. Att vara veteran i Sverige ska inte vara en ensam erfarenhet utan en hedersbetygelse som samhället bär tillsammans med veteranen.

Djupt imponerande är också de civilsamhällesorganisationer som jobbar med att stötta veteraner under och efter tjänstgöring. Jag vill särskilt nämna Invidzonen, som gör ett viktigt arbete med att stödja anhöriga och familjer till utsända.

Herr talman! Vi får inte glömma kraften i det frivilliga engagemanget i totalförsvaret. Vi har en lång och fin tradition av starka försvarsorganisationer på frivillig basis, allt från hemvärnet till lottakåren. Det handlar om hemvärnssoldater som rycker ut när stormen slår till. Det handlar om ungdomsledare i våra frivilliga försvarsorganisationer som tändar försvarsviljan hos nästa generation. Det handlar om frivilliga sjukvårdare som står redo i krisen, dygnets alla timmar. Det är de som bär vår beredskap och utgör grunden och ryggraden i totalförsvaret och försvaret av Sverige.

Jag själv träffade för några veckor sedan de djupt engagerade göteborgare som verkar i Frivilliga Automobilkåren i min hemstad. De förkroppsligar något som är fint och djupt rotat i den svenska samhällsmodellen: att frihet innebär ansvar och att trygghet inte kommer uppifrån utan byggs nedifrån, tillsammans.

Herr talman! Det är därför glädjande att vi nu stärker stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna. Det är en investering i försvarsvilja och beredskap och möjliggör demokratisk förankring. Gemensam säkerhet är inte någon abstrakt idé utan något som byggs mycket konkret varje dag av soldater, officerare, veteraner, frivilliga, anhöriga och civila samhällsbärare.

I budgetpropositionen för 2025 ökas anslaget till frivilliga försvarsorganisationer radikalt, och 2027 kommer stödet att uppgå till över 50 miljoner kronor. Det är anslag som gör skillnad.

Herr talman! Det har inte undgått någon, heller inte här i kammaren denna snart sena apriltkväll, att det pågår en historisk uppbyggnad av det svenska försvaret. Den sker i djup samhörighet mellan riksdagens partier, vilket är en styrka att ta fasta på. Sverige rustar. Vi förbereder oss för det värsta genom att arbeta för det bästa.

Vi satsar som bekant mycket. Det är nya vapensystem och ubåtar. Allt detta är bra, viktigt och nödvändigt, men försvaret av, och i, Sverige börjar alltid med den enskilde. Det börjar med dig, och det börjar med mig. Det börjar med viljan att försvara Sverige.

En soldat i Sverige måste öva för att vara redo för strid. Då behövs vapensystem och fordon byggda av den försvarsindustri som vårt land är så stolt över. Det behövs personlig materiel, regnställ och kängor, som tyvärr – det har vi alltför ofta kunnat läsa om – inte har funnits på plats när de har behövts som mest. Sedan ska soldaterna och de civilanställda i Försvarsmakten rekryteras eller kanske pliktas in och utbildas av befäl som måste ha löner de kan leva på och karriärmöjligheter framåt. Och de måste alla få bättre betalt.

Låt mig därför lämna ett tydligt besked i denna fråga: Moderaterna kommer i regeringens budgetförhandlingar efter sommaren att föreslå en höjning av dagessättningen till Sveriges värnpliktiga. Den har inte räknats upp sedan 2017 och ligger på 146 kronor per tjänstgöringsdag. Vi moderater vill se en höjning med närmare 30 procent, och för detta hoppas vi på bred uppslutning i denna kammare.

Utöver detta behöver Försvarsmakten röja undan hinder och administrativt krafts som ibland står i vägen för möjligheten för soldater och officerare att lösa sin uppgift. Därmed kan en mer betydelsefull och meningsfull tjänstgöringstid skapas. Vi delar den frustration som finns ute på våra krigsförband, där administrativa hinder ibland står i vägen.

Herr talman! I Sverige har garnisonsorterna blivit fler i takt med att fler unga tjejer och killar rycker in för att göra sin plikt för vår demokrati. Det sker just nu historiska förstärkningar av våra arméstridskrafter men även till sjöss och i luften, och ytterligare ett par tusen unga killar och tjejer väntar på att efter sommaren göra sin plikt för vårt land. De kommer att tas emot med öppna armar i växande garnisonsorter som Sollefteå och Karlskrona, på Gotland och inte minst i min hemstad Göteborg, på Älvsborgs amfibieregemente, Amf 4, som vi göteborgare är så stolta över.

Men försvaret av Sverige växer inte bara i Sverige. Försvarsutskottet besökte för två och en halv månad sedan USA och Joint Force Command Norfolk i Virginia. På plats mötte vi svensk utsänd personal som just hade givit sig i kast med att bidra till Natos gemensamma säkerhet. Det blev där uppenbart att vi faktiskt står inför rätt betydande utmaningar kopplat till utsänd personal.

Under en flerårsperiod framöver kommer ett par hundra officerare att sändas ut, ofta med familj och barn. Denna process kommer att göra Försvarsmakten bättre och öka vår säkerhet, men det måste ske med goda villkor för den enskilde. Det finns en hel del kvar att göra. Jag är övertygad om att regeringen och Försvarsmakten kommer att hålla sitt löfte att återkomma i dessa frågor, som är angelägna och som följs aktivt av utskottets samtliga ledamöter. Det i sig är också en styrka.

Avslutningsvis, herr talman, talas det ibland om försvarspolitik som om det bara handlade om enorma vapensystem. Det är stora miljardupphandlingar och tiotusentals människor som ska rustas i krigsorganisationer bortom 2030, enligt långtidsplanerna. Det här är kanske inte det vanligaste att höra från en moderat försvarspolitiker, men det är inte kronor och ören som är det väsentliga i detta utan tilliten i samhället – tilliten mellan staten och medborgaren, mellan soldaterna på förbandet och mellan ledningen och personalen.

Det handlar om tilliten, försvarsviljan och insikten att det finns värden i detta land som är värda att försvara och att man är beredd att göra det trots att lönen och ersättningen inte alltid är god och trots att det sker i obehagliga miljöer och på besvärliga tider. Tilliten och försvarsviljan är ryggraden. Detta har inte minst erfarenheterna från krigets Ukraina lärt oss.

Vi är många som förstår att försvarsinvesteringar inte bara handlar om en kostnad utan om en investering i gemensam säkerhet. Försvaret av Sverige, herr talman, är inte en strikt partipolitisk angelägenhet. Jag vill rikta mig till mina kollegor i försvarsutskottet och verkligen tacka för det goda samarbetsklimat som vi har i den här för nationen så viktiga frågan:

försvaret av vår gemensamma demokrati. Den är inte en partipolitisk angelägenhet utan en nationell uppgift som måste utföras med ett ledarskap som är konsekvent, resultatinriktat och verklighetsförankrat.

Låt mig slutligen vara så tydlig som det bara går: Sverige kommer aldrig att stå ensamt så länge vi håller samman, också med våra allierade. Ett starkt försvar är en förutsättning för ett fritt land. Låt oss aldrig ta det för givet. Låt oss i stället försvara det.
(Applåder)

I detta anförande instämde Alexandra Anstrell (M).

Anf. 200 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! Vi debatterar i kväll betänkandet FöU6 *Personalfrågor*. Betänkandet behandlar 62 yrkanden från allmänna motionstiden på en rad olika områden. Det handlar om personal- och kompetensförsörjning inom totalförsvaret och räddningstjänsten, könsfördelning och jämställdhet, civiltjänst, veteraner och frivilliga försvarsorganisationer.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation numro 8.

Jag kommer i mitt anförande här att koncentrera mig på några områden där vi har säryrkanden i betänkandet.

Först en liten resumé. I och med Rysslands fullskaliga invasion i Ukraina har alla länder i Europa och inom Nato kraftigt ökat sin uppbyggnad av försvaret i respektive land samt i allianser med andra.

Precis som Gustaf Göthberg sa i sitt anförande har det rått bred samsyn i Sveriges riksdag om detta. Det gör det fortfarande och, hoppas jag, även under lång tid framöver. Jag kan instämma i att Sverige som nation mår väl av att vi har bred samsyn i de här frågorna. Men vi har också en del åsiktsskillnader mellan våra partier och lite grann om hur det ser ut.

Det var inte länge sedan vi fattade ett beslut i den här kammaren – det var strax före jul 2024 – om kommande period när det gäller försvarssatser, där vi kommer att öka ambitionen kraftigt. Redan i dag håller vi på och bereder en ny process när det gäller ett ytterligare beslut kopplat till förstärkning av försvarsdelarna.

När det gäller våra säryrkanden i reservationerna ser vi från det socialdemokratiska partiet i Sveriges riksdag att Försvarsmakten måste växa med fler värnpliktiga. Vår tydliga målsättning är att minst 10 000 värnpliktiga per år ska påbörja grundutbildningen. I dag ligger vi ganska lågt – i dagsläget har vi 8 000 utbildningsplatser. Vi siktar på 10 000 i första skedet och därefter på att öka volymerna upp till 12 000 utbildade per år fram till 2032 och upp till 20 000 värnpliktiga per år på längre sikt. Det innebär att den samlade krigsorganisationens personal måste öka till 115 000 till år 2030.

Personalförsörjningen kommer att vara helt avgörande för att lyckas med det här. Den viktigaste resursen i Försvarsmakten är personalen, och folkförankringen är avgörande för Sveriges motståndskraft. Myndighetens förmåga att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla kompetent personal är avgörande för förmågan att växa i enlighet med försvarsbeslutet och riksdagens intentioner.

Vi föreslår att man ska skapa goda förutsättningar att ge de anställda goda villkor för att Försvarsmakten ska kunna rekrytera officerare, solda-

ter och sjömän. Det handlar om villkor både lönemässigt och anställningsmässigt.

Vi föreslår också att officersutbildningen ska ses över och anpassas för att kunna möta den nya tidens krav och att kadetters förmåner och lönevillkor ska ses över.

De frivilliga försvarsorganisationerna gör ett väldigt viktigt arbete i vårt totalförsvar. Stödet som hittills getts till frivilligorganisationerna har inte varit tillräckligt. Därför är det glädjande att man nu kommer att se över stödet och höja det. Det handlar återigen om folkförankringen, som jag nämnde tidigare i mitt anförande. Ska vi lyckas ha en stark organisation måste det finnas ett starkt folkligt stöd för detta.

Veteranpolitiken är ett annat område där vi har jobbat gemensamt och fortfarande gör det. Det är viktigt att vi aldrig glömmer de insatser som våra veteraner har gjort ute i världen för Sveriges bästa. Man bör utreda hur ett långsiktigt stöd för våra veteranorganisationer och veteranföreningar ska utformas för att kunna hanteras över tid så att det inte blir en dagslända.

Jämställdhet och inkludering är ett annat viktigt område som vi pekar på. Ska vi klara den här starka folkförankringen måste vi öka antalet kvinnor i försvaret på alla nivåer inom organisationen. Det finns mer att göra för att stimulera till det. Det har blivit en stigande trend när det gäller antalet sökande, men vi måste komma ännu bättre till.

Därför föreslår vi att man sätter ett långsiktigt mål för andelen kvinnliga värnpliktiga på minst 40 procent till år 2030 och att man ger Försvarsmakten i uppdrag att arbeta med konkreta förutsättningar för att det ska kunna verkställas.

Det handlar om villkor. Det handlar om förutsättningar. Det handlar om livspussel och många andra delar men också om så enkla saker som att man har utrustning som är anpassad för kvinnliga soldater i strid. Många av de här frågorna är väldigt viktiga i framtidsdiskussionerna för att vi ska kunna bibehålla vårt försvar och stärka det ännu mer.

Vi har också ett område som vi inte pratar så mycket om. Det handlar om räddningstjänsten, som också ingår i försvarsutskottets ansvarsområden.

Vi ser att räddningstjänsten är en organisation som behöver utvecklas. Det handlar mycket om rekrytering av deltidsbrandmän, som på sikt också ska kunna kompetensförsörja räddningstjänsterna i kommunerna. Det är ett område som kan kännas lite eftersatt och som vi kanske behöver ägna mer tid åt, vilket vi gärna pekar på i vårt arbete.

Jag skulle vilja peka på några framåtsyftande och lite mer långsiktiga delar. Ska vi lyckas med alla de delarna handlar det också om finansieringen av det svenska försvaret.

Från Socialdemokraternas sida har vi föreslagit att man ska införa en beredskapsskatt och att de med de högsta inkomsterna ska betala en större andel till försvarets uppbyggnad. Vad sker annars? Jo, annars befarar vi att underhållet blir eftersatt till vår offentliga sektor och vår gemensamma välfärd och på annat sätt. Det är något som vi gärna skickar med i de kommande försvarssamtalen – att man också ska lyfta upp frågan om långsiktig finansiering.

Vi vill gå mot ett långsiktigt mål att utbilda 20 000 värnpliktiga per år. Vi vill stärka och utveckla försvarsmaktens frivilliga organisationer och

den folkliga förankringen, som är nog så viktig för att det här ska kunna genomföras på ett bra sätt, men också försvarsindustrins förmåga. Nu behandlar inte betänkandet försvarsindustrin, men den är en viktig del även i detta. Personligen ser jag fram emot att ta del av och möjligtvis debattera den försvarsindustristrategi som regeringen kommer att presentera i närtid.

Den civila beredskapen är också otroligt viktig liksom grundläggande samhällsfunktioner i kris och krigstid, kritiska produkter och livsmedel, beredskapssjukhus, breddad civilplikt med mera. Det finns mycket mer att debattera om, herr talman, men jag tänker stanna där för att inte dra ut på tiden alltför mycket.

Jag avslutar med att återigen yrka bifall till reservation nummer 8.
(Applåder)

I detta anförande instämde Hanna Westerén (S).

Anf. 201 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Som ni har hört här debatterar vi försvarsutskottets betänkande nummer 6. Den här debatten sker i ett kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Både vi i kammaren och ni som tittar på tv har hört det sägas att det nu är det tuffaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Det har att göra med ett grannland till Sverige, nämligen Ryssland. De har gett sig på Ukraina. Det är ett fruktansvärt krig.

Det finns regler också i krig, men Ryssland struntar i alla de reglerna. Man drivs av terrorverksamhet, och man ger sig på civila. Vi vet att ungefär 700 000 soldater från rysk sida är inne i Ukraina. När det gäller detta har den militära underrättelsetjänsten, Must, varnat tydligt. De säger att det vid ett krigsuppehåll i Ukraina inom två år finns stor risk att dessa trupper kan komma att förflyttas i vårt närområde. Inom två år efter ett krigsavslut eller ett krigsuppehåll kan man vara beredd på ett regionalt krig. Om fem år skulle man kunna vara redo för ett storkrig.

Alla förstår att vi måste rusta upp, och det är exakt vad vi gör. Vi har en lång väg att gå. Vi hade en tid under kalla kriget då vi låg mellan 3 och 4 ½ procent av bnp. Sedan sjönk det, och tyvärr delar vi detta med hela västvärlden – utom Finland. De gjorde aldrig så. De rustade inte ned, men andra länder gjorde det. Vi låg till och med under en tid på 1 procent.

Nu gör vi en rejäl upprustning, och som sagts tidigare gör vi det i enighet över de politiska gränserna. Vi går från nuvarande 2,4 procent. Regeringen har sagt att vi ska gå upp till 3,5 procent. Detta är inte konstigt. Det är ungefär som att äga en fastighet någonstans i landet och inte sköta underhållet på det sätt som behövs på 20–25 år. Det är inte konstigt att det kostar att få ordning på det.

Det här är en investering i vår säkerhet. Det är därför vi under loppet av fyra år nu fördubblar försvarsanslaget, och vi fortsätter uppåt. Vi gör det för att kunna försvara oss – vårt eget land – men också för att se till att vi bidrar som Natomedlemsland. Vi har ett ansvar för vårt eget land, men det är också så att vi har ett ansvar för frontstaterna Finland och Baltikum. Sverige kommer att vara något av ett uppmarschområde. Det är viktigt att nu se till att allt är inriktat på detta. Det gör vi i satsningen på materiel och personal.

Vi har nu sagt att vi måste öka antalet värnpliktiga. De är ryggraden i vår försvarsmakt. Vi går från 4 000–6 000, som vi haft nu, upp till 12 000

år 2032. Men det kommer sannolikt inte att räcka. Vi behöver fortsätta. Någonting att ha i åtanke nu är att vi är med i Nato. Vi ska få förmågemål – det är något som alla Natoländer får. Vi i Sverige, Finland och alla andra Natoländer får det under våren. Det ska vara toppmöte i Haag kring mid-sommar.

Dessa mål kommer sannolikt att ge vid handen att vi har ökad materiel – exempelvis kommer ammunition sannolikt att behöva öka – liksom luftvärn. Men man kommer också att peka på bristen på markstridstrupper. Här är det väldigt viktigt med värnplikt. Sannolikt är det så att vi ytterligare kommer att behöva öka antalet värnpliktiga. Vi kommer nu att ha samtal över partigränserna, och jag tror att det här är något vi behöver se på.

Allting handlar om att avskräcka. Om det bara är att glida in i ett land ökar ju äventyrlusten, men om landet har ett starkt försvar med materiel, ammunition, personal och värnpliktiga minskar äventyrlusten. Det är exakt detta det handlar om. Genom att göra en upprustning i Sverige ökar chanserna att vi aldrig får ett krig. Det är därför, herr talman, som de satsningar vi redovisar är så viktiga.

Det handlar också om civilplikten. Räddningstjänsten gör nu satsningar och även Svenska kraftnät. Vi ser i Ukraina hur man ger sig på elförsörjningen. Det är egentligen emot krigets lagar, men det struntar Ryssland i. Det är ett skäl. Vi behöver se vad som händer där och ta hem det hit.

Vi har varit utan krig i 200 år. Det är någonting vi är så tacksamma över, men det är ingen naturlag. Det är ingenting vi kan ta för givet. Det är därför vi i Kristdemokraterna lägger så stor vikt vid detta. Vi är ett parti som brinner för människovärdet. Om det är någon gång människovärdet förtrycks är det vid krig. Det är därför det är så viktigt med upprustning, och det är därför det måste ske militärt, med materiel, fler värnpliktiga och med civilplikten.

Allt hänger ju ihop. Ingen kedja är starkare än den svagaste länken. Det är därför det är så viktigt att även betona frivilligorganisationerna. Det finns 18 frivilligorganisationer med över 300 000 personer. De gör ett jätteviktigt arbete. Därför är det så viktigt att de inte bara säger detta med varmluft utan också ökar anslagen. De är en viktig del av folkförankringen.

En annan viktig sak är hemvärnet. Det är en viktig del av ryggraden i försvaret av Sverige. Därför kommer även detta att öka. De är nu 22 000 och ska upp till 26 000. Sannolikt är det även där någonting vi kommer att behöva se över. Kanske behöver vi öka detta ytterligare. Vi är ett stort land, och även med den upprustning vi gör har vi väldigt stora ytor att bevaka. Hemvärnet gör en väldigt viktig uppgift i att bevaka viktiga platser för oss.

Jag vill lägga till att de värnpliktiga vi har måste öva. Försvarsmakten pekade i sin senaste årsrapport exempelvis på Östersund. Där kan det dröja tio år i förseningar. Det gäller för den delen Falun också.

Så här kan vi inte ha det. Som jag inledde med har vi inte all tid i världen. Vi gör viktiga upprustningar, och vi pekar också på personalförsörjningen och veteranerna. Allt hänger ihop. Det är en viktig del, för det vi har att försvara – vår frihet – är värt att försvara.

Anf. 202 PER SÖDERLUND (SD):

Herr talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservation 5 så att den biten är avklarad.

Försvarsmakten befinner sig i en historiskt stark tillväxtfas. Detta sker dock efter lång tids avveckling av svensk försvarsförmåga. Med den beslutade tillväxten ökar antalet värnpliktiga och därmed även behoven av materielanskaffningar.

Det kan vara lätt att stirra sig blind på behovet av ubåtar, stridsflyg, stridsfordon, transportplan, bilar, ammunition, personlig skyddsutrustning och så vidare. Det är i många fall smärtsamt kostsam materiel som myndigheten är i behov av.

Utan personal är materielen dock inte värd mycket. Otillräckliga satsningar på personalen gör att värdet av materielen minskar. Trots stort engagemang, ökade värnpliktsvolymerna och fler civilanställda finns det fortfarande mycket som behöver göras för att säkerställa att Försvarsmaktens personal får rätt förutsättningar att lösa sina uppgifter.

I grunden behöver vi ändra synen på Försvarsmaktens anställda och inse att det inte är ett vanligt arbete de utför. De ska med sitt eget liv som insats försvara vårt land, vår demokrati, vårt statsskick, vår befolkning och våra allierade om det värsta tänkbara skulle inträffa. I vissa fall behöver vi ge dessa hjältar förutsättningar som andra yrkesgrupper inte har.

Såväl Försvarsmakten som vi politiker bör därför överväga alternativa förmåner för att behålla kompetent personal och höja statusen på yrket. Exempel på sådana förmåner kan vara sänkt pensionsålder, skattefria tjänstebostäder och stöd till medflyttande vid långtidspendling eller utlandstjänstgöring.

Herr talman! Det finns fortfarande en hel del som behöver göras för att säkerställa en god tillgång på dugliga och professionella ledare som kan verka som förbandschefer i kris och krig. Officerskåren som helhet behöver ha en åldersstruktur och en fysisk status som motsvarar de krav som ställs för att man ska kunna föra ett aktivt befäl under kris och krig. Utgångspunkten bör vara en bred bas av yngre befäl som utgör en grund för urval till högre befattningar redan vid relativt ung ålder.

I händelse av krig måste vi också räkna med omfattande förluster som snabbt behöver ersättas, vilket tydligt framgår av erfarenheterna från Ukraina. Det kommer inte att finnas tid eller utbildare i tillräcklig omfattning för att kalla in nya värnpliktiga. Därför behövs en väl tilltagen mobiliseringsreserv som snabbt kan repetitionsutbildas innan de tillförs ett förband med ersättningsbehov. Det gäller i ännu högre grad chefer på främst plutons-, kompani- och bataljonsnivå, varför särskilt reservofficerarna är en viktig grupp.

Herr talman! Som jag sa tidigare behöver vi ändra synen på Försvarsmaktens anställda, och vi behöver göra det i hela samhället. Även det civila samhället behöver förstå hur viktigt Försvarsmaktens arbete är. Tyvärr gick mycket av den förståelsen förlorad under den tid då en stor del av vårt totalförsvar avvecklades och då värnpliktsvolymerna var låga. Förr hade alla som gjort lumpen en förståelse för att det militära och civila till stor del hänger ihop.

Även kommuner, landsting, länsstyrelser och myndigheter hade en större förståelse för totalförsvarets betydelse och vikten av att hela samhället hade beredskap för kris eller krig. Civila kunskaper var användbara i händelse av krig, och omvänt var militära kunskaper ofta en tillgång i det civila yrkeslivet eller i händelse av samhällskriser.

I dag saknas mycket av den kunskapen, och man hör ungdomar som inte vill ingå i försvaret av vårt land därför att de inte vill försvara den regering som för tillfället styr landet. De som har sådana åsikter måste förstå att det är vårt statsskick, våra allierade och vår frihet att bestämma över vår nutid och framtid som ska försvaras – inklusive friheten att välja politiska företrädare. Alternativet borde vara otänkbart för alla, oavsett vilken politisk åsikt man har.

Det kommer att ta tid att få svenska folket att förstå en del av det här, men om det är något vi vet är det att ett yttre hot alltid har förenat vårt folk.

Herr talman! Det finns de som är mycket väl medvetna om det jag nyss har talat om, och det är de som ingår i våra frivilligorganisationer. De är synnerligen viktiga för såväl folkförankringen som försvarsviljan men också för försvarsförmågan och den civila beredskapen. De utgör en rekryteringsgrund som plattform för personlig kompetensutveckling inom en rad specialområden som är av stor vikt för totalförsvarets kompetensförsörjning.

Frivilligorganisationerna bör därför ha ett fortsatt nära samarbete med och stöd av Försvarsmakten, och det är viktigt att de medel som Försvarsmakten får utnyttja för frivilligverksamhet också till fullo utnyttjas. Det är även viktigt att regeringen i sitt fortsatta arbete beaktar frivilligorganisationerna.

Herr talman! Våra veteraner och deras anhöriga förtjänar vår ovillkorliga tacksamhet för sin insats. Med stort mod och personliga uppoffringar har de gjort ovärderliga insatser för fred och demokrati i Sverige och utomlands.

En del av dem har kommit hem från utlandstjänstgöring med ärr för livet. En del har synliga ärr, och andra har osynliga ärr. De har alla det gemensamt att det pris de har betalat för att värna fred i olika oroshärdar många gånger är mycket högre än vad den som inte har varit med någonsin kan föreställa sig. De förtjänar det stöd som behövs oavsett var i landet de bor. Men tyvärr, herr talman, saknar sjukvården i de flesta regioner kunskap om de unika behov de här personerna har. Veteransjukvården behöver utökas, och jag hoppas att fler regioner utvecklar denna kompetens så att våra hjältar får den hjälp de behöver.

Herr talman! Snart infaller veterandagen. Det är dagen då vi hyllar våra veteraner och hedrar minnet av dem som har betalat det högsta priset i arbetet för fred i olika krishärdar runt om i världen. Sedan 2008 högtidligt håller vi i Sverige veterandagen den 29 maj, och sedan 2012 har dagen officiell status som statsceremoni. Sen 2018 är den 29 maj också allmän flaggdag. Det är välkommet och det minsta vi kan göra för att hedra våra hjältar.

Vi ser gärna att ett utökat långsiktigt stöd till veteranföreningarna utreds. Det skulle garantera ytterligare stöd till dem som behöver det och som i högsta grad förtjänar vår tacksamhet.

Anf. 203 GULAN AVCI (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga yrkanden.

Som många före mig har nämnt befinner sig Sverige i en tid av historisk förändring. Den svenska försvarsmakten genomgår nu den största omläggningen sedan kalla krigets dagar, och det sker av en mycket tydlig

anledning. Vi lever i en ny tid, med en ny världsordning och ett helt nytt säkerhetspolitiskt läge.

Kriget i Ukraina visar att krig i Europa inte längre tillhör vårt historiska arv utan sker här och nu, i vårt eget närområde. Det är cirka hundra mil från vår landsgräns till den ukrainska landsgränsen. Samtidigt visar makt-skiftet i USA att demokratin och de värderingar som den vilar på inte kan tas för given.

Därför bygger vi nu upp ett starkt försvar här hemma. Vi fördjupar samarbetet med våra allierade inom Nato, och vi förstärker EU-samarbe-tet.

Herr talman! Många viktiga frågor har redan belysts kring det betänk-ande som vi debatterar här i kväll och som rör personalfrågor inom total-försvaret. Jag tänkte lyfta en fråga med en lite annorlunda utgångspunkt som inte har belysts än. Det handlar om något som är helt avgörande för ett starkt försvar, nämligen försvarsvilja.

Det finns ingen stark försvarsmakt utan en stark försvarsvilja. Att vilja försvara sitt land måste vara lika självklart för alla oavsett var man är född, vad man heter eller var i Sverige man bor. Men så är det inte i dag.

Under det senaste året har jag som regeringens nationella samordnare för arbetet mot utanförskap rest runt i de mest utsatta kommunerna – de med mest utanförskap – i landet. Jag har besökt många verksamheter, dis-kuterat med många viktiga yrkesgrupper och sammanställt en lägesbild av utanförskapet. Jag konstaterar att problemen i en del av de områden som vi behöver hantera och där det finns utanförskap inte bara kan betecknas som integrationsproblem.

Min slutsats är tydlig: Kampen mot utanförskapet måste också ses som en nationell säkerhetsfråga. Vår förmåga att organisera samhället och stär-ka vår beredskap i kris hänger starkt samman med hur väl vi lyckas i kam-pen mot utanförskapet. För vad händer i ett land där alla inte känner att de hör till samma ”vi”? Försvarsvilja kräver tillhörighet och att människor känner att det här är deras land.

Så länge utanförskapet tillåts växa genom skolmisslyckanden, arbets-löshet, otrygghet och brottslighet kommer försvarsviljan att minska i vissa delar av vårt samhälle. Och när det sker, herr talman, urholkas vår förmåga att stå enade i svåra tider. De som vinner på detta är våra fiender, och de finns både inom vårt lands gränser och utanför vårt lands gränser.

En sak ska vi ha klart för oss: Våra fiender letar ständigt efter sprickor i samhället, och just nu finns ett antal sprickor där bristande tillit och social misstro är utbredd i våra utanförskapsområden. Dessa sprickor går dock att täppa till om vi gör rätt saker – om vi prioriterar sammanhållning som en del av Sveriges totalförsvar. Det är precis det den här regeringen gör. Vi ser problemen, och vi aviserar tydliga och konkreta förslag på lös-ningar.

Herr talman! Nu kanske någon undrar varför jag lyfter just de här frå-gorna med tanke på att betänkandet handlar om personalfrågor inom total-försvaret. Jag gör det för att jag bryr mig. För mig handlar det inte om att peka ut grupper, men att vända utvecklingen kräver en ärlig debatt om pro-blemen, liksom en tydlig debatt om de konkreta förslagen för att lösa pro-blemen.

Det är många som bär ansvar för utvecklingen, inte minst de politiker som i decennier har blundat för utanförskapets konsekvenser och inte velat se vad det gör med vårt land när delar av befolkningen varken känner tillhörighet eller får rätt förutsättningar att lyckas i samhället eller när barn saknar framtidsstro.

Herr talman! Förra året fattade riksdagen ett historiskt beslut om den försvarspolitiska inriktningen från 2025 till 2030. Det var ett efterlängtat beslut med en tydlig färdplan för hur totalförsvaret ska stärkas. Personalförsörjningen lyfts fram som en avgörande faktor. Att fler utbildas och att fler väljer att satsa långsiktigt på en framtid inom Försvarsmakten är helt avgörande för vår försvarsförmåga. Några av de frågor som har tagits upp i dagens debatt är mycket viktiga för att så ska ske. Det handlar om att förbättra villkoren, om möjligheten att göra karriär och om att få jobba mycket längre inom Försvarsmakten. Därför ser jag med tillförsikt på den utredning som regeringen har tillsatt för att adressera dessa viktiga frågor.

Vi får dock inte glömma det mest grundläggande, nämligen viljan att försvara Sverige och viljan att sluta upp. Vi kan inte prata om ett starkt försvar samtidigt som vi har parallella samhällen. Vad vi behöver är ett starkt Sverige där alla, oavsett var man bor eller var man ursprungligen kommer ifrån, känner att man är en del av en helhet och att man är beredd att tillsammans – sida vid sida – försvara vårt land, våra värderingar och vår demokrati. Vi behöver ett försvar där fler vill och kan vara med och där människor med olika erfarenheter, bakgrunder, kön och kompetenser känner sig välkomna, viktiga och behövda. Låt mig understryka ordet kompetenser – förväxla inte detta med någon form av wokeinlägg.

Att vara en del av det svenska försvaret måste bli en självklar möjlighet och ett självklart val för fler människor i vårt land, för det är just detta – alla människor som tillsammans bär upp vårt försvar – som allt till sist hänger på.

Herr talman! Trygghet, tillit och gemenskap är grunden för vår försvarsvilja. Det är det som håller oss samman i fred. Det är det som är avgörande för hur vi håller ihop i krig. Detta är grunden för det vi debatterar i kväll. Försvarsförmåga handlar inte bara om teknik, materiel eller antalet förband. Det handlar, som min kollega Gustaf Göthberg nämnde, i grunden om människor och deras vilja att försvara vårt land, vår demokrati och vår frihet.

Låt mig avslutningsvis nämna någonting om veteranpolitiken. Det är viktigt att i detta sammanhang lyfta fram alla de män och kvinnor som varit beredda att mista sina egna liv för att försvara vår frihet och vårt lands trygghet och säkerhet. De förtjänar inte bara fint formulerade ord utan också vår respekt och aktning. De förtjänar dessutom att vi agerar tydligt med veteranpolitiken så att de aldrig känner sig bortglömda och så att de känner att de är en given del av vårt totalförsvar och kan fortsätta att på olika sätt bidra med de kompetenser och erfarenheter de har skaffat sig under alla år när de har gjort sin plikt för Sverige inom det svenska försvaret.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 204 MIKAEL LARSSON (C):

Herr talman! Personalen är grunden för att vi ska lyckas med att få vår försvarsmakt att växa. Som i många andra branscher är personalen helt avgörande.

Personalförsörjningen inom Försvarsmakten är en av de största utmaningarna framöver. Sverige har gått med i Nato. Samtidigt ska det militära försvaret växa kraftigt under de kommande åren, med ökade krav på krigsduglighet och beredskap, tjänstgöring med Natostaber, personal till de nya regementena runt om i landet och ett ökat antal utbildade värnpliktiga.

Det är uppenbart att åtgärder behövs både i ett kort och i ett långt perspektiv för att hitta lösningar för en hållbar personalförsörjning inom Försvarsmakten. Centerpartiets bedömning är bland annat att utökade möjligheter till högre pensionsålder, rätt till tjänstledighet för reservofficerare och bättre villkor för officersaspiranter kan vara lämpliga åtgärder.

Vi vet att lönesättningen förhandlas av parterna. Centerpartiet vill ändå framhålla att det är viktigt att Försvarsmakten kan erbjuda goda villkor och goda incitament för den personal som är intresserad av att söka sig till myndigheten, stanna kvar i ytterligare några år eller återvända i tjänst efter några år inom en civil karriär. Den utredning som nu pågår kring framtida personalförsörjning är bra, och förslagen därifrån lär vi få återkomma till i den här kammaren.

Något som är viktigt framöver är att vara en attraktiv och modern arbetsgivare och att kunna erbjuda attraktiva anställningar. Vidare är det viktigt att vi får en mer jämställd försvarsmakt. En viktig åtgärd som kan bidra till detta är att försvarsmaktsledningen regelbundet följer upp och utvärderar förbandens jämställdhets- och likabehandlingsarbete. Dessutom måste Försvarsmakten säkerställa att kvinnliga soldater kan genomföra övningar och strid med utrustning och skydd som inte hämmar rörelser eller begränsar deras eller gruppens förmåga till strid.

Herr talman! Centerpartiet anser att det formella medinflytandet för värnpliktiga behöver ses över för att bli bättre och, framför allt, stå oberoende från Försvarsmakten. Varje förband bör ha en medinflytandeofficer som blir en länk mellan de värnpliktiga och förbandschefen. Centerpartiet anser att medinflytandet för totalförsvarspliktiga ska förbättras och att Pliktrådets ställning bör stärkas.

Att kallas in med plikt är ett stort ingrepp i den enskildes liv, och därför är det särskilt viktigt att villkoren för de värnpliktiga inte är undermåliga. Centerpartiet föreslår därför att de totalförsvarspliktigas dagarsättning indexregleras för att följa samhällets prisutveckling på samma sätt som exempelvis bidrag från Centrala studiestödsnämnden. Centerpartiet föreslår vidare att förplägnadsersättningen för värnpliktiga ska reflektera de kostnader som den är menad att täcka och att även denna indexregleras uppåt.

Herr talman! De frivilliga försvarsorganisationerna, som verkar över hela landet, har en viktig roll både i den fredstida krisberedskapen och i ett starkt och robust totalförsvar. De är mycket viktiga ur ett folkförankringsperspektiv, och rekryteringen behöver underlättas så att fler engagerar sig frivilligt, till exempel genom fjällräddning, sjöräddning eller olika brandvärn runt om i landet. Det är oerhört viktigt att människor som bor i glesbygd eller på landsbygden känner sig trygga med att hjälpen kommer om den behövs.

De frivilliga organisationernas verksamhet täcker många olika och viktiga områden. Frivilligheten kommer att få en större roll nu när det civila försvaret byggs upp mycket mer, framför allt när det gäller befolknings-skyddet. För att samhället ska få ut så mycket som möjligt av frivilligheten är det viktigt att ansvariga aktörer planerar in att använda sig av frivilliga under krishantering. Organisationerna behöver komma in i planering, utbildning och övningar på ett mer systematiskt sätt, och det är nödvändigt att kunna skriva avtal med dem.

Herr talman! Att civilplikten nu aktiveras, och har varit aktiverad sedan ett tag tillbaka, är mycket bra. Centerpartiet vill dock understryka att det är viktigt att civilpliktiga inom exempelvis räddningstjänsten i så stor utsträckning som möjligt rekryteras från lokalsamhällen runt om i landet för att sedan placeras och delvis utbildas i de lokala räddningstjänstorganisationerna. Med lokal närvaro och civilpliktiga rekryterade lokalt kan i bästa fall också rekryteringsbasen till deltidbrandkåren öka runt om i landet.

I Försvarsberedningens rapport *Kraftsamling* beskrev beredningen behovet av att kunna utbilda i hela landet och inte enbart på några få ställen, exempelvis på de statliga ställena. På så sätt blir förankringen bättre, och viljan att hjälpa till blir stark i den bygd man lever och verkar i. Försvarsviljan och folkförankringen har aldrig varit viktigare än nu.

Att civilplikten även är aktiverad inom elberedskapsområdet är självklart bra, men det finns också många andra viktiga områden och sektorer där det framöver är viktigt att aktivera civilplikten. Det här är någonting som bland annat beskrivs i utredningen *Plikten kallar!* Jag kommer vid varje tillfälle då vi debatterar totalförsvaret i den här kammaren att lyfta fram livsmedel och livsmedelsberedskapen. Därför är det, vill jag åter framhäva här, viktigt att vi får till en bra totalförsvarsplikt med krigsplacering och/eller civilplikt även inom lantbruket för att kunna hålla igång vår livsmedelsproduktion i höjd beredskap och i svåra tider. Hela totalförsvaret behöver stärkas, och detta framför allt ur ett personalperspektiv.

Herr talman! Jag hoppas verkligen att vi till nästa år, när vi åter har debatt om personalförsörjningen i försvaret, har kommit längre när det gäller exempelvis indexuppräknings av ersättningar till våra värnpliktiga runt om i landet. Vi har fått höra från flera partier att de verkligen vill ta det här steget och kunna räkna upp, vilket jag tycker är väldigt glädjande och bra. De lågt hängande frukterna ska vi se till att plocka gemensamt så att förslagen kan genomföras omgående. Tillsammans ska vi också peka ut riktningen för hur totalförsvaret ska stärkas på lång sikt.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 6.

Anf. 205 EMMA BERGINGER (MP):

Herr talman! Ett försvar kan inte byggas utan människor – människor som engagerar sig för och i försvaret, människor som arbetar som soldater, sjömän, gruppbefäl och officerare. I den historiska upprustning som nu sker med anledning av det allvarliga säkerhetspolitiska läget behöver fler vilja arbeta för Försvarsmakten.

Miljöpartiet vill att rekrytering till försvaret så långt som möjligt ska baseras på frivillighet. Samtidigt vet vi att värnplikten behövs. Den är ett starkt och nödvändigt instrument för att få rätt människor att jobba för försvaret. Men ska vi få så bra och motiverade rekryter som möjligt behöver

såväl grundutbildning som arbetsförhållanden för anställda inom Försvarsmakten vara attraktiva. Just nu utökas värnplikten, och fler kommer att både mönstra och få genomföra militär grundutbildning. Samtidigt är det bara lite mindre än en tiondel av en årskull som kommer att genomgå grundutbildning med värnplikt.

För att få fler att vilja stanna inom Försvarsmakten, antingen som anställda gruppbefäl, soldater eller sjömän eller som officerare, behöver villkor och arbetsmiljö vara bra. Lönenivåerna sätts visserligen av arbetsmarknadens parter, men det finns ett stort utrymme för förbättring för att säkerställa att Försvarsmakten är en attraktiv arbetsplats för fler. Det handlar bland annat om att säkerställa goda villkor och hög säkerhet i arbetet och ge möjlighet till kompetensutveckling i tjänsten.

Totalförsvarspliktigas dagersättning skulle behöva indexregleras, som föregående talare var inne på, för att följa samhällets prisutveckling på samma sätt som exempelvis bidrag från Centrala studiestödsnämnden. Regelverket för dagersättningen och rätten till bostadsbidrag skulle behöva moderniseras; med förutsättningar som är mer likvärdiga andra studenter kan fler studerande inom totalförsvaret arbeta extra under sommaren. Det skulle vara av betydelse för Försvarsmaktens möjligheter att rekrytera även personer som är lite äldre eller har familj.

Herr talman! I ett modernt samhälle är försvaret allas angelägenhet. Såväl kvinnor som män kan och bör delta i vårt försvar. När Miljöpartiet var med och återaktiverade värnplikten 2017 blev den könsneutral. Nu behöver såväl kvinnor som män mönstra och vara en del av underlaget för rekrytering. Trots detta ligger andelen kvinnor bland dem som gör värnplikt på runt 20 procent, och bara 10 procent av officerarna är kvinnor.

Försvarsmakten måste arbeta mer intensivt med jämställdhet och inkludering och för att öka antalet kvinnor på alla nivåer inom Försvarsmakten. Vi anser att det långsiktiga målet för andelen kvinnliga värnpliktiga borde sättas till minst 40 procent år 2030 och att arbetet med aktiva åtgärder för att nå dit måste utvecklas och intensifieras. Det måste vara möjligt att kombinera en karriär inom Försvarsmakten med familjeliv. Det gäller såväl för män som för kvinnor. Ersättningar och villkor måste ligga på sådana nivåer och vara utformade på ett sådant sätt att familjelivet går ihop. Det gäller även vid utlandstjänstgöring. Vi kan inte ha system som i princip förutsätter att en partner ska vara hemmafru eller hemmaman.

Det är också viktigt att säkra goda arbetsvillkor och jämställda och jämlika förutsättningar. Att Försvarsmakten haft utmaningar med jämställdhet och traditionella maskulina roller är ingen hemlighet. Först 2023 infördes kroppsskydd anpassade för kvinnor, och det har funnits problem med att tillhandahålla personlig utrustning som fungerar, till exempel underkläder.

Utrustning och kroppsskydd måste vara anpassade så att de inte hämmar kvinnors rörelser eller leder till skador, vilket kan vara förödande såväl vid övning som i skarpt läge. Även om ett arbete för att säkerställa tillgång till utrustning och uniformer pågår får vi fortsatt rapporter om brister som är oacceptabla.

Herr talman! Det är viktigt att policyer och handlingsplaner efterlevs i alla delar av organisationen inom Försvarsmakten och att försvarsmaktsledningen regelbundet följer upp och utvärderar förbandens jämställdhets- och likabehandlingsarbete. Enligt Försvarsmaktens egna undersök-

ningar upplever kvinnliga soldater och värnpliktiga mer ovälkomna betenden såsom kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier än andra. Krafttag behövs för att säkerställa att det militära försvaret utgör en välkomnande och trygg arbetsplats för alla och att nolltoleransen mot trakasserier och diskriminering verkligen efterlevs.

Herr talman! Att tjänstgöra i försvaret är inget vanligt jobb. Det kan innebära stora utmaningar och påfrestningar, inte minst för den som tjänstgjort i skarpt läge utomlands. Det är viktigt att de som tidigare arbetat i Försvarsmakten ska kunna känna sig trygga i att få stöd efter avslutat uppdrag. Det psykosociala stödet för veteraner och deras familjer behöver stärkas.

Vi har också ett stort ansvar för lokalanställd utländsk personal. Under perioden 2001–2021 närvarade svenska trupper i Afghanistan. För att kunna genomföra sitt uppdrag var dessa trupper beroende av lokalanställd personal för tolkning och andra arbetsuppgifter. Personer som arbetat för utländska styrkor i Afghanistan förföljs nu av talibanerna.

Sverige har i två omgångar vidarebosatt medarbetare i de svenska styrkorna och gett dem möjlighet att få skydd i Sverige. Cirka 50 personer som uppfyller samtliga krav för att kunna vidarebosättas blev dock tyvärr inte vidarebosatta under det tidsfönster som fanns 2021. De är fortfarande kvar i Afghanistan och svävar i stor fara.

Miljöpartiet vill understryka att Sverige har ett särskilt ansvar för människor som nu riskerar sina liv till följd av att ha arbetat nära svensk militär i Afghanistan. I förlängningen skulle det kunna leda till att färre är benägna att ta anställning för just Sverige jämfört med andra länder som faktiskt tagit det här ansvaret fullt ut. Därför vill vi att regeringen tar fram en ordning som säkerställer skydd för utländsk personal som bistår svenska styrkor i utlandet.

Herr talman! Även inom det civila försvaret och krisberedskapen är personalen avgörande för vår förmåga som land såväl att hantera allvarliga händelser i fredstid som att i allra värsta fall stå emot ett väpnat angrepp.

Räddningstjänsten är den viktigaste resursen för snabba insatser vid olyckor, bränder och översvämningar. Räddningstjänsten behöver förstärkas, och förutsättningarna att arbeta för räddningstjänsten behöver förbättras för att en likvärdig och god krisberedskap ska finnas i hela landet. Räddningstjänsten är också central i totalförsvaret, varför en fungerande räddningstjänst stärker alla delar av vårt totalförsvaret. Även om räddningstjänsten i första hand är kommunernas ansvar är ideella organisationer viktiga samarbetspartner. Därför vill Miljöpartiet förstärka räddningstjänsten och förbättra förutsättningarna att arbeta för räddningstjänsten och i ideell verksamhet, även på deltid.

Herr talman! Även de frivilliga försvarsorganisationerna är viktiga för samhällets beredskap. För att kompetens och resurser inom de här organisationerna ska kunna nyttjas fullt ut vid höjd beredskap anser vi att rollerna behöver tydliggöras i relationen mellan olika aktörer. Även här menar vi att åtgärder behöver vidtas för att förbättra civilas förutsättningar att delta i utbildning och träningsverksamhet inom de frivilliga försvarsorganisationerna.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag passa på att tacka alla er som på olika sätt bidrar till vårt försvar, oavsett om ni under många år varit anställda inom Försvarsmakten, om ni är anhöriga till någon som tjänstgör,

om ni deltar i hemvärnet eller i frivilliga försvarsorganisationer eller om ni nyss deltog i mönstringen och gjorde ert bästa men inte fick chansen att göra värnplikten. Insatser i försvaret kan ske på olika sätt, och vilja och förmåga att bidra till försvaret kan också omhändertas på olika sätt.

Jag vill till sist säga att även om vi i Miljöpartiet står bakom alla våra reservationer vill jag yrka bifall till reservation 19.

Anf. 206 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Säkerhetsläget i vår omvärld är det allvarligaste sedan andra världskriget. I detta nya säkerhetspolitiska landskap måste Sverige vara redo – inte i morgon utan i dag. Det är vår skyldighet att bygga ett starkt, modernt och motståndskraftigt försvar för ett tryggare och säkrare Stockholm och Sverige.

Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU6, som vi nu debatterar, innehåller väldigt många viktiga frågor. Många sätter fingret på flera avgörande delar av vårt totalförsvar. Men det händer också väldigt många saker på området.

För att vi inte ska stå här hela natten tänker jag uppehålla mig vid tre frågor: frivilligheten, jämställdhet och personlig materiel. För det första gäller det frivilligheten. Det är ryggraden i vår beredskap.

Herr talman! I Sverige har vi något unikt, en stark tradition av frivilligt försvarsengagemang. Det är Hemvärnet och frivilliga försvarsorganisationer som Lottakåren, Bilkåren och många fler. De representerar en kraft som inget annat land kan ta för givet.

Det är människor som ställer upp på sin fritid, som övar, utbildar och står redo att försvara vårt land om det värsta skulle hända. Moderaterna har länge värnat det engagemanget. Vi vill göra mer genom att säkerställa långsiktig finansiering, förbättrad samordning och större möjligheter till utveckling. Frivilligheten ska inte ses som ett komplement. Den är ett fundament.

För det andra gäller det jämställdhet, just för ett starkare försvar. I Moderaternas politik är kompetens alltid viktigare än kvotering. Men det betyder inte att vi blundar för problemen.

Herr talman! Om kvinnor lämnar Försvarsmakten för att de möts av en kultur som inte är inkluderande, eller för att det inte finns materiel, är det inte bara ett arbetsmiljöproblem utan ett förmågeproblem.

Ska Sverige ha ett starkt försvar måste vi ta till vara hela befolkningens potential. Det är därför helt avgörande att jämställdhetsarbetet inte fastnar i fina dokument utan märks i varje pluton, i varje övning och i varje insats. Ledarskapet inom Försvarsmakten måste ta sitt ansvar, överallt och alltid.

Här måste också alla våra kommuner ta sitt ansvar för barnomsorg för våra krigsplacerade soldater och sjömän. De måste med säkerhet och med trygghet kunna veta att deras barn får omsorg när de försvarar Sverige.

För det tredje gäller det personlig materiel. Professionella soldater och sjömän kräver professionella verktyg. Att vi fortfarande inte kan ha trosor och behåar som passar våra kvinnor i Försvarsmakten år 2025 är för mig helt obegripligt. Det är utöver min förmåga att förstå, och det är helt oacceptabelt.

Därför känns det bra att regeringen nu följer upp detta med kontinuerliga rapporter från Försvarsmakten, för det måste vi komma till rätta med. Det är saker på väg ut. Men det har vi också hört under lång tid.

Nu tror jag verkligen att det är saker på väg ut, för jag ska få se en hel del saker. Inte minst kroppsskydden har kommit ut. Det såg vi inte minst vid övningen Birger Jarl som var här i närheten för några veckor sedan.

Herr talman! Här behöver vi vara tydliga. Den som riskerar sitt liv för Sverige ska ha den bästa möjliga utrustningen, punkt. Det är ovärdigt ett modernt försvar att soldater tvingas använda materiel som inte passar, som inte håller måttet eller som är anpassat efter en standard som inte speglar dagens verklighet.

Det här handlar inte bara om bekvämlighet. Det handlar om liv och död. Om vi kräver professionalism av våra soldater, då ska vi också ge dem professionella verktyg.

Herr talman! Det är Moderaternas övertygelse att ett starkt försvar bygger på tre saker: plikt, professionalism och principfasthet. Vi tror på människan framför systemet. Vi tror på att vara förberedd i stället för att vara oförberedd och på ett försvar där både frivilliga och anställda har rätt stöd, rätt utrustning och rätt att bli bemötta med respekt.

Vi står bakom försvarsutskottets betänkande, och vi står bakom ett starkt Sverige.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 207 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Vi lever i ett mycket allvarligt säkerhetsläge. Det är krig i Europa, efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina för mer än tre år sedan. Det allvarliga omvärldsläget ställer vårt eget totalförsvar på prov och kräver att vi gör satsningar för att göra vårt samhälle mer robust. De som ska göra detta är personalen i både det militära och det civila försvaret.

I dag debatterar vi frågor som rör personal i totalförsvaret. Det är en väldigt viktig debatt, för ingen verksamhet fungerar såklart utan sin personal. De som arbetar lägger grunden till allt.

I totalförsvaret blir detta extra viktigt, eftersom alla verksamheter i totalförsvaret är avgörande för Sveriges säkerhet. Det är allt från sjukvård, infrastruktur, kollektivtrafik, elförsörjning och livsmedelsförsörjning till förskolor och det militära försvaret.

Försvarsmaktens verksamhet, precis som räddningstjänst, polis och andra liknande yrken, innebär dessutom stora risker och höga krav och är igång dygnet runt. Många är borta från sina familjer under en längre tid, både här hemma och på internationella uppdrag. Det ställer mycket stora krav på den enskilde, men också på de familjer och vänner som måste ta större ansvar och dra ett större lass på hemmaplan. Stort tack för era insatser!

Herr talman! De senaste åren har vårt samhälle genomgått flera stora kriser, framför allt pandemin och nu de följder som kriget i Ukraina får även för Sverige. En av de stora lärdomarna har varit betydelsen av välutbildad personal, goda arbetsvillkor, rätt verktyg och materiel och även engagemang hos vanliga människor som kan hjälpa till när det verkligen behövs. Personal och engagerade inom Försvarsmakten, Hemvärnet, de fri-

villiga försvarsorganisationerna, kommunernas frivilliga resursgrupper, Röda Korset och många andra stora och små ideella föreningar har gjort enorma insatser.

Herr talman! De senaste åren har totalförsvaret fått stora ekonomiska tillskott. Det är såklart oerhört viktigt att en del av dessa pengar verkligen går till att förbättra för personalen, höja löner och förbättra arbetsvillkor. Det finns stora brister på detta område.

Lönerna i både det militära försvaret och många civila samhällsviktiga yrken är låga. Det saknas inte sällan rätt utrustning och bra skyddskläder för personalen, och villkoren i de yrken där personalen måste kunna hålla igång arbetsplatserna dygnet runt måste bli bättre. Bra löner, god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor är såklart viktiga saker för att få de anställda att vilja stanna kvar och kunna fortsätta att göra ett bra jobb.

För Vänsterpartiet är jämställdheten speciellt viktig. Kvinnors deltagande i försvars- och säkerhetsarbetet är avgörande för att hela samhället ska kunna stå emot kris och akuta händelser. Därför måste vi också få fler kvinnor inom försvarets olika delar både som värnpliktiga och som office-rare men också inom totalförsvaret.

Försvarsmaktens arbete med att förbättra jämställdheten pågår. Men det finns fortfarande mycket att göra, framför allt för att fortsätta köpa in utrustning, kläder och annan materiel som passar och är anpassade just för kvinnor.

Med det vill jag yrka bifall till reservation 4, som just handlar om att rekrytera och behålla personal. Det är helt avgörande nu när totalförsvaret växer att vi kan anställa fler personer och rätt personer och ge dem de villkor som behövs för att de ska vilja stanna och göra ett bra arbete. Det kräver satsningar, och i den växande försvarsbudgeten måste det finnas utrymme för att satsa på just personalen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 april.)

§ 15 Arbetsmiljö

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU8
Arbetsmiljö
föredrogs.

Anf. 208 SAILA QUICKLUND (M):

Herr talman! I denna sena timme inleder jag med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

I dag diskuterar vi arbetsmarknadsutskottets betänkande AU8 *Arbetsmiljö*. Detta är frågor som ligger mig extra varmt om hjärtat. Jag var under flera år vård- och omsorgschef, och på daglig basis kunde jag följa en av de många kvinnodominerade arbetsplatser som ofta diskuteras i debatten om arbetsmiljön.

Detta har gett mig insikter i och kunskap om vikten av att arbeta medvetet med arbetsmiljön och med schemaläggning. Det handlar om att se varje människa och om vikten av att stötta varandra. Det handlar om att de

här personerna ska bli sedda och respekterade för det fantastiska arbete som de gör. Det här är viktiga erfarenheter i mitt riksdagsuppdrag.

Det är en komplex och svår verklighet vi diskuterar i dag. Vissa mål inom området borde därför vara lätta att enas om. Att människor ska kunna gå till jobbet och komma hem igen är ett av dem. År 2023 var ett mörkt år med 55 dödsfall på de svenska arbetsplatserna. Den preliminära statistiken för 2024 visar på 44 dödsfall. Vi är därmed tillbaka på samma nivåer som tidigare år med socialdemokratiska regeringar. Men det är naturligtvis 44 människoliv för mycket.

Jag har fortfarande kontakt med föräldrar i Östersund och Strömstad vars söner i 20-årsåldern gick till jobbet men aldrig kom tillbaka. Det är varje förälders värsta mardröm. Olyckor som de här skulle aldrig behöva ske.

Att arbetsmiljön ska vara trygg, hälsosam och hållbar borde vara ett okontroversiellt mål, men verkligheten är att arbetsmiljöarbetet kräver politiskt ledarskap, långsiktighet och förmåga att sätta in rätt insatser där de gör störst nytta. Regeringen har en nollvision inte bara mot olyckor som sker i stunden utan nu även mot all dödlighet kopplad till arbetslivet, till exempel långvarig sjukdom som cancer, stress med mera.

Regeringen stärker tillsynen. Arbetsmiljöverket har fått mer pengar i årets budget. Vi ger dem utökade möjligheter att inspektera fler arbetsplatser. Vi vet att det är genom inspektioner och uppföljning tillsammans med tydligare lagar som arbetsmiljön förändras. Inspektionerna, framför allt de fysiska inspektionerna, är nu fler, och det ger resultat.

Den moderatledda regeringen rustar Sverige för framtiden. Den nuvarande arbetsmiljöstrategin löper ut nästa år. Den har som mål att skapa ett hållbart, hälsosamt och tryggt arbetsliv och en arbetsmarknad fri från brott och fusk.

Nu är det dags att utvärdera hur det har gått med den förra strategin. Därför har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att ta fram en ny strategi för 2026–2030. Uppdraget är att utvärdera vad som har fungerat och föreslå nya eller justerade mål för perioden 2026–2030 samt långsiktiga åtgärder som kan bidra till att ge genomslag i praktiken. Uppdraget ska vara klart före sommaren nästa år.

Den moderatledda regeringen gör mer än så. Vi har en pågående nationell strategi mot arbetslivskriminalitet med 45 olika åtgärder. Vi ser till att fler oseriösa arbetsgivare granskas. Vi ser till att samverkan mellan myndigheter och Arbetsmiljöverket, polisen, Skatteverket och Försäkringskassan – faktiskt nio myndigheter – fungerar.

Vi föreslår en ny lag som ska skydda arbetstagare med arbetstillstånd mot lönestöld. Vi har skärpt lagstiftningen om arbetsmiljöbrott. Preskriptionstiden för grovt vållande till annans död har förlängts till 15 år. Företagsboten har höjts till hela 500 miljoner kronor så att det ska svida ordentligt även för de största företagen.

Herr talman! För mig som moderat är det viktigt att säga att jag tror på företagande och konkurrens. Men jag tror inte på utnyttjande av oseriösa aktörer. Varje företag som utnyttjar arbetskraft och ger dåliga löner, slarvar med arbetsmiljön eller sätter vinsten före människors liv och hälsa orsakar inte bara lidande; de riskerar också att slå ut sjysta och seriösa företag.

Låt mig därför vara tydlig. De oseriösa företagen ska inte bara granskas och få viten, utan de ska bort från arbetsmarknaden. De skadar människor, förtroendet för samhället och näringslivet i stort.

Herr talman! Vi vet att arbetsmiljöpolitik inte handlar om symboler. Det handlar om systematik, om att skyddsombud finns på plats, att företag får stöd att göra rätt, att brott beivras och att ingen, jag säger ingen, ska dö till följd av sitt jobb.

Lösningen är inte att ständigt kasta ur sig nya förslag utan att genomföra de reformer som är bra och som också har påbörjats. Det är det regeringen gör varje dag. Men, vänner, vi är inte nöjda. Det är just därför den moderatledda regeringen gör allt den kan i det den gör. Det finns inga enkla lösningar och ingen väg tillbaka till en svunnen tid. Vi ska skapa en arbetsmiljö i världsklass också i denna tid.

Det ska vi göra trots alla utmaningar med en illa fungerande integration och trots att en mängd människor motsvarande en medelstor svensk stad befinner sig i landet och tvingas försörja sig genom svartjobb och usla villkor eller vänder sig mot kriminaliteten. Det är en stor utmaning, men den går att lösa om vi fortsätter att göra rätt saker och orkar hålla i reformerna i samverkan och över tid.

Herr talman! Moderaterna värnar arbetslinjen och skyddar dem som går till jobbet. Vi nöjer oss inte med goda intentioner utan kräver resultat. Därför har mängder av insatser för en bättre arbetsmiljö införts. Låt mig ge några exempel.

Vi har tillsatt fler inspektörer på Arbetsmiljöverket och infört fler fysiska inspektioner, som jag sa tidigare. Den nya arbetsmiljöstrategin 2026–2030 bereds just nu. Ett uppdrag till Arbetsmiljöverket om hur vi kan få fler skyddsombud har genomförts. Frågan om ett utökat rådighetsansvar bereds just nu. Vi har ändrat nollvisionen från att ingen ska dö på jobbet till att ingen ska dö till följd av jobbet.

Informationsinsatser till småföretag pågår under hela 2025. KI, Arbetsmiljöverket och Mynak samarbetar för en bättre företagshälsovård. Arbetsmiljöverket tar fram en ny redovisningsmodell för regionala skyddsombud. Arbetsmiljöverket tar också fram 15 nya föreskrifter för att sprida kunskapen om ett väl fungerande arbetsmiljöarbete.

Vi har tillsatt sju regionala a-krimcenter. Vi har också tillsatt ett nationellt a-krimforum. Sekretess bryts nu mellan myndigheter, och inte minst samverkar myndigheter. Sanktionsavgifter och företagsböter mot arbetsmiljöbrott har höjts. Preskriptionstiderna har höjts till 15 år för grova arbetsmiljöbrott.

Avslutningsvis, herr talman: Som jag tidigare har sagt agerar vi kraftfullt, men vi är inte nöjda. Arbetet för en bättre arbetsmiljö för landets arbetstagare ska aldrig stanna av.

(Applåder)

Anf. 209 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 8 i betänkandet.

Arbetsmiljöarbetet är livsviktigt. Ingen ska avlida på eller till följd av sitt arbete. Både det regionala och det lokala arbetsmiljöarbetet måste fungera, och fler ska ges möjlighet att delta i det arbetet. Vi måste skärpa till regelverket. Men vi måste också se till att befintligt regelverk efterföljs,

inte minst för att bekämpa den arbetslivskriminalitet som likt en cancersvulst i dag breder ut sig i hela samhället.

Arbetslivskriminalitet är medvetna handlingar där arbetstagare utnyttjas och en sund konkurrens sätts ur spel. Det kan omfatta bland annat överträdelser av arbetsmiljöregelverket. Det kan exempelvis handla om arbete utan tillstånd, arbete med osäkra arbetsvillkor och minskat skydd för arbetstagare. Arbetsmiljö och arbetslivskriminalitet är därav två frågor som är tätt sammanlänkade.

Herr talman! Som ett resultat av ambitionen att minska antalet myndigheter och effektivisera statsförvaltningen har vi ställt oss bakom beslutet att Myndigheten för arbetsmiljökunskap, Mynak, överförs och inordnas i Arbetsmiljöverket.

Arbetsmiljöverket och Mynak har i dag olika uppdrag men inom samma politikområde, vilket gör att det finns möjliga styrnings- och kvalitetsförbättringar med en inordning. Arbetsmiljöverket ansvarar för arbetsmiljö-, arbetstids- och utstationeringsfrågor, medan Mynak har ett uppdrag som är inriktat på sammanställning och spridning av forskningsbaserad kunskap inom arbetsmiljöområdet.

Vi står även bakom att kraftigt höja anslaget till Arbetsmiljöverket på årsbasis under hela mandatperioden – bland annat för att öka arbetet mot arbetslivskriminaliteten, ett arbete som nog genomsyrar vartenda utskott i Sveriges riksdag.

Herr talman! Det finns politisk enighet kring behovet av att säkerställa ett fungerande lokalt arbetsmiljöarbete, och för att uppnå det måste antalet lokala skyddsombud öka.

Från politiskt håll måste vi möjliggöra denna ökning och skapa oss en bild av vilka hinder som finns. En faktor som vi inom Sverigedemokraterna anser bromsar inflödet till skyddsombudsrollen inom arbetaryrkena är tyvärr LO:s kongressbeslut från 2016 om att den fackliga organisationen och de fackliga företrädarna ska ha facklig-politisk samverkan med Socialdemokraterna.

I praktiken kan det innebära att de som är politiskt aktiva i andra partier utestängs från att erhålla fackliga förtroendeposter, dit rollen som skyddsombud i dag räknas, vilket man starkt kan ifrågasätta. Vad spelar det för roll vilket politiskt parti ett lokalt skyddsombud är aktiv i? Det är annat som ska vara avgörande. Det ska handla om kunskap, engagemang och ens medarbetares förtroende.

Tyvärr, herr talman, finns det i dag fortfarande en majoritet av LO-förbunden som agerar utifrån detta beslut. Det finns flera exempel på hur fackligt aktiva personer tvingats välja mellan sina politiska uppdrag och sin fackliga roll. I och med detta har de LO-anslutna förbunden via egna politiska beslut blivit ett hinder i arbetet för att få fler skyddsombud på landets arbetsplatser. Man motarbetar sig själv i stället för att med öppna armar ta emot alla som vill bli skyddsombud och engagera dem.

Detta drabbar även de regionala skyddsombuden, herr talman. Vi tycker att dessa ombud, som till stor del avlönas av staten, bör frikopplas och få tillgång till samtliga Sveriges arbetsplatser och inte vara knutna till fackliga eller politiska förbehåll som att någon på en arbetsplats måste vara ansluten till ett fackförbund. Regionala skyddsombud ska ha tillträde till samtliga Sveriges arbetsplatser utan förbehåll.

För att avpolitisera och öppna upp arbetsmiljöarbetet vore det önskvärt att fackförbund som kräver facklig-politisk samverkan frångår det beslutet. Det skulle genast öppna upp för samtliga medlemmar att kunna engagera sig i arbetsmiljöarbetet.

En annan väg att gå för att öppna upp arbetsmiljöarbetet för alla är att upphäva fackförbundens företrädesrätt att utse skyddsombud. Vi anser dock, herr talman, att det sistnämnda vore en väldigt beklaglig utveckling. Det är ingen hemlighet att arbetsmiljöarbetet är komplext, och det går inte att förringa att den fackliga organisationen är ett stort stöd för det enskilda skyddsombudet.

Samtidigt, herr talman, står vi inför höga dödstal, olyckor och utbredd arbetslivskriminalitet, och då är dessa förbehåll en klen tröst för dem som drabbas.

Sverigedemokraternas fokus ligger på löntagarna runt om i landet som riskerar sina liv när de går till arbetet. Vårt fokus ligger också på de anhöriga som får ett besked som hade kunnat undvikas.

Eftersom kvällen är sen väljer jag att avsluta där.
(Applåder)

Anf. 210 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet, det vill säga avslag på samtliga motioner.

Vid förra årets arbetsmiljödebatt nämndes i flera inlägg 2023 års dystra siffror – vi har redan hört dem – över arbetsplatsolyckor med dödlig utgång. Det var ett mörkt år, då 63 människor förlorade livet när de befann sig på sin arbetsplats. För 2024 var siffran 43 människor. Det är 43 människor för mycket.

Olyckor kommer att hända även i framtiden, men vi måste säkra att antalet olyckor minskar, att antalet dödsolyckor blir noll och att alla som går till jobbet är trygga med att det är en säker arbetsmiljö de möts av.

Varje dag går hundratusentals människor till jobbet, och vi tar ofta för givet att jobbet ska vara tryggt. Men i vissa branscher är verkligheten annorlunda. Bygg- och transportsektorn är exempel på områden där riskerna är höga, både för olyckor och för att människor utnyttjas.

Herr talman! I vårt uppdrag som riksdagsledamöter gör vi, eller i alla fall jag, varje vecka verksamhetsbesök både i offentlig sektor och i det privata näringslivet. Det är vanligt att dessa besök inleds med en säkerhetsgenomgång. Jag upplever att de företag och kommunala eller regionstyrda arbetsplatser som jag haft förmånen att besöka tar arbetsmiljöfrågan på allvar.

Majoriteten av alla arbetsgivare är redan långt framme i det förebyggande arbetet. Framför allt finns det ingen arbetsgivare som medvetet vill att deras anställda ska drabbas av en arbetsplatsolycka med dödlig utgång. Vi i politiken ska se till att ge arbetsgivare rätt förutsättningar att bedriva näringsverksamhet med en säker arbetsmiljö för alla anställda.

Herr talman! Kristdemokraterna och regeringen har det senaste året tagit fram förslag, och riksdagen har beslutat om flera åtgärder för en bättre och säkrare arbetsmiljö.

Byggbranschen har länge haft stora problem både med säkerhet och med fusk. Regeringen har därför förstärkt både kontrollen och informationsarbetet. De som fuskar ska inte kunna konkurrera ut dem som gör rätt.

Här är några exempel på sådant som är genomfört:

Till att börja med har man förstärkt tillsynen. Det betyder att fler inspektioner görs av Arbetsmiljöverket med fokus på säkerhet, fallskydd och arbetsutrustning.

Man har även satsat på en särskild myndighetssamverkan – också detta har vi redan hört. Arbetsmiljöverket samarbetar med Skatteverket, polisen och andra myndigheter för att tillsammans kunna kontrollera byggarbetsplatser.

Ett annat viktigt steg är att informera och utbilda både arbetsgivare och anställda, ofta på flera språk, så att man vet vilka regler som gäller.

Slutligen när det gäller denna bransch har regeringen infört skärpta krav vid offentliga upphandlingar. Det betyder att företag som fuskar med arbetsmiljön inte ska kunna få kontrakt från staten eller kommunen.

Herr talman! Transportsektorn är avgörande för att samhället ska fungera, men problemen här är bland annat pressade körscheman, fusk med kör- och vilotider och brist på vila. Det i sin tur leder till att många förare jobbar under stor press och stress.

Regeringen gör nu flera insatser för att komma till rätta med dessa problem genom fler kontroller, bättre teknik och tydliga krav på dem som anlitas.

Exempel på åtgärder är fler vägkontroller där Transportstyrelsen och Arbetsmiljöverket kontrollerar lastbilar och körscheman samt utökad digital övervakning med mer avancerad teknik för att följa kör- och vilotider. Ytterligare en åtgärd är att ställa krav vid offentliga upphandlingar och bara låta seriösa transportföretag köra för stat, kommuner och regioner.

Återigen är utbildning viktigt och avgörande när det gäller hälsa och säkerhet, för anställda förare men även för arbetsgivare.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att arbetsmiljö inte bara handlar om regler. Arbetsmiljö handlar om människors liv, trygghet och värdighet. Ingen ska behöva gå till jobbet och riskera sin hälsa, sitt liv eller att bli utnyttjad.

Genom de här insatserna visar regeringen att man vill ta ansvar för ett tryggare arbetsliv, särskilt i de branscher där de behövs som mest. Men för detta krävs både politiska beslut och att vi som individer bryr oss – som kollegor, chefer eller medmänniskor.

(Applåder)

Anf. 211 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 22.

Vi socialdemokrater träffade i början av året företrädare för alla fackförbund inom LO. Vi samlade ordförande, utredare, ombudsmän och arbetsmiljöansvariga för de 13 förbund som organiserar chaufförer, undersköterskor, industriarbetare, servitriser – ja, kort sagt, arbetare i hela landet.

Vi har samtalat om de största problemen på arbetsplatserna och om vad de vill att politiken ska göra för att förbättra situationen för deras medlemmar. Företrädare för Kommunal och Seko berättar om hur deras medlem-

mar ofta lämnas ensamma i tuffa situationer i hemtjänst, på LSS-boenden och i kollektivtrafiken, där hot och våld har blivit en del av vardagen.

Inom hotell, restaurang och handel rapporteras om högt tempo, sexuell trakasserier och brist på återhämtning. Inom industrin skapar förslitningsskador, vibrationer och kemikalier oro för om kroppen ska hålla hela vägen till pension. Byggbranschen utmärker sig fortfarande som den farligaste. Risken med höga höjder, buller och högt tempo är ständigt närvarande. Ovanpå finns en växande arbetslivskriminalitet. Man har vittnat om upphandlingar som pressar villkoren och om övervakning av medlemmarna.

Herr talman! Arbetsmiljön brister givetvis inte överallt. Det finns många arbetsgivare som tar ansvar, samarbetar med anställda och skyddsombud och aktivt arbetar för att skapa trygga och hållbara arbetsplatser. Det är något som alla tjänar på. Men det råder inga tvivel om att bristerna ändå är utbredda. Oftast saknas kunskap, ibland vilja eller resurser, för att leva upp till det ansvar man har som arbetsgivare. Det får konsekvenser för individen, för arbetsplatsen och för samhället.

Förbunden är tydliga. De vill ta sitt ansvar tillsammans med arbetsgivarna, men de menar också att politiken måste göra sitt. Facken vill se en rejäl förstärkning av de regionala skyddsombuden. Dessutom har de i samtalen återkommande ställt ett tydligt krav, nämligen att inte skilja skyddsombuden från facken. De behöver stöd, utbildning och uppbackning från en facklig organisation för att kunna ställa krav på arbetsgivare och stoppa arbetet om det skulle behövas.

Facken vill se krafttag mot dödsolyckorna. De menar, precis som Arbetsmiljöverket, att de flesta olyckorna hade kunnat undvikas om riskbedömningar hade gjorts, om säkerhetsåtgärder vidtagits och om arbetsmiljöarbetet hade tagits på allvar. Tillsynen måste skärpas, och det måste kosta att bryta mot arbetsmiljör regler.

Organisatorisk och social arbetsmiljö liksom det systematiska arbetsmiljöarbetet är fortfarande eftersatt. Man vill ha både tätare kontroller och fler sanktionsmöjligheter.

Företagshälsovården är i dag ojämlig och används inte i den utsträckning som skulle behövas. Facken föreslår att vi lagreglerar en tillgänglig och förebyggande företagshälsovård. Flera förbund lyfter också upp vikten av arbetsmiljöutbildning i gymnasiet och i den högre utbildningen. Ingen ung människa ska behöva erfara risker i arbetslivet genom att själv skadas. Skolan borde rusta ungdomar för ett arbetsliv, men ändå ställs de helt oförberedda på arbetsmarknaden och blir ofta offer för oseriösa aktörer.

Herr talman! Att många av fackens krav sammanfaller med dem som vi socialdemokrater för fram i våra reservationer och motioner på området är ingen slump. Vi har en ständigt pågående dialog. Om vi som politiker ska försöka förstå vad som krävs för en bättre arbetsmiljö måste vi lyssna på dem som vet hur det ser ut på arbetsplatserna, på industrigolvet, i hemtjänsten, på byggen och i butiker.

Herr talman! Det är positivt att regeringen nu ska ta fram en ny arbetsmiljöstrategi. Men det måste också bli startskottet för konkreta åtgärder. När de liberala ministrarna steg in på Arbetsmarknadsdepartementet fanns redan färdigutredda förslag på deras bord. Det var förslag som med lite politisk vilja hade kunnat bli lagstiftning för en bättre arbetsmiljö. Men i stället för att agera på förslagen, i stället för att plocka de lägst hängande

frukterna, har man låtit utreda om skyddsombuden verkligen måste vara utsedda av facket.

Sedan Tidöpartierna tog över regeringsmakten har inte så mycket gjorts inom arbetsmiljöpolitiken. Man hänvisar gång på gång till strategier, men strategier räddar inga liv om de inte följs av handling.

Herr talman! När Arbetsmiljöverkets rapport *Arbetsmiljön 2024* nu har släppts förstärks och breddas den bild som gavs vid våra samtal i början av året. Det är ökad stress, mer psykisk ohälsa, fortsatt utsatthet i kvinno-dominerade yrken och stora skillnader i hur arbetsmiljöarbetet fungerar beroende på vilken bransch du är i, på vilket kön du har och på din anställningsform. Hot, våld och kränkande särbehandling blir vanligare, och unga kvinnor drabbas hårdast. Stressrelaterade sjukdomar är bland de vanligaste orsakerna till långtidssjukskrivningar. Alltför många undersköterskor, lärare och socialsekreterare har en ohållbar arbetsbelastning. Om vi vill att dessa yrken ska vara attraktiva även i framtiden måste vi ta problemen på allvar och se till att resurserna i välfärden räcker till fler arbetskamrater.

Herr talman! Vi socialdemokrater har en lång rad konkreta förslag i våra motioner och reservationer. Vi vill inrätta en statlig kriskommission mot dödsolyckor, göra en särskild genomlysning av byggbranschen, stärka skyddsombuden och införa skarpare regler mot hot, våld och trakasserier. Vi vill skärpa arbetsgivaransvaret, stärka Arbetsmiljöverket, införa fler och högre sanktioner och lagreglera förebyggande företagshälsövård. Vi-dare vill vi bättre skydda löntagare mot farliga kemikalier.

Vi socialdemokrater har viljan att agera så att ingen ska behöva bli sjuk, skadas eller dö på sitt arbete. Vi har lagt fram flera konkreta förslag, och vi lyssnar på dem som vet hur det ser ut på arbetsplatserna. Vi är villiga att ta ansvar, men ansvaret ligger tyvärr hos en regering som inte har visat handlingskraft, som gång på gång har duckat för de färdiga förslag som redan finns och som hellre skjuter upp än levererar.

(Applåder)

Anf. 212 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Herr talman! Läraryrket är ett av samhällets allra viktigaste yrken. Det är i skolan vi bygger Sveriges framtid, och det är lärarna som gör skillnad för om eleverna ska lyckas. Det är lärarna som väcker intresse, förmedlar kunskap, vägleder unga människor och skapar de förutsättningar vi som samhälle behöver för både demokrati och tillväxt. Skolan är lägerelden som skapar samhörighet och framtidstro.

Men vad händer när de som bär ansvaret för skolan inte själva får en trygg arbetsmiljö? Enligt Arbetsmiljöverkets tillsynsrapport från 2023 har anmälningar om hot, våld och arbetsplatsolyckor inom skolan ökat dramatiskt det senaste decenniet. Under 2022 rapporterades över 2 000 fall av hot och våld i grund- och gymnasieskolan, och mörkertalet är stort.

Tre av fyra skolor brister i sitt förebyggande arbete. Det saknas riskbedömningar. Det saknas rutiner. Det saknas stöd. Hot, hat och våld negligeras och får tålas. Det är oacceptabelt. Lärare ska inte behöva vara rädda på sin arbetsplats. De ska inte gå till jobbet med en klump i magen för att de inte vet om de kommer att bli hotade eller till och med attackerade av elever eller föräldrar. Att det blivit vardag för många är inte bara en arbetsmiljöfråga, utan det är också ett samhällsproblem.

Det påverkar också fler än lärarna själva. Vi vet att lärarnas arbetsmiljö har direkt inverkan på elevernas kunskapsresultat. När arbetsmiljön är otrygg, när stress och rädsla tar över, blir det svårare att bedriva undervisning med kvalitet. Det påverkar relationen mellan lärare och elever, det påverkar klassrumsklimatet och det påverkar elevernas möjlighet att lyckas i skolan.

Regeringen har tagit viktiga steg. Arbetsmiljöverket har fått särskilda uppdrag att granska skolornas förebyggande arbete mot hot och våld. Det systematiska arbetsmiljöarbetet måste bli en självklar del i alla skolors ledning och styrning.

Fru talman! Arbetsmiljö är en frihetsfråga. En trygg och sund arbetsmiljö är en förutsättning för att människor ska kunna forma sina egna liv. När den fria viljan hotas av otrygghet, utnyttjande eller kriminalitet brister också friheten. Därför är det centralt att vi tar krafttag mot arbetslivskriminaliteten, inte minst i välfärdssektorn.

Fru talman! Vi har de senaste åren blivit alltmer medvetna om att arbetslivskriminaliteten breder ut sig. Den finns i byggbranschen och i transportsektorn men också i våra välfärdsverksamheter, där vi minst av allt vill se brottsliga aktörer.

De senaste veckorna har vi kunnat läsa i medierna att 62 av våra största assistansbolag har anställda med kopplingar till organiserad brottslighet. De flesta av oss har hört många liknande berättelser genom åren, till exempel: Polis, advokat och pilot döms för miljonbedrägeri; det fanns inte behov av någon assistans. Ett annat exempel är: Svårt funktionshindrad pojke fick inte ta del av assistansutbetalningarna, som hamnade i företagarens fickor.

Den typen av brott är oerhört svåra att förlika sig med. De är inte bara ett hot mot skattebetalarnas pengar. En stor del av Sveriges trygghetssystem är uppbyggt på tillit, och förtroendet utnyttjas när det drabbar barn, äldre och sjuka som har både rätt till och behov av stöd. Det är helt oacceptabelt.

Fru talman! Det handlar också om något större. Vi vill ha en välfärd där människor har valfrihet, där individen har rätt att själv välja utförare, oavsett om det gäller hemtjänst, skola eller personlig assistans. Men den valfriheten är inte möjlig om systemet kapas av oseriösa eller kriminella aktörer. Då tappar vi kontrollen. Då tappar vi tilliten. Och till slut hotas själva grundtanken med den fria välfärden.

Att bekämpa arbetslivskriminalitet är därför inte bara en rättsfråga. Det är också en förutsättning för att vi ska kunna värna valfriheten i den offentliga sektorn.

Fru talman! Regeringen har inlett flera åtgärder för att bekämpa arbetslivskriminalitet i just den offentliga sektorn. Genom att ställa skarpare krav i offentliga upphandlingar, förstärka uppföljningen och samordna myndigheternas kontrollinsatser bygger vi ett skydd mot de krafter som försöker sko sig på välfärden.

Jag vill avsluta med att betona det självklara: Alla som arbetar i Sverige ska ha rätt till en trygg arbetsmiljö som är fri från hot, fusk och exploatering. Det gäller oavsett om man bygger hus, kör lastbil eller jobbar som personlig assistent. Samtidigt ska varje person som är beroende av stöd kunna lita på att det offentliga fungerar, på att hjälpen finns där och på att den är rättssäker och inte utnyttjas av oseriösa aktörer.

Genom tydligare kontroll, bättre uppföljning och skärpta regler kan vi både värna välfärdens kärna och försvara människors frihet.

Med det yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Prot. 2024/25:103
23 april

Arbetsmiljö

Anf. 213 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! På den svenska arbetsmarknaden har arbetslivskriminaliteten fått fäste. Oseriösa företag dumpar löner, utnyttjar människor och bryter systematiskt mot lagar och regler för att pressa ned kostnader och vinna konkurrensfördelar. Det är arbetare som betalar priset med usla villkor, osäkerhet och i vissa fall sina liv. Företag som följer lagar och kollektivavtal trängs ut. Och staten går miste om miljardbelopp i skatteintäkter. Den här utvecklingen är inte bara oacceptabel; den är också systemhotande.

Detta har dock inte uppstått i ett vakuum. Det är såklart en följd av politiska beslut. När alliansregeringen 2008 införde nya regler för arbetskraftsinvandring skapade man en marknad för exploatering. Reglerna för F-skatt luckrades upp. Fackens möjligheter att värna kollektivavtalsenliga villkor vid offentlig upphandling begränsades. Tillsammans lade dessa beslut grunden för den arbetslivskriminalitet vi ser i dag.

Vad gör då den nuvarande regeringen? Trots att den gärna talar om att bekämpa brott nämns arbetslivskriminalitet endast en gång i Tidöavtalet. Under de två år som den SD-stödda högerregeringen har suttit vid makten har få konkreta initiativ tagits. Det är ganska anmärkningsvärt och ett svek mot alla arbetstagare som varje dag går till jobbet med osäkra villkor och utan skydd.

Fru talman! Den förra regeringen tog flera viktiga steg. Den tillsatte en nationell delegation mot arbetslivskriminalitet, etablerade regionala center, stärkte myndighetssamverkan och lade fram en nationell strategi med 45 konkreta åtgärder. Vänsterpartiet stod givetvis bakom mycket av det arbetet. Men den här regeringen verkar ha dragit i handbromsen.

Vänsterpartiet menar inte bara att den nationella strategin ska återupptas och att man ska ta tag i alla de åtgärderna; den måste också utvecklas. Sekretessreglerna, som försvårar för myndigheternas informationsutbyte, måste såklart ändras. Och ett myndighetsgemensamt kansli bör inrättas, så att man kan stödja de regionala centren på ett bättre sätt. Vi vill också se en tipsfunktion för fackligt förtroendevalda. De är nämligen ofta de första som upptäcker oegentligheter på arbetsplatserna.

Fru talman! Det handlar inte bara om brott utan också om människors hälsa. Arbetsmiljön på svensk arbetsmarknad är i kris. Slimmade organisationer, hårt styrda arbeten, höga prestationskrav och låg bemanning har blivit vardag. Stressrelaterad psykisk ohälsa är den vanligaste orsaken till sjukskrivning, särskilt bland kvinnor i kontaktyrken. Samtidigt ser vi att alltför många arbetsplatser präglas av maktlöshet, brist på inflytande och ökande otrygghet.

Bakom detta ligger år av nedskärningar, marknadsanpassningar och en förskjutning av maktbalansen till arbetsgivarnas fördel. När effektivitet mäts i Excelark i stället för i välmående människor får vi just en arbetsmiljö där priset blir skador, sjukdomar och till och med dödsfall.

Under alliansregeringens tid, 2006–2014, försvagades det förebyggande arbetsmiljöarbetet och Arbetsmiljöverket kraftigt. Arbetslivsinstitutet lades ned, och utbildningsmedel till skyddsombud drogs in. Vänsterpartiet var med och rättade till en del av detta under mandatperioden 2014–2018 då vi återinförde bidrag till just regionala skyddsombud och inrättade en ny myndighet för arbetsmiljökunskap.

Men den sittande regeringen saknar helt ambitioner på arbetsmiljöområdet. Man ger inte Arbetsmiljöverket tillräckliga resurser, och man satsar mindre på arbetsmiljöarbete än våra nordiska grannar gör. Arbetstagarna betalar med sin hälsa.

Fru talman! Arbetsmiljön måste vara trygg – för alla. Men så ser det inte ut i dag. Hbtqi-personer utsätts i högre grad för diskriminering, mikroaggressioner och mobbning på jobbet. Transpersoner är särskilt utsatta. Ett heteronormativt klimat på arbetsplatsen tvingar människor att dölja vilka de är, vilket såklart påverkar både hälsa och arbetsinsats. Trots det har regeringen inte presenterat ett enda konkret förslag för att till exempel förbättra hbtqi-personers arbetsmiljö.

Rasismen genomsyrar också hela arbetsmarknaden. Afrosvenskar är överrepresenterade i lågstatusyrken och diskrimineras i rekryteringsprocesser. Studier visar att arbetssökande med utländskt klingande namn bedöms utifrån sin bakgrund, inte sina kvalifikationer. Rasismen är givetvis inte bara orättvis, utan den är också ineffektiv och slösar med kompetens. Också här är regeringens svar tystnad.

Fru talman! En viktig pusselbit i det förebyggande arbetet är skyddsombuden. De är arbetstagarnas ögon och öron på arbetsplatsen. Men antalet skyddsombud minskar, och många av dem vittnar om en tuff arbetsmiljö, trakasserier från arbetsgivare och brist på stöd och tid. Nu står många arbetsplatser helt utan skyddsombud.

Vi måste stärka skyddsombudens roll, inte försvaga den, som det finns regeringspartier som överväger att göra. Det är facken som ska utse skyddsombud. Det är grunden i den svenska modellen, som regeringen ofta säger att den står bakom. Vi välkomnar Arbetsmiljöverkets senaste rapport, som tydligt visar att det är bättre stöd, utbildning och respekt som behövs, inte att luckra upp vem som utser skyddsombud.

Fru talman! Vi ser också hur regionala skyddsombud stoppas från att göra sitt jobb. Otydliga regler och politiskt motstånd hindrar dem från att komma in på de arbetsplatser där de behövs som mest. Vänsterpartiet vill därför se en utökad tillträdesrätt. Skyddsombuden måste kunna verka även där det saknas medlemmar eller där det finns så kallade falska skyddskommittéer, det vill säga kommittéer som inrättats utan fackligt inflytande och som i praktiken fungerar på arbetsgivarens villkor.

Fru talman! Det är oacceptabelt att människor fortfarande dör på jobbet. Trots nollvisionen för dödsolyckor sker en arbetsrelaterad dödsolycka nästan varje vecka. Vänsterpartiet vill se kraftfulla åtgärder. Vi föreslår att en statlig kriskommission tillsätts för att ta ett helhetsgrepp. Vi vill införa ett utvidgat rådighetsansvar så att beställare också får ansvar för arbetsmiljön när flera aktörer är inblandade. Vi kräver en skärpning av lagen, hårdare sanktioner och prioritering av arbetsmiljöbrott inom rättsväsendet.

Här vill jag passa på att yrka bifall till reservation nummer 1.

Fru talman! Svenska arbetstagare förtjänar trygga jobb, en sund arbetsmiljö och fungerande skydd. Vi får aldrig vänja oss vid att människor dör på jobbet. Vi får aldrig acceptera att människor blir sjuka av stress, att rasism styr vem som får jobb eller att transpersoner tystas i fikaummet. Arbetslivet ska inte vara en plats för rädsla, utan det ska vara en plats för trygghet, utveckling och värdighet.

Arbetslivskriminalitet, dödsolyckor och utbrända undersköterskor är inte naturlagar. Det är följden av politiska val, och det är fullt möjligt att vända utvecklingen. Det som krävs är politisk vilja. Regeringen har valt att vända ryggen åt arbetarna. Vänsterpartiet väljer att stå kvar.
(Applåder)

Anf. 214 JONNY CATO (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5.

Vi spenderar en stor del av våra liv på jobbet. Man kan ställa sig frågan: Hur ska egentligen den stora delen av livet kännas? Ska den vara fylld av stress, tidspress och oro, eller ska den vara meningsfull, trygg och hållbar? Jag tror att vi alla är överens om att svaret på den frågan är ganska självklart.

Arbetslivet ska lyfta människor, inte bryta ned dem. En bra arbetsmiljö ska inte vara en lyx, utan det är en grundläggande rättighet. Det är också en förutsättning för ett samhälle där människor trivs, mår bra och orkar hela vägen. Därför driver Centerpartiet en arbetsmiljöpolitik som fokuserar på helheten, på både det fysiska och det psykiska, på förebyggande insatser, på framtidens flexibla arbetsliv och på välfärdens tunga yrken.

Vi vet att många arbetsrelaterade problem kan undvikas om man agerar i tid. Därför behöver vi satsa mer på det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Det handlar om att integrera arbetsmiljön i det dagliga och inte bara hantera problem när det redan har gått för långt.

Vi vill att både arbetsgivare och arbetstagare ska få bättre verktyg, utbildning och stöd för att skapa hälsosamma miljöer. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete ska vara mer än en skyldighet. Det ska vara en självklarhet. Vad är mest effektivt – att laga något som gått sönder eller att se till att det håller från första början?

Låt oss tala om det som ofta inte syns – den psykiska arbetsmiljön. I dag är psykisk ohälsa en av de vanligaste orsakerna till sjukskrivning. Människor drabbas av stress, mobbning, oro och utbrändhet, ofta i tysthet. Det kan vi inte acceptera. Därför behöver vi satsa på att förbättra företagshälsovården och göra den mer tillgänglig och relevant för dagens behov. Vi vill se ett skifte från att släcka bränder till att förebygga dem.

Vi vill också att psykisk hälsa ska få samma status som fysisk. Det ska vara lika naturligt att tala om arbetsbelastning som om buller och ergonomi, för när vi inte mår bra kan vi inte heller göra ett bra jobb.

Arbetslivet i dag är inte detsamma som för 20 år sedan. Vi jobbar digitalt. Vi jobbar hemifrån. Vi kombinerar yrkesliv med familjeliv, med studier och med andra engagemang. Därför behöver också arbetsmiljöpolitiken följa med in i framtiden.

Centerpartiet tror på ett modernt, flexibelt och anpassningsbart arbetsliv. Vi vill göra det enklare att arbeta på distans, ha flextid och utbilda sig vidare mitt i karriären. Vi vill att människor ska kunna vara både föräldrar och proffs, utan att behöva välja.

Vi ser teknikens möjligheter, men vi ser också riskerna med gränslöshet. Jag tror att vi är många som kan känna igen oss i att mejlkorgen ofta blir rätt lugn vid 17–19-tiden, men när barnen har gått och lagt sig drar det igång igen med mejl som trillar in. Många jobbar alldeles för sent.

Arbetsmiljön i välfärden är också en fråga om respekt. Det handlar om respekt för dem som har valt vissa av de mer pressade yrkena inom vård, skola och omsorg, med låg bemanning och stort ansvar för andra människor. Det är de som tar hand om våra barn, våra äldre och våra sjuka. De förtjänar vår fulla respekt, inte utbrändhet.

Centerpartiet vill därför förbättra villkoren inom välfärden. Det handlar om att minska den administrativa bördan, ge mer tid till kärnuppdraget och skapa utrymme för återhämtning. Vi måste bygga ett samhälle där det går att både jobba i välfärden och orka med den.

Fru talman! Arbetsmiljöverket ska vara en myndighet som stöttar och coachar, inte bara granskar. För att allt detta ska fungera krävs en stark och modern tillsyn. Centerpartiet vill att Arbetsmiljöverket ska få bättre resurser och en utvecklad roll, inte bara som kontrollant utan som ett verkligt stöd till arbetsgivare och arbetstagare. Vi behöver en myndighet som inte bara letar fel utan som hjälper till att hitta lösningar som inspirerar till förbättring i stället för att bara rapportera om brister.

Fru talman! Jag hade egentligen tänkt stanna där, men jag tänker nu ta delar av min replik till Socialdemokraterna i mitt anförande i stället, med anledning av den sena timmen.

Att vara sjuk ska inte vara en ekonomisk fälla, men det betyder inte att vi ska avskaffa varje form av ansvar.

Socialdemokraterna vill slopa karensavdraget. Det verkar kanske bra vid första anblicken. Men det är kortsiktigt tänkande som riskerar att slå hårt mot våra arbetsgivare och vår gemensamma ekonomi.

Inte helt oväntat säger Centerpartiet nej till att slopa karensavdraget – inte för att vi saknar medkänsla utan för att vi tänker längre än dagens rubriker och det rätt tydliga fjäsk för LO-förbunden som förslaget är.

Karensavdraget har en viktig funktion. Det är en rimlig balans mellan skydd och ansvar. Tar vi bort det helt riskerar vi att se en ökning av korttidsfrånvaron när människor sjukskriver sig för lindriga besvär. Det är inte hållbart för vare sig småföretagare, sjukförsäkringssystemet eller tillväxten i stort.

Centerpartiet vill i stället rikta stöden dit där de gör skillnad på riktigt, exempelvis till dem som har låg inkomst och till dem som lever med kronisk sjukdom.

När vi inte värnar karensavdraget värnar vi inte heller arbetslinjen, företagens möjligheter att anställa och växa eller ett samhälle där vi orkar både arbeta och vara sjuka när det verkligen behövs men där det också finns ett eget ansvar.

Socialdemokraterna lovar guld och gröna skogar, men det riskerar att leda till grus och kalhyggen.

(Applåder)

Anf. 215 LEILA ALI ELMI (MP):

Fru talman! Att människor blir sjuka av sitt arbete är ett växande samhällsproblem. Stressrelaterade sjukskrivningar ökar, och allra mest drabbade är de som arbetar i vård- och omsorgsyren. Det är ofta där arbets-

villkoren är tuffast och kraven är höga, resurserna knappa och tiden för återhämtning obefintlig. Det handlar inte om enskilda arbetsgivare som misslyckas. Det handlar om ett systemfel, och det kräver politiskt ansvarstagande.

Därför vill Miljöpartiet att riksdagen beslutar om en nollvision mot arbetsrelaterad ohälsa med särskilt fokus på vård- och omsorgsyrkena. Det innebär att staten tar ett samlat grepp för att minska sjukskrivningar på grund av arbetsrelaterad stress, inte genom tillfälliga projekt utan som en långsiktig och förpliktande inriktning för hela arbetsmiljöpolitiken.

En nollvision är inte bara en målformulering utan också ett uttryck för politiskt ansvarstagande. Det innebär att samhället inte accepterar att människor slits ut och bryts ned av sina jobb. Det innebär att vi går från att reagera först när ohälsan är ett faktum till att förebygga den systematiskt.

Om arbetsmiljön är bra eller dålig handlar inte enbart om fysiska risker. Det handlar också om hur arbetet är organiserat och leds och hur människor ges – eller inte ges – möjlighet att påverka sin arbetssituation. Det handlar om den psykosociala och organisatoriska arbetsmiljön.

Detta är faktorer som påverkar människors hälsa varje dag. Bristfällig arbetsledning, obalans mellan krav och resurser, otydlighet i roller och ansvar – allt detta kan skapa en arbetsmiljö där människor långsamt slits ut. Stress, sömnsvårigheter, nedstämdhet och i förlängningen utmattning är inte individuella problem. Det är konsekvenser av brister i hur arbetet organiseras.

I dag har Arbetsmiljöverket rätt att utfärda sanktionsavgifter vid brister i den fysiska arbetsmiljön, exempelvis farliga maskiner eller bristfälligt skydd mot olyckor. Men när det gäller den psykosociala och organisatoriska arbetsmiljön är möjligheten att ingripa betydligt mer begränsad.

Miljöpartiet vill se en förändring. Det ska vara lika självklart att kunna sanktionera allvarliga brister i arbetsledning, återhämtningsmöjligheter och inflytande som bristande fallskydd eller kemikaliehantering. Psykisk ohälsa ska inte behöva bli ett normaltillstånd i arbetslivet. Arbetsmiljölagen måste gälla fullt ut – även där symtomen inte syns på utsidan.

Fru talman! I den yttersta förlängningen av en försummad arbetsmiljö finns något ännu mer skadligt: kränkande särbehandling. Det är ett arbetsmiljöproblem som lämnar djupa spår och som alltför ofta lämnas åt individen att bära ensam.

Mobbning, systematisk utfrysning, förtal – det händer på svenska arbetsplatser, och det kan slå sönder människors liv. Den som utsätts riskerar att förlora inte bara sitt arbete utan också sin självkänsla, sin hälsa och sin tilltro till andra. I de mest tragiska fallen kan det sluta med suicid.

Problemet är inte bara att det sker. Problemet är också att det är nästan omöjligt att få rättslig upprättelse. I dag saknas ett tydligt juridiskt ramverk som hanterar kränkande särbehandling som ett brott mot den enskildes rätt till trygghet i arbetslivet.

Miljöpartiet vill att detta ändras. Vi vill se ett nytt rättsligt ramverk som tydliggör arbetsgivarens ansvar, stärker den utsattas rätt till skydd och ger möjlighet att pröva fall av kränkande särbehandling rättsligt.

Men lagstiftning räcker inte. Det behövs en statlig ombudsman för kränkande särbehandling – en oberoende instans med uppdrag att ta emot anmälningar, utreda ärenden och följa upp att arbetsgivare lever upp till sitt ansvar. På samma sätt som vi har en diskrimineringsombudsman för

att försvara rätten att inte bli diskriminerad behöver vi ett nationellt ansvarstagande för att människor inte ska brytas ned på sina arbetsplatser.

Fru talman! Utan facklig organisering skulle vi inte ha en arbetsmiljölagstiftning att debattera här i dag.

Ett fungerande arbetsmiljöarbete kräver förankring, mod och uthållighet. Därför spelar skyddsombuden en avgörande roll. De är arbetstagarnas främsta företrädare i arbetsfrågor, inte som individer i egen sak utan som delar av ett kollektiv. Deras styrka ligger inte bara i deras engagemang utan också i det mandat de bär med sig från sina kollegor och från den fackliga rörelsen.

Att regeringen har gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att möjliggöra även för personer som inte är utsedda av en facklig organisation att vara skyddsombud är inte en förstärkning; det är en försvagning. Ett skyddsombud måste ha legitimitet, utbildning och förankring i en organiserad arbetstagsida. Utan det riskerar uppdraget att reduceras till en isolerad roll utan inflytande och utan skydd.

Det är också avgörande att de regionala skyddsombuden får bättre förutsättningar att verka. I dag får de endast tillträde till arbetsplatser där facket har medlemmar. Det innebär att arbetsplatser där kollektivavtal finns eller har funnits men där den fackliga närvaron har försvagats faller utanför det skydd som regionala skyddsombud kan erbjuda. Det är en allvarig lucka i det förebyggande arbetsmiljöarbetet.

Miljöpartiet vill att regionala skyddsombud ges tillträdesrätt även till dessa arbetsplatser, för det är ofta just där arbetsmiljöriskerna är störst och behovet av tillsyn är mest akut. Att neka dem tillträde innebär i praktiken att lämna arbetstagare utan skydd.

Fru talman! Miljöpartiet är ett parti förankrat i flera olika folkrörelser. Vi är inte sprungna ur arbetarrörelsen, men vi har stor respekt för den och ser den som en grundpelare i vår demokrati. Vi motsätter oss därför varje försök att försvaga den fackliga organiseringen, liksom de subtila steg som undergräver arbetstages rättigheter.

Med det sagt yrkar jag bifall till reservation 6 och reservation 15.
(Applåder)

Anf. 216 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! På svensk arbetsmarknad ska det vara svårt att fuska och enkelt att åka fast, och straffet ska vara kännbart. I mångt och mycket är det tyvärr tvärtom i dag.

Under förra året identifierade svenska myndigheter 430 personer som var utsatta för människohandel och prostitution. Man borde kunna tänka sig att någon dömdes för det, men så blev det inte. Drygt 250 av de här individerna var kvinnor, 150 var män och drygt 20 var underåriga. Trots det lyckades man alltså inte döma en enda människohandlare. Det är för svagt.

De flesta av de här människorna exploateras för arbete och inte för sexuella ändamål. Det är såklart ett snäpp bättre än om det hade varit det omvända. Det gör dock att det blir föremål för denna debatt om arbetsmiljö och arbetslivskriminalitet.

Många av dem utsätts naturligtvis för både och, och mörkertalen riskerar att vara oerhört stora, fru talman. Man kan dessutom krasst konstatera att situationen har utvecklats i negativ riktning. Under åren 2022 och 2023 kom åtminstone ett par fällande domar, men under år 2024 kom inga alls.

Det här är kanske det yttersta beviset för att det görs för lite och att samordningen för att motverka arbetslivskriminaliteten inte fungerar inom stat och myndigheter. Alla de som kämpar ute på fältet gör ett jättebra jobb och får resultat. Människorna identifieras, men sedan händer väldigt lite. Någonting gör att det inte går hela vägen, och de skyldiga för verksamheten går fria. Det behöver göras mer. Lagarna och rättssystemet hänger uppenbarligen inte med.

Man kan också konstatera att det här, trots bra arbete som görs runt om i landet, är en kamp mot den mytiska hydran. Det är en kamp där det dyker upp två nya skurkar för varje man slår ned. Det här är en verksamhet som måste stoppas innan den uppstår. Mer behöver göras för att dessa individer och företag inte ska komma in på svensk arbetsmarknad.

Vi måste till exempel få ordning på våra arbetsplatser genom att begränsa entreprenörsleden och säkra upp att alla som arbetar i Sverige har rätt att arbeta här och får rätt lön. I dag är många arbetsplatser, framför allt inom byggbranschen, oöverblickbara. Det är svårt att utkräva ansvar av någon när alla skyller på varandra och företag snabbt försvinner när någon börjar nysta i vad som faktiskt pågår.

Vi måste också se till att strama åt regelverken för stödanställningar och tillgången till offentliga stöd, fru talman. Så sent som häromdagen rapporterades att runt hälften av alla assistansanordnare har kopplingar till organiserad kriminalitet. För oss är det tyvärr inte överraskande att den slappa kontrollen av vem som startar bolag har lett oss till denna verklighet.

Regeringen aviserade därefter snabbt en utredning om att se över regler för till exempel anhörigassistentens och uppföljning av utbetalningar. Det kan säkert vara bra att se över dessa saker, men det kommer inte att räcka. Det krävs större ordning och reda på hela välfärdens område. Tyvärr har de slappa reglerna som ger vem som helst rätt att etablera verksamhet inom såväl assistans som andra branscher – som taxi och bygg – varit alldeles för tillåtande under för lång tid.

Lägger man till detta att den som vill utnyttja stödanställningar som till exempel nystartsjobb inte ens kontrolleras är det lätt att förstå varför det är så intressant för kriminella att ge sig in i en sådan här bransch, där staten betalar ut stora pengar.

Vi vill också att det ska vara möjligt att svartlista företag och individer som sysslar med arbetslivskriminalitet och återkommande fuskar på svensk arbetsmarknad. De ska inte kunna få del av subventioner och stöd från staten. Beställare av arbeten, som inte vill göda den kriminella ekonomin, ska enkelt kunna se om de funderar på att anlita en ordentlig entreprenör eller någon som tidigare har fuskat och troligtvis kommer att kunna göra det igen. Arbetsmiljöverket borde ha som uppgift att föra register över företag som fått förbud, viten eller sanktioner utdömda och tillhandahålla en sådan möjlighet för svenska beställare oavsett om de är offentliga eller privata.

Slutligen, fru talman, behöver vi effektivisera jakten på de kriminella med moderna redskap som till exempel AI ger oss möjligheter till. Med större möjligheter att med hjälp av AI korsköra register och uppgifter som redan finns inom det offentliga kan man med relativt små medel sålla ut företag som ser ut att betala fel löner och skatter eller som inte ser ut att ha den omsättning som krävs för det antal anställda de har.

Det finns såklart många saker att ta i beaktande för att inte gå för långt, men så som kriminaliteten breder ut sig och fusk och kriminalitet slår undan seriösa företag och riskerar tilltron till staten och vår samhällsmodell krävs det att mer görs. Och precis som när vi pratar om hemlig avlyssning av misstänkta eller annat när det handlar om lagstiftningen runt bolag och myndighetssekretess måste vi också låta denna följa med i utvecklingen. Det krävs helt enkelt moderna verktyg och att vi fullt ut använder all den information som står till statens och myndigheternas förfogande för att mota bort dem som vill sko sig på andras bekostnad från svensk arbetsmarknad.

Vi fick också en liten replik på slutet som jag skulle vilja adressera. I centerpartistens föredrag här pratade han väldigt gott om möjligheten att jobba hemifrån. Sedan avslutade han med en känga till alla dem som inte kan jobba hemifrån.

Jag förstår att han rör sig i en helt annan del av samhället än vad jag har gjort. På industrin är det oerhört kostsamt att förlora ett nattskift för att man är sjuk. Förskollärare som går till jobbet och varje dag riskerar smitta straffas för att de tar hand om våra barn – vilket gör att vi kan gå till jobbet.

Jag tycker inte att det är värdigt att prata på det viset om dem som drabbas hårdast av karensavdraget.

Berätta gärna för mig om dem som kan ta med sig jobbet hem med datorn och telefonen och sitta och mejla sena kvällar när barnen har gått och lagt sig. Men berätta inte för mig hur industriarbetarna skulle förslappas av att inte straffas när de är sjuka vid ett nattskift.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 24 april.)

§ 16 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2024

Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU33

Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2024 (redog. 2024/25:Europol1)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 24 april.)

Följande interpellationer hade framställts:

den 22 april

2024/25:620 Samhällsmålet i älgförvaltningen

av *Isak From* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:621 Krisberedskapen för personer med funktionsnedsättning

av *Karin Sundin* (S)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2024/25:622 Livsmedelsstrategin 2.0

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 22 april

2024/25:1077 Brist på lammkött

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:1078 Världskulturmuseet och amerikanska villkor för stöd

av *Louise Thunström* (S)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2024/25:1079 Stärkt rätt till personlig assistans

av *Karin Sundin* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:1080 Barns rätt att vara delaktiga i utredningar som rör dem själva

av *Karin Sundin* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:1081 Skillnader i bedömningen av pojkars respektive flickors behov av personlig assistans

av *Karin Sundin* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:1082 Strandskydd

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:1083 Rätten till meningsfull fritid för den som uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning

av *Malin Östh* (V)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2024/25:1084 Registerkontroll och välfärdsbrottslighet

av *Anna Vikström* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 6 anf. 19 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 39 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 85 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 123 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 163 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 196 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 212 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA BLOMDAHL

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	2
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning.....	3
§ 6 Bättre förutsättningar för besöksnäringen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker	3
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU24	3
Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	3
Anf. 2 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	5
Anf. 3 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	5
Anf. 4 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	5
Anf. 5 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	6
Anf. 6 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	6
Anf. 7 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	7
Anf. 8 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	7
Anf. 9 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	8
Anf. 10 KARIN SUNDIN (S)	8
Anf. 11 JOHAN HULTBERG (M) replik	11
Anf. 12 KARIN SUNDIN (S) replik	11
Anf. 13 JOHAN HULTBERG (M) replik	12
Anf. 14 KARIN SUNDIN (S) replik	12
Anf. 15 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	13
Anf. 16 KARIN SUNDIN (S) replik	13
Anf. 17 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	14
Anf. 18 KARIN SUNDIN (S) replik	14
Anf. 19 JOHAN HULTBERG (M)	15
Anf. 20 KARIN SUNDIN (S) replik	18
Anf. 21 JOHAN HULTBERG (M) replik	18
Anf. 22 KARIN SUNDIN (S) replik	19
Anf. 23 JOHAN HULTBERG (M) replik	19
Anf. 24 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	20
Anf. 25 JOHAN HULTBERG (M) replik	20
Anf. 26 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	21
Anf. 27 JOHAN HULTBERG (M) replik	21
Anf. 28 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	22
Anf. 29 JOHAN HULTBERG (M) replik	22
Anf. 30 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	23
Anf. 31 JOHAN HULTBERG (M) replik	23
Anf. 32 ANGELICA LUNDBERG (SD)	24
Anf. 33 CAMILLA MÅRTENSEN (L)	26
Anf. 34 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	27
Anf. 35 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	28
Anf. 36 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	28
Anf. 37 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	28
Anf. 38 KARIN RÅGSJÖ (V).....	29
Anf. 39 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	31

Anf. 40	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	34
Anf. 41	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	34
Anf. 42	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	35
Anf. 43	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	36
Anf. 44	JOHAN HULTBERG (M) replik.....	36
Anf. 45	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	37
Anf. 46	JOHAN HULTBERG (M) replik.....	37
Anf. 47	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	38
Anf. 48	NILS SEYE LARSEN (MP).....	38
Anf. 49	ELISABETH THAND RINGQVIST (C)	40
Anf. 50	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	41
	(Beslut fattades under § 10.)	42
§ 7	Migrationsfrågor	42
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU18	42
Anf. 51	MAGNUS RESARE (M).....	42
Anf. 52	TONY HADDOU (V) replik	44
Anf. 53	MAGNUS RESARE (M) replik.....	45
Anf. 54	TONY HADDOU (V) replik	45
Anf. 55	MAGNUS RESARE (M) replik.....	46
Anf. 56	JONNY CATO (C) replik	46
Anf. 57	MAGNUS RESARE (M) replik.....	47
Anf. 58	JONNY CATO (C) replik	47
Anf. 59	MAGNUS RESARE (M) replik.....	48
Anf. 60	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	48
Anf. 61	MAGNUS RESARE (M) replik.....	48
Anf. 62	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	49
Anf. 63	MAGNUS RESARE (M) replik.....	49
Anf. 64	OLA MÖLLER (S)	49
Anf. 65	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	51
Anf. 66	OLA MÖLLER (S) replik.....	51
Anf. 67	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	52
Anf. 68	OLA MÖLLER (S) replik.....	52
Anf. 69	TONY HADDOU (V) replik	53
Anf. 70	OLA MÖLLER (S) replik.....	53
Anf. 71	TONY HADDOU (V) replik	54
Anf. 72	OLA MÖLLER (S) replik.....	54
Anf. 73	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	55
Anf. 74	OLA MÖLLER (S) replik.....	55
Anf. 75	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	56
Anf. 76	OLA MÖLLER (S) replik.....	56
Anf. 77	FREDRIK MALM (L) replik.....	57
Anf. 78	OLA MÖLLER (S) replik.....	57
Anf. 79	FREDRIK MALM (L) replik.....	58
Anf. 80	OLA MÖLLER (S) replik.....	59
Anf. 81	JONNY CATO (C) replik	59
Anf. 82	OLA MÖLLER (S) replik.....	60
Anf. 83	JONNY CATO (C) replik	60
Anf. 84	OLA MÖLLER (S) replik.....	61
Anf. 85	INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD)	61
Anf. 86	TONY HADDOU (V) replik	64

Anf. 87	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	65
Anf. 88	TONY HADDOU (V) replik.....	65
Anf. 89	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	66
Anf. 90	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	66
Anf. 91	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	67
Anf. 92	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	67
Anf. 93	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	68
Anf. 94	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD).....	68
Anf. 95	TONY HADDOU (V) replik.....	71
Anf. 96	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	71
Anf. 97	TONY HADDOU (V) replik.....	72
Anf. 98	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	72
Anf. 99	JONNY CATO (C) replik	73
Anf. 100	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	73
Anf. 101	JONNY CATO (C) replik	74
Anf. 102	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	74
Anf. 103	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	75
Anf. 104	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	75
Anf. 105	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	76
Anf. 106	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	76
Anf. 107	FREDRIK MALM (L)	77
Anf. 108	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	79
Anf. 109	FREDRIK MALM (L) replik	80
Anf. 110	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	80
Anf. 111	FREDRIK MALM (L) replik	81
Anf. 112	TONY HADDOU (V).....	81
Anf. 113	MAGNUS RESARE (M) replik.....	83
Anf. 114	TONY HADDOU (V) replik.....	84
Anf. 115	MAGNUS RESARE (M) replik.....	84
Anf. 116	TONY HADDOU (V) replik.....	84
Anf. 117	JONNY CATO (C).....	85
Anf. 118	MAGNUS RESARE (M) replik.....	87
Anf. 119	JONNY CATO (C) replik	87
Anf. 120	MAGNUS RESARE (M) replik.....	88
Anf. 121	JONNY CATO (C) replik	88
Anf. 122	ANNIKA HIRVONEN (MP).....	89
Anf. 123	MAGNUS RESARE (M) replik.....	91
Anf. 124	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	91
Anf. 125	MAGNUS RESARE (M) replik.....	92
Anf. 126	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	92
Anf. 127	FREDRIK MALM (L) replik	92
Anf. 128	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	93
Anf. 129	FREDRIK MALM (L) replik	93
Anf. 130	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	93
Anf. 131	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	94
Anf. 132	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	94
Anf. 133	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	95
Anf. 134	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	95
	(Beslut fattades under § 10.).....	96

§ 8 Vuxenutbildning	96
Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU13	96

Anf. 135 FREDRIK MALM (L).....	96
Anf. 136 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	97
Anf. 137 FREDRIK MALM (L) replik.....	98
Anf. 138 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	98
Anf. 139 FREDRIK MALM (L) replik.....	98
Anf. 140 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	99
Anf. 141 FREDRIK MALM (L) replik.....	99
Anf. 142 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	99
Anf. 143 FREDRIK MALM (L) replik.....	100
Anf. 144 NADJA AWAD (V) replik	100
Anf. 145 FREDRIK MALM (L) replik.....	101
Anf. 146 NADJA AWAD (V) replik	101
Anf. 147 FREDRIK MALM (L) replik.....	102
Anf. 148 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S).....	102
(forts. § 11).....	104
Ajournering.....	104
Återupptaget sammanträde.....	104
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 april.....	104
SkU13 Företag, kapital och fastighet	104
KrU6 Tillgång till kultur och kulturskaparnas villkor.....	106
KrU7 Litteratur, språk och konstarter	108
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	109
SoU24 Bättre förutsättningar för besöksnäringen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker	109
SfU18 Migrationsfrågor	111
§ 11 (forts. från § 8) Vuxenutbildning (forts. UbU13)	112
Anf. 149 PATRICK RESLOW (SD) replik	112
Anf. 150 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	113
Anf. 151 PATRICK RESLOW (SD) replik	113
Anf. 152 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	113
Anf. 153 OLIVER ROSENGREN (M).....	114
Anf. 154 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	115
Anf. 155 OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	116
Anf. 156 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	116
Anf. 157 OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	117
Anf. 158 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	117
Anf. 159 OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	118
Anf. 160 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	118
Anf. 161 OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	119
Anf. 162 PATRICK RESLOW (SD)	120
Anf. 163 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	122
Anf. 164 PATRICK RESLOW (SD) replik	122
Anf. 165 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	123

Anf. 166	PATRICK RESLOW (SD) replik	123
Anf. 167	NADJA AWAD (V) replik.....	124
Anf. 168	PATRICK RESLOW (SD) replik	124
Anf. 169	NADJA AWAD (V) replik.....	125
Anf. 170	PATRICK RESLOW (SD) replik	125
Anf. 171	LILI ANDRÉ (KD)	126
Anf. 172	NADJA AWAD (V).....	127
Anf. 173	NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	129
Anf. 174	CAMILLA HANSÉN (MP)	132
	(Beslut skulle fattas den 24 april.)	133
§ 12	Lagändringar till följd av ändringar i EU:s formskyddsförordning.....	133
	Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU15	133
	(Beslut skulle fattas den 24 april.)	133
§ 13	Näringspolitik.....	134
	Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU17	134
Anf. 175	TOBIAS ANDERSSON (SD).....	134
Anf. 176	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik.....	136
Anf. 177	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	136
Anf. 178	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik.....	137
Anf. 179	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	138
Anf. 180	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	138
Anf. 181	KJELL JANSSON (M)	140
Anf. 182	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik.....	143
Anf. 183	KJELL JANSSON (M) replik	143
Anf. 184	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik.....	144
Anf. 185	KJELL JANSSON (M) replik	144
Anf. 186	KATARINA LUHR (MP) replik.....	144
Anf. 187	KJELL JANSSON (M) replik	145
Anf. 188	KATARINA LUHR (MP) replik.....	145
Anf. 189	KJELL JANSSON (M) replik	145
Anf. 190	BIRGER LAHTI (V).....	146
Anf. 191	KJELL JANSSON (M) replik	148
Anf. 192	BIRGER LAHTI (V) replik.....	148
Anf. 193	KJELL JANSSON (M) replik	149
Anf. 194	BIRGER LAHTI (V) replik.....	149
Anf. 195	ELISABETH THAND RINGQVIST (C).....	149
Anf. 196	LILI ANDRÉ (KD)	151
Anf. 197	KATARINA LUHR (MP).....	153
Anf. 198	LOUISE EKLUND (L)	155
	(Beslut skulle fattas den 24 april.)	157
§ 14	Personalfrågor.....	157
	Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU6.....	157
Anf. 199	GUSTAF GÖTHBERG (M).....	157
Anf. 200	JOHAN ANDERSSON (S)	160
Anf. 201	MIKAEL OSCARSSON (KD).....	162

Anf. 202	PER SÖDERLUND (SD)	163
Anf. 203	GULAN AVCI (L)	165
Anf. 204	MIKAEL LARSSON (C)	168
Anf. 205	EMMA BERGINGER (MP)	169
Anf. 206	ALEXANDRA ANSTRELL (M)	172
Anf. 207	LOTTA JOHNSON FORNARVE (V)	173
	(Beslut skulle fattas den 24 april.)	174
§ 15	Arbetsmiljö	174
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU8	174
Anf. 208	SAILA QUICKLUND (M)	174
Anf. 209	MAGNUS PERSSON (SD)	176
Anf. 210	CAMILLA RINALDO MILLER (KD)	178
Anf. 211	JOHANNA HARALDSSON (S)	179
Anf. 212	CAMILLA MÅRTENSEN (L)	181
Anf. 213	CICZIE WEIDBY (V)	183
Anf. 214	JONNY CATO (C)	185
Anf. 215	LEILA ALI ELMİ (MP)	186
Anf. 216	PATRIK LUNDQVIST (S)	188
	(Beslut skulle fattas den 24 april.)	190
§ 16	Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2024	190
	Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU33	190
	(Beslut skulle fattas den 24 april.)	190
§ 17	Anmälan om interpellationer	191
§ 18	Anmälan om frågor för skriftliga svar	191
§ 19	Kammaren åtskildes kl. 21.37.	192